STORTINGET

Stortingstidende
Referat fra møter i Stortinget

Nr. 90 · 9. juni
Sesjonen 2021–2022

Fra 1. oktober 2019 har Stortinget innført ny voteringsordning med faste voteringstidspunkter.
Derfor vil saksreferat og tilhørende votering i perioder være i ulike hefter. Dette er markert i referatet.

Møte torsdag den 9. juni 2022 kl. 10

President: Masud Gharahkhani

Dagsorden (nr. 90):

1. Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Meld. St. 36 (2020–2021) Energi til arbeid – langsiktig verdiskaping fra norske energiressurser, Meld. St. 11 (2021–2022) Tilleggsmelding til Meld. St. 36 (2020–2021), Representantforslag om å forlenge strømkompensasjonen, Representantforslag om å bygge opp en kraftfull norsk havvindsatsing, Representantforslag om energipolitikk for fremtiden, Representantforslag om hurtigspor for flytende havvind, Representantforslag om uavhengige konsekvensutredninger i vindkraftsaker og Representantforslag om energi for fremtiden
   (Innst. 446 S (2021–2022), jf. Meld. St. 36 (2020–2021), Meld. St. 11 (2021–2022), Dokument 8:136 S (2021–2022), Dokument 8:138 S (2021–2022), Dokument 8:171 S (2021–2022), Dokument 8:190 S (2021–2022), Dokument 8:217 S (2021–2022) og Dokument 8:222 S (2021–2022))
2. Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Endringer i pasientjournalloven mv. (nasjonal digital samhandling)
   (Innst. 414 L (2021–2022), jf. Prop. 91 L (2021–2022))
3. Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om strategi og beredskap for videre håndtering av covid-19-pandemien
   (Innst. 423 S (2021–2022))
4. Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Seher Aydar og Bjørnar Moxnes om å respektere lokaldemokratiet og stanse statlig regulering av OUS
   (Innst. 396 S (2021–2022), jf. Dokument 8:188 S (2021–2022))
5. Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Seher Aydar og Tobias Drevland Lund om kutt i lederlønningene i helseforetakene
   (Innst. 355 S (2021–2022), jf. Dokument 8:202 S (2021–2022))
6. Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Sandra Bruflot, Erlend Svardal Bøe, Kari-Anne Jønnes, Turid Kristensen, Anne Kristine Linnestad og Tone Wilhelmsen Trøen om å forebygge og redusere ensomhet
   (Innst. 357 S (2021–2022), jf. Dokument 8:219 S (2021–2022))
7. Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Bård Hoksrud, Sylvi Listhaug, Morten Wold og Hans Andreas Limi om å gi raskere tilgang til medisiner for norske pasienter
   (Innst. 359 S (2021–2022), jf. Dokument 8:233 S (2021–2022))
8. Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Sveinung Rotevatn, Grunde Almeland og Guri Melby om å styrke tegnspråkets stilling og tolketjenesten for døve, døvblinde og hørselshemmede for å sikre likestilt kommunikasjon
   (Innst. 366 S (2021–2022), jf. Dokument 8:199 S (2021–2022))
9. Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Henrik Asheim, Anna Molberg, Sveinung Rotevatn, Dagfinn Henrik Olsen, Gisle Meininger Saudland, Margret Hagerup og Aleksander Stokkebø om å ta alle gode krefter i bruk for å få folk i jobb
   (Innst. 371 S (2021–2022), jf. Dokument 8:212 S (2021–2022))
10. Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Endringer i sosialtjenesteloven og arbeidsmiljøloven (statsforvalterens tilsynsvirksomhet, økonomisk stønad, forskriftshjemmel, m.m.)
    (Innst. 375 L (2021–2022), jf. Prop. 87 L (2021–2022))
11. Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Pensjonar frå statskassa
    (Innst. 383 S (2021–2022), jf. Prop. 96 S (2021–2022))
12. Innstilling frå arbeids- og sosialkomiteen om Årsmelding 2021 for pensjonsordninga for stortingsrepresentantar og regjeringsmedlemer
    (Innst. 382 S (2021–2022), jf. Meld. St. 13 (2021–2022))
13. Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Anna Molberg, Henrik Asheim, Aleksander Stokkebø, Margret Hagerup, Sveinung Rotevatn og Dag-Inge Ulstein om å fjerne plikten til å gå av med særaldersgrense i Forsvaret
    (Innst. 363 L (2021–2022), jf. Dokument 8:206 L (2021–2022))
14. Referat

Presidenten: Representanten Kjell Ingolf Ropstad vil framsette et representantforslag.

Kjell Ingolf Ropstad (KrF) [10:00:19]: På vegne av representantene Dag-Inge Ulstein, Olaug Vervik Bollestad og meg selv har jeg gleden av å sette fram et repre-

sentantforslag om å sikre at bruk og besittelse av narkotika fortsatt skal være straffbart, at politiet skal ha nødvendige virkemidler til bekjempelse av narkotikakriminalitet og om å sikre rusavhengige bedre oppfølging.

Presidenten: Representanten Ingvild Wetrhus Thorsvik vil framsette et representantforslag.

Ingvild Wetrhus Thorsvik (V) [10:00:52]: På vegne av representanten Alfred Jens Bjørlo og meg selv vil jeg framsette et representantforslag om bedre dyrevelferd ved hundeavl.

Presidenten: Forslagene vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

Før sakene på dagens kart tas opp til behandling, vil presidenten opplyse om at møtet fortsetter utover kl. 16.

Sak nr. 1 [10:01:13]

Innstilling fra energi- og miljøkomiteen om Meld. St. 36 (2020–2021) Energi til arbeid – langsiktig verdiskaping fra norske energiressurser, Meld. St. 11 (2021–2022) Tilleggsmelding til Meld. St. 36 (2020–2021), Representantforslag om å forlenge strømkompensasjonen, Representantforslag om å bygge opp en kraftfull norsk havvindsatsing, Representantforslag om energipolitikk for fremtiden, Representantforslag om hurtigspor for flytende havvind, Representantforslag om uavhengige konsekvensutredninger i vindkraftsaker og Representantforslag om energi for fremtiden (Innst. 446 S (2021–2022), jf. Meld. St. 36 (2020–2021), Meld. St. 11 (2021–2022), Dokument 8:136 S (2021–2022), Dokument 8:138 S (2021–2022), Dokument 8:171 S (2021–2022), Dokument 8:190 S (2021–2022), Dokument 8:217 S (2021–2022) og Dokument 8:222 S (2021–2022))

Presidenten: Etter ønske fra energi- og miljøkomiteen vil presidenten ordne debatten slik: Arbeiderpartiet 25 minutter, Høyre 20 minutter, Senterpartiet 15 minutter, Fremskrittspartiet 10 minutter, Sosialistisk Venstreparti 5 minutter, Rødt 5 minutter, Venstre 5 minutter, Miljøpartiet De Grønne 5 minutter og Kristelig Folkeparti 5 minutter.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til tre replikker med svar etter innlegg fra partienes hovedtalere og etter innlegg fra medlemmer av regjeringen. De som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

Marianne Sivertsen Næss (A) [10:03:02] (komiteens leder og ordfører for saken): Vi skal i dag behandle tilleggsmeldingen fra regjeringen om energipolitikken. Meldingen er et tillegg til stortingsmeldingen Energi til arbeid, som ble lagt fram i juni i fjor av Solberg-regjeringen. Vi skal også behandle seks representantforslag i samme sak.

Først vil jeg som saksordfører starte med å takke for tilliten til å lede dette viktige og omfattende arbeidet. Så vil jeg takke komiteen for et særdeles godt samarbeid, hvor de ulike partiene har vist både vilje og evne til å finne sammen i et bredest mulig flertall.

I denne saken er det helt avgjørende at vi har klart å samle et bredt flertall på Stortinget om en forutsigbar, ansvarlig og offensiv energipolitikk som står seg for framtiden. Det er viktig for de næringene som skal jobbe med å kutte utslipp og skape jobber, og det er viktig for å sikre folk og bedrifter nok ren og rimelig fornybar kraft.

Energipolitikken er et av de viktigste politiske områdene vi jobber med. Det har blitt spesielt viktig etter denne vinteren, hvor energipolitikken har vært preget av stor uro. I vinter har vi hatt skyhøye kraftpriser, og situasjonen har blitt ytterligere forverret av Russlands militære invasjon i Ukraina. Dette understreker hvor viktig det er å føre en energipolitikk som bidrar til arbeid og industrivekst i hele landet – og ikke minst trygghet i urolige tider.

Komitébehandlingen har samlet flertall rundt hele 59 forslag til vedtak. Med de tiltakene vi nå vedtar, setter vi inn en kraftfull innsats for å oppfylle klimaforpliktelsene våre og skape nye, grønne arbeidsplasser. Vi styrker kraftsituasjonen i Norge og sikrer mer ren og rimelig kraft til folk og industri. Dermed tar vi et langt skritt videre inn i fornybarsamfunnet.

Energipolitikken skal støtte aktivt opp om et grønt skifte. I det ligger også at norsk petroleumsindustri skal utvikles, ikke avvikles, og vi skal bygge ny industri på skuldrene til den eksisterende.

Som saksordfører er jeg særlig fornøyd med den brede enigheten om havvind, der partiene har samlet seg rundt en rekke forslag om tildeling av arealer, teknologiutvikling, forsyningssikkerhet, miljøhensyn og sameksistens med fiskeri og andre havnæringer. Målet om jevnlig tildeling av areal, tilsvarende 30 GW innen 2040, slås med dette fast. Men like viktig som ambisjoner og målsettinger er forslaget der Stortinget ber regjeringen om at det mellom hver tildeling gjennomføres en evaluering for å belyse effekter på det norske kraftnettet, sameksistens, industriutvikling i Norge og miljøeffekter. For det er et klart mål om at havvindsatsingen skal ha betydelige industrielle ringvirkninger langs hele kysten.

Det første prosjektet på Sørlige Nordsjø II skal knyttes til Norge. Et flertall i komiteen er tydelig på at ved valg av nettløsning til havs som innebærer tilknytning til det norske kraftsystemet, skal anleggets tekniske utforming sikre nasjonale interesser. Videre utbygging skal ta hensyn til forsyningssikkerhet og rimelige kraftpriser til husholdninger, industri og næringsliv. Men

med det volumet vi legger opp til, med 30 GW innen 2040, vil vi produsere langt mer kraft enn vi har behov for selv. Derfor skal en del av kraften etter hvert eksporteres til landene rundt.

Jeg er også glad for at det er bred enighet om at Norge skal være et foregangsland når det gjelder helhetlig og økosystembasert forvaltning av havområdene våre. Vi skal ta vare på naturmangfoldet som gir grunnlag for å utnytte ressursene bærekraftig. I Norge har vi lang erfaring med å legge til rette for sameksistens mellom næringsaktivitet i våre havområder, særlig mellom fiskeri, petroleumsvirksomhet og skipstrafikk. Derfor er kunnskapsgrunnlaget som legges til grunn for forvaltningsplanene, et verktøy både for å tilrettelegge for verdiskaping og for å opprettholde miljøverdiene i havområdene. Her blir hensynet til natur, miljø og sameksistens vurdert i en helhetlig sammenheng. De ulike interessene vurderes opp mot hverandre, ut fra miljøbelastning, biologisk mangfold og føre-var-prinsippet. Kunnskapsgrunnlaget fra forvaltningsplanene er helt avgjørende for en bærekraftig forvaltning av havområdene våre. I denne sammenhengen er det viktig at oppdatert kunnskap legges til grunn, både med hensyn til sameksistens mellom næringene og med hensyn til naturverdiene, også når det gjelder havvindutbygging.

Komiteens flertall er tydelig på at det er nødvendig med en bred gjennomgang av kraftsituasjonen. Årsakene til vinterens prissituasjon, risiko for at lignende situasjoner kan oppstå igjen og tiltak som kan redusere sårbarheten for ekstraordinært høye priser til norske forbrukere framover, må gjennomgås grundig. Mange av de tiltakene som har vært oppe i debatten, vil bli vurdert, som makspris, toprissystem og opprettelse av et statlig strømselskap. Det vil også bli utredet hvordan norsk kraftutveksling påvirker norsk forsyningssikkerhet og norske kraftpriser.

Den kortsiktige løsningen på vinterens høye strømpriser er å forlenge strømstøtteordningen. På lengre sikt gjennomgår vi hele kraftsituasjon og energifeltet og legger til rette for en storstilt satsing på fornybar kraft. Så vet vi at det er flere industriaktører som er glade for at vi nå ber regjeringen utrede et hurtigløp for kraft- og nettutbygginger knyttet til store industrietableringer, og at det skal ses på hvordan NVE kan prioritere hvem som får tilknytning til og uttak fra nettet.

Norsk petroleumsnæring har den senere tid fått en helt ny dimensjon, dessverre med et grotesk bakteppe vi ikke har sett på flere generasjoner. Russlands brutale krigføring i Ukraina har ført til en ny europeisk energirealitet. Så må jeg bare si: Jeg er enig med dem som sier at krigen ikke skal brukes til å fremme norsk petroleumspolitikk, og vi må være oss vårt ansvar bevisst. Når det er sagt: Norge både kan og må spille en rolle. Vi må bistå Europa, som står i en sårbar energisituasjon. Gjennom økt aktivitet på norsk sokkel og i Barentshavet kan vi finne mer norsk naturgass, som kan trygge Europas energisikkerhet i overgangen til det grønne skiftet, både fordi naturgass i seg selv har fått en sentral plass i EUs energiambisjoner, og også fordi avkarbonisert naturgass i form av ren hydrogen kan overta som en langsiktig energibærer. Vi har et klart solidarisk ansvar for å stille opp, og det skal EU være trygg på. Selv om EU går i gang med en omfattende utbygging av fornybar kraft, vil behovet for gass være formidabelt i flere tiår ennå. Energisikkerheten i Europa står på spill.

Vi lever i en avgjørende tid for klimaet, for vår felles framtid. Vår ambisjon er klar: Vi skal kutte utslipp, og vi skal skape jobber. Jeg må si at det er spennende dager, for det dukker opp nye industrietableringer over hele Norge. Flere plasser skal det bygges batterifabrikker, andre plasser skal det bygges stålfabrikker. Et stort antall prosjekter planlegger å produsere, distribuere og bruke hydrogen produsert med lave eller ingen utslipp – over hele Norge, fra Farsund i sør til Berlevåg i nord.

I meldingen legger vi til rette for kommersiell CO_2-lagring på norsk sokkel og fortsetter arbeidet med å fremme CO_2-håndtering som et viktig bidrag til 1,5-gradersmålet. To CO_2-lisenser, i Nordsjøen og i Barentshavet, er allerede tildelt. Sistnevnte vil bidra til å realisere prosjektet Barents Blue, det første storskalaanlegget for lavutslipps ammoniakkproduksjon i Europa, lokalisert i Finnmark. I tillegg er et tredje område nylig lyst ut. Tilgjengelig lagringsareal på norsk sokkel er avgjørende for å gjøre norsk sokkel ledende på CO_2-lagring, men også for å utvikle blått hydrogen og ammoniakk i hele landet. Dette er kraftfulle klimavirkemidler.

Disse satsingene og flere andre vil imidlertid kreve store mengder ny fornybar kraft og tilstrekkelig overføringsnett. Mangel på energi er den største trusselen mot at Norge skal ta ledertrøya i det grønne skiftet. Uten energi forsvinner disse satsingene til andre land. Ifølge Statnett styrer Norge mot et kraftunderskudd allerede i 2026. Andre mener det vil ta lengre tid. Uavhengig av de ulike scenarioene er poenget at vi må bygge ut mye mer fornybar energi for å beholde vårt kraftoverskudd, og for at billig strøm skal være et gode både for folk og for industri.

Med det vil jeg ta opp det forslaget som Arbeiderpartiet og Senterpartiet står bak, og samtidig gjøre oppmerksom på at ved en feil har regjeringspartiene havnet inne i forslag til vedtak LVI. Det medfører ikke riktighet og vil bli hensyntatt i voteringen.

Presidenten: Representanten Marianne Sivertsen Næss har tatt opp det forslaget hun refererte til.

Det blir replikkordskifte.

Ove Trellevik (H) [10:13:33]: Det vart nemnt at hydrogen var eit viktig satsingsområde, og Arbeidarpartiet er med på ei rekkje formuleringar innan hydrogen i energimeldinga som me no har til behandling, men samtidig kuttar regjeringspartiet Arbeidarpartiet 25 mill. kr i hydrogensatsinga i revidert nasjonalbudsjett. Dei påstår òg at det ikkje skal gå ut over satsinga og aktiviteten i 2022. Dette har eg veldig vanskeleg for å forstå, for det er ei rekkje gryteklare hydrogenprosjekt som ventar på satsinga frå regjeringa. Spørsmålet mitt vert då: Kan representanten svara på korleis denne reduksjonen ikkje vil få konsekvensar for hydrogensatsinga i inneverande år?

Marianne Sivertsen Næss (A) [10:14:23]: Det er helt riktig, som representanten sier: Vi har store ambisjoner om å legge til rette for hydrogen og satse på en hel verdikjede, fra produksjon til distribusjon, og være med på å etablere et marked. Det er også riktig, som det er sagt, at det er gjort et mindre kutt i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett. Det er med utgangspunkt i at det er investert eller lagt til rette for betydelige midler den siste tiden, og man ser at det ikke vil gå ut over de eksisterende prosjektene, som det også blir sagt.

Så må jeg bare si at man fortsatt har andre typer virkemiddelapparat med betydelige midler. Jeg kan vise til hvordan Barents Blue fikk betydelige beløp fra Enova for å satse på blå hydrogen- og amoniakkproduksjon i Finnmark like før jul.

Marius Arion Nilsen (FrP) [10:15:25]: Representanten var innom energiregnestykket, energibehov, og det forutses, ut fra prognoser fra NVE og Statnett, at det kommer til å være et kraftunderskudd i 2026. De fleste partiene, inkludert Arbeiderpartiet, har sagt nei til å bygge ut ny vannkraft og se på skånsom utbygging i vernede vassdrag. De sier også ja til et utall prosjekter som vil kreve store mengder kraft, som elektrifisering av sokkelen, og en god del andre kraftkrevende prosjekter.

Alle disse partiene har energiregnestykker som ikke går opp. Spørsmålet mitt er da: Er det på grunn av dette, at man selv ikke har et energiregnestykke som går opp, at man er så skeptisk og lite interessert i å gjøre noe med krafteksporten, fordi man har som forhåpning og løsning på kraftunderskuddet at man skal få import om noen få år?

Marianne Sivertsen Næss (A) [10:16:28]: Hvis jeg oppfattet spørsmålet rett, vil jeg bare vise til at regjeringen har vært tydelig på at man også skal vurdere krafteksporten og hvordan det har påvirket norsk forsyningssikkerhet og ikke minst norske priser på strøm.

Når det gjelder vannkraft, er vi veldig tydelige på at vi ikke har tenkt å gå i gang med noen storstilt utbygging av vernede vassdrag, men vi skal oppgradere og sørge for at man får opp effektiviteten på eksisterende vannkraft.

Så er svaret både på det representanten sier om elektrifisering, og hvordan vi skal sørge for nok kraft, at vi er nødt til å elektrifisere norsk sokkel for å kunne nå våre klimamål. Det er helt vesentlig. Men da må vi samtidig sørge for å få opp nok fornybar kraft. Der er det mange gode tiltak i denne tilleggsmeldingen som vil sørge for at produksjonen i hvert fall på lang sikt er oppe. Jeg må likevel si, som ny på Stortinget, at jeg reagerer og er veldig overrasket over at den forrige regjeringen ikke har lagt til rette for mer fornybar kraft. Det gjør at vi er veldig dårlig forberedt på å kunne ha tilstrekkelig overskuddskraft også i framtiden.

Lars Haltbrekken (SV) [10:17:40]: Solenergi er kanskje en av de minst konfliktfylte energiformene vi har. Allikevel ser vi at arbeidet med satsing på solenergi i Norge går sakte. Blant annet må fortsatt folk som bor i blokk, betale elavgift for solstrømmen de selv produserer fra sine tak. Jeg hadde i fjor gleden av å være på et blokktak i Oslo med bl.a. klima- og miljøminister Espen Barth Eide, og da ble det lovet at dette skulle man få fortgang i, sånn at også folk i blokk slipper å betale elavgift.

I Hurdalsplattformen står det også at regjeringen skal sette seg et mål for produksjonen av solenergi. I dag fremmes det et forslag om et sånt mål, på 8 TWh innen 2030. Det ser ikke ut til at regjeringen er redd for å sette seg mål for andre energiformer, som f.eks. havvind, så hvorfor er man så imot å stemme for et forslag som setter et mål også for solenergi?

Marianne Sivertsen Næss (A) [10:18:44]: Da vil jeg vise til at det er satt ned ganske mye arbeid for å kartlegge og se på den totale energisituasjonen i Norge, både på kort og på lang sikt. Blant annet vil energikommisjonen se på hvordan vi skal sørge for å løse situasjonen her og nå, men også, ikke minst, hvor mye kraft vi trenger å produsere i overskuelig framtid. Der er solenergi helt klart en vesentlig faktor, som representanten er inne på. Det er viktig. Det krever lite naturinngrep, og kostnadene med å bygge ut ny solkraft har gått betydelig ned. Så det vil vi komme tilbake til. Representanten kan være helt trygg på at vi har store ambisjoner også når det gjelder solenergi, og at det kan bidra betraktelig inn i den totale energimiksen.

Presidenten: Replikkordskiftet er avsluttet.

Nikolai Astrup (H) [10:19:42]: La meg starte med å takke komiteen for godt samarbeid om en omfattende

innstilling som legger viktige føringer for energipolitikken de neste årene. Jeg er spesielt glad for at om lag halvparten av de forslagene som i dag får flertall, er hentet fra Høyres alternative tilleggsmelding, som også behandles i dag.

Men langt viktigere enn hvem som har fått gjennomslag, er at næringsaktører i en rekke ulike bransjer får større forutsigbarhet for hvordan rammevilkårene på en del områder blir de neste årene. Det er spesielt viktig med tanke på omstillingen vi står overfor: Vi skal nå bærekraftsmålene innen 2030, vi skal stanse naturkrisen, som har ført til at 70 pst. av jordens dyreliv er utryddet de siste 50 årene, og vi skal begrense den globale oppvarmingen til 1,5 grad. Det betyr at vi må kutte utslippene til netto null innen 2050. Vi skal fra fossilt til fornybart, fra lineær- til sirkulærøkonomi, fra høye utslipp til et samfunn med netto nullutslipp. Aldri før gjennom hele menneskehetens historie har vi måttet endre så mye for så mange så raskt.

Omstillingen vil kreve energi. Behovet for ny kraftproduksjon er enormt. Vi kommer til å trenge kraft fra alle kilder fremover, fra småkraft, oppgradering av vannkraftverk, landvind, sol og energieffektivisering. Men det er innen havvind vi virkelig har potensial, ikke bare for å få ny kraft, men også for å bygge ny industri.

La det ikke være noen tvil: Høyre har store ambisjoner for norsk havvind. På under 1 pst. av arealet på norsk sokkel kan vi produsere kraft tilsvarende all norsk vannkraftproduksjon. Forutsetningene for å lykkes er gode. Vi har Europas beste vindressurser, og vi har mye tilgjengelig areal, kunnskap og kompetanse som vi kan bygge videre på. Likevel risikerer vi å tape for landene rundt oss som har dårligere forutsetninger, men høyere ambisjoner.

En av Støre-regjeringens første beslutninger på dette området var å halvere arealet som skal lyses ut nå på Sørlige Nordsjø II, og skyve den andre halvparten ut i tid. Næringsministeren har uttalt at han er elektrisk for havvind. Problemet er at regjeringen har fått kortslutning. I stedet for en lønnsom utbygging av fase 1 av Sørlige Nordsjø II har regjeringen besluttet at utbyggingen skal subsidieres av skattebetalerne. Beregninger viser at regningen kan bli på mellom 560 mill. kr og 1,7 mrd. kr hvert eneste år – som da må konkurrere med andre gode formål på statsbudsjettet.

Hvis vi skal gjøre havvind til det nye industrieventyret i Norge, må vi ha tilstrekkelig med ambisjoner for hvor mye som skal bygges ut, vi må gi næringen forutsigbarhet for at vi skal stå ved satsingen over tid, og vi må legge til rette for lønnsom utbygging med hybridkabler.

Høyre stiller seg bak ambisjonen om å lyse ut areal tilsvarende 40 GW innen 2040. Hvorvidt vi klarer det avhenger av hvilke valg vi gjør på kort og mellomlang sikt. Vi må ha jevnlige tildelinger av nytt areal i størrelsesorden 3 GW årlig fra 2025, og vi burde ha satt oss et delmål i 2030.

Samtidig vil en rask utbygging av havvind forutsette gode og inkluderende prosesser med andre aktører på sokkelen, tidlig kunnskapsinnhenting av miljøkonsekvenser og en langt mer effektiv konsesjonsbehandling fra NVEs side. Og utbyggingen må skje på naturens premisser. Her er det heldigvis bred enighet i Stortinget og tydelige forventninger til regjeringen.

Det er også naturlig å utvikle havvind i samarbeid med og med forbindelser til andre land i våre nærområder. Vi er allerede nært knyttet til våre naboland gjennom 17 ulike mellomlandsforbindelser for kraft, og vi har alt å hente på å se vår egen havvindsatsing i sammenheng med det som skjer i UK, Danmark, Sverige, Tyskland, Belgia og Nederland.

Her er det dessverre mindre grad av enighet i komiteen. Mer bekymringsfullt er det at det er mindre grad av enighet mellom regjeringspartiene om dette helt sentrale punktet for vår havvindsatsing. Uten en avklaring på dette området vil det neppe bli noen stor utbygging på norsk sokkel. Det hjelper lite å lyse ut 30 GW innen 2040 hvis turbinene uteblir.

Ny kraftproduksjon er helt nødvendig, men den mest miljøvennlige energien er den som ikke brukes. Det er et stort potensial for energieffektivisering både i bygg og i industrien, og det er enighet i komiteen om en rekke bestillinger til regjeringen i forbindelse med den varslede energieffektiviseringsplanen som kommer til høsten. Enøktiltak kan også redusere behovet for nettutbygging. Det skal bygges enormt med nett de neste årene, noe Høyre stiller seg bak. Likevel er det helt vesentlig at vi utnytter det nettet vi har, på en best mulig måte, bl.a. ved å ta i bruk ny teknologi som gjør dette mulig.

Et raskt økende behov for nett innebærer også at konsesjonsbehandlingen for nytt nett må bli mer effektiv. Dette er særlig viktig for større industrietableringer, der det er behov for et hurtigspor for både nett og kraftilgang. Det er gledelig at Stortinget er enige om dette, og vi imøteser rask oppfølging fra NVEs side.

Stadig flere ønsker å produsere sol på egen eiendom. Det er positivt. Solenergi har den fordelen at den kan bygges ut relativt konfliktfritt på ferdig rasert natur, som hustak, parkeringsplasser og på annen etablert infrastruktur. Det er enighet om en rekke tiltak som vil gjøre det enklere å etablere solenergi i Norge, men det ble dessverre ikke enighet om å sette et mål for etablering av solenergi på 8 TWh i 2030, og at regjeringen må komme tilbake med en plan for hvordan dette målet skal nås. Det er imidlertid ikke for sent. Hvis enten Fremskrittspartiet, Arbeiderpartiet eller Senterpartiet stemmer for

dette forslaget i dag, er det flertall. Oppfordringen er herved gitt.

Ny kraft er helt vesentlig, men like viktig er det å sette kraften i arbeid. Det grønne skiftet vil kreve store mengder fornybar energi: Vår eksisterende industri skal til netto null i 2050, vi skal legge til rette for nye industrietableringer, og vi skal elektrifisere store deler av samfunnet vårt. Norsk industri er allerede verdens reneste. Utslippene er redusert med over 40 pst. siden 1990, men vi må videre. Lave utslipp vil være en stadig større konkurransefordel for norsk næringsliv i en verden der klimapolitikken strammes til og kundene forventer mer. Hydro kan f.eks. fortelle at de nå har kunder som vil ha karbonnøytralt aluminium allerede i 2030, og de har ett spørsmål: Kan dere levere? Næringslivet ser veldig tydelig det vi også må se: Hvis bedriftene skal overleve på sikt, må de tenke bærekraft i dag. Kundene vil kreve det, bankene vil kreve det, investorene vil kreve det, og EU vil kreve det.

Stortingets jobb er å legge til rette for at norske bedrifter er i stand til å ta steget fra grått til grønt. Veldig mye har skjedd, men rekken er også lang av nye, spennende industriprosjekter – i Berlevåg, Narvik, Mo i Rana, Mosjøen og på Herøya, for å nevne noen få. Vi har industriell erfaring og gode forutsetninger for å lykkes med alt fra batteriproduksjon og utvidelse av eksisterende industri til hydrogen og ammoniakk. Det er heldigvis bred enighet om viktige satsinger på disse områdene, ikke minst at det må legges til rette for helhetlige verdikjeder, industriell utvikling og bruk av nye energibærere.

Norsk industri er tuftet på ren og rimelig kraft. Kraft har vært en strategisk ressurs for Norge i over 100 år, og sånn skal det fortsatt være. Samtidig: Akkurat nå er det mye billigere å snakke om kraft enn å bruke den. De rekordhøye strømprisene vi har i Norge nå, skyldes bl.a. ekstreme priser på gass og kull i Europa og Putins brutale invasjon av Ukraina. Prisene på strøm i Norge har fulgt prisene på termisk energi i Europa i over 20 år, med unntak for våte og tørre år her hjemme. Dette er ikke noe nytt. Ifølge Statnett står de to siste mellomlandsforbindelsene, til Tyskland og Storbritannia, for kun 10 pst. av økningen i strømprisene de siste månedene.

Mye vil skje i det europeiske energimarkedet de neste årene. Bare i Sverige er det omsøkt 126 GW havvind. I Norden vil det bli bygget ut 40 TWh ny kraft frem til 2026. Danskene har dratt i gang et storstilt samarbeid med andre nordsjøland om en stor havvindutbygging. Storbritannia har høye ambisjoner for både kjernekraft, havvind og vind på land. Det er derfor god grunn til å avvente energikommisjonens arbeid før man hopper på konklusjoner som vil endre selve fundamentet for det kraftsystemet som har tjent Norge godt i over 30 år. Dette er et område som i sin kompleksitet egner seg særdeles dårlig for lettvinte utspill og raske løsninger – det kan få utilsiktede konsekvenser.

På kort sikt er det bare ett svar på de utfordringene vi står i nå: Staten må stille opp. Høyre har lenge ment at det også må gjelde småbedrifter som har høye strømutgifter målt mot omsetning. På lengre sikt er svaret å bygge ut mer kraft og disponere den kraften vi har, enda bedre.

I europeisk sammenheng kommer vi ikke utenom at norsk gass er enda viktigere enn før, og på lengre sikt vil blått hydrogen fremstilt av naturgass fra Norge være en viktig del av løsningen på vei mot netto null. Derfor må sokkelen utvikles, ikke avvikles.

Det er positivt at det er bred enighet om Langskip og lagringsprosjektet Northern Lights. CCS vil måtte være en del av løsningen, og interessen er stor fra andre europeiske land. Det skal vi være glad for.

Vi skal igjennom en stor samfunnsendring de neste tiårene. Det som trengs aller mest nå, er politisk vilje – og det er heldigvis en fornybar ressurs. Vi er godt i gang, men vi må øke tempoet, heve ambisjonene, bygge ut mer kraft og sette energien i arbeid.

Jeg tar til slutt opp alle Høyres forslag.

Presidenten: Da har representanten Nikolai Astrup tatt opp de forslagene han refererte til.

Det blir replikkordskifte.

Marianne Sivertsen Næss (A) [10:28:46]: Jeg må si jeg stiller meg overrasket til at Norge er så lite forberedt på den situasjonen vi har stått i i vinter, med høye strømpriser, og ikke minst at kraftoverskuddet viser seg å kunne gå betraktelig ned i de kommende årene. Det som bekymrer meg aller mest, er at det er gjort svært lite de siste åtte årene når det gjelder å få opp tempoet på havvindsatsingen. Det er ganske beskrivende at Høyre har sett seg nødt til å levere en egen tilleggsmelding til sin egen energimelding, for man så at her var ikke satsingen i den formen og den graden den bør være for at vi skal kunne henge med, og at landene rundt oss ikke skal ta det markedet vi har alle muligheter for å ta.

Etter at havenergiloven ble vedtatt i 2010, har man hatt et arbeid i NVE i 2012 for å utrede nye områder for havvind, og så har det ikke vært gjort noe før 2018. Så mitt spørsmål er: Hva har den avgåtte regjeringen Solberg gjort disse fem årene for å legge til rette for havvindsatsing på norsk sokkel?

Nikolai Astrup (H) [10:29:51]: For det første er jeg helt uenig i at det ikke er gjort noe de siste åtte årene for å bygge ut mer kraft. Det er bygget 16 TWh med ny kraftproduksjon de siste åtte årene, det er positivt, og det er gjort et solid grunnarbeid for en stor havvindsat-

sing. Verdens største flytende havvindpark, Hywind Tampen, er nå under bygging, hjulpet frem av den forrige regjeringen. Og det at den er under bygging, betyr at vi fortsatt har ledertrøyen på når det gjelder flytende havvind. Men vi må altså ikke sakke av nå, vi må holde trykket oppe for å sørge for ikke å miste momentum.

Det første regjeringspartiene gjorde da de skulle ta stilling til havvindsatsing i Norge, var å skalere ned ambisjonene og skyve det ut i tid for Sørlige Nordsjø II, et område som ble åpnet av den forrige regjeringen. Det er en avgjørelse som regjeringspartiene og regjeringen selv må stå for. Man kan ikke skylde på den forrige regjeringen for en beslutning man selv har tatt, om at man kun skal lyse ut halvparten av dette arealet nå, og skyve resten ut i tid.

Gro-Anita Mykjåland (Sp) [10:31:05]: Mitt spørsmål til representanten Astrup går på noe av det samme som Sivertsen Næss stilte spørsmål om. For det er altså et lite, snaut år siden høyreregjeringen leverte sin energimelding, og for noen måneder siden så Høyre seg nødt til å levere en tilleggsmelding med 65 nye forslag. Vi har hørt i debatten gjennom vinteren at representanten Astrup har vært veldig tydelig på at denne regjeringen har levert for sent. Mitt spørsmål er da: Hvor var høyreregjeringen i de åtte årene de satt med makten her? Og hva var begrunnelsen for at de måtte ha 65 nye tilleggsforslag til egen melding?

Nikolai Astrup (H) [10:31:55]: Jeg vet ikke om representanten har fått det med seg, men det er altså slik at Russland har invadert Ukraina. Det har endret forutsetningene ganske dramatisk. Det tror jeg vi alle må ta inn over oss. Samtidig er det sånn at for et drøyt år siden anslo de som lever av å spå om slike ting, at strømprisen kom til å være 34 øre ut 2021. Det viste seg å være helt feil, men jeg hørte ingenting fra Senterpartiet den gang om at det kom til å være feil. Tvert om så man seg fornøyd med det svaret man den gang fikk fra finansminister Sanner, og gjorde ikke noe mer nummer ut av det.

Men det denne regjeringen må svare for, er at de selv har tatt aktive valg for å bremse havvindsatsingen. Arealene ligger der. Senterpartiet har gått inn for at man kun skal bygge ut halvparten av Sørlige Nordsjø II nå og skyve resten ut i tid. Det er en beslutning som Senterpartiet selv må svare for.

Birgit Oline Kjerstad (SV) [10:33:08]: Villaks og villrein har kome på raudlista. Høgre fekk på plass nye eksportkablar og knytte oss til Acer og det systemet. Det er ikkje tvil om at godt samarbeid er viktig, og at ein treng ei utveksling av kraft, men vi har importert høge straumprisar og fått veldig mykje meir effektkøyring. I tillegg ivrar Høgre for at ein skal opne for utbygging av kraft i verna vassdrag. Har Høgre rekna på arealkonsekvensar og miljøkonsekvensar av den politikken dei fører?

Nikolai Astrup (H) [10:33:49]: Det er helt avgjørende å ivareta naturverdier når man skal bygge ut kraft, og det er ikke noe tvil om at her står vi i vanskelige dilemmaer i mange enkeltsaker. All kraftutbygging må skje på en skånsom og god måte, slik at vi tar vare på viktige naturverdier.

Det er også viktig å understreke, når det blir sagt at høyreregjeringen fikk på plass nye mellomlandsforbindelser, at dette må nesten alle partier i denne sal stå inne for. Det var jo en regjering med Senterpartiet som inngikk avtalen om å bygge ut disse to kablene, anbefalt av en energikommisjon som Marit Arnstad var nestleder i, og representanten Haltbrekken var medlem av – at man nettopp skulle bygge nye mellomlandsforbindelser til land utenfor Norden. Så strødde den forrige regjeringen melis på den kaken ved å gi konsesjon til de kablene som den rød-grønne regjeringen hadde inngått avtale om å bygge. Jeg støttet det standpunktet, jeg støtter det fortsatt, og jeg mener at det kommer til å vise seg å bli veldig god politikk. Vi er nødt til å se kraftflyten i vår del av verden i sammenheng for å få mest mulig ut av denne edle ressursen.

Presidenten: Replikkordskiftet er avsluttet.

Ole André Myhrvold (Sp) [10:35:09]: Jeg vil også starte med å takke komiteen for samarbeidet.

Vi har vunnet energiens Lotto-spill. Tilfeldig plassert på klodens topp har vi fått rikelig med ressurser fra naturen de fleste land kan misunne oss, enten det er vannkraften som i generasjoner har gitt energi til oppgangssager eller til dagens strømproduserende regulerbare vannkraftverk, den moderne tidsalders olje- og gassforekomster på norsk sokkel, eller framtidens havvind der norsk sokkel er blant de mest egnede i verden, vindforholdene tatt i betraktning. I tillegg kommer selvfølgelig skogen og andre former for bioenergi, sol og varme – alle med potensial for å produsere energi.

Velferdsutviklingen her i landet har historisk gått parallelt med utviklingen av energiressursene. Skikkelig fart tok det på starten av 1900-tallet da vannkraften for alvor gjorde sitt inntog, og de første store kraftverkene ble bygd og industri etablert. Konsesjonsregelverket kom på plass. Industrien fulgte etter og etablerte seg i nærheten av kraften og bidro til velferd og utvikling i hele landet. Nøkkelen var tilgang til nok og rimelig kraft.

Norske politikere var forutseende og sikret kraftressursene for fellesskapet, for industrien og for folket. Raskt ble Norge elektrifisert med et finmasket nett i byg-

der og byer i hele landet. På samme måte var norske politikere forutseende og sikret olje- og gassressursene for fellesskapet på 1960- og 1970-tallet.

Industrien ble etablert. Norge tok en lederrolle innenfor offshore olje- og gassutvinning både teknologisk og ikke minst knyttet til helse, miljø og sikkerhet. I dag er vår olje- og gassindustri en av de reneste i verden med under halvparten av CO_2-utslippene sammenliknbare land har, takket være strenge krav og innovasjon.

På 1990-tallet etablerte norske politikere det såkalte oljefondet, med formål om at energiressursene skulle bære frukter også for framtidens generasjoner. I dag står vi overfor nye kvantesprang. Klimautslippene skal ned, landet skal elektrifiseres, og ny industri skal bygges. Arbeiderparti–Senterparti-regjeringens klare mål er likevel det samme, nemlig at Norge fortsatt skal ha nok, rimelig og ren energi til folk, næringsliv og industri.

De neste tiårene vil Norge trenge mer kraft og bedre overføringsnett for å bygge nye grønne næringer og elektrifisere samfunnet, og slik bidra til å nå klimamålene. Regjeringen slår klart fast at de historiske linjene skal videreføres, og tilleggsmeldingen er vårt svar på det.

Siden regjeringen Solberg la fram energimeldingen, Energi til arbeid, for et snaut år siden, ja, for nøyaktig 363 dager siden, har det bokstavelig talt rent mye vann gjennom norske vannkraftturbiner. Den situasjonen vi har sett i energisektoren i vinter, gjorde det påkrevd å legge fram tilleggsmeldingen. Strømsituasjonen i vinter, med eksepsjonelt høye strømpriser i store deler av landet, har vært krevende for både folk og næringsliv. Kraftsituasjonen i Europa, med høye gasspriser, og deretter Russlands meningsløse invasjon av Ukraina, bidro til ytterligere høye priser og store konsekvenser for verdens energimarkeder på alle sektorer. Det eksisterer en uro og usikkerhet mange nå kjenner på. Det påvirker også energimarkedene.

Til slutt: Klimautslippene må kuttes raskere. FNs siste klimarapport viser tydelig behovet for å få opp farten i klimapolitikken, slik også regjeringen ønsker. Rikelig tilgang på ren og rimelig kraft er en forutsetning for å lykkes med det.

Tilleggsmeldingen fra Arbeiderparti–Senterpartiregjeringen tar for seg nettopp det nye bildet som har oppstått siden forrige melding ble lagt fram. Norge trengte en mer detaljert, mer ambisiøs plan for hva vi skal få til på energifeltet framover, og det har vi fått nå.

Tilgang på ren og rimelig kraft skal være Norges fremste konkurransefortrinn og gjøre Norge til et foretrukket land for industrielle investeringer i en tid da ikke bare nok og rimelig kraft betyr noe, men også at kraften er ren, sånn at man får lavest mulig utslipp i produksjonen. I vinter har næringslivet og folk, spesielt i prisområdene i Sør-Norge, opplevd ekstreme strømpriser i norsk perspektiv. Det skyldes, som jeg var inne på, flere ting, bl.a. stor eksportkapasitet gjennom nye kabler.

Regjeringen lanserte tidlig grep for å redusere utryggheten for befolkningen gjennom en egen strømstøtteordning. Ordningen fikk også virkning for landbruk, gartneri og frivillighet. Den ordningen har blitt styrket og forlenget i flere omganger og hatt en umiddelbar positiv effekt og vært treffsikker, og per nå er den bestemt forlenget ut mars neste år.

Det er likevel ikke den varige løsningen på utfordringen. Norsk industri og norske forbrukere skal ikke gjøres til klienter som følge av varig høye strømpriser. Vi må derfor rigge oss sånn at vi ikke gjør vinterens tilstand til en normal. Derfor har regjeringen gått bredt ut og både iverksatt en rekke tiltak og igangsatt flere utredninger som skal se på ulike løsninger. Strømstøtteordningen skal evalueres og vurderes opp mot andre modeller for å motvirke høye strømpriser som oppstår i markedet.

Regjeringen vil også som sikkerhet mot svingninger i markedet legge til rette for gode fastprisavtaler med forutsigbart lave strømpriser. Det vil være bra for både folk og den delen av næringslivet som ikke har kraftprisavtaler fra før. Ordningen er ventet å tre i kraft fra nyttår.

I tråd med Hurdalsplattformen nedsatte regjeringen også en energikommisjon som fram mot desember skal ha en bred gjennomgang av energifeltet, og som vil se på både årsaker og risiko for lignende tilfeller i årene framover, og hvordan vi best mulig kan ruste oss i et energimarked i rask endring.

Det vi likevel nå kan fastslå, er at Norge i årene framover vil trenge betydelig mer kraft. Så er spørsmålet hvordan vi best sørger for det. Jeg mener i stor grad at tilleggsmeldingen, sammen med en del av de forslagene Stortinget i dag kommer til å vedta, svarer på dette.

Senterpartiet er særlig glad for at det satses på effektivisering, oppgradering og utvidelse av eksisterende vannkraft. Det er både arealskånsomt og energieffektivt. Vannkraften er Norges juvel. Så må vi satse både på de store vannkraftverkene og på det potensialet som er i småkraft. Det er fristende å minne om at selv om det er en klisjé, gjør mange bekker små en stor å. Kraftpotensialet i ny småkraft er beregnet til bortimot 17 TWh. Til sammenlikning viser Statnetts analyser at vi fram mot 2050 trenger 80 nye TWh, altså kan småkraften utgjøre en betydelig andel.

Vi i Senterpartiet er derfor også tilfreds med at et bredt flertall nå er enig om at vi skal ha fortgang i konsesjonsbehandlingen av småkraft. I tillegg må vi får bygd ut de småkraftverkene som har fått konsesjon, men som fremdeles ikke er bygd ut. Småkraftforeningen mener

potensialet er godt over det dobbelte av dagens produksjon.

Vi i Senterpartiet er også glad for at det nå har blitt fokusert mye mer på energieffektivisering. Stortinget har lenge hatt et mål om å spare 10 TWh i bygg, og potensialet er betydelig større.

Sløsingen av strøm i Norge må ta slutt. Norge har altfor lenge hatt en lemfeldig holdning, vil jeg si, til hvordan vi tillater at kraften vår brukes. Årsakene er sammensatt, men kostnader, dårlig planlegging og ikke minst manglende bevissthet knyttet til hva som kreves for å produsere kraft, er en viktig del av det svaret. I en tid da konfliktnivået er økende og bevisstheten om hvordan vi bruker naturen, styrket, er det viktigere enn noen gang å spare strøm og bruke de energiformene som er arealeffektive og har stor effekt. I det bildet er vannkraften unik. I tillegg kommer andre energiformer, som sol, bio og vind, særlig til havs, hvor Norge har et stort potensial både som produsent og rent industrielt.

Hurdalsplattformen slår fast at det ikke skal bygges nye utenlandsforbindelser i denne stortingsperioden. Energikommisjonen har i sitt mandat å utrede og se på hvordan utenlandsforbindelsene påvirker pris og forsyningssikkerhet. Vi i Senterpartiet er også fornøyd med at man nå skal utlyse både et bunnfast Sørlige Nordsjø II, et flytende felt for havvind, Utsira Nord, og at disse skal bygges med radial til Norge. Det vil bidra til betydelig mer kraft inn i det norske systemet. Disse feltene vil alene produsere strøm tilsvarende forbruket til 460 000 husholdninger. Det er altså et kraftig bidrag til forsyningssikkerheten og til å unngå et norsk kraftunderskudd.

Vi er glad for den havvindsatsingen regjeringen nå legger opp til, med et løp fram mot 2040 som sørger for at det skal tas hensyn til natur, fiskeriinteresser og ikke minst påvirkningen på det norske kraftsystemet, samtidig som vi sikrer at norsk leverandørindustri får forutsigbarhet, slik at vi kan sitte i førersetet for å utvikle flytende havvind. Vi må ta med oss erfaringene fra vindkraften på land og sørge for å holde konfliktnivået nede. Vi klarer ikke å omstille fra en fossil virkelighet til en fornybar dersom konfliktnivået blir for høyt.

Som jeg nevnte, har vi ikke lenger råd til å sløse. Det handler ikke bare om strøm, men om ressursene generelt. Til nå har vi ikke klart å ta ut potensialet i bioressursene, men jeg er glad for at Stortinget i dag gjør gode vedtak som gir biogassen den plassen den må ha i omstillingen til et klimavennlig samfunn.

Situasjonen i Europa viser at regjeringens politikk om å utvikle og ikke avvikle norsk olje- og gassindustri er rett. I dette ligger det at klimagassutslippene fra næringen fortsatt skal ned, men at Norge skal være en stabil energileverandør av olje og gass, kanskje spesielt gass, til Europa. Russlands meningsløse invasjon viser mer enn noen gang behovet for stabilitet i dette markedet. Den stabiliteten skal Norge representere så langt det er mulig. Det er usikkert hvor lenge situasjonen vil vare, men det er viktig at olje- og gassnæringen fremdeles er Norges mest lønnsomme næring, og det er viktig å utvikle den videre.

Samtidig er vi alle enige om at vi skal omstille oss vekk fra det fossile. Vi skal utvikle og bygge nye næringer på skuldrene av petroleumsnæringen. Vi skal bruke folkene, kompetansen og teknologien til å bygge framtidens næringer og arbeidsplasser og energibærere som hydrogen.

I en tid med store omveltninger for folk og land er det godt å se at regjeringens tilleggsmelding vedtas, at Stortinget slutter opp om målene om at nok ren og rimelig kraft skal være et samfunnsgode for folk og en konkurransefordel for norsk industri. Denne meldingen legges fram tidlig i stortingsperioden og vil være en retningsviser for hvor vi skal. Dette er ikke et punktum for energidebatten, men det er en god start.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Nikolai Astrup (H) [10:45:23]: Statsminister Jonas Gahr Støre har sendt brev til EU-kommisjonen der han lover at norsk havvind skal komme Europa til gode. Samtidig rykket Senterpartiets parlamentariske leder, Marit Arnstad, i går ut og avviste at Senterpartiet har sagt ja til hybridkabler. Det betyr at hybridkrigen mellom Arbeiderpartiet og Senterpartiet fortsetter. Jeg merket meg også at representanten i sitt innlegg var tydelig på at Sørlige Nordsjø II skal bygges ut med radial. Det samme sa Marit Arnstad til Nationen i går. Det må jo bety at det ikke er aktuelt, heller ikke i fase to, å bygge ut Sørlige Nordsjø II med hybridkabler.

Jeg ber representanten om å bekrefte eller avkrefte det, og samtidig svare på om det er slik at statsminister Jonas Gahr Støre har solgt skinnet før ulven er skutt.

Ole André Myhrvold (Sp) [10:46:20]: Det er overhodet ingen krig i regjeringen om hybridkabler. Det er enighet i regjeringen om at første fase av Sørlige Nordsjø II, altså på 1 500 MW, skal bygges ut med en radial til Norge. Det er energi det sørlige Norge trenger. Og så har man sagt at man skal ta ting trinnvis – vi skal ha et mål i 2040 hvor vi skal utlyse konsesjoner stegvis, og vi skal vurdere konsekvensene fortløpende.

Så sa også Marit Arnstad i intervjuet med Nationen at det innebærer at man skal se på konsekvensene av både flere radialer til Norge, eventuelle radialer til utlandet og eventuelt muligheten for hybridkabler til Europa. Men den debatten kommer senere, og vi skal ha grundige utredninger for å se på konsekvensene av det.

Marius Arion Nilsen (FrP) [10:47:20]: Jeg fortsetter i samme spor som representanten Astrup angående kabler, men jeg tar for meg de eksisterende kablene. I Senterpartiet var man høye og mørke i aviser før valget om at hvis man kom i regjering, skulle man regulere og begrense krafteksporten, og senest like etter at man kom i regjering, var man ute og tok til orde for å sette ned et lovutvalg for å se på hvordan vi kunne styre krafteksporten, begrense og regulere den.

Vi vet at Den iberiske halvøy, med Portugal, Spania, Gibraltar og det siste landet jeg ikke kommer på nå, holder på med dette og ser på en begrensning og regulering av krafteksporten. Hvor ble det av disse Senterpartilovnadene som kom før valget om å gjøre dette, begrense og regulere? Man har meg bekjent enn så lenge ikke startet verken dialog eller forhandlinger med EU.

Ole André Myhrvold (Sp) [10:48:23]: Regjeringen har satt ned en energikommisjon med et klart mandat. Den kommisjonen skal gjennomgå energipolitikken i stort, og den skal også greie ut og se på konsekvensene av utenlandskablene med hensyn til både pris og forsyningssikkerhet i Norge.

Statnett har allerede fastslått at utenlandskablene har påvirket de høye prisene, de har anslått ca. 10 pst. Dette vil energikommisjonen komme tilbake til. Vi så også at vi hadde en prisdupp for en ukes tid siden som kanskje kan tilskrives at kabelen til Nederland var ute. At utenlandsforbindelsene påvirker norsk pris, er uomtvistelig. Senterpartiet er opptatt av å ta grep for å sikre norske forbrukere og norsk industri lave priser og ikke minst nok kraft i framtiden. Det skal vi komme tilbake til.

Sofie Marhaug (R) [10:49:32]: For noen måneder siden foreslo Rødt å stanse sammenkoblingen mellom nord og sør, i lys av dagens priskrise. Å binde sammen Nord-Norge og Midt-Norge med dagens dysfunksjonelle marked i sør vil sannsynligvis bare gi høyere priser i nord, mens sør vil være nærmest upåvirket. Vi fikk ikke støtte den gangen, med begrunnelsen at det var useriøst med løse forslag. Vi fremmer et lignende forslag i dag, nærmere bestemt mindretallsforslag nr. 152, som foreløpig ingen partier har meldt støtte til. Det har heller ikke kommet lignende forslag fra f.eks. Senterpartiet.

I Avisa Nordland kunne vi lese følgende kommentar fra Senterpartiets Siv Mossleth:

> «Det å drive energipolitikk på løse forslag er helt meningsløst, når hele energimeldinga som ble laget av forrige regjering med tillegg fra dagens regjering skal behandles i juni».

Vil Senterpartiet støtte forslaget fra Rødt i dag, eller vil man fremme egne løse forslag i saken om det samme?

Ole André Myhrvold (Sp) [10:50:35]: Senterpartiet kommer ikke til å støtte løse forslag i dag, men vi har, som nevnt tidligere, satt ned en energikommisjon som skal se på totalen i energisystemet i Norge. Det er i tillegg satt ned et nettutvalg som skal belyse ulike konsekvenser og løsninger, og vi har også bedt Statnett se på sin nettutviklingsplan for å se på hvordan dette virker inn i kraftnettet senere.

Vi er nødt til å sørge for at både den sørlige delen av Norge og Nord-Norge har nok og rimelig kraft til både eksisterende industri og ikke minst den industrien vi forventer skal etablere seg i framtiden. Det foreligger store planer både i de nordlige og i de sørlige prisområdene, og vi må sørge for at det til enhver tid er nok kraft til at dette kan realiseres.

Presidenten: Replikkordskiftet er avsluttet.

Marius Arion Nilsen (FrP) [10:51:44]: Jeg vil også takke for et godt samarbeid i komiteen. Det har vært en interessant reise med mange bra møter og mange bra innspill, og energimeldingen som nå legges fram, er et omfattende arbeid som tar for seg flere viktige felter. Etter vår mening er den et skritt i riktig retning, men den tar på langt nær for seg alle utfordringene vi som land – med et stort behov for energi framover – vil møte.

Energiregnskapet går rett og slett ikke opp. Det er for mange kraftkrevende tiltak planlagt, det er for lite kraftproduksjon planlagt, og allerede i 2026 kan det medføre store kraftunderskudd og ekstra høye priser. Da kan prisene vi har sett i dag, være hyggelige. Det er en meget skremmende tanke, og det er noe vi vil kjempe mot.

Vannkraften, vår juvel, det som tidligere har vært vårt konkurransefortrinn og vår velsignelse, opplever vi i dag til tider kan være vår forbannelse. Man kan regulere og begrense kraftproduksjonen når det blåser i Europa, som er vel og bra, det er bra med lønnsomhet i disse kraftselskapene, men det medfører også at de skyhøye prisene vedvarer. Vi får ikke dra nytte av det som konsumenter. Vi har potensial for å bygge ut vannkraft videre, oppruste og oppgradere. Det anslås at det trengs rundt 10–20 TWh.

Så har man småkraft, og der har vi i komiteen heldigvis i stor grad blitt enige om å øke saksbehandlingskapasiteten, få mer fortgang i sakene – mens NVE melder at de vil prioritere motsatt, noe som er litt besynderlig. De står i dag for 12 TWh, 8 pst. av produksjonen, og har potensial for 17 TWh til, altså et substansielt bidrag til kraftproduksjonen.

Så har man norsk olje og gass. Det har ikke vært mye diskutert, enn så lenge, men det er jo vanvittig viktig. Det er energi, det er det som redder Europa i disse dager, det er det som gjør at Europa har mindre avhengighet av

Russland. Selv om Russland fremdeles er den største produsenten og eksportøren, har vi Norge som en god nummer to. Da er det også veldig rart – med et Europa som skriker etter mer olje og gass, et Europa som skriker etter energi – at den 26. konsesjonsrunden er utsatt på ubestemt tid. Det er det siste både næringen og Europa trenger i disse dager.

Energi er makt, energi er geopolitikk. Allerede med Trollfeltet, som jeg og Sylvi Listhaug var og besøkte for en to ukers tid siden, kom geopolitikken inn. Ronald Reagan var involvert og la press på Norge for at vi skulle bygge ut det som da ble sett på som en marginalt lønnsom investering. Mens boreteknologien har blitt vesentlig bedre, har dette feltet blitt en gullgruve. Det drar inn 1,1 mrd. kr om dagen og borer horisontale brønner som er kilometerlange og forsyner Europa med store mengder av den gassen de får fra Norge.

Bioenergi: Der har man fått flertall på flere gode, viktige områder. Det har vært en av Fremskrittspartiets fanesaker. Det er en viktig energikilde og energibærer for framtiden, og da er det godt å se at man har fått flertall for å ta med begrepene bioenergi og hydrogen inn der, mens det står nullutslipp i energiplaner. Hydrogen er også en interessant energibærer. Europa, og spesielt tyskerne, har store planer for dette. Det er en del energi som går tapt i omdanningen, men hvis Europa vil ha og kan betale, kan Norge levere.

Man har også solkraft, havvind og mange muligheter her, deriblant å bygge ut dette fornuftig, ikke gjøre den samme feilen som man gjorde med vindkraft på land, der man bygget ut for raskt og ikke tok nok lokale hensyn. Det må etableres skikkelige konsesjonsregimer, det må konsekvensutredes, og det må bygges ut slik at det monner, hvis det skal ha noe for seg.

Kraftnettet: Der behøves det en storstilt utbygging. Der må vi også se på om man kan endre modellen, som i dag ikke belønner dem som bygger ut dette for framtidige behov.

Som jeg sa i sted: Energi er makt, energi muliggjør, og energi er en forutsetning for stadig mer. Kort oppsummert er tilstrekkelig tilgjengelig energi kritisk for vårt moderne samfunn. Strømmen kommer ikke bare, og er ikke bare i stikkontakten, som enkelte tror. Kraften må produseres, den må reguleres, og den må transporteres. Prosessene som ligger bak, er omfattende og komplekse, og vårt kraftsystem, både i Norge og i Norden, har vært i kontinuerlig endring de siste hundre år. De siste hundre år har også ren og rimelig fornybar kraft vært et av våre konkurransefortrinn.

En ingeniør i Svenska kraftnät oppsummerte det godt på et møte hos dem noen uker tilbake, da han sa at det nordiske kraftsystemet og samarbeidet før man knyttet seg tett til EU, var ingeniørmessig perfekt. Det oppfylte alle krav til forsyningssikkerhet og stabilitet. Det har man nå rokket ved. Man har knyttet seg til et Europa som har faset ut regulerbar kraft, og som i stor grad kommer til å fase inn variabel, fluktuerende og ustabil kraft. Det gjør at Europas utfordringer blir våre utfordringer, med vår tette samkobling der.

Et kraftnett er en delikat materie. Det krever tilstrekkelig kraft inn, tilsvarende det som forbrukes. Det kreves riktig fase, det kreves riktig frekvens, det er ikke bare å koble til hvor som helst. Dette er en kompleks materie og et delikat samspill som vi må hegne om. Der har våre norske kraftnett vært kjempebra, men får nå utfordringer også med tilknytning til Europa.

Det vi har sett nå det siste året, har vært en kortslutning på Stortinget, for man har ikke tatt de takene man burde gjort når det gjelder de skyhøye kraftprisene. Vi foreslo i november gjennom et representantforslag å regulere og begrense krafteksporten for å unngå vedvarende skyhøye strømpriser og sikre forsyningssikkerheten i landet. Regjeringen har svart med en kommisjon, og en dialog først etter at denne kommisjonen er ferdig. Vannmagasinene tømmes, og faren for rasjonering er nå kommet på tapetet. Regjeringen følger situasjonen tett, noen ganger også veldig tett, eller ekstremt nøye.

Det er visstnok usolidarisk å sørge for egen befolkning og eget næringsliv. Samtidig gjør alle EU-landene nøyaktig det samme. Ikke minst kan Norge trenge kraft fra utlandet en gang, kanskje allerede til høsten, siden magasinfyllingsgraden er så lav. Det er den på grunn av storstilt eksport av kraft. Det er ingenting usolidarisk i å ta grep for å unngå ødeleggende strømpriser for folk og næringsliv i Norge, og det er ingenting usolidarisk i å sikre Norges forsyningssikkerhet. Der mener vi at energimeldingen ikke nødvendigvis svarer ut alle utfordringene.

Vi eksporterte 17 TWh strøm i fjor, og samtidig, altså midt i en kraftkrise, la tyskerne ned tre kjernekraftverk som produserte 34 TWh kraft. Tyskerne la altså ned kraftproduksjon tilsvarende det dobbelte av vår krafteksport. Før det la de ned enda elleve kjernekraftverk, og de viser ingen tegn til å reversere denne politikken. Jeg var i Tyskland forrige uke og fikk da beskjed om at deres Energiewende, som har kostet nesten et norsk oljefond, som har bygget enormt med vindturbiner, har en enorm økning av installert effekt, men ikke på langt nær så mye produsert kraft som økningen av effekt skulle tilsi. Det er en feilslått energipolitikk, hvor klimapolitikk har fått forrang framfor forsyningssikkerhet, og hvor regulerbar kraft fra kjernekraft har blitt erstattet med vind, sol og kull. Man har ikke faset ut kull, man gikk rett på kjernekraft – som er besynderlig nok i seg selv – og det har gitt noen av de høyeste prisene i Europa for forbrukerne, husholdninger og næringsliv.

I stor grad er dette EUs politikk også, og det er en av årsakene til at Fremskrittspartiet er skeptisk til en ukritisk tilslutning til alt EU kommer med innen energi- og klimafeltet. Den «trackrecorden» EU har, er svak innen dette feltet og ikke noe Norge blindt bør følge. Vår energipolitikk har vært et gode for landet og næringslivet i mange tiår, og det må den fortsette å være.

Det er masse bra i energimeldingen, mange gode satsinger, men den svarer ikke på alle disse problemene. Som nevnt i begynnelsen av mitt innlegg styrer vi mot et kraftunderskudd, og man tar ikke de grepene som på kort sikt kan korrigere og utbedre dette. Man ser ikke på skånsom utbygging av vannkraft i vernede vassdrag. Man har ikke bemannet opp NVE og redusert konsesjonsbehandlingstiden tilstrekkelig.

Norge skal bidra til Europa. Det gjør vi, og det skal vi fortsette med. Vi kunne faktisk eksportert enda mer, hadde det ikke vært for at tyskerne i 2012 ba oss om å skalere ned vår leveringskapasitet til Tyskland fordi de skulle gå for russisk gass. Ellers kunne vi pumpet ut enda mer kraft enn det vi leverer.

Beredskap og knapphet er ord som er blitt populære igjen, og for en politiker burde de aldri bli upopulære, for det er noe av det viktigste vi holder på med. Vi må sørge for tilstrekkelig med innsatsfaktorer for at samfunnet vårt skal gå rundt, også i en krise, men altfor mange har glemt viktigheten av disse ordene.

EU har som målsetting en fornybarandel på 45 pst. i 2030. Norge har allerede 99 pst. fornybar kraft. Vi skal bidra, men vi må gjøre det fornuftig, så vi samtidig tar vare på norske husholdninger og norsk næringsliv.

Energimeldingen er vel og bra, men den kan bli enda bedre.

Presidenten: Vil representanten ta opp egne forslag?

Marius Arion Nilsen (FrP) [10:51:49]: Ja.

Presidenten: Da har representanten Marius Arion Nilsen tatt opp de forslagene han refererte til.

Det blir replikkordskifte.

Stein Erik Lauvås (A) [11:02:04]: Fremskrittspartiet – sammen med Rødt, faktisk – har en merknad i innstillingen der det står at de er svært skeptiske til urealistiske målsettinger om kraftproduksjonen fra havvind. Men i samme innstilling er Fremskrittspartiet med på et flertallsforslag om å nå målsettingen om 30 GW innen 2040. Så jeg har lyst til å spørre representanten Nilsen: Hvilke urealistiske målsettinger om kraft fra havvind er det Fremskrittspartiet sikter til?

Marius Arion Nilsen (FrP) [11:02:33]: Jeg takker for spørsmålet.

Det er jo først og fremst at havvind er løsningen på alt. Uansett hva utfordringene og problemet er, blir havvind dratt fram som det endelige svar på alt. Det er det ikke. Fremskrittspartiet er positiv, men ikke udelt positiv. Havvind har mye potensial og kan bidra til stor produksjon av kraft, og vi har en forventning og en høy målsetting. Vi må se om det er realiserbart, men vi spiller ikke bare på havvind. Fremskrittspartiet mener vi bør satse på flere hester og ikke legge alle eggene i én kurv, som Arbeiderpartiet og flere andre partier gjør, der det ukritisk kun er havvind som fremmes.

Lars Haltbrekken (SV) [11:03:39]: Representanten sier at Fremskrittspartiet spiller på flere hester – vel, en av de hestene man kan spille på i dag, er solenergi, og sørge for at det blir flertall for forslaget om 8 TWh solenergi innen 2030. Men det er ikke mitt spørsmål, det er mer en oppfordring til Fremskrittspartiet.

I innstillingen ivrer Fremskrittspartiet etter økt satsing på atomkraft. Norge skal bli stor på dette, ifølge Fremskrittspartiet. Skal Norge bli stor på dette, må vel det bety at vi også skal bygge atomkraftverk i Norge. Da vil jeg spørre representanten: Hvor mener han at Norges atomkraftverk bør ligge, og hvor mener han at lageret for høyradioaktivt avfall skal ligge?

Marius Arion Nilsen (FrP) [11:04:34]: Jeg takker igjen for spørsmålet.

Atomkraft kommer til å tvinge seg fram i Europa, etter min mening, som en av de energiformene man ikke slipper unna. Det er en energiform som er konsentrert, man trenger lite areal, spesielt sammenlignet med både vind og sol, i forhold til energimengden man produserer. På landsmøtet har vi vedtatt at vi skal jobbe for å styrke og utvikle atomkraft i Europa. Vi har ikke konkret vedtatt eller foreslått å bygge det i Norge, men modulære små kjernekraftverk er en spennende og interessant løsning som kommer framover. I stedet for å måtte investere mye i nett, kan man plassere disse små enhetene ute der det kreves kraft, og ikke måtte eksportere kraften over store områder.

Une Bastholm (MDG) [11:05:42]: Jeg vil først takke for samtalene i komiteen, der også Fremskrittspartiet har vært med på noen nye forslag.

Det er jo en litt vanskelig øvelse å følge Fremskrittspartiet i energipolitikken, man hopper litt rundt som haren, og jeg tror navnet «Fremskrittspartiet» blir mer og mer ironisk, for det er mer et tilbakeskrittsparti mange steder – med tanke på hvor man legger seg i komiteen. Noe som bl.a. er vanskelig å forstå, er holdningen til hybridkabler.

Fremskrittspartiet er etter det jeg skjønner positiv til radialkabler til Norge, og også positiv til radialkabler

til utlandet, men det skal ikke være en utveksling. Så jeg vil invitere representanten til å utbrodere det litt. Jeg er nysgjerrig på at man er positiv til å sende strømmen vi kan få fra havvindutbyggingen, til Storbritannia, men ikke utveksle. Betyr det at Norge faktisk har et ansvar – etter Fremskrittspartiets syn – for å være med på den enorme energiomstillingen som Europa nå er i gang med og trenger kraft til?

Marius Arion Nilsen (FrP) [11:06:46]: Ja, Norge er en del av verden, og vi har også vårt ansvar, men vi er allerede grønne. Vi har 99 pst. fornybar kraft med vår vannkraftproduksjon. Vi kan selvfølgelig bidra i Europa, men ikke i form av å gi det bort – det er ved økonomisk lønnsomme prosjekter som vi kan realisere.

Grunnen til at vi er skeptiske til hybridkabler, er at de kan virke som rene eksportkabler. De siste kablene til England og til Tyskland, 26 TWh i totalkapasitet, gjør at vi overfører store deler av vårt kraftoverskudd – og nå produserer vi mer enn vi har vann til, derfor har vi lav magasinfyllingsgrad. Derfor er vi skeptiske til hybridkabler. Faren for økt eksport, i tillegg til produksjon av vindkraft, er noe Fremskrittspartiet ser på som meget negativt for husholdninger og næringsliv i Norge.

Presidenten: Replikkordskiftet er avsluttet.

Lars Haltbrekken (SV) [11:08:05]: Energidiskusjonen har helt siden de første fossene ble lagt i rør, vært den mest sentrale delen i norsk miljødebatt. Det er et faktum at all energiproduksjon har konsekvenser for natur og miljø – enten det er fossil energi som gir oss klimakrise, vann- og vindkraft som gir oss store inngrep og sår i naturen, eller atomkraft som gir oss radioaktivt avfall, som må lagres trygt i mange, mange tusen år. Det er kun den energien vi ikke bruker, som ikke har konsekvenser for natur og miljø, eller for våre strømregninger.

Men noe energi må vi produsere, og noe må vi bruke. Det er ikke et alternativ å fortsette som før, der fossil energi har vært dominerende. Vi skal i løpet av ganske få år kvitte oss med store mengder fossil energi og utslippene derifra. Derfor er det helt avgjørende at vi får i gang en havvindsatsing – en havvindsatsing som skjer etter grundige miljøundersøkelser og i nært samarbeid med bl.a. fiskerne og naturinteressene. Gjør vi ikke det, står vi i fare for å mislykkes – ikke bare i arbeidet med havvind, men også i kampen mot klimakrisen.

Framover står vi foran noen store utfordringer i energipolitikken. Vi har en klimakrise og en naturkrise. Den voldsomme oppvarmingen av kloden vil få katastrofale konsekvenser for verden sånn som vi kjenner den. Det samme vil nedbyggingen av natur og utryddelsen av arter ha. Vi må innse at vi ikke kan la forbruket vokse inn i himmelen. Vi må redusere forbruket av energi i vår del av verden, og vi må fase ut den fossile. Da er både energieffektivisering og ny fornybar energiproduksjon viktig.

I innstillingen vi diskuterer i dag, har SV fått gjennomslag for noen svært viktige tiltak for å redusere bruken av energi og for en mer effektiv bruk av energi. Et viktig punkt er at regjeringen nå skal utrede ulike typer energisparesertifikater. Dette er på mange måter enøkens svar på grønne sertifikater. De grønne sertifikatene ga oss utbyggingen av fornybar energi, energisparesertifikatene skal gjøre oss i stand til å spare energi – sette oss i stand til å etterisolere, skifte ut vinduer, skru ned temperaturen i rom hvor den ikke trenger å være så høy, osv. Kraftprodusentene eller nettselskapene vil gjennom energispareforpliktelser være pålagt å gjennomføre enøktiltak hos sine kunder. Da vil vi kunne se en helt annen fart i enøkarbeidet enn det vi har gjort fram til nå.

I satsingen på fornybar energi er det svært viktig at vi gjør det innenfor de rammene som naturen og vårt ansvar for vårt urfolk, samene, setter. Den 11. oktober i fjor ble det felt en svært viktig dom i Høyesterett, Fosendommen. Den slo fast at utbyggingen av vindkraft på Fosen var ugyldig, og at vi står foran et brudd på samenes menneskerettigheter. Over et halvt år etter at dommen falt, vet regjeringen fortsatt ikke hvordan de skal sørge for at denne dommen følges opp, eller hvilke konsekvenser dommen har for utbygginger i andre samiske tamreinområder. Da mener vi det er uforsvarlig å starte opp igjen behandlingen av vindkraftsøknader i disse områdene.

I juni 2020 samlet Stortinget seg til et krav hvor utbyggingen av vindkraft igjen skulle bli en sentral del av plan- og bygningsloven. Denne lovendringen er fortsatt ikke gjennomført, men flertallet åpner dessverre i dag for at man skal kunne starte konsesjonsbehandlingen av vindkraft, forutsatt at vertskommunen er positiv. Men de viktige endringene av plan- og bygningsloven som vi i juni 2020 ble enige om at måtte gjøres, er fortsatt ikke kommet på plass. Dette er beklagelig, og vi forventer at regjeringen sørger for at lovendringen raskt kommer på plass, sånn at man kan få tatt i bruk de verktøyene man har for å få beskyttet norsk natur også framover.

Jeg tar med det opp de forslagene som SV står bak i saken.

Presidenten: Representanten Lars Haltbrekken har tatt opp de forslagene han refererte til.

Det blir replikkordskifte.

Ove Trellevik (H) [11:13:03]: Kolforbruket i EU auka med 20 pst. i 2021, og fleire starta opp igjen kolkraftverk. Nederland og Tyskland vil starta opp eit nytt leiteprogram for gass på kontinentalsokkelen sin heilt

sør i Nordsjøen. Me ser at EU er på jakt etter all den gassen dei kan få, noko som òg saksordføraren var inne på i sitt innlegg. Dei vil importera meir LNG-gass, som har betydeleg høgare utslepp enn norsk røyrgass. Dei ser at norsk gass og gass generelt, med CCS eller levert som låg-karbon-gass, er ein del av løysinga på langt sikt. Så mitt spørsmål til representanten frå SV er om SV vil bidra til at regjeringa vil opna opp 26. konsesjonsrunde, slik at EU får ned utsleppa sine.

Lars Haltbrekken (SV) [11:13:50]: Det spørsmålet tror jeg at representanten Trellevik vet svaret på, og svaret er nei – det vil vi ikke. Vi mener det er uforsvarlig å åpne for ny olje- og gassvirksomhet. Ser vi på de planene EU har for store kutt i utslippene av klimagasser framover, vil EU også etter hvert redusere sitt forbruk av gass. Det må de gjøre om de skal komme i mål med sine klimaforpliktelser. Det er riktig at EU nå jobber for å frigjøre seg fra russisk gass. Det er et arbeid vi støtter. Norge produserer nå også det som det går an å produsere av gass og sender til Europa, men de løsningene som Høyre tar til orde for, med å lete etter mer gass framover, vil ikke hjelpe Europa i dagens situasjon. Det vil kunne hjelpe tidligst om 15–20 år.

Marius Arion Nilsen (FrP) [11:15:05]: Netto null i 2050 – det er et scenario jeg antar at representanten fra SV er godt kjent med. Men i netto null-scenarioet er det olje og gass i energimiksen. Vi skal ikke fase ut all fossil energi innen 2050. I tillegg brukes ca. én femtedel av oljen i dag til petrokjemiske produkter.

Kan representanten avklare og fortelle meg om man tror på netto null-scenarioet og netto null-energimiksen? Hvis man gjør det, kan representanten da forklare hvem han mener bør produsere den oljen og gassen? Er det Norge eller banditstater, som Russland og andre? Jeg er nysgjerrig på om man tror på det man preker.

Lars Haltbrekken (SV) [11:16:03]: Selvfølgelig tror vi på netto null, og selvfølgelig tror vi at det er mulig å unngå en klimakrise, som det av og til kan være litt vanskelig å skjønne hva Fremskrittspartiet egentlig mener om. Velger de å stole på vitenskapen, eller velger de å stole på egen forskning innenfor feltet?

Det internasjonale energibyrået har slått fast at vi ikke trenger å åpne nye områder for olje- og gassvirksomhet, vi trenger ikke å sette i gang nye olje- og gassprosjekt framover for å sikre energibalansen. FNs generalsekretær har flere ganger vært ute og advart kraftig mot ny olje- og gassvirksomhet, og det samme har ledende klimaforskere gjort. Selv om vi slutter å lete etter olje og gass i morgen – eller helst i dag – som SV ønsker, kommer Norge til å produsere olje og gass også i noen år framover.

Linda Monsen Merkesdal (A) [11:17:18]: SV har same forhold til statsbudsjettet som barna mine har til Vipps-kontoen min. Regjeringa gjekk inn med ei straumstøtteordning som var til god hjelp for privatøkonomien, samtidig som det var til god hjelp for mange hushald, som begynte å sjå på energieffektiviseringstiltak. Etter at straumstøtta blei forhandla fram til ein høgare sats av SV, kan ein sjå at interessa for energieffektivisering har blitt mindre.

Korleis tenkjer SV å få gjennomført sine mål om energieffektivisering i hushaldet, som skal frigjera meir kraft til industrien, og kvar skal desse midlane hentast frå?

Lars Haltbrekken (SV) [11:18:05]: Jeg takker for et viktig spørsmål. I strømstøtteforhandlingene med regjeringen hadde SV et bedre forslag til hvordan strømstøtten kunne innrettes for å stimulere til mer energieffektivisering også, hvor vi ønsket et større støttebeløp for de første kilowattimene man bruker, og deretter et lavere støttebeløp utover. Det ville ha stimulert til mer energieffektivisering. Dessverre ville ikke regjeringspartiene være med på det, men regjeringspartiene har forpliktet seg til at man skal se på tiltak for å gjøre strømstøtten mer energieffektiv eller for å stimulere til mer energieffektivitet, og at de skal komme tilbake til det i høst.

Når det gjelder andre måter å satse på energieffektivisering på, tok jeg opp dette med energisparesertifikat i mitt innlegg. Vi tror også at Husbanken kan bidra.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Sofie Marhaug (R) [11:19:28]: I stedet for å legge fram en ny energimelding leverer regjeringen et tillegg til meldingen fra regjeringen Solberg. Dermed fortsetter politikken som før med samme tempo i olje- og gassutvinning, nedbygging av natur og ikke minst med fullstendig deregulering av kraftpolitikken.

Rødt ønsker å ta tilbake den demokratiske kontrollen over kraften. Derfor vil jeg særlig framheve våre forslag i saken, som antakelig har bredere støtte i befolkningen enn i denne salen, og viser til forslagene nr. 48 og 119–122. Det hjelper nemlig ikke å bygge masse ny kraft om vi ikke regulerer markedet. Gjennom nye utenlandskabler har vi blitt tettere knyttet til større, dyrere og mer ustabile prisområder enn de nordiske landene, som vi har hatt kraftutveksling med siden 1960-tallet. Rødt foreslår å reforhandle avtalene, slik avtalene også åpner for. I vinter og i vår har det blitt spekulert i eksport når prisene er høye. Magasinene har blitt tappet til historisk lave nivåer. Økosystemene i vassdragene er skadelidende, og vi risikerer rasjonering til høsten.

Rødt vil også trekke Norge ut av EUs energibyrå, ACER. Det er en abonnementsordning på høyrepolitikk som gjør markedsliberalismen enerådende. Når EUs fjerde energipakke kommer, kan selvråderetten bli ytterligere svekket, og Rødt ber om at Norge ikke innlemmes i denne. Hvorfor er det så viktig? Jo, fordi folk går en kald og mørk høst og vinter i møte med dagens priser. I en undersøkelse gjennomført av Gudbrandsdal Energi svarer nesten halvparten at de gruer seg til vinteren på grunn av de høye strømprisene. Forslag om politisk styring gjennom f.eks. makspris risikerer å bryte med EUs prinsipper om fullstendig markedsstyring. La det ikke være noen tvil: Jeg er for å utnytte handlingsrommet i EØS-avtalen og strekke strikken lenger, men foreløpig har ikke dette skjedd. Regjeringen er mer katolsk enn paven i energipolitikken. Markedskreftene er enerådende, også under behandlingen av denne energimeldingen.

For det andre sliter prisene ikke bare på folks lommebok og kontoer; arbeidsplasser kan også trues. Mindre næringsdrivende og småindustri som ikke har fastprisavtaler, må slite seg gjennom en ny vinter med høye priser. Fastprisavtalene til storindustrien skal reforhandles i et dysfunksjonelt marked.

For det tredje legger den tette tilknytningen til større markeder et voldsomt utbyggingspress på naturen. Selv om Norge i dag er selvforsynt med kraft, har vi et offentlig ordskifte som skulle tilsi at vi allerede har et enormt underskudd. Og misforstå meg rett: Vi trenger mer kraft i framtiden, og vi bør utveksle kraft med landene rundt oss, men det voldsomme presset for å bygge ut mest mulig raskest mulig tjener først og fremst interessene til kraftprodusentene. Folk og natur blir skadelidende. Dermed opplever vi også at vindkraftutbyggingen tar til med full styrke. Selv om motstanden er stor i befolkningen, har utbyggingen vind i seilene på Stortinget, og det er en hån mot alle velgerne som stemte på partier som hadde lovet en pause i vindkraftutbyggingen. Det løftet var ikke verdt papiret det var skrevet på.

Den mest miljøvennlige energien er så klart den vi ikke bruker. Komiteen har klart å enes om en rekke gode energieffektiviseringstiltak. Det blir spennende å se om disse følges opp i praksis, for i praksis er det veldig dyrt å investere i enøk. Man trenger god råd for å få støtte fra Enova. Det går også an å produsere miljøvennlig kraft uten å så til de grader gå til angrep på naturen. Vi vet at eksisterende vannkraftverk kan produsere 5 TWh ekstra uten inngrep i naturen, og det er nok til å dekke de mest pessimistiske anslagene for kortsiktig kraftunderskudd.

Å produsere nok energi uten å gå på akkord med klima og natur er en av vår tids store utfordringer. Skal vi lykkes, må vi ha demokratisk kontroll over kraftproduksjonen og sikre en rettferdig fordeling av energiressursene. På disse punktene står norsk energipolitikk til stryk, med den fullstendige dereguleringen av markedet som vi opplever i energipolitikken. Sånn risikerer vi at noen av de arbeidsplassene som baserer seg på fornybar kraft i Norge i dag, står i fare og at Norge i større grad reduseres til en råvareprodusent. Det tjener verken folk eller industri, og det tjener verken klima eller natur.

Med dette tar jeg opp Rødts forslag i saken.

Presidenten: Dermed har representanten Sofie Marhaug tatt opp de forslagene hun refererte til.

Det blir replikkordskifte.

Bård Ludvig Thorheim (H) [11:24:25]: Rødt har altså ikke en politikk for å produsere en eneste ekstra kilowattime strøm, samtidig som resten av denne salen ønsker å minst doble produksjonen av strøm gjennom havvind, for å møte den økte etterspørselen. Hva er Rødts visjon for framtiden? Er det enten rett og slett å ha strømrasjonering, slik man hadde i de gamle kommunistiske østblokklandene, eller er visjonen å legge ned kraftkrevende industriarbeidsplasser og skrote klimamålene? Vi er jo nødt til å elektrifisere samfunnet for å nå dem.

Sofie Marhaug (R) [11:25:05]: Det representanten sier, er ikke sant. Rødt har en plan for å produsere mer kraft. Jeg nevnte oppgradering av eksisterende vannkraftverk, som Høyre ikke støtter – et konkret forslag i denne planen. Vi støtter mange forslag om energieffektivisering der vi vet at det er minst 10 TWh.

Når det er sagt, er det helt riktig at Rødt ikke er med i kappløpet om å bygge ut mest mulig havvind til sjøs. Vi mener at det er det nye luftslottet i norsk politikk. Det er ikke riktig at vi kommer til å løse hele framtidens energibehov med havvind. Sannsynligvis må vi løse det med mange forskjellige tiltak, og da må vi ta hensyn til naturen. Senest i går var en rekke naturforskere ute og advarte mot at havvind kommer til å gå ut over sjøfugl. 25 pst. av Europas sjøfugl er faktisk i norske hav. Det er snakk om 15–20 millioner sjøfugl. Det dreier seg om fiskeriressurser som kan bli skadelidende, osv.

Linda Monsen Merkesdal (A) [11:26:22]: Noreg har i vintermånadene og i tørre sommarhalvår vore heilt avhengig av å bli forsynt med kraft frå utanlandskablar. Korleis tenkjer Raudt å sikra forsyningssikkerheita til norske hushaldningar og industri om ein kuttar alle utanlandskablar?

Sofie Marhaug (R) [11:26:44]: Jeg takker for spørsmålet.

Rødt har aldri foreslått å kutte utenlandskabler. Det er en stråmann og en hersketeknikk som Arbeiderparti-

et bruker så til de grader i kraftdebatten, senest med Jonas Gahr Støre på LO-kongressen. Jeg synes det er veldig spesielt av Arbeiderpartiets øverste ledelse å komme med falske påstander i offentligheten på den måten. Vi ønsker å reforhandle konsesjonsavtalene for de siste utenlandskablene. Det er for å sikre forsyningssikkerheten, for nå eksporterer vi når prisene er høye fordi det er lønnsomt for kraftprodusentene og lønnsomt for Statnett. Vi mener at den totale dereguleringen er dårlig for forsyningssikkerheten. Det ser vi ikke minst nå, når det kommer advarsler om at det kan bli rasjonering til høsten. Det viser at markedet heller ikke fungerer hvis målet er å unngå rasjonering. Så hele ideen om at markedet løser forsyningssikkerheten, er feil.

Ola Elvestuen (V) [11:28:01]: Vi er i en klimakrise. Norge skal redusere sine utslipp, og Europa skal redusere sine utslipp med 55 pst. innen 2030. Det krever et samarbeid for å få dette til. Norge har også en klimaavtale med EU hvor vi gjennom felles regelverk skal nå dette målet. Da blir spørsmålet: Er Rødt for at Norge nå skal gjennomføre og ta inn de nye direktivene som kommer i Klar for 55, den grønne given i EU, for at vi i fellesskap skal kunne nå våre mål?

Sofie Marhaug (R) [11:28:38]: Rødt er for felles samarbeid om å nå klimamålene og støtter målsettingen om det. Derfor ønsker Rødt å slutte å lete etter mer olje og gass. Jeg mener det er det viktigste enkelttiltaket Norge kan bidra med for å nå klimamålene internasjonalt. Det er ikke sånn at vi av den grunn er for alle direktiver som kommer fra EU. Jeg tror de fleste har fått med seg at Rødt ikke er et parti som støtter den såkalt frie markedstenkningen eller markedsliberalismen som EU og det indre markedet i EU forfekter. Derfor mener vi særlig at ACER, EUs energibyrå, er negativt for norsk kraftpolitikk, og at vi holder fast ved den demokratiske kontrollen over våre egne energiressurser.

Presidenten: Replikkordskiftet er avsluttet.

Ola Elvestuen (V) [11:29:50]: Jeg vil også takke komiteen for det samarbeidet vi har hatt om energimeldingen. Dette er en energimelding som legges fram med et veldig alvorlig bakteppe, med en verden som står i en klimakrise og en verden som står i en naturkrise, og der vi altså skal slutte med fossile energikilder de neste tiårene.

På norsk side skal vi, som klimaloven vår viser, kutte 90 pst. av våre utslipp innen 2050, og da er det ikke mye igjen, bortsett fra det som kommer fra husdyrene. Omfanget av dette er noe vi må ta inn over oss. Vi har også en klimaavtale med EU, og etter siste replikk, og også innlegget før, må jeg si at jeg er veldig glad for at forrige storting og forrige regjering klarte å forhandle fram den klimaavtalen, for jeg er ikke sikker på om den ville gått igjennom i det Stortinget vi har i dag.

For det andre har vi Russlands angrep på Ukraina, noe som gjør at Europa skal legge om sin energipolitikk enda raskere, både for å nå klimamålene og for å slutte å kjøpe olje og gass fra Russland.

Når vi ser på innstillingen som vi har her, er det overraskende at vi ikke klarer å bli enige om et tydeligere, raskere og bedre samarbeid med Europa for å få til energiomstillingen. Når Danmark leder an og lager et toppmøte – med land som Tyskland, Nederland og Belgia og EU-kommisjonen – for å drive fram en havvindsatsing i Nordsjøen, er det klart at det er et problem at Norge ikke er invitert. Det er helt klart at grunnen til at vi ikke er invitert – eller: vi ønsker ikke å være invitert – er at regjeringen ikke klarer å bli enig om det ene tiltaket som vil gjøre at vi får en raskere utbygging i Norge, som er hybridkabler. Så selv om man snakker offensivt om satsing på havvind, er allikevel tiltaket – det enkle tiltaket – noe som det foreløpig ikke er noe flertall for å få på plass. Hybridkabel burde vi bygge, og vi burde bygge det nå.

Det sies ofte at verden vil trenge olje- og gassressursene i mange tiår framover, som det ble sagt også tidligere i debatten. Det er riktig at Europa trenger mer gass nå, men med ambisjonen de har om å kutte utslipp, vil de trenge det over kortere tid. Derfor mener Venstre det er trist at regjeringen – og også opposisjonen, både Fremskrittspartiet og Høyre – fortsatt, gjennom denne meldingen, ønsker å drive en olje- og gasspolitikk, en petroleumspolitikk, som egentlig er akkurat som før. Nå trenger vi å tenke nytt. Vi skal se om vi kan eksportere mer gass på kort sikt, men nå å fortsette med den letevirksomheten som vi har hatt tidligere, med en produksjon som skal komme om 15–30 år, er det ingen grunn til, og den bør vi slutte med.

Vi skal også kutte våre utslipp med 55 pst. sammen med EU. Samtidig trenger vi å ha større ambisjoner for de norske utslippskuttene. Venstre er enig i at vi bør sette et mål om å kutte våre utslipp med 55 pst. innen 2030. Men da er det overraskende at regjeringen – selv om de har det i sin egen Hurdalsplattform – ikke er med på å få et stortingsvedtak som setter det målet på 55 pst., og et stortingsvedtak som bestiller en plan for å nå målet. Det er så krevende at vi ikke vil klare det uten en tydelig plan for årene framover mot 2030. Det er akkurat det samme med hensyn til en plan for å få ned utslippene fra sokkelen; der er man heller ikke med på et forslag som sier at vi skal ha en plan for å få ned utslippene fram mot 2030.

Det er bra at vi har forsterkede vedtak på både enøk og solenergi. Vi burde også sette et mål på 8 TWh innen 2030. Men i går fikk vi tallene for klimagassutslipp i 2021: 0,3 pst. reduksjon. Vi må forsterke innsatsen for å

få ned utslippene innenfor transport; her ligger det flere forslag som regjeringen ikke er med på, men som de burde være med på. Det kan jeg komme tilbake til.

Morten Wold hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten: Skal representanten ta opp forslag?

Ola Elvestuen (V) [11:34:57]: Jeg tar opp forslagene som Venstre er en del av.

Presidenten: Da har representanten Ola Elvestuen tatt opp de forslagene han refererte til.

Det blir replikkordskifte.

Hadia Tajik (A) [11:35:11]: Eg er glad for at representanten sjølv tok opp den europeiske sikkerheitssituasjonen, for Russlands invasjon av Ukraina har tydeleggjort kor energipolitisk sårbare mange europeiske land er. Samtidig veit me at det i partiprogrammet til Venstre står at dei vil ha leiteslutt, dei vil ha slutt på tildeling av lisensar, dei vil ha slutt på leiterefusjonsordninga, berre for å nemna noko.

Så er det slik at dei aller, aller fleste ønskjer å byggja bru til fornybarsamfunnet og på sikt òg gjera oss mindre avhengige av fossil energi. Men me er nøydde til å snakka sant om vegen dit, for det vil òg vera eit enormt behov for tilgang til energi som er leveringssikker og føreseieleg. Mangelen på leveringssikkerheit til noko så fundamentalt som energi vil òg kunna forsterka eksisterande krigar, og det vil kunna skapa nye krigar og kriser. Kvifor er Venstre villig til å risikera det med sin politikk for norsk petroleumssektor?

Ola Elvestuen (V) [11:36:08]: Det vi sier, er at vi må slutte med ny leteaktivitet. Vi har – og det har flere dokumentert – store nok funn av olje og gass. Vi kan ikke hente det opp. Det kan ikke vi gjøre, og det kan ikke resten av verden gjøre hvis vi skal nå 1,5-gradersmålet eller også klare 2-gradersmålet internasjonalt. Det er ny letevirksomhet det er snakk om. Det vil altså være prosesser der man først skal finne det, og så skal man utvikle det, og da ligger det 15–20 år fram i tid før det vil kunne tas i bruk.

Det vi har, er selvfølgelig den produksjonen som vi har nå. Det er også allerede funn på norsk sokkel hvor det er prosesser med PUD-er og tillatelser som fortsatt ligger der, og de vil kunne komme på plass på kortere tid. Men det vi trenger å gjøre nå – og det gjelder ikke bare oss, det gjelder resten av verden – er å si stopp for ny leteaktivitet fordi det ikke er rom for å hente opp alle de ressursene vi allerede har funnet.

Siv Mossleth (Sp) [11:37:20]: Norsk landbruk er viktig for vår mattrygghet, for sikkerhet, for beredskap, og norsk landbruk kan bli en skikkelig spydspiss i klimaregnskapet vårt ved at husdyrgjødselen brukes til biodrivstoff, og bioresten brukes til gjødsel.

> «Åtte år med Høyre og FrP har vært en katastrofe, tenker jeg. Jeg hadde ikke klart fire år til med dem, da hadde det vært stopp her.»

Dette sa den eneste melkebonden i Færder. Hun fortalte hva årets landbruksoppgjør betydde for hennes gård. Er representanten fra Venstre like glad som bonden for at det endelig ble regjeringsskifte og en ny giv i det grønne landbruket?

Ola Elvestuen (V) [11:38:13]: Definitivt ikke. Er det noe den forrige regjeringen fikk på plass, og som jeg også er stolt av å ha vært en del av forhandlingene om, er det den klimaavtalen vi fikk på plass med norsk landbruk, og at man skal redusere også der med 50 pst. fram mot 2030. Da må politikken følges for å få utslippene ned. Hvis vi ser på de utslippstallene som kom i går, for 2021, er det en økning fra norsk landbruk, og først og fremst er det en økning fordi det er økning i antall melkekyr og ammekyr.

Problemet med den jordbruksavtalen som er nå, er at man satser enda mer på at man skal ha flere dyr, uten å fortelle hvordan vi da skal få ned utslippene, for det er klart at norsk landbruk også må være med på å få ned utslipp. Hvis man går opp på et område, må man vise hvordan man skal få ned utslippene på andre områder. Og jeg er helt sikker på at forrige regjering ville vært mer fokusert på å få en samlet tiltakspakke for å få det til.

Siv Mossleth (Sp) [11:39:18]: Dette er et veldig godt eksempel på hvorfor denne bonden fra Færder er så glad for at det ble regjeringsskifte. Representanten fra Venstre hører ikke på hva denne bonden og andre bønder sier. De sier at de hadde ikke klart fire år til med høyreregjeringa, støttet av Fremskrittspartiet. Representanten demonstrerer jo den tonedøvheten, den faren, som forrige regjering utgjorde for norsk landbruk, for norsk beitebruk, for denne sirkulærøkonomien som er så viktig, og kanskje også for kjøttproduksjonens rolle i sirkulærøkonomien. Hva synes representanten fra Venstre om norsk rødt kjøtt?

Presidenten: Presidenten vil påpeke at å antyde at medrepresentanter er tonedøve, kanskje ikke er innenfor god parlamentarisk språkskikk.

Ola Elvestuen (V) [11:40:28]: Det er det samme der, at vi skal ha ned utslippene, og det må vi også ha ned fra landbruket. Det er slik, som jeg sa, at når vi skal kutte våre utslipp med 90 pst. innen 2050, er det egentlig bare

husdyrene igjen. Hvis det er en økning i kjøttproduksjonen i Norge, må vi ta den ned på andre områder. Dette er et regnestykke som må gå opp. I klimaavtalen med landbruket ligger det jo også at hvis vi klarer å følge de helserådene, matrådene, vi har, så er landbruket med på at støtteordningene skal tilpasses f.eks. et mindre kjøttforbruk. Dette handler om at helheten i politikken må være der. Vi må redusere vårt kjøttforbruk, og det vil da kunne reflekteres i de støtteordningene som er.

Så trenger vi et regenerativt landbruk. Matproduksjon er helt sentralt, både i hvordan vi skal ta vare på natur og i å få ned klimagassutslippene, og vi må finne det norske innholdet i hvordan den politikken skal utføres.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Une Bastholm (MDG) [11:41:57]: Noe av det viktigste vi gjør i dag, er å skru opp tempoet og volumet i havvindsatsingen. Den satsingen er alvorlig på etterskudd, men det er nå godt nytt for klimaet, framtidige generasjoner og norsk industri at den kommer. De fleste av oss skjønner at de nye ambisjonene med havvind ikke gir mening uten å benytte hybridkabler. At regjeringen bevisst unngår å si det tydelig, er en enorm svakhet for å lykkes. Stortinget bør være bekymret når Norge ikke inviteres til toppmøter om havvind, eller når selskaper som kunne investert i havvind, heller investerer i havvind i andre land eller fortsetter å investere i olje og gass, hvor det jo er større kortsiktig gevinst for selskapene, men hvor arbeidsplassene er mer utrygge. De neste årene vil Europa ha et stadig større og skrikende behov for mer fornybar energi, og da må Norge stille opp.

For Miljøpartiet De Grønne er hensynet til naturen et premiss for all ny kraftutbygging, og til forskjell fra tidligere skal nå energipolitikken framover lytte til folks kjærlighet til naturen, til naturkunnskapen og til urfolks rettigheter. Jeg mener det er historisk og også en enorm seier for naturen at Stortinget nå enstemmig – med unntak av Rødt – slår fast at det nye industrieventyret som havvind innebærer, skal skje med naturen i førersetet. Natur- og miljøregnskapet for havvind skal være vesentlig bedre enn ved tidligere kraftutbygging i Norge, og over tid skal påvirkningen på naturen av havvindutbyggingen være positiv. Det betyr at vi ikke lenger skal unngå å skade naturen med ny havvind – i sum skal utbyggingen forsterke og berike et dyre- og planteliv i havet som allerede er under alvorlig press fra forurensning, forsøpling og forsuring, og vi skal bruke ny kunnskap til å oppnå dette.

De mange tydelige vedtakene om dette som nå har flertall i Stortinget, er det kjempeviktig at regjeringen leverer på. Det vil innebære en enorm naturkartlegging til havs de neste årene. Flertallet anmoder om at dette arbeidet starter i år, og at det bevilges penger til det. Her vil Miljøpartiet De Grønne følge nøye med.

Ved siden av havvind og naturhensyn har Miljøpartiet De Grønne prioritert energisparing høyt i samtalene i energikomiteen om denne meldingen. Stortinget ber nå regjeringen om nye virkemidler for å gjøre det enklere for folk å kutte i strømforbruket og produsere strøm. Det er bra, men det er ikke nok. Allerede i 2016 satte Stortinget et mål om å spare 10 TWh innen 2030, men verken denne eller forrige regjering har tatt de nødvendige grepene for å nå det målet. Derfor hadde jeg håpet på mye mer forpliktende vedtak også i denne energimeldingen og i arbeidet med tilleggsmeldingen. Sånn det nå ligger an, er jeg redd for at mange vil gå enda en vinter i møte uten støtte til å skifte vinduer og etterisolere eller installere varmepumper. Derfor har jeg høye forventninger til det regjeringen skal levere i forslag til statsbudsjett til høsten, med en plan for energisparing og effektivisering i norske bygg. Vi kommer til å følge nøye med, og vi håper også at SV prioriterer det i forhandlinger med regjeringen.

Vannkraften har gitt oss industriutvikling og rimelig kraft, som mange har vært inne på i salen i dag, men det er ikke uten betydelig kostnad for naturen. Forrige uke viste NRK hvordan laksen kjemper for livet i tørre elver, tappet for vann for å produsere strøm. Det er dessverre bare ett eksempel på hvordan dyre- og plantelivet påvirkes veldig av det kraftsystemet vi kaller ren energi. Det er uakseptabelt, både av hensyn til dyrevelferden og våre forpliktelser til å ta vare på artsmangfoldet. Saken understreker hvorfor Miljøpartiet De Grønne sier ja til modernisering av vannkraftverk, som også kan være positivt for naturen, i tillegg til å gi oss mer kraft, men nei til utvidelse av disse anleggene.

Investeringene i olje og gass er nå rekordstore. Hva betyr det egentlig for havvindsatsingen, batterifabrikkene, det grønne hydrogenet, karbonfangstanleggene og alle de andre næringene vi er enige om at Norge skal satse på? Nylig slo LO-kongressen fast at deler av oljeressursene på norsk sokkel må få ligge i fred. Jeg tror det handler om at noen har begynt å løfte litt på sløret og ser at oljen suger til seg alt av investeringer og kompetanse nå. Samtidig haster det å få omstilt næringslivet, og det vil også gjøre jobbene tryggere.

Min klare oppfordring til regjeringen er dermed å lytte til de delene av fagbevegelsen som roper varsko. Helt konkret bør man starte med å si nei til oljeboring på Wisting-feltet i Barentshavet. Wisting vil, dersom det bygges ut, bli verdens nordligste oljefelt og produsere olje lenge etter at verden skal bli klimanøytral.

Jeg vil avslutte med å takke komiteen for samtalene og ta opp Miljøpartiet De Grønnes forslag.

Presidenten: Representanten Une Bastholm har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Det blir replikkordskifte.

Siv Mossleth (Sp) [11:47:20]: Klima, energi, natur og sirkulærøkonomi henger sammen, men Miljøpartiet De Grønne ser ikke helheten i klimapolitikken. Norge er et grasland, og det vil si at vi har naturgitte forutsetninger for å produsere kjøtt. Skal vi på bærekraftig vis øke selvforsyningen av mat fra jord til bord, kan vi ikke se på kjøttproduksjonen som en del av klimakrisen – kjøttproduksjonen er en del av løsningen. Men Miljøpartiet De Grønne forstår ikke landbrukets plass i sirkulærøkonomien.

Hvorfor er Miljøpartiet De Grønne blinde for kjøttproduksjonens positive sider? Hvorfor ser ikke Miljøpartiet De Grønne at fotosyntesen og rødt kjøtt er en del av en bærekraftig sirkulærøkonomi?

Une Bastholm (MDG) [11:48:15]: For det første er jeg direkte uenig i at vi ikke ser helheten i natur- og klimahensynene og energipolitikken Norge trenger framover. Det er nettopp der jeg mener Miljøpartiet De Grønne er i førersetet i norsk politikk, ved at vi klarer å vise sammenhenger, vi klarer å ha et høyt ambisjonsnivå i energipolitikken og samtidig ta vare på naturen, og vi viser hvordan vi trenger mer kraft, men også hvordan vi skal spare mer energi. Her mener jeg at Senterpartiet har mye å lære av Miljøpartiet De Grønne.

Når det gjelder landbruket, tror jeg at mye av løsningen på hvordan landbruket skal bli mer miljøvennlig, er å basere seg mer på lokale ressurser og få til mindre intensiv produksjon, noe som også innebærer at nordmenn bør spise mindre kjøtt. Det ville være bra for klimaet, bra for dyrene og bra for naturen. Veldig mye av de løsningene sorterer nok under en annen komité, nemlig næringskomiteen, ikke under energi- og miljøkomiteen.

Jeg synes også det er veldig synd at det jordbruksoppgjøret vi hadde i år, som Senterpartiet har sørget for, ga en stor ramme til landbruket – som jeg vil takke for – men det innebar jo ikke en omdreining av landbruket til å bli mer basert på lokale ressurser og gjøre Norge mer selvforsynt.

Marius Arion Nilsen (FrP) [11:49:32]: Miljøpartiet De Grønne har mange vyer, visjoner og tanker om klima og om hvordan lille Norge kan gjøre sin del. Vi skal aller helst redde verden, men i hvert fall bidra så mye vi kan, koste hva det koste vil. Allerede før elektrifisering av norsk sokkel har norsk olje- og gassektor vesentlig lavere karbonfotavtrykk enn gjennomsnittet globalt. Amerikansk RNG har ti ganger høyere karbonfotavtrykk enn norsk gass. I netto null-scenarioet 2050, som jeg har nevnt tidligere, er det olje og gass i energimiksen.

Mener Miljøpartiet De Grønne at klimaet bedres hvis norsk olje og gass stoppes – og aller helst avvikles?

Une Bastholm (MDG) [11:50:29]: For det første vil jeg si at jeg synes kloden vår er verdt å redde, og jeg synes også Fremskrittspartiet skal prøve å være med på at vi i fellesskap i verden klarer å beholde en intakt natur og hindre en eskalerende klimakrise.

Til olje- og gasspolitikken: Det er ikke sånn at Miljøpartiet De Grønne ønsker å stenge kranene over natten. Det aller viktigste Norge bør gjøre for sikre både trygge arbeidsplasser i Norge og en bærekraftig økonomisk utvikling for Norge, men bidra til et veldig viktig energiskifte i verden og aller mest i Europa, som vi eksporterer vår gass til, er å legge en god plan for avvikling av norsk olje og gass og innfasing av den andre industrien som vi fokuserer mest på i energimeldingen nå, det være seg havvind, karbonfangst og -lagring, at skipsfarten skal bli grønn. Det er til og med et potensial nå – har vi begynt å oppdage – for geotermisk energi. Innen alle disse sektorene har Norge høy kompetanse på grunn av oljen. Men oljen og gassen trenger vi ikke lenger om noen tiår. Europa etterspør fornybar energi.

Sofie Marhaug (R) [11:51:44]: Miljøpartiet De Grønne har i det siste tatt til orde for at havvindsatsingen burde skje mye raskere og i større omfang enn det regjeringen har lagt opp til. Samtidig advarer Miljøpartiet De Grønne om at dette ikke må skje på bekostning av naturen. Da den store satsingen på vindkraft på land kom, var det et voldsomt hastverk og dårlige prosesser. Det ble ikke tatt hensyn til natur eller lokalbefolkning. Havforskningsinstituttet sier at det er mye vi ennå ikke vet om påvirkningen på livet i havet ved utbygging av havvind. Også naturforskere har slått alarm på vegne av fuglelivet til sjøs. I dag finnes det mellom 15 og 20 millioner sjøfugl i norske havområder, 25 pst. av Europas sjøfuglbestand. Miljøpartiet De Grønne vil gå lenger enn regjeringen i utbyggingstempo og -omfang. De vil, ifølge innstillingen, lyse ut 20 GW, ca. 1 000 havvindturbiner, bare de neste sju årene.

Hvordan kan Miljøpartiet De Grønne si at de tar naturen på alvor når de vil bygge ut så mye havvind i et så stort omfang og i et så raskt tempo som det legges opp til i innstillingen?

Une Bastholm (MDG) [11:52:47]: Takk for et godt og klokt spørsmål – mye klokere enn Rødts energipolitikk, som jeg opplever ikke henger sammen. Noe av det mest skuffende, synes jeg, ved den linjen Rødt har valgt, er at istedenfor å være med på – når man er opptatt av at naturen skal ligge til grunn for ny kraftproduksjon – å

sette kravene til hvordan det skal skje, altså ved at man nå kraftig forsterker naturkartleggingen til havs og på land, at man legger de riktige premissene til grunn før konsesjoner gis, har man på en måte hoppet av og sagt at man er mot vindkraft på land, man er mot en havvindsatsing. Det synes jeg er skuffende. Jeg vil invitere Rødt til å ha en annen holdning framover, for vi trenger å være allierte for å sikre at naturen ligger til grunn for all ny utbygging, om det er kraft eller annet i norsk industri.

Måten man får det til å henge sammen på, er ved at vi starter veldig tidlig nå med naturkartlegging. Et flertall bestiller nå at det skal skje allerede fra og med i år, og at det bevilges mye mer penger til det. Så sier vi at det er et premiss at det ikke gir stor skade på naturen når man har høye ambisjoner på havvind, og det er mye lettere å få til til havs enn på land.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Kjell Ingolf Ropstad (KrF) [11:54:07]: Jeg vil starte med å takke komiteen for gode samtaler, godt samarbeid og gode innspill – kanskje spesielt til representanten Astrup for gode initiativ som bidro til at vi kom oss videre og klarte å enes om så mye som komiteen faktisk gjorde.

Det er knapt noe viktigere tidspunkt å diskutere energipolitikk på enn akkurat nå. Tilfeldighetene og den brutale tilstanden vi ser i Europa, har gjort viktigheten av det komiteen har jobbet med, bare enda større. Men også klimaet og de utfordringene vi ser, som bare blir større, gjør det. Nye rapporter viser at vi har hastverk. Det haster virkelig med å omstille samfunnet fra en så stor avhengighet av fossil til fornybar.

Men også energisituasjonen som vi ser, spesielt etter Russlands brutale invasjon i Ukraina, gjør behovet for mer produksjon av kraft større. Situasjonen er dramatisk, med høye gass- og strømpriser. Det påvirker husholdningene, det påvirker næringslivet, og det gjør omstillingen vi må igjennom, ekstra vanskelig. Jeg vil understreke at det er ekstremt viktig at den grønne omstillingen vi er i gang med, får fortsette. Derfor er det viktig at vi fortsetter med støtte til husholdninger og næringsliv for å unngå at den strømpriskrisen vi går igjennom nå, stikker kjepper i hjulene for den viktige omstillingen. Men også etablering av nye næringer og nye, viktige arbeidsplasser er det helt avgjørende at vi lykkes med.

Jeg er glad for at Stortinget i bredt, med tilslutning fra de fleste partiene, har høye ambisjoner for ny kraftproduksjon, spesielt innen havvind, med 30 GW innen 2040. Men vel så viktig som det målet er at komiteen er tydelig på at det raskt skal komme nye utlysninger, og det skal komme jevnlige utlysninger, sånn at det bygges et marked og en forutsigbarhet for dem som skal bygge ut, og også at en er så tydelig på at vi skal lykkes med sameksistensen, at en skal ta miljøhensyn, og at en skal ta hensyn til fisk. Det vil være avgjørende for at dette skal bli den suksessen vi håper på.

Den nye kraften er helt avgjørende for å skape nye arbeidsplasser. Og, som komiteen også viser til: Sammen med satsing på hydrogen, biogass og solenergi, som flere har vært inne på, skulle vi gjerne satt et tydelig mål for solenergi og også for utbygging av småkraft og opprusting av eksisterende vannkraft. Men også potensialet i enøk blir viktig.

Vi trenger mye energi. Tittelen på stortingsmeldinga som Solberg-regjeringa la fram, var nettopp Energi til arbeid, nettopp at vi skal produsere energi for å bruke den til å omstille samfunnet og skape nye arbeidsplasser. Men vi skal gjøre det også fordi vi skal erstatte all den fossile energien vi bruker, med fornybar energi. Vi tenker ikke så mye over det, men halvparten av den energien vi bruker, er fossil, og derfor er det helt avgjørende at vi faktisk lykkes med å bygge ut så mye fornybar energi.

Klimaendringene vi ser allerede, er dramatiske. Det haster både med målet – jeg er glad for at det for så vidt forsterkes i forbindelse med denne meldingen, selv om det er litt ulike flertall på det – og med å komme med en ny, konkret plan over de viktige tiltakene som skal komme.

Jeg vil også touche innom strømnettet. Med alt det som skal skje de neste årene, er det helt avgjørende at vi lykkes med utbygging og opprusting av strømnettet. I neste uke kommer strømnettutvalget med sin rapport, og den mener jeg vil bli ekstremt viktig. Vi kommer til å ha enorme behov for utbygging, vi kommer til å ha behov for at det skal skje raskt, og vi må gjøre noe med konsesjonsbehandlingen. Derfor er jeg glad for at komiteen også peker på at vi trenger raskere behandling. Vi trenger å se på parallelle prosesser, der det er mulig, for at det skal gå fortere, og også etablering av et hurtigløp for bedrifter. Bare i min region har det vist seg å være enorme behov – over en dobling av den eksisterende kraften, den som brukes i dag, er det søkt om til etablering av nye bedrifter. Da må vi i Stortinget henge med.

Til slutt vil jeg takke for et godt samarbeid, og så vil jeg ta opp det forslaget som Kristelig Folkeparti er alene om.

Presidenten: Representanten Kjell Ingolf Ropstad har tatt opp det forslaget han refererte til.

Det blir replikkordskifte.

Gro-Anita Mykjåland (Sp) [11:59:12]: Vi er enige om mye av politikken i denne energimeldingen, men det er ett spørsmål jeg har lyst til å stille representanten fra Kristelig Folkeparti – om noe han stiller seg bak. Det

går rett og slett på at han ønsker at regjeringen skal lage en plan for effektivisering av eksisterende vannkraftverk med mål om økt kraftproduksjon.

Det er tatt noen skattegrep som gjør at vannkraftverkene kan øke produksjonen sin, men mener Kristelig Folkeparti virkelig at regjeringen skal bruke tid og krefter på å gå inn i offentlig eide selskaper i hele landet og bestemme hvordan de skal utvikle og øke vannkraftproduksjonen? Er dette riktig bruk av ressursene med tanke på alt det vi står overfor i landet?

Kjell Ingolf Ropstad (KrF) [12:00:06]: Ja, jeg mener det er klokt at regjeringa lager en plan og utarbeider en oversikt for å se hva som er potensialet, og hva som eventuelt skal til for å kunne utnytte det potensialet som er der. Som representanten pekte på, var vi med på å gjøre noen skatteendringer som jeg tror vil ha effekt, og jeg håper det gjør at kraftselskapene og eierkommunene er villige til å gjøre investeringer for å ruste opp.

Mye av den debatten som har vært tidligere i dag, har nettopp vist til utfordringer knyttet til å bygge nye småkraftverk og ny vindkraft – alle disse konfliktene som er der. Noe av det beste vi kan gjøre, er å sikre oppgradering av eksisterende vannkraftverk. Så det å be regjeringa om en oversikt, be om et utfordringsbilde og å lage en plan, mener jeg bør være helt uproblematisk. Det betyr ikke at Stortinget eller regjeringa skal sitte og bestemme hvilke investeringer som skal gjøres i de ulike kraftverkene.

Gro-Anita Mykjåland (Sp) [12:01:01]: Jeg opplever at kommunene som offentlige eiere av kraftselskapene nettopp fokuserer på dette, med hvordan de kan øke kraftproduksjonen i sin region. Vi har sett det i Agder, i en region der vi vet at det vil være behov for mer kraft. Tenker du ikke at det lokale selvstyret og kommunene, som er gode eiere av offentlige vannkraftselskaper, kan ta denne jobben alene, uten at regjeringen skal gå inn og lage denne planen på vegne av hvert enkelt selskap?

Presidenten: Presidenten minner igjen om at talen skal rettes til presidenten – ikke i du-form til medrepresentanter i salen.

Gro-Anita Mykjåland (Sp) [12:01:36]: Beklager, president.

Kjell Ingolf Ropstad (KrF) [12:01:38]: Gode president, sånn er det når vi er fra nabokommuner.

Takk for spørsmålet.

Jeg er enig med representanten i at det vil kunne gjøres gode vurderinger i hvert enkelt selskap, og sånn skal det være. Vi skal ikke sitte her og overstyre det. Men jeg må også innrømme at veldig mange av de lokale politikerne kommer til meg og sier: Vi ønsker endringer i regelverket for å sikre at vi kan utnytte det potensialet som er. Jeg mener at vi har gjort endringer som er gode, men jeg er usikker på om det er nok. Derfor mener jeg at det å lage en plan, det å få en oversikt over hva potensialet er, og hva som skal til for å utnytte det, er riktig. For jeg skulle virkelig ønske at vi kunne utnytte det potensialet som er, enda bedre.

Vi vet at det er viktige hensyn å ta til miljøet, som jeg er helt enig i. Vi vet at når det skal gis nye konsesjoner til de ulike kraftverkene, må kanskje produksjonen tas ned på grunn av vannstanden i de ulike elveløpene. Så jeg tror det vil være viktig å ha en oversikt, uten at det skal frata lokaldemokratiet noe – her er jeg helt enig med representanten.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Statsråd Terje Aasland [12:02:58]: La meg starte med å takke komiteen og saksordføreren for et godt arbeid. Det er spennende å lese innstillingen, og det er godt å konstatere at oppslutningen om regjeringens energipolitikk er stor i Stortinget.

Når vi vedtar viktig politikk for framtiden, som vi kommer til å gjøre i dag, er det viktig at det er bred tilslutning til den. Det er viktig at vi står ved de vedtakene vi fatter, nettopp for å sikre grunnlaget for investeringene og for å legge grunnlaget for den framtidsmuligheten vi har i dette landet.

Vi kommer til å forme energinasjonen videre – bygge videre ut de nye mulighetene inn i en ny tid og skape fornybarsamfunnet, men også legge til rette for nye industrielle muligheter for å skape arbeid, sørge for viktige inntekter til landet, og ikke minst sørge for at vi kan kutte klimagassutslippene i et mye raskere tempo enn det vi har sett fram til nå. Det er grunnlaget i det som Stortinget nå behandler – og som blir vedtatt i dag. Forutsetningen hele veien er tilstrekkelig tilgang til ren og rimelig energi. Det er et konkurransefortrinn for Norge, det har vært et konkurransefortrinn for Norge, og det skal være et konkurransefortrinn for Norge også i fortsettelsen – det er der mulighetene våre ligger med tanke på hva vi skal utvikle.

Så er det mye som har endret seg siden den forrige regjeringen la fram sin energimelding. Da de forlot regjeringskontorene, var veldig mye annerledes. Kraftprisene er kraftig oppjustert, og vi har fått krig i Europa. Vår viktigste oppgave slik situasjonen er nå, er kanskje å stabilisere energisituasjonen i Europa. Vi har fått en strømprissituasjon som er ekstrem, og vi har ikke minst behov for å kutte klimagassutslipp langt raskere enn det vi har gjort tidligere. Og dette blir svart ut gjennom den tilleggsmeldingen som regjeringen har lagt fram, og som Stortinget behandler og slutter seg til nå. Det er viktig.

Vi vet også at kraftforbruket kommer til å øke betydelig i årene framover, forutsatt at vi lykkes. Over 90 pst. av økt kraftbehov i tiden framover handler om industri, om arbeid og om tryggheten til folk, og vi bør absolutt legge til rette for at vi kan lykkes med det. Så kraftforbruket skal opp. Og vi må sørge for at vi klarer å møte økt kraftbehov på en best mulig måte.

Heldigvis er det sånn at Norge er rikt på energiressurser. Det er ikke et problem, det er et gode. Vi har klart å bygge et av verdens beste velferdssamfunn nettopp på dette. Vi har klart å utvikle dette i sameksistens med andre næringer, og tatt hensyn til natur og miljø. Og vi skal gjøre det bedre i framtid enn det vi har gjort i fortid.

Jeg skal nevne tre eksempler på hvordan vi skal lykkes i tiden framover – det rekker jeg kanskje ikke, men jeg kan komme tilbake til det.

Havvind: 30 000 MW innen 2040 på tildelt areal er en betydelig ambisjon. Vi er ikke akterutseilt på havvindområdet på noen som helst måte. Vi har et godt nordsjøsamarbeid, og vi bygger videre på det. Vi har god dialog med EU og våre europeiske venner om utvikling av havvind som en fornybar og viktig ingrediens i energitryggheten for framtiden.

Olje og gass har gjort Norge til et av de aller rikeste landene i verden, og det har bygd rammene for et velferdssamfunn og trygghet for jobbene til folk. Vi ønsker å videreutvikle olje- og gassnæringen, sikre at vi ikke avvikler den, men samtidig stille krav – krav om at man innfrir klimagassforpliktelsene, med 50 pst. reduksjon fram til 2030. Gjennom olje- og gassindustrien, kompetansen og teknologien der, skal vi skape nye muligheter for CO_2-lagring, blått hydrogen, osv. Dette er broen til framtiden.

Så skal vi i gang igjen med vindkraft på land – som er vesentlig. Vi skal følge opp det som Stortinget sa i forbindelse med vindkraftmeldingen, ved å innlemme dette i plan- og bygningsloven. Fram til da, når vi starter konsesjonsbehandlingen, skal vi gjøre dette med henblikk på og hensyn til det Stortinget sa den gangen. Og så skal vi oppgradere og oppruste vannkraften vår. Den regulerbare vannkraften vår er juvelen i det norske kraftsystemet. Når vi nå faser inn havvind, er det særdeles viktig at vi også sørger for at man investerer i vannkraften og effektkapasitet, sånn at vi opprettholder energitryggheten.

Jeg mener at akkurat nå er den røde løperen rullet ut for alle vannkraftprodusenter som har et investeringsprosjekt som de venter på. Nå er tiden inne for å investere, oppgradere og sørge for at vi har dette i fortsettelsen. Min drøm er at Norge skal være industriens førstevalg, og energi er løsningen på det.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Nikolai Astrup (H) [12:08:20]: Etter tre pressekonferanser om havvind de siste to månedene, en tilleggsmelding til Stortinget og en innstilling som er ganske stor, fortsetter likevel det løpende seminaret mellom regjeringspartiene om hvorvidt man skal bygge hybridkabler eller ikke. Jonas Gahr Støre har lovet at Norge skal levere havvind til Europa, da fortrinnsvis gjennom hybridkabler. Senterpartiets parlamentariske leder, Marit Arnstad, var ute i går og sa at nei, det var slett ikke det som var tilfellet, for Senterpartiet har ikke forpliktet seg til hybridkabler. Jeg stilte tidligere et spørsmål til representanten Ole André Myhrvold, med et bilde som kanskje passer best for ham, men er det slik at statsminister Jonas Gahr Støre har solgt skinnet før ulven er skutt, og lovet seg bort i denne saken?

Statsråd Terje Aasland [12:09:14]: Han har ikke lovet seg bort på noen som helst måte. Vi legger til rette for en storstilt utbygging av havvind, og vi har sagt veldig tydelig at vi skal bruke ulike løsninger for å lykkes med det. Mye av kraften skal gå direkte til utlandet. Mye skal gjøres gjennom kabler som tar strømmen begge veier, og noe skal også gjøres med hybrid, slik at vi kan fase inn viktig fornybar energi i det norske systemet.

Ja, vi har hatt tre pressekonferanser. Det er jeg veldig glad for. Jeg hadde ønsket at også foregående regjering hadde hatt noen pressekonferanser om havvind, og jeg håper at vi også i relativt nær framtid kan komme med ytterligere pressemeldinger, presseinvitasjoner og pressetreff når det gjelder havvind. Det er ganske vesentlig at vi lykkes med det, og det er viktig at vi går videre i et tempo som gjør at vi også klarer å få med oss industri, hensynet til natur og klima osv. Så det er en stor oppgave, og det blir helt sikkert flere pressekonferanser i tilknytning til det.

Nikolai Astrup (H) [12:10:09]: Pressekonferanser er veldig bra. Her kommer regjeringen stadig med nyheter, i tråd med at opposisjonen har en mer konkret og ambisiøs politikk enn regjeringen, og regjeringen har behov for å komme etter med noe. Men det er fint at de kommer etter, i hvert fall. Så er spørsmålet: Statsråden sier at noe skal gjøres med hybrid, men det sier ikke Marit Arnstad. I Nationen sier hun at det ikke er avklart at noe skal gjøres med hybrid. Spørsmålet er om det ikke bare er Jonas Gahr Støre som tar munnen for full og selger skinnet før ulven er skutt, men at også statsråden i Stortinget gjør det ved å si at noe skal bygges ut med hybridkabler, mens Senterpartiets parlamentariske leder er helt tydelig på at det spørsmålet er ikke avklart. Har statsråden nå lovet seg bort – for et fullsatt galleri?

Statsråd Terje Aasland [12:11:04]: La meg starte med å si at jeg synes Marit Arnstad er en veldig klok dame. Det å kortslutte utbyggingen av havvind ved å ha en låst løsning for hvordan en skal gjøre det, slik Høyre har valgt å gjøre, synes jeg er uklokt. Det at det blir ulike kabelløsninger for, skal vi si, å evakuere eller transportere den kraften som blir produsert, 30 000 MW, sier seg selv. Vi kommer til å ta stilling til hvert enkelt prosjekt etter hvert, men grunnlaget for å gjøre det er veldig tydelig fra regjeringens side. Vi skal ha hybridkabler på de to første prosjektene knyttet til fase 1 av Sørlige Nordsjø og Utsira Nord, og når vi både oppskalerer og utvikler dette videre, må vi ta stilling til hvordan de tekniske utformingene på de ulike prosjektene faktisk skal være. Det er ikke til hinder for at vi kan bygge mer hybrid, men i motsetning til Høyre har vi en pragmatisk og konkret tilnærming til dette når vi får prosjektene på bordet, som grunnlag også for de prosjektene. Det tror jeg er en klok tilnærming.

Nikolai Astrup (H) [12:12:06]: Det er jo musikk i mine ører når statsråden sier at både Sørlige Nordsjø II og Utsira Nord skal bygges ut med hybridkabler, men jeg tror statsråden mente radialer. Det både representanten Myhrvold og Senterpartiets parlamentariske leder, Marit Arnstad, sa til Nationen i går, var at det ikke er aktuelt å bygge ut Sørlige Nordsjø II med hybridkabel. Hun gjorde ingen distinksjon mellom fase 1 og fase 2. Da blir spørsmålet: Er det nå avklart i regjeringen og mellom regjeringspartiene at hele utbyggingen på Sørlige Nordsjø II blir med radial, eller er det fortsatt åpent for at man kan bygge ut fase 2 med hybrid? Er det da slik at Senterpartiets parlamentariske leder egentlig har tatt munnen for full og lovet seg bort i det spørsmålet ved å si at det kun skal bygges med radialer fra Sørlige Nordsjø II – punktum?

Statsråd Terje Aasland [12:13:02]: Jeg vil først takke representanten Astrup for å oppklare min bruk av ordet «hybrid», som var helt feil. En blir jo litt opptatt av at debatten om havvind dreier seg om hybridkabler når en hører innleggene fra flere av representantene.

Vi skal bygge ut fase 1 av Sørlige Nordsjø med radialer til Norge, 1 500 MW, som blir ganske vesentlig for energisikkerheten og utviklingen av nye industrielle muligheter i Norge. Det samme skal vi gjøre knyttet til Utsira Nord. Det er helt naturlig å gjøre det. Det er kanskje vanskelig og krevende å legge en hybrid i tilknytning til det. Så har vi selvfølgelig ikke tatt stilling til hvordan de tekniske innretningene er videre. Det tror jeg er klokt. Jeg tror det er klokt å se hvordan en skal innrette dette i fortsettelsen. Men vi har et veldig trygt grunnlag i regjeringen, og det vi skriver i all kommunikasjon vi har på dette området, er at vi skal bruke ulike løsninger for kabel i de situasjonene, sånn at det er tilpasset både anlegget og også kraftsituasjonen i Norge til enhver tid.

Marius Arion Nilsen (FrP) [12:14:22]: Det var interessant å høre det med vannkraftproduksjon, så jeg kommer tilbake til det i et av mine senere spørsmål. Men først fortsetter jeg vår føljetong om vannmagasinfyllingsgrad og krafteksport, som vi har debattert et par ganger her i løpet av våren.

NVE kalte kraftprodusentene inn til et møte ganske nylig og presiserte deres samfunnsansvar. Ekspertene og flere med dem spår fare for kraftrasjonering. Statnett har også vært ute og nevnt dette. I forbindelse med et skriftlig spørsmål ble det presisert at det er NVE og OED som styrer eksport, begrensning og regulering her, så spørsmålet mitt er: Hvor langt ned må vannkraftmagasinene gå før man vurderer en begrensning av eksporten?

Statsråd Terje Aasland [12:15:27]: Det som Fremskrittspartiet har tatt til orde for, egentlig over lang tid, er å begrense fleksibiliteten i vannkraften vår. I den situasjonen vi nå befinner oss, vil en eventuell tydeliggjøring av krav om at en skal ha så og så mye magasinfylling i de og de situasjonene, begrense fleksibiliteten og mest sannsynlig også føre til økte priser i Norge

Men det er helt riktig som representanten sier: NVE har gitt en veldig klar beskjed til vannkraftprodusentene om at det nå er viktig at de ivaretar samfunnsansvaret sitt, og tenker helhet når de skal bruke vannet. Det er jeg glad for, det synes jeg er riktig. I tillegg har vi sagt at når vi får de utredningsarbeidene vi har nå, om hvordan dette virker, skal vi også se på magasinfyllingsforhold knyttet til eksport. Så det kommer vi tilbake til. Men slik situasjonen er nå, vil eventuelle nye regler og nye reguleringer knyttet til vannmagasinene begrense fleksibiliteten i vannkraften vår, og det vil være uheldig.

Marius Arion Nilsen (FrP) [12:16:32]: Jeg takker for svaret, selv om det ikke var en besvarelse av mitt spørsmål, for mitt spørsmål er: Er det ingen grenser for hvor langt vi kan gå før vi begrenser eksporten? Vi er på lav fyllingsgrad nå på grunn av krafteksport, og med tanke på den politikken som ligger der nå, vil man – slik jeg har forstått statsråden i tidligere svar til meg – koble ut kraftkrevende industri, benytte seg av utkoblingstariffer, før man vurderer å begrense krafteksporten. Så jeg spør igjen: Hvor lavt må vi på vannmagasinfyllingsgraden? Må vi oppleve rasjonering av strøm før vi vurderer å begrense krafteksporten? Kan det skje allerede nå til høsten og vinteren, før man har hatt denne dialogen som det legges opp til etter energikommisjonens rapport, som kommer rundt nyttår?

Statsråd Terje Aasland [12:17:24]: Jeg må forholde meg til de konsesjonsvilkårene som gjelder for de ulike anleggene, rundt omkring på ethvert vannkraftanlegg i Norge. Det er de konsesjonsbestemmelsene som danner grunnlaget for hvordan vannet kan disponeres. Det forventer jeg og forutsetter at vannkraftprodusentene følger opp, og at de er særdeles varsomme i den situasjonen vi er i nå, med tanke på hvordan de disponerer vannet.

Birgit Oline Kjerstad (SV) [12:18:04]: SV er einig i at ein skal satse på havvind, og vi har under tvil også slutta oss til målet om utlysing av 30 GW, men det er utruleg viktig for oss at dette skjer på ein forsvarleg måte som ikkje skadar miljø og fiskeri. Havforskingsinstituttet er tydeleg på at det trengst tre års kunnskapsgrunnlag for å undersøkje forholdet til pelagiske artar. I innspurten av behandlinga av denne energimeldinga har det vore nesten eit kappløp om å lyse ut mest. EU skal lyse ut heile 300 GW. Fiskarlaget har reagert på dette og åtvarar mot konsekvensane.

Det eg lurar på, er kva utgreiingar og analysar som er gjorde, og om det er mogleg å reversere noko av dette målet viss det syner seg at det blir dyrare, meir miljøskadeleg og går meir utover fiskeria enn ein fyrst hadde tenkt.

Statsråd Terje Aasland [12:19:04]: Jeg er veldig glad for spørsmålet, for jeg er helt enig med representanten i at det er om å gjøre å gjøre dette på en god måte. Derfor er jeg veldig glad for at Stortinget nå gir sin klare tilslutning til at den tempolanseringen regjeringen har lagt opp til, er den som skal følges. Det er jeg veldig glad for. Jeg merket meg også at SV i starten, da vi lanserte vår havvindambisjon, var utålmodig etter nettopp å starte et slags kappløp. At vi er enige om det som ligger framfor oss nå, sånn rent tidsmessig, tror jeg er riktig med tanke på nettopp det å hente inn tilstrekkelig kunnskap, merkunnskap om virkningene, gjøre grunnundersøkelser, og også ha helt nødvendig og viktig miljøkartlegging for å gjøre dette på en trygg måte.

I tillegg har vi sagt at vi skal evaluere hver enkelt prosess nettopp med tanke på natur og miljø og konsekvensene for fiskeri og sameksistens, og det tror jeg også blir viktige steg på veien videre. Jeg tror det som ligger her nå, er en klok tilnærming, samtidig som det er veldig ambisiøst rent tidsmessig.

Sofie Marhaug (R) [12:20:21]: Jeg opplever at regjeringens svar på priskrisen vi har opplevd denne vinteren, også før krigen brøt ut, er å øke kraftproduksjonen, ofte 10–15 år fram i tid. I utgangspunktet har vi et kraftoverskudd i dag på ca. 15 TWh. Likevel har vi altså hatt en priskrise, og vi har tappet magasinene når prisene har vært høye i Europa. Statnett og NVE har varslet enten ekstremt høye priser eller rasjonering til høsten.

Mitt spørsmål dreier seg om hva regjeringen vil gjøre for å sikre lave priser til både folk og industri allerede denne høsten og vinteren, og ikke om 1 år, 2 år, 10 år eller 15 år.

Statsråd Terje Aasland [12:21:14]: La meg aller først starte med å si at jeg synes det er synd at ikke Rødt også gir sin tilslutning til helheten i energipolitikken, det at vi trenger betydelig mer kraft i tiden framover, ikke bare for å stabilisere prisnivået, men også for å legge til rette for viktige nye industrietableringer, tryggheten for folk, arbeid osv. Det er jeg forundret over.

Vi jobber nå kontinuerlig med den situasjonen som er knyttet til de høye prisene. Vi har satt i gang flere utredninger nettopp for å se på om det er konkrete tiltak vi må gjøre utover de kortsiktige tiltakene vi allerede har gjort gjennom strømstøtteordningen. Vi har lansert at vi kommer til å sende på høring og legge fram for Stortinget en ordning med fastprisavtaler, som er langt bedre for både næringsliv og folk. Tilsvarende muligheter som kraftforedlende industri har i dag til å inngå langsiktige kraftkontrakter, skal også næringsliv og husholdninger få. Det tror jeg vil være en bra løsning som stabiliserer situasjonen og gjør det mer forutsigbart for svært mange.

Ola Elvestuen (V) [12:22:27]: Først vil jeg gjerne si at også jeg holdt pressekonferanse om havvind som statsråd i forrige regjering, nemlig da vi tildelte 2 mrd. kr til Hywind Tampen, som nå realiseres som verdens største flytende havvindprosjekt.

Men jeg vil gjerne tilbake til hybridkabler og behovet for hybridkabler. Statsråden nevner og tar opp dette samarbeidet i Nordsjøen om å få på plass mer havvind. Samtidig er det ingen prosjekter nå hvor vi knytter oss til den havvindproduksjonen som ellers er i Nordsjøen, og det er heller ingen planer fra regjeringens side om hybridkabler og en sånn tilslutning.

Da blir mitt spørsmål: Kan vi da være del av et samarbeid, og kan statsråden forsikre at vi vil få hybridkabler som knytter oss til samarbeidet i denne stortingsperioden, eller må vi vente på en ny regjering før det kommer på plass?

Statsråd Terje Aasland [12:23:31]: La meg understreke at vi har veldig godt energisamarbeid med landene rundt oss. Vi har et veldig godt energisamarbeid i nordsjøsamarbeidet. Jeg går ut fra at representanten Elvestuen også gjennom sin regjeringserfaring faktisk kan tilkjennegi at vi har god dialog, og at vi er en betydelig energileverandør til det europeiske markedet, som nettopp understreker behovet for god dialog.

Vi kommer til å videreutvikle havvindprosjektene på en sånn måte at vi tar stilling til de ulike kabelløsningene når vi tar stilling til de konkrete prosjektene. Vi har ikke en prinsipiell tilnærming til det, men for meg høres det nesten ut som om Venstre og andre som tar til orde for et slags kjærlighetsforhold til hybridkablene, har et ønske om å øke vannkraftens eksponering for det europeiske markedet, at det liksom er håpet. For meg er det viktig å finne gode løsninger, tekniske løsninger som sikrer energisikkerheten i Norge, men som samtidig gjør oss til en betydelig energileverandør også på fornybarområdet til Europa i framtiden.

Une Bastholm (MDG) [12:24:53]: Denne uken lanserte regjeringen fem prinsipper for havvindsatsingen sin, sammen med den høye ambisjonen vi nå vedtar. Der er et av prinsippene at det skal være god sameksistens med andre havnæringer. Det er vel og bra, men Stortinget gjør jo kraftfulle vedtak i dag om hvordan naturen skal legges til grunn også i havvindutbyggingen. Det er et veldig viktig prinsipp for utvikling av havvind på sokkelen, og det er det som har flertall i Stortinget.

Derfor bekymrer det meg at dette ikke også var en del av det som ble lagt fram av regjeringen tidligere i uken, for det har ligget klart en stund i innstillingen at det er flertall for nettopp et sånt prinsipp, nemlig at naturen ikke bare skal beskyttes eller kartlegges, men at hensynet til naturen faktisk skal ligge til grunn, og at den norske havvindsatsingen aller helst skal bidra til naturpositivitet, dvs. at vi klarer å forsterke artsmangfoldet gjennom hvordan vi tar hensyn til naturen i utbyggingen.

Er det et arbeidsuhell at dette ikke var med i de fem prinsippene?

Statsråd Terje Aasland [12:25:56]: Jeg mener natur- og miljøhensyn kommer godt fram gjennom det som er uttrykt i disse fem prinsippene, men vi har hatt det med allerede fra starten av. Da vi lanserte 30 000 MW på tildelt areal innen 2040 var prinsippet helt klart: Vi skulle legge til rette for sameksistens, vi skulle gjøre dette på en måte som ivaretok viktige natur- og miljøhensyn. Det grunnlaget har vært der.

Det er egentlig et unødvendig stortingsvedtak, men det er bra at Stortinget vedtar det, så har vi det som en forutsetning også i fortsettelsen, med bred tilslutning i Stortinget. Vi kan ikke utvikle havvind hvis vi ikke kan gjøre det i sameksistens med andre næringer eller på en natur- og miljøriktig og god måte.

Irene Ojala (PF) [12:26:58]: Det ble kort tid til å lese innstillingen, så jeg er veldig glad for at jeg kan få lov til å stille spørsmål til statsråden.

Havvindturbiner funker kun når det er vind. Når det er vindstille, må vindkraften kompenseres med balansekraft fra vannkraft. Vannkraft kan bli en mangelvare. Jeg har stilt spørsmål til flere som er interessert i havvindindustrien, om denne balansekraften i framtiden kan tvinge fram større utbygging av vindturbinindustrien på land. De fleste svarer nei, men et av selskapene vi har hatt kontakt med, sier det kan være en mulighet.

Derfor har jeg lyst til å stille statsråden spørsmål i dag. I komiteens tilråding er det flertall for 59 forslag. Et av dem lyder:

> «Stortinget ber regjeringen sikre at fremtidige vindkraftutbygginger fører til betydelige lokale ringvirkninger, blant annet ved at det legges til rette for kommunale inntekter.»

Mitt spørsmål blir derfor: Kan disse vindturbinene på land regnes som en reserveløsning for balansekraft på sokkelen hvis vi mangler vannkraft?

Statsråd Terje Aasland [12:28:05]: Aller først er jeg veldig glad for at også Stortinget gir sitt samtykke til at kommunene må sitte igjen med mer hvis en stiller areal til disposisjon for vindkraftutbygging. Det tror jeg er en forutsetning. Jeg tror også muligheten for ny industrietablering i tilknytning til vindkraft vil være viktig.

Det norske kraftsystemet vil jo fungere som en helhet. Om vi har uregulerbar vindkraft på land eller havvind, eller om vi har elektrifisert deler av sokkelen eller vannkraften vår, må alt virke i en sammenheng med energisikkerhet i bunnen. Det som er viktig å understreke i den sammenhengen, er at vannkraften og effektkapasiteten i vannkraften kanskje blir viktigere i framtiden enn det har vært i fortiden, nettopp fordi den skal sørge for at det økte kraftbehovet vårt kan være der med energisikkerhet i bunnen selv om det slutter å blåse. Balansekraften og fleksibiliteten kommer til uttrykk gjennom vannkraften. Vindkraft produsert på ulike steder i landet vil selvfølgelig også bidra til en form for kraftflyt i dette systemet, men det er vannkraften som er juvelen i det norske kraftsystemet.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Linda Monsen Merkesdal (A) [12:29:22]: I dag var eg så heldig å få starta dagen min saman med Fellesforbundet avdeling 5. Fellesforbundet er eitt av LOs forbund som har vore med på historia om det norske oljeeventyret. LO har hatt arbeidsfolk på alle område, frå leverandørindustrien til sokkelen, arbeidsfolk som alltid har vore med på å sikra og finna betre, nye og grøne løysingar. LO var med på den norske oljehistoria, og no skal LOs forbund, industrien og politikken ut på ei ny historisk reise saman – ei reise som igjen skal skapa optimisme, styrkja industrien, etablera fornybar kraft,

skapa arbeidsplassar og kutta utslepp. Dei små og store samfunna skal igjen veksa, med barnehagar, skular og nærbutikk, og kroa på hjørnet skal igjen skapa optimisme og engasjement.

Samtidig som me skal gå denne vegen, skal me kutta og fanga klimautslepp, for me har også eit ansvar her. Regjeringa er tydeleg på ambisjonane sine i klimapolitikken. Me skal nå klimamåla våre, og me treng offensive tiltak som kuttar klimautslepp. Samtidig som me skal kutta utslepp, skal me byggja nye grøne næringar på skuldrene til dei gamle. Men kva meiner me når me seier dette – byggja ny næring på skuldrene til dei gamle? Jau, då snakkar me om kompetanse og erfaring frå t.d. oljeindustrien til å byggja industri for karbonfangst, hydrogen, biogass og fornybar kraft. Næringa er klar, LO er klar, og me i Arbeidarpartiet er klare til å byggja vidare på historia.

Det norske oljeeventyret starta for alvor med funnet av Ekofisk i 1969. Det var lovande utsikter, og fleire funn bidrog til å auka satsinga. I eit forsiktig anslag blei det berekna at 180 personar ville bli sysselsette. Ti år seinare var 28 000 sysselsette i norsk oljeverksemd. Arbeidarpartiet og Senterpartiet var viktige politiske parti som tok styringa og forma politikken.

Men me må eigentleg heilt tilbake til byrjinga av 1900-talet, då nye næringar vaks fram, og storindustrien tok form. Også den gongen blei naturressursane utvikla av LO, arbeidsgjevarar, Senterpartiet og Arbeidarpartiet. Dei var pådrivarar for den fornybare krafta, krafta som gav den norske industrien eit fortrinn med billeg kraft. I dag er det igjen trepartssamarbeidet i arbeidslivet som er med på å byggja veksten i dei nye naturressursane, som skal bli den nye oljen.

I dagens situasjon er eg glad for at me har ei handlekraftig regjering som veit, og har erfaring med, å setja ord om til handling. Denne regjeringa har i løpet av åtte månader klart det den førre regjeringa ikkje klarte i løpet av åtte år. Eg er optimistisk på vegner av framtidige generasjonar. Me går inn i ei ny tid, der me har eit fortrinn frå tidlegare industrieventyr. Me har kompetanse, erfaring og eit tydeleg fagpolitisk samarbeid som er med på å meisla ut retninga som me skal gå i no, for me har lytta til innspel som har kome, og som har vore med på å styrkja tilleggsmeldinga.

I det nye eventyret har det begynt å bli bevegelse, og eg har blitt fortalt at Frekhaug Stål i Nordhordland har begynt å få førespurnader om å produsera delar til fornybar kraft, med bakgrunn i at denne regjeringa har ei tydeleg stemme om kor me skal. Me skal nå klimamåla samtidig som me skal attskapa historisk industri, men denne gongen grøn industri.

Ove Trellevik (H) [12:34:14]: Etterspurnaden etter olje og gass og annan energi kom tilbake til nivået som var før pandemien mykje raskare enn mange hadde forventa, spesielt på grunn av høg vekst i etterspurnaden i Kina, krigen i Ukraina, som fleire har nemnt, og EUs mål om å erstatta russisk gass. Tyskland og Nederland vil no starta ein leitekampanje på eigen kontinentalsokkel sør i Nordsjøen i håp om å finna meir gass. Her heime seier regjeringa nei til å opna den 26. konsesjonsrunden.

Dei høge gassprisane har gjort at fleire land i Europa har auka konsumet av kol, og fleire har starta opp att kolkraftverk for å møta kraftetterspurnaden. Kraftproduksjon frå kol auka med nesten 20 pst. i 2021. Likevel: Presset for å dekarbonisera gassektoren vil auka fram mot 2035.

EU meiner at forbruket av kol vil falla, og at gass vil få ei meir sentral rolle i energimiksen. Gassektoren kan anten dekarboniserast, der forbrukaren vert tilboden gassar med lågare utslepp, eller ein kan ha karbonfangst og -lagring. Tyskland er no mykje meir positiv til naturgass med CCS enn tidlegare, og ein ser at naturgass forbrukt som f.eks. blått hydrogen eller som lågkarbongass, heilt klart kan vera viktige bidrag i energimiksen også etter 2050. Det er synd at Venstre og Sosialistisk Venstreparti ikkje ser dette. Det er difor Nederland og Tyskland kanskje no vil starta å leita etter meir naturgass på eigen sokkel.

EU har mål om å nå 55 pst. reduksjon i klimagassutsleppa innan 2030 samanlikna med 1990-nivået, og siktar på å oppnå karbonnøytralitet i 2050. Europas grøne giv, Fit for 55-pakken og EUs taksonomi for berekraftige investeringar er eksempel på initiativ frå EU for å nå klimamåla.

Det er minst fem sentrale konsekvensar av klimapolitikken til EU som vil få betyding for gassmarknaden i åra som kjem. Det er mål om å auka bruken av CCS ved bruk av f.eks. naturgass, meir produksjon og bruk av blått og grønt hydrogen, bruk av naturgass levert som lågkarbongass, innstrammingar i karbonskatten og potensielt inkludering av gassprosjekt i EUs taksonomi. EU har ambisiøse mål for klimagassreduksjon. Utfasing av fossile energikjelder utan CCS er eit viktig ledd i prosessen. Dette vil påverka naturgassens rolle i EU framover.

EU ønskjer å redusera andelen naturgass av totalt energikonsum til 7 pst. i 2050 – altså frå 21 pst. i 2021. Dette svarar til eit gassforbruk i 2050 på om lag 100 milliardar m^3 gjeve at EUs totale energikonsum vert redusert som planlagt med 30 pst. fram til 2050. Det svarar omtrent til mengda av norsk gass levert til Europa i dag.

Det er verdt å merka seg at bruken av f.eks. blått hydrogen som vert produsert av naturgass, vert definert av Tyskland som lågkarbongass. Produksjonen av gass må dermed aukast kraftig. Etterspurnaden etter naturgass

representerer dermed ei oppside for norsk gasseksport. Høgre har såleis mange forslag i innstillinga me no har til behandling, om å vurdera om gass skal vera hovudprioriteten i leitepolitikken vår framfor olje. Me vil også greia ut moglegheitene for og konsekvensane av å forsera haleproduksjon av gass, og me vil utlysa 26. konsesjonsrunde og leggja til rette for gode områdeløysingar for gassevakuering frå Barentshavet.

Tyskland vurderer no bruk av differansekontraktar for å kunna bruka norsk rørgass levert som hydrogen til å erstatta kolkraft i delar av industrien. Dei ser også svært positivt på moglegheitene for eigne rør til Noreg for transport av blått hydrogen og eigne rør for lagring av CO_2 på norsk sokkel.

Alt i alt har EU ambisjon om å erstatta atomkraft, kolkraft og naturgass, som totalt gjev 8 500 TWh, med fornybar energi og lågkarbongass levert som f.eks. blått hydrogen eller lågkarbongass frå Noreg. Det betyr at det er rikeleg plass til norsk gass i energimiksen til EU i framtida. Dei kjente gassressursane me har i reserve, er på ingen måte tilstrekkeleg for å møta behovet EU har for blått hydrogen og lågutsleppsgass i framtida. Skal me bidra meir, må me òg leita meir.

Siv Mossleth (Sp) [12:39:37]: For Senterpartiet er det å ha nok og rimelig energi til folk og bedrifter viktig. Vi vil bruke vår rene energi godt. Vi vil også ha styring over våre nasjonale ressurser. Vannkrafta er en suksesshistorie. Folk fikk lys og varme, og politiske pionerer sørget for – gjennom nødlovene, konsesjonslovene og hjemfallsretten – at de store kraftverkene ble til gagn lokalt og nasjonalt. Også olja klarte framsynte politikere å forvalte, sånn at også de ressursene ble til gagn for nasjonens velferdsoppgaver og framtidige generasjoner.

Når vi ser litt bakover i tid, kan vi se hvordan kloke beslutninger gjør at vi som fellesskap har høstet goder av naturens ressurser. Men i dag er vi i en veldig krevende tid. Vi har altfor høye energipriser. Det er høye strømpriser i sør og høye bensin- og dieselpriser over hele landet. Det er krig i Europa. Det er fare for renteøkninger og inflasjon. Nå er det igjen viktig å ta kloke beslutninger, gjerne gjennom brede forlik. Folk fortjener det.

Sirkulærøkonomi er viktig. Noen ganger kan en nesten tro at sirkulærøkonomi er noe nytt. Men det å bruke det du har, og å gjenbruke det du kan, er egentlig et gammelt og veldig godt konsept. Men vi har over tid vært noe sløsete. Vi har brukt og kastet. Nå vil vi igjen gjenbruke og resirkulere på innovativt og lønnsomt vis. I Senterpartiets program står det:

> «Vekst er ikke å forbruke mer, men å forvalte bedre.»

Og sirkulærøkonomi er absolutt å forvalte bedre! Vi må ha bærekraft. Samfunnene må være økologisk bærekraftige, sosialt bærekraftige og økonomisk bærekraftige. Landbruket er et veldig godt eksempel på sirkulærøkonomi. Eksempelvis er bruk av beite et evig kretsløp som – hvis det blir riktig gjennomført – kan gi oss mat og skinn og ull i et evighetsperspektiv. Det er bærekraftig.

Men landbruket er også langt framme for å videreutvikle gjenbrukssamfunnet og gi gode bidrag til klimakampen. Vi skal ha ren og rimelig energi, men vi skal ikke fortsette som før. Vi skal få ned klimagassutslippene. Mål er satt, og driftige bønder og samarbeidende bedrifter ser store muligheter for å utnytte ressursene lønnsomt og bidra i klimakampen. Gras og annet fôr blir til kjøtt, melk og møkk. Maten spiser vi, og møkka og annet organisk avfall kan vi lage biogass og biodrivstoff av. Biodrivstoff kan erstatte fossilt drivstoff. Det er veldig bra. Vi slipper utslipp fra det organiske materialet, og vi erstatter fossilt drivstoff med biodrivstoff på melkebilen, renovasjonsbilen og andre store kjøretøy. Hvis bioresten deretter brukes som gjødsel i matproduksjonen, er dette ikke bare en vinn-vinn-situasjon, men en vinn-vinn-vinn-situasjon. Biogass kan – i henhold til EUs fornybardirektiv – gi 200 pst. klimakutt når husdyrgjødselen benyttes som råstoff. Når bioresten utnyttes til ny matproduksjon, gir dette betydelige negative utslipp – minus 150 pst. eller mer.

Derfor er jeg så glad for Hurdalsplattformens klare formuleringer om satsing på biogass og biodrivstoff. Og jeg er glad for at bøndene er langt framme i fjøsstøvlene, klare til å ta den grønne næringen i en enda grønnere retning. Bønder på Sømna har sammen med sine samarbeidsparter planene klare for å produsere biogass, bare finansieringen kommer på plass.

På mandag var jeg på en gård på Hå på Jæren. Der ble det signert en avtale mellom flere store aktører for å bygge landets største biogassanlegg med en gjødselfabrikk. Jeg er veldig begeistret for at både regjeringa og det brede flertallet på Stortinget også er langt framme i skoene når det gjelder biogass.

Hadia Tajik (A) [12:44:50]: Det har ikkje mangla på ambisjonar for Noreg på tvers av partia i denne saka. Det som har mangla, er handlekraft, og det synest eg òg at denne debatten viser.

Tilleggsmeldinga til energimeldinga konkretiserer vegane vidare for dei mest sentrale satsingane framover, og det er på tide, for me har dårleg tid. Utsleppa skal ned, og jobbskapinga må opp. Det handlar særleg om tre ting: Det handlar om arbeid, det handlar om sosial rettferd, og så handlar det òg om vår felles tryggleik.

Når det gjeld arbeid, skal Noreg fortsatt vera fyrstevalet for industrien. Tilgangen på rikeleg med rein og ri-

meleg kraft har i mange tiår vore det fremste konkurransefortrinnet til norsk industri, og det har òg vore eit gode for norske hushaldningar. Den Arbeidarparti-leia regjeringa vil ha arbeid og industriell vekst i heile landet og vil leggja til rette for det.

Tilgangen til energi til overkomelege prisar handlar òg om sosial rettferd, fordi energi og tilgangen til det er eit fundamentalt behov. Me treng det for å leva, og me treng det for å overleva. Difor er det ei viktig oppgåve for staten å leggja til rette for denne tilgangen, til fornuftige prisar, i tett samspel med marknadsaktørar som kan by på teknologiutvikling og investeringsvilje.

Dette er to av dei tinga som energimeldinga handlar om: grunnlaget for vekst og verdiskaping i landet vårt framover og evna til å fordela godane. Noreg er godt posisjonert for å få til det. Me er rike på tilgang til rein og billig energi, me er rike på kompetanse og kunnskap om offshore-installasjonar, om subsea-arbeid, og om kva som skal til for å lukkast på sokkelen framover. Det betyr at me har eit solid grunnlag for å vera blant dei fremste landa i Europa på tilgang til fornybar energi og teknologien knytt til dette, men det må skje store ting på kort tid, elles klarar me ikkje å kutta nok utslepp samtidig som me sikrar og skapar arbeidsplassar.

Frå Arbeidarpartiet si side er me overraska over kor lite som var forberedd og klart frå den førre regjeringa. Altså: Energimeldinga frå den førre regjeringa kom mot slutten av åtteårsperioden, som eit slags manifest over alt som ikkje var gjort. Strømnettutvalet vart sett ned i absolutt siste liten, og dei gjer no eit viktig arbeid som forbereder grunnlaget for sentrale avgjerder.

Det er eit veldig tydeleg signal om prioriteringar frå denne regjeringa at tilleggsmeldinga til energimeldinga, med sine tydelege retningsval, kjem så tidleg i vår regjeringsperiode. Det er snakk om at dei sentrale premissa må leggjast tidleg.

Så er eg glad for at saksordføraren, Marianne Sivertsen Næss, i arbeidet med innstillinga, saman med dei andre partia, har klart å sikra einigheit om dei mest sentrale områda. Det er viktig fordi det bidreg til føreseielegheit og langsiktigheit, og det er heilt nødvendig for at næringslivsaktørar skal våga å ta investeringsavgjerder som har konsekvensar mange år fram i tid, og som potensielt handlar om fleire hundre millionar kroner eller meir. Då må dei kunna vera trygge på kva den politiske viljen er, og at dei ikkje risikerer store negative endringar i marknadsvilkåra sine frå eitt stortingsval til eit anna. Då trur eg at Sivertsen Næss med mangeårig erfaring frå Hammerfest – ein kommune som er heilt sentral for norsk oljeindustri – har denne forståinga under huda, om kva føreseielege rammevilkår betyr for næringslivet. For det har som sagt ikkje mangla ambisjonar for Noreg på tvers av partia. Det har mangla handlekraft, det har mangla føreseielegheit og langsiktigheit, og det er ein i ferd med å etablera no.

For sjølv om det er og vil vera partipolitiske ueinigheiter på eit så viktig felt som dette, kan ikkje energipolitikken enda opp som ein ideologisk slagmark. Då er det til slutt ingen marknadsaktørar som tør å ta risiko. Det vert veldig flotte politiske talar av slike ting, men det vert lite resultat, og det er resultata som tel. Så det er òg naturleg å takka breidda i komiteen, som har bidrege til dette saman med saksordføraren.

Så sa eg at meldinga handlar om tre ting – om arbeid og sosial rettferd, men òg om tryggleik. Til det siste: Det er heilt sentralt at norsk kontinentalsokkel skal kunna levera på høgt nivå i ei krevjande tid og vera ein stabil og langsiktig leverandør av olje og gass til Europa. For tryggleik handlar om at me ikkje skal vera avhengige av andre for å få dekt dei fundamentale energibehova våre, men òg om at me bidreg til at våre vener i Europa er meir uavhengige av statar som ikkje respekterer demokratiske spelereglar.

Bård Ludvig Thorheim (H) [12:50:05]: Hvis man setter alle oljefat som verden forbruker på én dag etter hverandre langs ekvator, vil det rekke rundt jorda og litt til. 80 pst. av energien kommer i dag fra fossilt brennstoff. Målet globalt er å være karbonnøytral i 2050 for å nå klimamålene. Det innebærer den raskeste omleggingen av verdens energisystemer i historien. For Norges del er da spørsmålet om vi ønsker å forbli en ledende energinasjon i verden gjennom dette skiftet, og dermed også utvikle den framtidsrettede industrien som verden trenger. Høyres svar er ja. Derfor har vi gjennom vinterens energikrise utarbeidet den mest ambisiøse politikken for ny energiproduksjon av alle partiene på Stortinget. La meg gjennomgå kraftkildene.

For det første – vannkraften som er ryggraden i det norske kraftsystemet, som er billig og regulerbar. Vi har under Solberg-regjeringen lagt om skattesystemet, sånn at en utvidelse og oppgradering av vannkraft nå skjer i et omfang som ikke har blitt gjort på mange år, kanskje ikke i vannkraftens historie.

Et av mange gjennomslag for Høyre i dagens sak er at regjeringen må behandle konsesjonssøknader for småkraft raskere. Det kan gi mange terawattimer med ny kraft på kort sikt. Høyre ønsker også å løse problemet med flom i vassdrag med utbygging av ny vannkraft, også enkelte av de stedene hvor det er vern i dag.

For det andre – vindkraften. Havvind kan doble vår kraftproduksjon. Etter et år med seminar fra Støre-regjeringen om hybridkabler, et seminar som fremdeles pågår, som vi har hørt i dagens debatt, er altså satsingen på havvind mindre og tregere enn det Høyre ønsker. Og industrien vet fremdeles ikke helt hva de har å forholde

seg til. Vindkraft på land mener vi må kunne realiseres raskt der det lokalt er ønsket. Dette kan gi store, sterke lokale ringvirkninger, som eksempelvis i Mosjøen.

For det tredje – kjernekraft. Med innfasing av havvind kommer det norske kraftsystemet til å ha en mye større andel av uregulerbar kraft. Det gjør at vi må stille spørsmålet om kjernekraft skal være en del av kraftsystemet i framtiden i Norge, og Høyre går altså inn for at det spørsmålet skal utredes grundig, sånn at vi har et godt grunnlag for å kunne ta den debatten.

Hva skal den kraften brukes til? Svaret er industri. I dag tar det seks til åtte måneder å få tildelt en saksbehandler hos NVE dersom man kommer med et stort industriprosjekt som man ønsker å etablere. Vi er derfor veldig glad for at vi får gjennomslag for et hurtigspor for kraft og nettutbygging i forbindelse med nye industrietableringer, og vi kommer til å følge veldig nøye med på at regjeringen fyller det hurtigsporet med innhold raskt, til fordel for industrien.

I Mo i Rana bygges Norges første og største batterifabrikk. Jeg er veldig glad for at vi i denne saken har fått gjennomslag for at det skal være en sterkere konkurransekraft for den norske batteriindustrien, både gjennom samarbeid med EU, ved at problemer med tollen løses mellom Storbritannia og EU, at vi får større verdikjede for batterinæringen – og der må mineraler inngå – og at vi tiltrekker oss arbeidskraft og kompetanse for å realisere den næringen.

Solberg-regjeringen la til rette for den største oppgraderingen av vannkraft som vi kanskje har gjort, og en massiv havvindutbygging, som nå er i gang. Vi satte i gang reindustrialiseringen av Norge, og det ser vi særlig komme til uttrykk i Nord-Norge, hvor jeg er fra. Ikke noe parti har en politikk for mer energiutbygging enn Høyre. Det mener jeg er riktig, og det er vårt bidrag til at Norge skal forbli en ledende industri- og energinasjon gjennom det grønne skiftet.

Presidenten: De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Stein Erik Lauvås (A) [12:54:55]: Vi behandler en energimelding som ser framover. Den har 59 flertallsforslag, som hver for seg og sammen peker ut en helt nødvendig satsing på energifeltet i Norge, og nå haster det. Etter åtte år hvor det egentlig ikke skjedde mye nytenkning eller satsing på produksjon av ny kraft i Norge, får vi nå på bordet en sak som setter retning og tempo. Det forsto også Høyre, som laget en egen tilleggsmelding til sin egen melding, med hele 65 forslag.

Så skal det sies at det er bra at vi har kommet til bred enighet om 59 forslag som vil bli vedtatt. Da vil jeg peke på forslagene om hurtigløp for kraft og nettutbygging til større industrietableringer, tilrettelegging for norsk batteriproduksjon og kraftig satsing på havvindutbygging, med mål om å utlyse havarealer tilsvarende 30 GW innen 2040. I tillegg kommer forslag om energisparing og bedre rammer for utnyttelse av solkraft. Det er svært gode forslag som vil sette fart i utbygging av ny kraft i Norge, og som kommer industri og privathusholdninger til gode.

At vi fokuserer på at omstillingen vi går inn i, også skal skape ny industri og nye arbeidsplasser i Norge, er viktig. Bare havvindsatsingen som nå skal rulles ut, kan skape tusenvis av arbeidsplasser i leverandørindustrien i Norge. Men nå må også næringslivet kjenne sin besøkelsestid, og etter hva jeg erfarer, står de norske leverandørene klare til å være med på utviklingen. De er klare til å satse når vi nå får rammeverket på plass. Derfor var det viktig å ha bred enighet om forslagene, slik at næringslivet kan få den langsiktigheten som må være der for at investeringene kan komme på plass. Et stabilt og langsiktig politisk perspektiv er en grunnleggende forutsetning for at vårt private næringsliv skal tørre å satse.

Alt i alt har den nåværende regjeringen fokusert og satt fart på utviklingen av ny energi, og det var helt nødvendig, noe næringslivet og næringslivets organisasjoner også er samstemte om.

Det som forundrer meg, er at det er to partier som skiller seg klart ut på ulike områder i meldingen. Det er Fremskrittspartiet, som tydeligvis ikke anerkjenner at den menneskeskapte klima- og naturkrisen er vår tids største utfordring, og så er det partiet Rødt, som konsekvent er imot utbygging av og satsing på havvind – en satsing industrien ser på som svært viktig og riktig, og som vil skape ny virksomhet og trygge arbeidsplasser. At Rødt ikke er i stand til å se hva havvind kan gjøre for både industriutvikling og nødvendig kraftproduksjon, er uforståelig og etter mitt syn også uansvarlig. For som lederen i LO-forbundet Industri Energi sier om havvindsatsingen:

> «Dette har vi jobbet med lenge, fordi økt kraftproduksjon vil trygge eksisterende jobber og skape grunnlag for nye grønne industriarbeidsplasser i Norge.»

I dag legger vi store deler av grunnlaget for disse nye industriarbeidsplassene, og det var på høy tid.

Ingrid Fiskaa hadde her teke over presidentplassen.

Birgit Oline Kjerstad (SV) [12:58:13]: Energispørsmåla er meir brennbare enn nokon gong. Dei som seier at denne handsaminga er enkel, forstår ikkje rekkjevidda av saksfeltet og dei store dilemmaa som er knytte til arealforvalting, kostnadsrisiko ved ulike val og kor viktig det er å ta dei rette grepa.

Over det heile kviler det eit djupt alvor om grenser for toleevna til naturen og målet om netto null utslepp i 2050. Vi produserer og forbrukar oss ikkje ut av arealkonfliktane og miljøkonsekvensane når vi har bygt ein eksportkapasitet tilsvarande 50 pst. av produksjonen og forplikta oss til 70 pst. utnytting av eksportkapasiteten. I eit 100 pst. marknadsstyrt system er det krevjande å tilpasse toleevna for natur og klima. Marknaden må tilpasse seg naturen og ikkje omvendt. Vi har berre ein klode.

Klima- og miljøomsyn må kort sagt sterkare på agendaen. Difor meiner SV at Miljødirektoratet må inn og godkjenne miljøvurderingar og kartleggingar i konsesjonsprosessane for energianlegg. Tiltakshierarkiet i støyforskrifta og krav om å planleggje seg bort frå støyplager må vere regelen i konsesjonsbehandlinga for vindkraft på land. Utbyggjarane kan ikkje fortsetje å kjøpe seg tausheit tidleg i prosessen. Det må vere tydelegare kvalitetskrav til saksgrunnlaget, og dei private støyavtalane må setjast under lupa. Vi må sørgje for å få mest mogleg ut av den krafta vi har, prioritere bruken av denne svært verdifulle ressursen og innsjå at det er grenser for arealbruk til energi.

Det vil alltid vere grunnleggjande for gode vedtak at kunnskapsgrunnlaget er godt nok til å fatte vedtak. Som storting har vi eit særleg ansvar for å utvikle god energipolitikk også for dei som ikkje har dei største lommebøkene og dei mest drilla lobbyorganisasjonane. Å ha eit edrueleg forhold til konsekvensar for folk og næringsliv er noko som grip djupt inn i saksfeltet.

SV har stått hardt på at nasjonal kontroll og styring av marknadskreftene, til beste for land og folk, er viktig. For alle som ivrar for EUs klimapolitikk, er det interessant at EU no klagar på havvindsatsinga til Skottland fordi dei stiller krav til lokal verdiskaping i utbygginga, og at ein tysk energigigant, RWE, krev Nederland for 1,4 mrd. euro fordi landet har gjort eit politisk vedtak om å fase ut kolkraft.

Vi har regulerbar vasskraft, men ho har ikkje uendeleg med effekt, og vi er i det same vêrsystemet som resten av Nord-Europa. Her blir evalueringa av politikken viktig undervegs.

Vi meiner at det må vere myndigheitsdrivne prosessar for utplukk av areal til havs, og at det må stillast strenge miljøkrav. Vi må ta ansvar for følgjene av den politikken som er vedteken.

Irene Ojala (PF) [13:01:31]: Vil havvindparker eller vindindustri til havs gi et positivt naturregnskap? Det spurte ungdommen i huset meg om sist uke, og mitt svar var: Jeg vet ikke. Siden ryktene gikk om at Pasientfokus kunne komme på vippen i denne saken – noe vi ikke er, og det er jeg veldig glad for – har vi gjort en grundig jobb. Vi opplevde at leverandørindustrien og vindindustrien har stor interesse av at dagens utfall blir slik de ønsker det. Havforskere, reindriftsutøvere, fiskere og mange fra primærnæringene følger også nøye med, for mange av dem mener at det er store utfordringer med vindindustrien.

Tidlig i mai fikk Havforskningsinstituttet 10 mill. kr for å forske på miljøeffekten av vindkraft til havs. Havforskningsdirektør Nils Gunnar Kvamstø sa det slik:

> «Dette gleder vi oss stort over. Vi vet i dag ikke nok om miljøeffekten av vindkraft til havs.»

Havvindindustrien skal bygges, men vi har altså ikke tid til å vente på svarene som vi har bestilt gjennom en konsekvensutredning og pengene som er gitt. For vi vet ikke hvorfor en tredjedel av alle sjøfuglene som hekker på fastlandet i Norge, er borte. Vi vet ikke om det skyldes vindturbiner eller kraftlinjer på fuglenes trekkrute. Vindkraft skal eksistere i balanse med fiskebåter, heter det. Hva så med fiskebestanden, fiskehelsa og etter hvert fisken? Lodde og tobis legger egg på sandbunnen. Kan gyteområdene skades? Vil sprengningsarbeid skremme marine organismer og gytende fisk på samme måte som seismikkskyting? Vil bakgrunnsstøyen fra turbinene og økt skipstrafikk grunnet vedlikehold forstyrre hval, fisk og andre marine organismer som bruker lyd for å kommunisere? Kan elektromagnetiske signaler fra strømkabler påvirke orienteringssansen til fisk som bruker magnetisme til orientering, som skate, hai, hyse og ål?

Vi i Pasientfokus har som sagt satt oss grundig inn i dette, og jeg skulle ønske vi hadde bedre tid til å vente på Havforskningsinstituttets utredning. For jeg er bekymret. Det kan se ut som at politikerne i Norge har det travelt. Når vi finnmarkinger oppfatter at noen er presset på tid, bruker vi å si at de oppfører seg som om det brenner på dass. Det er kanskje et ord jeg ikke bør bruke i denne salen, det er jo uparlamentarisk og uriktig. Men vi må trå varsomt, for det er ungene våre som må betale prisen.

Tobias Hangaard Linge (A) [13:04:13]: Jeg vil snakke om kraftnasjonen Norge – det lille, men langstrakte landet i nord, med dype fjorder og rungende fjell, med rufsete hav og vindfull kyst, med snøtunge vintre, lune somre og spektakulære fossefall. Hvis vi lukker øynene og tenker 150 år tilbake i tid, fantes det ikke et eneste vannkraftverk i landet vårt. Da er det smått utrolig å tenke på at de folkene som så muligheten i den vakre naturen vår, i 1882 etablerte det som antas å være Norges aller første vannkraftverk, på Senja. Den gangen var det kun nok strøm til å levere til åtte lamper. Pionerene på Senja kunne neppe forestille seg hvilket eventyr de sparket i gang, og at vi i dag er en av verdens ledende energinasjoner.

Målet i 1882 var ganske enkelt: lys til fabrikkhallen og etter hvert varme og kraft til industrien. For de fleste av oss er målet fremdeles enkelt: at mobilen lader når man plugger den inn i stikkontakten, at varmen går opp når man skrur opp termostaten, og at kjøleskapet holder maten vår kald. Men målet med norsk kraftproduksjon har en mye større betydning enn strøm i stikkontakten. Den er selve grunnmuren i omstillingen vi skal igjennom. Vi har signert Parisavtalen og sluttet oss til 1,5-gradersmålet, og denne regjeringen har et klart og tydelig mål om å kutte 55 pst. av klimagassutslippene innen 2030. Det er mål som forplikter.

Blått hydrogen, blå ammoniakk og CO_2-fangst og -lagring er alle tre eksempler på løsninger som tar oss til et karbonnøytralt 2050. Men det går ikke an å komme dit uten en voldsom opptrapping i norsk energiproduksjon. Vi trenger en storstilt satsing på vindkraft til havs og etter hvert på land. Vi må oppgradere og effektivisere vannkraften vår, bedre kapasiteten på nettet og få mer sol inn i energimiksen. Tillegget til energimeldingen som regjeringen la fram, inneholder den storstilte satsingen vi trenger på energifronten, ikke bare for å løse klimakrisen, men også for å redde kloden vi bor på, fra de verst tenkelige konsekvensene av klimaendringene.

I denne salen sitter det folk som vil løse klimakrisen, men som sier nei til vindmøller, både på land og til havs, som sier nei til norsk gass som et viktig steg på veien, og som sier nei til både import og eksport av norsk energi. Hvis man dykker ned i Disney's Marvel-filmer, er det fort gjort å tro på alternative virkeligheter og parallelle univers, men i denne virkeligheten går det simpelthen ikke an på den ene siden å si at man vil løse klimakrisen, og på den andre siden å si nei til alt som vil løse den. Vi lever i en brytningstid, og regjeringen tar ansvar og viser gjennom energimeldingen at vi virkelig er klare for den framtiden vi har foran oss.

Michael Tetzschner (H) [13:07:25]: Det var litt overraskende å høre, særlig fra en representant for Arbeiderpartiet, at vannkraften ikke fantes i Norge før rundt 1880. Hele arbeiderbevegelsen er jo basert på at vi brukte vannkraften, bl.a. her i byen, med Norges flittigste elv, som gjorde at det også ble en stor tilstrømning til byen, og vi fikk arbeiderboliger og dårlige kår. Men hele industrialismen i Norge kom faktisk før oppfinnelsen av elektrisiteten.

Det er elektrisitet jeg skal snakke litt om. Jeg skjønner jo at man ikke alltid stemmer for gode forslag fra politiske konkurrenter. Jeg trodde at det var et utslag av det da ingen av regjeringspartiene kunne stemme for forslag nr. 26, som Høyre, Venstre, Kristelig Folkeparti og Miljøpartiet De Grønne står bak, nemlig at havvind på norsk sokkel skal utvikles «med forbindelse til og i samarbeid med landene rundt Nordsjøen, der hybridkabler innrettes slik at de bidrar til netto økt kraftflyt til Norge og lavere priser til norske forbrukere, industri og næringsliv over tid.»

Igjen, med den beste forståelse av politiske konkurrenter, trodde jeg ikke det lå noe mer i dette. Men så leser man Dagens Næringsliv fra i går og ser at det er et forslag som Arbeiderpartiet må ha forholdt seg bevisst til, for de ønsker jo ikke dette samarbeidet. De har hatt pressekonferanse hvor de har forhåndsproklamert historiske satsinger, men de har da altså ikke gjort dette med henvisning til at det er like store og kanskje mer betydningsfulle satsinger som nå skjer i regi av Belgia, Nederland, Tyskland, Danmark og EU-kommisjonen, som var i Esbjerg og undertegnet en felleserklæring som vil bety utbygging av 150 GW.

Det er der vi også kommer inn på den voldsomme velviljen til å bruke penger på havvind som det er i denne sal. Da er det også viktig at vi ikke bruker flere milliarder enn nødvendig, at vi ikke foretar unyttige dobbeltinvesteringer, og at vi holder oss orientert om hverandres planer og integrerer disse i beste samforstand. Vi hadde nettopp en delegasjon fra Nordisk råd på galleriet her, og noe av det som har vært kjernen i det nordiske samarbeidet, har vært nettopp et integrert kraftmarked og kraftutveksling siden 1960-årene, som vi har utelukkende historiske og positive erfaringer fra. Det er dette samarbeidet som regjeringen – aktivt og i strid med råd fra sitt eget embetsverk, som sier at Norge kan komme bakpå – bevisst har valgt bort. Det må en ny regjering ordne opp i senere.

Rasmus Hansson (MDG) [13:10:40]: I dag fatter Stortinget et historisk naturvernvedtak om havvind, etter forslag fra Miljøpartiet De Grønne. «Utbygging og drift skal gjøres på en måte som sikrer svært lav eller positiv samlet naturpåvirkning over tid», og «Stortinget ber regjeringen sikre at utbygging og drift av havvindparker og annen fornybar energiproduksjon på norsk sokkel har vesentlig bedre natur- og miljøregnskap enn tidligere energiprosjekter i Norge».

Noe sånt har Stortinget aldri vedtatt før. Dette må bli starten på en epoke som bygger på erkjennelsen av at vi ikke løser klimaproblemet ved å ødelegge enda mer natur. Ja, det brenner på dass, og derfor trenger vi havvind. Havvindutbyggingen er den første store energisatsingen som har klima og natur som formål. Talløse løfter om naturvern fra denne talerstolen har vært lite verdt for norsk natur. For bare noen dager siden la regjeringen fram fem prinsipper for havvind, der natur igjen var avspist med en uforpliktende bisetning. Derfor krever gjennomføringen av dagens vedtak et helt nytt nivå av politisk forpliktelse og ledelse fra regjeringen. Statsbud-

sjettet for 2023 må sette av mye større ressurser enn vi har vært vant til, til å kartlegge og planlegge for å unngå skader på sjøfugl og sjøbunn og for å unngå uønskede arter, osv., som bl.a. forskere ved NINA, Norsk institutt for naturforskning, påpeker på NRK i dag. Men det helt spesielle med havvind er at det kan være mulig å bygge ut med lite naturpåvirkning, og at havvind i beste fall kan kombineres med marint vern, som kan bygge opp igjen mer liv i havet. Dette må være absolutte forutsetninger i målet for norsk havvindutbygging.

Havvind blir en utfordring for fiskeriene. Fiskerinæringen må sitte ved bordet når prioriteringer innen havvind skal gjennomføres. Samtidig må næringen selv se at fiskeriene trenger havvind. Klimaendringer er en eksistensiell trussel mot fiskeriene. Havvind er helt nødvendig som en del av klimaløsningene, og fiskeri og havvind er nødt til å finne en form for sameksistens.

Havvindutbyggingen i Europa blir nesten skremmende stor. Norge og regjeringen ligger langt bak ambisjonsnivået i andre land, og det bekymrer oss som håper at havvind skal gi oss kanskje 30 000 eller 40 000 nye jobber. Men på ett område kan Norge ta ledelsen innenfor havvindsatsingen: Med dagens vedtak kan Norge sette en standard for naturvennlig havvind som inspirerer og utfordrer havvindutbyggingen i alle land. Vi bygger ut havvind for å hindre klimaendringene i å ødelegge livsgrunnlaget. Derfor trenger havet havvind, men bare hvis havvinden ivaretar natur.

Olve Grotle (H) [13:13:46]: I oktober 2014 fløymde Flåmselvi i Aurland kommune i Sogn over. Ein elvestraum på 120 000 liter vatn i sekundet trua liv og helse, gjorde stor skade, raserte tre hus og gjorde det nødvendig å evakuere 143 menneske med m.a. redningshelikopter. Dette kan skje igjen. Flåmselvi har ikkje vern mot nye flaumar og flaumskadar. Det har vi som samfunn ikkje råd til, verken økonomisk eller menneskeleg. Folk skal ikkje oppleve slikt. Difor må vi gjere noko med det.

Vi treng meir straum i landet vårt, og det vil måtte kome frå fleire kjelder. Difor er det òg behov for å byggje ut meir vasskraft, både ved småkraft, ved oppgradering av eksisterande kraftverk og ved å byggje nye. Å byggje fornybar vasskraft er ein balansegang, og det må gjerast forsiktig. Den oppsamla kunnskapen frå mange vasskraftutbyggingar gjer at vi i dag kan etablere ny vasskraft på ein skånsam måte. Det vil seie at elvekraftverk og liknande kan byggjast ut utan store, synlege inngrep i naturen, i kontrast til dei store utbyggingane for fleire tiår sidan. Det er altså ikkje her snakk om å fjerne verneplanane eller kompromisse med dei verdiane som vernet skal beskytte, men meir å leggje til rette for å utnytte delar av vassføringa i enkelte vassdrag.

Forutan småkraft og meir oppgradering av eksisterande vasskraftverk vil Høgre tillate omsynsfull kraftutbygging i verna vassdrag dersom det ikkje forringar verneverdiane. Vi meiner vidare det er mest aktuelt med slik utbygging der ein òg kan førebyggje flaumskadar, og desse utbyggingane bør prioriterast framover.

Flåmselvi er eit av dei vassdraga der det kan skje ei omsynsfull utbygging som kan gje oss fornybar kraft som landet treng, og der vi òg kan sikre at innbyggjarane ikkje lenger treng engste seg for dei veldige, øydeleggjande kreftene dei såg i 2014. Det er difor nedslåande at Stortinget vil seie nei til ei slik skånsam utbygging, for det hadde vore bra for folk i Flåm, og det hadde vore bra for oss alle.

Gro-Anita Mykjåland (Sp) [13:16:16]: Norsk energipolitikk har vært brukt til å utvikle Norge. Den har gitt grobunn for store industrietableringer, gitt lys og varme til de norske hjem, og vært helt avgjørende for den velferden vi har skapt i Norge. Mange ulike regjeringer og folkevalgte her på Stortinget har bidratt til økt energiforsyning, og nå er det vår tur – vår tur til å peke ut nye retninger og gjøre nye satsinger som gir mulighet til å skape nye arbeidsplasser og gi tilgang til mer fornybar energi. For det er ikke tvil om at vi vil trenge mer fornybar energi i årene som ligger foran oss. Allerede nå vet vi at det er en kamp om kraften, en kamp om nettilgang for nye næringer som ønsker å etablere seg rundt omkring i landet. Fra Agder får jeg stadig høre om denne bekymringen fra både kommuner, næringsaktører og nettselskap. Vi må bygge ny kraft og mer nett for å møte den økte etterspørselen.

Senterpartiet er derfor glad for regjeringens ambisjon om utbygging av havvind. Dette er et offensivt grep i industri- og energipolitikken, der vi bygger ny industri og får store mengder fornybar kraft inn til Norge. Det ligger uten tvil store muligheter innenfor havvind, men det kan også være noen utfordringer ved etablering av havvind. Jeg mener derfor at regjeringens ambisjon er klok, for vi må være grundige, og vi må sikre oss at det skapes industrietableringer og næringsutvikling i Norge basert på havvindsatsingen.

Senterpartiet er glad for at kraften tas i land i Norge ved første fase i utbyggingen av Sørlige Nordsjø II, for vi vil trenge den. Når nye konsesjoner for havvind skal tildeles etter 2025, vil vi ved hver utlysning vurdere hvordan nettløsningen skal være. Det mener jeg er klokt. Jeg er glad for at det allerede i revidert budsjett i år er satt av penger til miljøundersøkelser i områder som er aktuelle for havvind, for å sikre sameksistens mellom havvind, miljø og fiskeri, for vi trenger mer mat, ikke mindre. Vi trenger tempo, men vi trenger også strenge miljøkrav i norsk havvindsatsing.

I Agder samarbeider hele regionen om de mulighetene som finnes innenfor havvind, og de er store. Kompetansen som finnes innenfor leverandørindustrien vår, gir unike muligheter for ny industriutvikling. Vi har sterke kompetansemiljøer og et sterkt klyngesamarbeid, vi ligger langt framme på teknologiutvikling og digitalisering, og vi har tradisjon for å stille krav til helse, miljø og sikkerhet.

I Senterpartiet har vi lang tradisjon for å legge til rette for industriutvikling basert på våre naturressurser, og det skal vi fortsette med også i framtiden.

Lars Haltbrekken (SV) [13:19:32]: De skyhøye strømprisene som vi har sett denne vinteren, er uakseptable både for folk og for næringsliv. Vi er nødt til å sikre at folk og næringsliv kan få dekket sitt basisbehov for strøm til en rimelig penge.

Vi i SV er derfor glad for at vi i innstillingen til energimeldingen har fått gjennomslag for at regjeringen nå skal se på et statlig strømselskap som kan kjøpe inn en stor mengde kraft på vegne av forbrukerne og selge den videre til norske forbrukere, for en rimelig penge – uten det fordyrende mellomleddet som vi har i dag gjennom de utallige strømsalgsselskapene, som har gjort det til sin forretningsidé å lure mange av landets innbyggere. Et statlig strømselskap vil kunne gi folk forutsigbarhet og trygghet for at de får dekket sitt basisbehov for strøm for en rimelig penge i mange år framover. Gjennom et slikt selskap kan vi også få toprisordninger for strøm, hvor et skyhøyt forbruk betales med mer enn det koster å få dekket sitt basisforbruk.

Så er vi også nødt til å gå gjennom energiloven og se på hvordan vi kan få mer folkevalgt kontroll over det vi i dag ser, og de utfordringene vi har. Der har SV et forslag som dessverre ikke får flertall nå, men vi håper at regjeringen innser alvoret i den situasjonen vi står i, og at de – etter at energikommisjonen har kommet med sin rapport i desember – også innser at man er nødt til å se på en sterkere styring av kraftpolitikken.

Det vi får gjennomslag for i dag, er at vi må få en sterkere styring av nytt, stort kraftforbruk. Det kan ikke lenger være førstemann til mølla som skal være det saliggjørende når det skal etableres ny industri i Norge – vi må ha muligheten til å prioritere industri som gir arbeidsplasser og verdiskaping, framfor meningsløs bitcoinproduksjon.

Kathrine Kleveland (Sp) [13:22:52]: Senterpartiet har alltid ivret for nasjonalt eierskap til kraften vår. I dag kan vi konstatere bred tilslutning til en ny retning for nasjonal kontroll over kraften. Sikring av nasjonal råderett over kraften lå også til grunn for det norske energieventyret.

Lars Mytting skriver i bøkene om folket på Butangen om da strømmen kom til bygda. Fossen ble lagt i rør, det ble lys i den første stua, og kraften ga mulighet for det første meieriet i Butangen.

Konsesjonslovene som ble vedtatt tidlig på 1900-tallet, sikret at vannkraften havnet i fellesskapets eie. Denne suksessformelen brukte også våre folkevalgte da vi vel 50 år seinere gjorde vårt første oljefunn. Dette var to startøyeblikk på det norske energieventyret.

Nå viser energimeldingen veien videre: Energipolitikken skal bidra til å sikre arbeidsplasser og industrivekst i hele landet, på samme tid som vi kutter klimagassutslipp. En måte å gjøre dette på er å fortsette å produsere og bearbeide verdens grønneste aluminium, f.eks. i Holmestrand. Slik får vi med oss folk i klimaomstillingen.

Det er også avgjørende for Senterpartiet at lokalsamfunn sitter igjen med fortjeneste når de ofrer natur til gagn for storsamfunnet. Framtidige vindkraftutbygginger må gi tydelige lokale ringvirkninger, bl.a. ved at det legges til rette for kommunale inntekter. Vi skal også sette i gang med å utrede et hurtigløp for kraft- og energiutbygging knyttet til store industrietableringer, og regjeringen vil se på hvordan vi kan sikre norske batteriaktører internasjonal konkurransedyktighet.

Det er bred tilslutning til regjeringens havvindsatsing. Dette gjelder tildeling av arealer, teknologiutvikling og forsyningssikkerhet. Selvfølgelig skal det tas miljøhensyn, både overordnet i forvaltningsplan for havområder og i de enkelte sakene.

Det er også viktig at de to havvindutbyggingene som nå er lyst ut, skal bygges ut uten utenlandskabler og bare med kabel direkte til Norge. Sånn sikrer vi at havvindutbyggingen skal gi rimelig kraft til norsk industri og husholdninger.

Vi skal få fortgang i konsesjonsbehandling av småkraftverk og bygge ut prosjekter som har fått konsesjon. Det kan bety mer enn en dobling av kraften fra småkraftverk innen 2030.

Da er ringen sluttet, fra vannkraften til det første meieriet i Myttings bøker i bygda Butangen til framtidige nye energiløsninger for framtidens industriløsninger, som vi ennå ikke har funnet opp.

Statsråd Espen Barth Eide [13:26:03]: Sammen med energimeldingen og tillegg til energimeldingen behandles også et representantforslag, Representantforslag 217 S, om uavhengige konsekvensutredninger i vindkraftsaker. Jeg tenkte bare kort å nevne at det som tas opp her, er viktige spørsmål, men det er viktige spørsmål som jeg mener nå er godt ivaretatt. Dette systemet er egentlig på plass, og ble også styrket og videreutviklet i behandlingen av vindkraftmeldingen som vi

hadde i forrige periode, nemlig slik at utbygger har ansvaret for å gjennomføre den typen utredninger, mens forvaltningsmyndigheten har ansvaret for å sørge for at de er transparente, etterprøvbare og kan gjennomgå uavhengig gransking og lever opp til noen gode standarder. Både Miljødirektoratet og Kommunal- og distriktsdepartementet har jobbet med veiledere og systemer for at dette skal gjøres på en best mulig måte. Så når det forslaget ikke får flertall, er det samtidig slik at det er viktig at vi har tydelige og gode prosesser for dette, og det har denne salen vært opptatt av, så sent som da vindkraftmeldingen ble behandlet.

Det andre jeg hadde lyst til å nevne, er et godt innlegg fra representanten Elvestuen, som koblet det vi nå diskuterer i behandlingen av energimeldingen, til det overordnede målet om å kutte 55 pst. i hele økonomien. Det er altså et nasjonalt mål på toppen av den felles solidariske forpliktelsen vi har gjennom den gode klimaavtalen med EU, som både representanten Elvestuen og jeg og et veldig stort flertall – inkludert Rødt, for øvrig – stemte for i Stortinget for noen år siden. Der skal det komme en plan. Jeg har bare lyst til å si fra denne talerstol i dag at det kommer nettopp en slik plan fra regjeringen i høst, som vil tydeliggjøre både hva vi mener, og hvordan vi skal oppnå dette målet. Når vi sier at vi skal gå inn i maskinrommet og styre hele økonomien etter det tydelige målet om 55 pst. kutt oppnådd i Norge, i hele den norske økonomien, skal det altså bakes inn i de kommende statsbudsjettprosessene. Det kommer vi tilbake til.

Derfor vil Stortinget få rikelig anledning til å slutte seg til – eller gi uttrykk for – både det målet og måten å komme dit på, når dette kommer i høst. Det er grunnen til at regjeringspartiene ikke stemmer for det nå, for dette er noe vi allerede har kunngjort vil komme, og noe som bør behandles i den hele og brede sammenheng – som da blir lagt fram til høsten, når den første klimaplanen fra denne regjeringen kommer, som nettopp har det formålet. Jeg har også lyst til å si at jeg er glad for at representanten Elvestuen og flere andre har gitt uttrykk for at dette er en riktig og fornuftig framgangsmåte. Jeg ser fram til videre samarbeid om det, for det er en enormt viktig, men også en enormt krevende utfordring.

Marianne Sivertsen Næss (A) [13:29:17]: Som representant fra nordområdene tenkte jeg det var høyst relevant og naturlig å ta til orde for hva denne saken betyr for nordområdene. Vi har alle forutsetninger i nord for å bli et senter for grønn omstilling. Nord-Norge kan gå i front i det grønne skiftet. Vi har naturressursene, vi har areal, og vi har ikke minst en gunstig kraftsituasjon som gir gode vilkår for industrietableringer.

I tillegg har vi en regjering som har ambisjoner om å gjøre Nord-Norge til sentrum for nasjonal politikk. Så har vinterens strømpriskrise vist oss hvor avhengig både folk og bedrifter er av at vi har nok ren norsk kraft. Tilgang på rikelig ren og rimelig kraft har i årtier vært den norske industriens fremste konkurransefortrinn og et gode for folk. Kraftoverskudd bidrar til økt verdiskaping og sysselsetting i hele landet, og i lag med et strømnett som er bygd ut for framtidens behov, vil dette være den viktigste forsikringen framover for at vi fortsatt skal ha lave priser i Norge og i nord, både til industri og til folk.

Da vil jeg følge opp den debatten som Rødt drar opp om et forsterket nett mellom nord og sør, og henvise til det vår statsminister, Jonas Gahr Støre, sa da han holdt tale i Tromsø under framleggelsen av regjeringens nordområdepolitikk. Han sa:

> «Med svake overføringsledninger mellom nord og sør, må kraften brukes opp her. Det gir fantastiske vilkår for grønn kraftkrevende industri.»

Overskuddskraften i nord skal brukes i nord. Både næringsministeren og olje- og energiministeren har vært tydelig på at et nytt strømnett mellom nord og sør ikke er løsningen for strømpriskrisen i Sør-Norge. Statnett har også påpekt at det er både kostbart og tidkrevende å forsterke nettet mellom nord og sør i landet, og at det ikke er snakk om et enkeltstående prosjekt. Jeg tenker det er viktig å forholde seg til realitetene i denne saken. Det er faktisk sånn at Statnetts planer er nettopp planer, og nye tiltak må det søkes konsesjon om hos energimyndighetene. Som olje- og energiministeren så riktig har påpekt tidligere, vil det ta mange år før et eventuelt nytt nett er på plass, dersom det i det hele tatt besluttes.

Men det som er aller viktigst, er: På dette tidspunktet vil overskuddskraften i nord være spist opp av allerede innmeldt kraftkrevende industri i nord. Hvis Rødt virkelig er opptatt av kraftsituasjonen i nord, vil jeg invitere dem til å gå inn i mange av de flertallsforslagene vi har til behandling i dag, som legger til rette for at det nettopp blir ny produksjon av fornybar kraft også i den nordligste landsdelen. Aller mest er vi i nord avhengig av bedre nettkapasitet innad i landsdelen. Ikke minst i Finnmark trenger vi en bedre linje både inn til Finnmark og østover mot Varanger. 420 kV-linjen inn til Varangerbotn er et av de eksemplene.

Marius Arion Nilsen (FrP) [13:32:32]: Jeg holdt et lengre innlegg på 10 minutter i sted der jeg redegjorde for en del av Fremskrittspartiets politikk. Så hadde jeg tydeligvis skrevet så mye om vår gode politikk at jeg ikke ble ferdig, så da får jeg fortsette nå.

Det fortsetter litt i den trenden som jeg har vært inne på når jeg har hatt spørsmål til statsråden og andre

representanter, og det gjelder det faktum at lave strømpriser og god forsyningssikkerhet har vært svært viktig for velferden til norske husholdninger og den verdiskapingen vi har i kraftkrevende industri.

Energiressursene har vært et viktig grunnlag for sysselsetting og verdiskaping over hele landet, og det er en forutsetning for å bo og virke i vårt langstrakte land. Nå har man klart det kunststykket å gå fra rekordfulle vannmagasiner i fjor til bunnskrapte vannmagasiner i år. Eksporten går fremdeles for fullt. Vi har kommet i den situasjonen at staten må gi almisser til innbyggerne i form av strømstøtte og andre støtteordninger, sånn at folk skal ha råd til å betale strøm – noe vi i tiår har hatt som en rimelig vare som vi har brukt til alt, og som samfunnet vårt er bygget opp rundt.

Husholdninger får strømstøtte, men strømprisene er dog fremdeles mer enn dobbelt så høye som vanlig. Bedrifter får ingenting. Alt dette er fordi man ikke tar tak i de underliggende problemene. Man prøver å sette et lite plaster på et gapende sår, og fram til man har tatt tak i de underliggende problemene, altså den store eksponeringen mot europeiske kraftpriser, gass, kull og CO_2-priser, bør regjeringen sørge for at også mindre bedrifter med store strømutgifter får hjelp til å håndtere strømregningene. Konkurser og arbeidsløshet har også en kostnad, både økonomisk og menneskelig.

Fremskrittspartiet heier på fornybar energi og grønn energiomstilling, men vi mener det må gjøres i en fornuftig takt. Det må gjøres intelligent og taktfullt. Fornybar energi, med vind, sol og annet, er ikke den ultimate løsningen på alle problemer, som mange andre partier later til å tro det er. Det behøves regulerbar kraft. I Norge har vi vannkraften. I Europa kan gass være den regulerbare kraften. Det er bra for Norge. Kjernekraft kan og burde også være en av løsningene. Det er også viktig å få fram at i scenarioene til IPCC og IEA om netto null og karbonnøytral verden i 2050 er det fremdeles store andeler olje og gass. Det er her vi har vår plass. Det er her vi kan levere ren, stabil gass og olje til Europa og til verden. Det er forunderlig å høre på alle partiene som ikke forstår at norsk olje og gass er en del av løsningen – ikke en del av problemet – på framtidige energi-, miljø- og klimautfordringer.

Bjørnar Moxnes (R) [13:35:44]: Norge er bygd på demokratisk kontroll over naturressursene våre. For over hundre år siden ønsket tyske, franske og britiske kapitalister kontroll over vannkraften. De skjenket bøndene fulle, og de sikret seg fallrettigheter for en slikk og ingenting. Men så tok framsynte folkevalgte grep, først med panikkloven og så med konsesjonslovene og hjemfallsretten. Det var dette som la grunnlaget for det norske industrieventyret med rimelig og ren strøm til både industrien og husholdningene.

I dag er bildet et annet. Vanlige folk får svindyre strømregninger i fanget. Når prisen øker med 500 pst., sitter du igjen med en rekordregning selv om du sparer på strømmen. Kraftproduksjonen er i all hovedsak offentlig eid – takk og pris for det. Likevel ligger snittprisene i sør rundt femten ganger over det vannkraften koster å produsere, men ikke fordi vi har en strømkrise; prisene går i været til tross for kraftoverskuddet. Det vi har, er en strømpriskrise som ikke minst skyldes politisk bestemte eksportkabler til Tyskland og England som gir en politisk bestemt import av utenlandske priser til et land som er selvforsynt med billig og grønn strøm.

Så sier Arbeiderpartiet og Høyre at svaret er mer kraftproduksjon, men selv om disse partiene skulle legge hvert eneste vernet vassdrag i rør og pepre hver holme og hvert skjær med vindturbiner, vil det ikke løse problemet. Problemet er at de samme partiene har underlagt arvesølvet vårt en børsbasert og EU-regulert frihandel, og dermed blir prisen på norsk vannkraft til norske kunder bestemt av den europeiske kraftsituasjonen.

Dette er ikke bærekraftig. Det kan bety kroken på døra for landets kraftintensive industri. Det må tas grep. Vi må sikre at rimelig og ren kraft forblir et av våre viktigste konkurransefortrinn også i framtiden. Da må vi behandle strøm som en strategisk ressurs, for det første gjennom en makspris på strøm til alle kunder i Norge – vårt forslag er 35 øre per kWh – og for det andre gjennom politisk regulering av krafteksporten: reforhandle avtalene, begrense eksporten ved lav magasinfylling, si opp ACER, stoppe den nye energimarkedspakken og avslå NorthConnect en gang for alle. I sum: ikke vente og se, ikke tvinne tommeltotter, men ta politisk kontroll over kraften.

Siv Mossleth (Sp) [13:39:09]: Jeg er begeistret over at både regjeringa og flertallet på Stortinget satser på biogass. Veibruksavgiften på biodrivstoff er senket, det blir fritak for bompenger for biogasskjøretøy, vi vil sikre at norsk biogassproduksjon er mer konkurransedyktig i møte med utenlandsk biogassproduksjon, og vi tar initiativ til samarbeid på tvers av bionæringene for å øke leveransen av råstoff til produksjon av biogass. Hele verktøykassa skal jobbe sammen. Vi vil sørge for at sirkulærøkonomi er et tverrgående satsingsområde for virkemiddelapparatet, og vi vil endre begrepet «nullutslipp» til «nullutslipp og biogass». Biogass skal likestilles med elektrisitet og hydrogen i allerede vedtatte og framtidige planer.

Nå vil jeg snakke om industrien. At ren og rimelig kraft i dette landet brukes til produksjon og videreforedling av eksportvarer her i landet, er mye klokere enn at vi sender kraften uforedlet ut av landet. Industrien er langt framme i det grønne skiftet, og hydrogen er viktig

for et fortsatt grønt industriløft. Regjeringspartiene vil bidra til å bygge opp en sammenhengende verdikjede innenfor hydrogen, der både produksjon, distribusjon og bruk utvikles parallelt.

Eksempelvis er Celsa i Mo i Rana den ledende produsenten av armeringsstål i Norden. Miljøprofilen er høy, og produksjonen er basert på vannkraft og gjenvinning av skrapmetall. Det gjenvinnes over to Eiffeltårn i uka. Industrien i Norge er innovativ og vil stadig bli grønnere. Celsa med samarbeidspartnere vil etablere en verdikjede til industriell bruk. Målet er å erstatte fossil energi med hydrogen basert på elektrolyse, og å produsere verdens mest klimavennlige armeringsstål. Det vil merkes i det norske klimaregnskapet.

I Glomfjord kan de hydrogen. Der drev de hydrogenfabrikk i 40 år. Glomfjord Hydrogen vil produsere store mengder grønt hydrogen basert på vannets uendelige kretsløp, til industriell bruk og til drivstoff til eksempelvis båter og tog. Jeg ser for meg at hydrogen vil få en stor rolle i det framtidige grønne skiftet.

Birgit Oline Kjerstad (SV) [13:42:36]: Høgre tek stadig vekk til orde for å opne verna vassdrag for kraftutbygging og regulering, så også representanten Grotle. Det er ikkje sånn at vi regulerer oss vekk frå flomfare. Nødvendige flomtiltak kan også gjerast innanfor eksisterande vern. I Surnadal oppstod det ein alvorleg flom i januar, og det er eit område der det absolutt er gjort mykje regulering av vatnet.

Men det var ikkje det eg skulle ta opp no. No vil eg snakke om at regjeringa har opna for handsaming av vindkraft på land utan å ha oppfylt stortingsvedtaket som blei gjort i samband med vindkraftmeldinga. Det var eit tydeleg og samstemt krav frå kommunane i Noreg at plan- og bygningslova skal gjelde fullt ut også for vindkraftverk. Då snakka vi om at ein skulle kome tilbake til ei handsaming der det også blir krav om reguleringsplan på ein eller annan måte – og den lovavklaringa som fylgjer prosessen med å regulere eit tiltak.

Kommunal- og distriktsdepartementet har no slått fast at det må søkjast om arealbruksendring for festetomter, og det er ikkje valfritt å bry seg om lovkrava i den saksgangen. Det er viktig, for dette med kven som eig eit areal, og kven som disponerer eit areal, er knytt til kven som har ansvaret for det som skjer på det arealet. Det å ikkje ha orden på dette med matrikulering og dei prosessane er faktisk eit kjempestort problem, og det syner kvifor det ikkje kan vere energimyndigheitene og energilova som har ansvaret for regulering av areal.

Media skreiv om følelsar då vi kjempa mot vindkraftverket på Haramsøya. Den folkebevegelsen som oppstod i kjølvatnet av den nasjonale ramma for vindkraft, vil først og fremst ha ein debatt om lovpraksisen som har vore frå NVEs side, der ein har fått hastegodkjent ting i rad og rekkje utan ein skikkeleg prosess.

No kjem folket til å følgje staten med argusauge, og vi i SV forventar ein konsistent og tydeleg lovpraksis der kommunane får eit viktig ord med i laget i arealforvaltningsspørsmåla knytte til alle typar energianlegg, også hurtigsporet som skal lagast for store energiaktørar. Det er viktig at ein ikkje forskjellsbehandlar dei lokale bedriftene opp mot dei store internasjonale selskapa.

Alfred Jens Bjørlo (V) [13:45:49]: Det er ein lang debatt, men det er det også all grunn til i ei så stor og viktig sak som den vi behandlar her i dag. Eg har lyst til å takke og rose for det enorme engasjementet og det utolmodet som har vore frå næringslivsmiljø, fagrørsle, politisk miljø og mange andre over heile landet for at vi skal gjere mest mogleg offensive vedtak om ein energipolitikk som kan få fart på å utvikle dei nye grøne næringane i Noreg i det tempoet og omfanget som no faktisk er mogleg.

Vi ser engasjementet frå Sørlandet, vi ser det frå fylka i nord, og vi ser det frå mitt valdistrikt Sogn og Fjordane i Vestland. Berre i Vestland er det no gjort eit fantastisk arbeid med å utvikle rapporten som heiter Grøn region Vestland, som gjev eit samla overblikk over potensialet for verdiskaping berre i eitt av våre elleve fylke knytt til det grøne skiftet vi no skal leggje til rette for. Det beskriv moglegheita for 45 000 nye grøne jobbar, 40 mrd. kr i auka eksport, 75 mrd. kr i auka verdiskaping – berre ut frå nye grøne fellessatsingar i Vestland fylke åleine, og vi veit alt som skjer elles rundt i landet.

Dei største barrierane for å få til dette handlar om tilgangen til nok fornybar energi, og om nok linjekapasitet som kjem på plass raskt nok. På begge desse områda har Stortinget og stortingsfleirtalet, som Venstre er ein del av, no gjort viktige grep for å skjerpe politikken, få opp tempoet, få eit eige hurtigløp for kraft- og nettutbygging knytt til store industrietableringar og få auka tempo i utbygging av havvind og auka satsing på solkraft. Dette er fantastisk viktig, og no gjer vi her på Stortinget mykje av den jobben som skaper moglegheiter for næringsutvikling og distriktsutvikling i heile landet.

Det er òg slik at vi har eit stykke å gå viss vi skal nå målet som olje- og energiministeren beskreiv i innlegget sitt, at Noreg skal bli eit førsteval for grøn industri. Ja, mykje ligg til rette for det, men det er inga sjølvfølgje at vi kjem dit. Vi er per no på utsida av EUs felles strategiske satsing på havvind. Vi har endå problem når det gjeld batteritoll, som er eit stort hinder for utvikling av batteriindustrien. Vi sit ikkje rundt bordet når dei andre landa i Europa no legg visjonane og strategiane for det grøne skiftet. Vi er på utsida og må gjere det beste ut av det. Det er ei utfordring for oss, så ein meir aktiv europapoli-

tikk i åra framover må òg vere ein ekstremt viktig del av oppfølginga av denne energimeldinga.

Frank Edvard Sve (FrP) [13:49:10]: Sidan Senterpartiet og Arbeidarpartiet tok makta her i landet i oktober sist år, har det vorte vanlege folk sin tur til å verte flådde av skyhøge straumrekningar – straumrekningar som er så høge at dei er både 10 og 15 gonger høgare enn normalt i midten av landet og sørover i dei folkerike områda på Sør-, Aust- og Vestlandet.

Det har også vorte vanlege bedrifter sin tur til å få ekstreme ekstrakostnader i form av dei gigantrekningane dei får på grunn av straumprisauken. Ikkje éi krone har regjeringa gjeve i støtte til næringslivet. Næringslivet skal berre leve vidare og klare seg sjølv – det er ikkje så nøye om bedriftene slit. Senterpartiet og Arbeidarpartiet snakkar om å skape nye arbeidsplassar osv. Det kan hende det hadde vore ein idé å ta vare på det ein allereie har, og ikkje setje næringslivet vårt på spel på denne måten.

I eit land som Noreg, som er sjølvforsynt med kraft, og som har hatt billeg og nok kraft som eit fortrinn for næringslivet vårt, presterer ein å setje seg i ein slik situasjon at ein får 15 gonger høgare straumpris, 2–3–4 kr per kWh på Sør-, Aust- og Vestlandet i energirike Noreg. Korleis er det mogleg? Lat oss sjå på grunnen til at det har vorte så høge prisar frå Møre og sørover – ikkje på Møre, men frå Møre og sørover. Frå Møre og nordover er det 10–12–14–15–20 øre, eller kva det no måtte vere, og dei får jo sjokk når det bikkar 15 øre. Her nede er det altså enorme summar. Kva er grunnen til at det har vorte slik? Jo, det er at Statkraft, Agder Energi og Lyse Energi pøser ut kraft til Europa og skal redde ein feilslått energi- og klimapolitikk i Europa, der ein stengjer ned atomkraft- og kolkraftverka sine. Vi må redde dei gjennom gass, og det vert skyhøge gassprisar. Ja, ikkje berre det: Når ein i tillegg håvar inn pengar til statskassa på dei skyhøge olje- og gassprisane, vert rekninga på grunn av dei kablane som er lagde til Europa, send til innbyggjarane og næringslivet i landet.

Det er ekstremt vanskeleg å forstå at det er mogleg i energirike Noreg. Kvar vart fortrinna av, og når har dagens regjering tenkt å gjere noko med det? Det ser ut som om ho berre har tenkt å la humla suse og ikkje sjå på det, og la næringslivet og innbyggjarane ta rekninga, mens Onkel Skrue-bingen til statsråd Vedum berre vert fullare og fullare.

Bård Ludvig Thorheim (H) [13:52:29]: Jeg vil gi en kommentar til tidligere innlegg fra Marianne Sivertsen Næss. Hun tok opp nord–sør-kabler, som det også er naturlig at jeg kommenterer, siden det var jeg som først reagerte på Statnetts idé om å hastebygge en nord–sør-linje i lys av strømkrisen.

Jeg føler at regjeringen har tatt signalet om at det på lengre sikt sannsynligvis vil være klokt med noe bedre utvekslingskapasitet. Men når man har en fenomenal industriutvikling: Da å begynne på veldig kort sikt å skulle lage en kabel som gir veldig dårlig forutsigbarhet for industrien i nord, vil sannsynligvis bare gi det resultat at den industrien drar til andre land enn Norge, og at vi da taper industri samlet sett som land. Jeg føler at den saken er inne i et mye bedre spor nå.

Det som er Rødts forslag, er at Stortinget skal forelegges de enkelte utbygginger av kraftkabler. Jeg tror ikke det er klokt at Stortinget skal detaljbestemme de enkelte kraftlinjeutbyggingene, men heller gi noen overordnede prinsipper for hva vi ønsker ut av nettutbyggingen. Der er industriutvikling en veldig sentral prioritet. – Det var egentlig det jeg ville si om den saken.

Jeg vil også komme med en kommentar til representanten fra Rødt, Bjørnar Moxnes, som var innom på en snarvisitt og holdt et innlegg. Det er merkelig å høre et sånt flammende innlegg om at det er så høye strømpriser, når man selv har en politikk som gir et gedigent kraftunderskudd i overskuelig framtid, noe som gir en vedvarende forsyningssikkerhetskrise for landet, som vil nedlegge norske arbeidsplasser i kraftkrevende industriplasser en masse, og som vil sette hele elektrifiseringen av det norske samfunnet som trengs for å nå klimamålene, i fare. Det henger overhodet ikke sammen, og jeg har påtatt meg jobben med å påpeke dette, for det er veldig få i offentligheten som har påpekt det helt åpenbare, men det er på tide å gjøre det.

Ola Elvestuen (V) [13:55:23]: Jeg må si det har vært en god debatt, selv om uenighetene nok består. Jeg vil likevel trekke fram at jeg synes det er bra at klima- og miljøministeren sier det skal komme en plan for hvordan vi skal kutte 55 pst. i Norge innen 2030. Er det noe vi trenger, er det en plan for hvordan det skal gjøres, for dette er krevende. Det er fryktelig vanskelig, men jeg mener det er mulig. Jeg synes fortsatt det er uforståelig at man dermed ikke også kan stemme for dette allerede nå, sånn at man har et stortingsvedtak å bygge dette på framover.

Så må jeg si, når jeg hører innlegg – enten det er fra Rødt, Fremskrittspartiet eller for så vidt også partier i regjering: Er det noe jeg er glad for, er det at vi har utvekslingskabler med utlandet på plass. Det gjelder ikke bare det samarbeidet vi har i Skandinavia, men også det med Storbritannia og Tyskland, for dette tror jeg ikke ville blitt drevet framover med det flertallet vi har nå. Dette er utvekslingskabler som også vil tjene oss over tid. Så det er bra.

Og så til olje- og energiministeren, som mente at vi var veldig opptatt av hybridkabler. Ja, det er vi. Vi tren-

ger å få en avklaring på at vi må bygge hybridkabler, for det er det enkleste virkemidlet for å få fart på havvindsatsingen i Sørlige Nordsjø II og knytte dette opp mot den betydelige satsingen som er ellers i Nordsjøen. Skal vi ha en lederrolle, må vi være med på det som nå skjer, eller vi blir hektet på senere. Og jeg synes ikke jeg har fått noen avklaring på om det vil komme en åpning for bygging av hybridkabler med den regjeringen som vi nå har, eller om vi må vente på den neste.

Så til klimamålene våre, 55 pst. innen 2030, men også det som gjelder klimaavtalen vi har med EU, som jeg også er veldig glad vi fikk på plass i forrige periode: Der skal vi kutte 50 pst. i ikke-kvotepliktig sektor innen 2030. Da må vi ha en mye sterkere satsing på elektrifisering av transport og andre områder. Vi trenger en satsing på biogass. Det er bra at regjeringspartiene er for biogass, men da uforståelig at de ikke er for at vi skal sette et mål om produksjon av 10 TWh biogass i 2035. Vi bør også lage en tilleggsavtale med Enova for å få et nasjonalt nett av fyllestasjoner med biogass.

Og til slutt hydrogen: Vi trenger en betydelig produksjon av hydrogen i Europa for at vi skal få tatt det i bruk og få ned utslippene raskt nok. Det er veldig bra at vi skal ha et nasjonalt nettverk av fyllestasjoner, og det blir det et vedtak om. Men da har jeg et siste poeng, og jeg håper regjeringen også tar det med seg: Lag en tilleggsavtale med Enova for 30 fyllestasjoner innen 2026. Det er mulig, og da kommer det på plass.

Ove Trellevik (H) [13:58:44]: Eg må seia eg vart litt overraska då saksordføraren gjekk opp og siterte statsministeren – om statsministeren vart rett sitert, då – på at ein ikkje skal utjamna prisområda med eit nord–sørsamband. Det er ikkje vanskeleg å ha sympati med næringslivet, som min kollega Thorheim gav uttrykk for her i stad. Stoltenberg-regjeringa kom med Meld. St. 14 for 2011–2012, som vart behandla her i denne salen. Den heiter Vi bygger Norge – om utbygging av strømnettet. Då var hovudmålsetjinga til Stoltenberg I-regjeringa å utjamna prisområda i Noreg. Det seier saksordføraren at den nye statsministeren vår, Støre, er heilt imot. Det er tragisk.

Når det er sagt, er det òg fleire utfordringar knytte til ein del av politikken til regjeringa. Representanten Tajik peikte på at det gjekk for seint, at det vart bygt ut for lite, og at det kom som julekvelden på kjerringa at samfunnet hadde behov for kraft. Det står heller ingenting i den stortingsmeldinga om kraftbehov, berre om nettbehov.

I desember 2019 var det innmelde kraftbehovet i bergensregionen på 700 MW. Året etterpå var det altså på over 3 000 MW. Då me fekk behandla den KVU-en for bergensregionen som Statnett lagde, tona altså den nye Støre-regjeringa ned behovet for kraft i bergensregionen. Dei legg seg på under middels anbefaling frå Statnett, slik at behovet for kraft ser ut til å vera i krise i lang, lang tid med denne regjeringa. Men heldigvis tek no Stortinget grep og peikar på ei rekkje punkt, og i dag vert det gjort fleirtalsvedtak som gjev regjeringa marsjordre om å følgja opp kraftbehovet til all den industrien som skal etablerast langs kysten, på ein heilt annan måte enn kva me har gjort tidlegare.

Presidenten: Representanten Marius Arion Nilsen har hatt ordet to gonger tidlegare og får ordet til ein kort merknad, avgrensa til 1 minutt.

Marius Arion Nilsen (FrP) [14:01:15]: Norge tjener enorme summer om dagen. Vi har en inntekt fra olje- og gasseksport på rundt 5 mrd. kr dagen. Vi ligger an til å tjene ca. 1 000–1 250 mrd. kr mer enn budsjettert. Vi tjener altså mer enn et statsbudsjett på olje- og gasseksporten i år. I tillegg får man inn titalls milliarder kroner på strøm. Det offentlige, staten og kommuner, har ca. 95 pst. eierskap til all kraft som produseres i Norge. Likevel gjør regjeringen ingenting for drivstoffprisene og meget lite for strømprisene. Det er masse tiltak som kan innføres – vi kan fjerne avgifter, vi kan redusere moms, vi kan innføre makspris på strøm – fram til man tar tak i de underliggende problemene, spesielt på strøm. Men regjeringen gjør svært lite. Det hadde vært utrolig interessant å høre hvor smerteterskelen går, og når regjeringen har planer om å handle på disse feltene.

Sofie Marhaug (R) [14:02:29]: Vi har i utgangspunktet kraftoverskudd i Norge i dag. Likevel trenger vi mer kraft i framtiden, ikke minst på grunn av at vi er nødt til å fase ut olje- og gassindustrien – den tar også slutt av seg selv på et eller annet tidspunkt. Da har Rødt sagt at vi vil satse på vannkraft, solkraft og enøk.

Likevel er det mange som gjør et poeng av å latterliggjøre Rødt for vår havvindmotstand. Det er en latterliggjøring jeg lever helt fint med, for akkurat den samme formen for latterliggjøring og mistenkeliggjøring ble Rødt møtt med da vi var mot vindkraft på land. Men da viste det seg at kappløpet om å bygge mest mulig hurtigst mulig faktisk ikke var så veldig klokt, at det gikk ut over demokratiske hensyn til lokalbefolkningen, at det gikk ut over naturen. Vi frykter at det samme kommer til å skje med havvindutbyggingen, særlig med tanke på fiskeri, fiske og fugl. Når det er sagt, støtter Rødt subsidiært en del forslag som stiller krav til miljøkvalitet og forsyningssikkerhet, i forbindelse med behandlingen i dag.

Så må jeg si noe om klima, for ideen om at klimaet tjener på at Norge skal bli gjort til en råvareprodusent, kjøper jeg ikke. Vi har en veldig klimavennlig industri på fastlandet som produserer aluminium, silisium og lignende, og vi har også småkraft som baserer seg på ren

vannkraft med nærhet til kraften, uten krafttap. Å gå inn i det grønne skiftet og samtidig risikere at noe av denne industrien må legge ned, er ikke klimavennlig på noen som helst måte, og det er som sagt det vi risikerer. Denne høsten er det blitt varslet enten ekstremt høye priser eller rasjonering. Det er illevarslende, og det er dessverre ingen grep i denne energimeldingen som gjør noe med det.

Til slutt, om nord–sør: Grunnen til at Rødt fremmer dette forslaget, er at Statnett har varslet at de ønsker å endre planene sine, at de ønsker å binde nord og sør tettere sammen, og med dagens priskrise i sør er ikke det en god idé i det hele tatt. Den søknaden har de sagt kommer allerede i 2023, og regjeringen ga allerede i februar konsesjon til å binde nord og sør tettere sammen gjennom en ny forbindelse over Sognefjorden. Vi tror at dette trenger en demokratisk prosess i Stortinget og ikke alene kan overlates til regjeringen, for det vil ikke tåle dagens lys om dette presses gjennom i regjeringen.

I Rødt er vi faktisk – uansett hvor vi kommer fra i landet – enig i den saken: Vi ønsker ikke å knytte nord og sør tettere sammen med dagens prisnivå.

Stein Erik Lauvås (A) [14:05:48]: Jeg registrerer at flere fra Høyre forsøker å omskrive sin egen historie i denne debatten. Det må ikke få lov til å stå, for det skjedde ikke mye på energifeltet i Norge på de åtte årene da Høyre hadde ansvaret og var på vakt. Det tyder for så vidt deres egen tilleggsmelding på. Den er et tillegg til den meldingen de selv skrev, og som har hele 65 forslag som de mente at det var nødvendig å fremme, men som de ikke forsto på åtte år at de burde legge inn i den opprinnelige meldingen.

Så Høyres historieskriving om egen fortreffelighet i energipolitikken mens de hadde ansvar, kan altså ikke stå, for den historieskrivingen er feil. Det var altså Arbeiderparti–Senterparti-regjeringen som satte ting i fokus, satte fart og satte tempo, og det var Arbeiderparti–Senterparti-regjeringen som kom med en tilleggsmelding, som var helt nødvendig, og som pekte framover, og som viser vilje og evne til å forstå de utfordringene vi nå står overfor på energifeltet. Høyre kom haltende etter.

Så litt til Rødt: Rødt snakker veldig mye, på inn- og utpust, om sin energipolitikk. Men den energipolitikken Rødt fører, kommer til å være en ulykke for landet, den kommer til å være en ulykke for industriarbeidsplassene våre, og den kommer til å være en ulykke for utviklingen av de nye, grønne arbeidsplassene som også Rødt gjerne vil ha. Men Rødt ønsker jo ikke å legge til rette for dette, for hvis en skal få det til, og hvis en skal få leverandørindustrien til å vokse i Norge etter at oljen flater ut – for det gjør den – må havvind være en del av det. Det er forunderlig at Rødt, som selv hevder å være arbeidsfolkenes og industriarbeidsplassenes eget parti, ikke forstår en så elementær sak. Det er for meg helt uforståelig – det skulle nesten ikke være mulig. Men dem om det, hadde jeg nær sagt.

Jeg registrerer heldigvis at vi har et sterkt stortingsflertall som ser behovet for økt kraftproduksjon i dette landet, både for industrien og for husholdningene, og jeg ser at det stortingsflertallet også står bak en rekke flertallsforslag i dag som kommer til å føre oss i riktig retning, og som kommer til å skape de nye arbeidsplassene dette landet så sårt trenger – og vi kommer til å gjøre det uten Rødts bifall.

Presidenten: Representanten Birgit Oline Kjerstad har hatt ordet to gonger tidlegare og får ordet til ein kort merknad, avgrensa til 1 minutt.

Birgit Oline Kjerstad (SV) [14:08:57]: Nett og tilgang til nett blir viktig framover. Vi har slutta oss til ACER og e-Highway 2050-prosjektet. Det seier noko om kvar vi kan bruke flaskehalsinntektene, og då må det vere i tråd med det å få til den frie flyten over landegrensene. Å byggje nytt nett nord–sør for å auke kapasiteten der vil flytte høgare pris lenger nord, og i Møre og Romsdal er industrien kraftig nervøs for at vi vil få ein pris på kraft som blir for høg til at industrien kan leve med det.

Difor er dette viktig, og eg oppmodar regjeringa verkeleg til å gå inn i dette med nett på ein sånn måte at ein sikrar dei norske interessene, og ikkje er naive med omsyn til dei som ønskjer å eksportere meir ut av landet.

Statsråd Terje Aasland [14:10:09]: Jeg synes debatten er oppklarende på mange måter. Det er greit å ha hatt en så bred og også såpass langvarig debatt som det Stortinget har hatt nå.

Min oppsummering er i hvert fall at vi lever i et land med enorme muligheter, men det er ikke sånn at alle vil bruke de mulighetene. Det er noen som også vil begrense bruken av de mulighetene vi har – vannkraftressursene våre, landbasert vind, havvind, olje- og gassressursene, skog og mineraler. Alt dette er fantastiske muligheter for vår framtid, og det er nettopp det som blir understreket av regjeringen i tilleggsmeldingen, og som Stortinget slutter seg til og presiserer på en god måte. Det er det vi ønsker å gjøre: utvikle de mulighetene dette landet har, på en helt fantastisk måte.

Vannkraften blir viktigere i framtid enn den har vært i fortid, etter min mening, basert på energisikkerhet. Vindkraft på land og havvind vil også være viktige supplement til det norske kraftsystemet, og det er viktig at vi får bygd ut.

Når det gjelder havvindsatsingen til regjeringen, som Stortinget nå slutter seg til: 30 000 MW i tildelt areal fram

til 2040, hvorav en betydelig tildeling skal skje allerede i 2025, er enormt ambisiøst, og det er viktig at vi gjør det på en riktig måte. Sørlige Nordsjø II og Utsira Nord er prosjekter som er godt underveis i planleggingen, og vi kommer til å utlyse og tildele areal i løpet av 2023. Vi kommer i løpet av høsten til å klargjøre både auksjonsmodell, prekvalifiseringsordninger og ikke minst kvalitative kriterier knyttet til Utsira Nord som gjør at vi kan få et industrielt eventyr ut av flytende havvind.

Vi har en ledende posisjon når det gjelder flytende havvind, gjennom Hywind Tampen. Det var riktignok ikke den forrige regjeringen som la grunnlaget for Hywind Tampen, det var det regjeringen Stoltenberg og olje- og energiminister den gangen, Terje Riis-Johansen, som gjorde.

Når det gjelder dette med landene omkring oss: Vi har et godt samarbeid med EU, men også med Storbritannia gjennom nordsjøsamarbeidet. Vi kommer ikke til å bli akterutseilt. 30 000 MW fornybar energi kommer til å være av stor betydning og en viktig innsatsfaktor også i EU. Det blir bygd med ulike kabelløsninger – kabelløsninger som går til Norge, kabelløsninger som går til utlandet, og kabelløsninger som kommer til å transportere kraften begge veier.

Helt til slutt: Lave strømpriser i nord er ikke et problem. Jeg bare understreker det. Det er sånn vi ønsker at det skal være i hele landet, og det bør vi ta fram som en fordel for nord og industrivekst i nord akkurat nå.

Presidenten: Representanten Ola Elvestuen har hatt ordet to gonger tidlegare og får ordet til ein kort merknad, avgrensa til 1 minutt.

Ola Elvestuen (V) [14:13:31]: Det har jo skjedd en del også de siste åtte årene. Det er vel 16 TWh som ble bygget ut. Vi fikk på plass et nytt skattesystem for vannkraft. Verdens største flytende havvindpark kommer, og tildelingen ble gjort i forrige periode. Det var bedring for solenergi, og vi elektrifiserte også eksportsektoren – elferger, elbiler – på en måte som ingen andre land i verden er i nærheten av.

For å nå klimamålene trenger vi mer europeisk samarbeid, ikke mindre. Det som vil være avgjørende framover, er at prosessene i EU, Klar for 55 og EUs nye grønne giv, de direktivene som nå vedtas, implementeres i Norge så raskt som mulig. Det er et forslag her om at det bør skje innen ett år. Det får dessverre ikke flertall, men det er helt avgjørende at regjeringen leverer så raskt som mulig, så vi får dette på plass.

Helt til slutt: Jeg er glad for at det er et bredt flertall i Stortinget som ikke vil ha utbygging av vannkraft i vernede vassdrag.

Presidenten: Representanten Lars Haltbrekken har hatt ordet to gonger tidlegare og får ordet til ein kort merknad, avgrensa til 1 minutt.

Lars Haltbrekken (SV) [14:14:51]: Først et lite hjertesukk, og det er nesten sånn at jeg oppfordrer presidentskapet til å se på om dette ikke kan anføres som et utenomparlamentarisk uttrykk, altså ikke hjertesukket, men innholdet i hjertesukket, og det er den stadige tilbakevendingen til åtte blå-blå år eller åtte rød-grønne år. La oss se framover, la oss bruke de mulighetene vi har her og nå. Det har jeg tenkt å gjøre.

I går kom nyheten om at fjoråret brakte en marginal nedgang i klimagassutslippene, og det betyr at vi trenger å gjøre mer i klimapolitikken for å kutte utslippene mer. I Hurdalsplattformen lanserte regjeringen et nytt klimamål: De vil kutte de samlede norske utslippene med 55 pst. Flere av partiene står i dag bak et forslag i Stortinget om å få en plan som viser hvordan vi kan gjøre det, og jeg oppfordrer Arbeiderpartiet til å svare på hvorfor de ikke kan støtte det forslaget.

Nikolai Astrup (H) [14:16:17]: Tusen takk for debatten til hele komiteen.

Jeg er glad for at det er bred enighet om mange viktige spørsmål i denne innstillingen som vi har til behandling i dag. Jeg tror det er viktig, ikke minst for alle de aktørene som nå skal satse betydelig på både nye næringer og ny kraftproduksjon, at man vet hvilke rammevilkår man har å forholde seg til.

Jeg er også veldig glad for at regjeringspartiene har valgt å flytte seg betydelig fra tilleggsmeldingen som de la frem, for dette er et viktig poeng: Representanten Lauvås var inne på at regjeringen hadde lagt frem en tilleggsmelding som konkretiserer politikken, men i den tilleggsmeldingen er det så få og så lite konkrete nyheter at Stortinget ble nødt til å ta ansvar. Jeg er veldig glad for at regjeringspartiene var med på det og faktisk ble med og dannet flertall for 60 forslag. At vi går inn for 60 nye forslag i Stortinget i samme innstilling, tror jeg må være en slags ny rekord når regjeringen legger frem noe. At så mange av Høyres forslag da fikk blankt gjennomslag, er jeg også veldig fornøyd med.

Representanten Lauvås sier at ingenting har skjedd de siste åtte årene. Representanten Elvestuen var så vidt inne på at det har skjedd mye, men omstendighetene har også endret seg, og det er viktig. Det ble bygget ut 16 TWh ny kraftproduksjon, og åtte av dem var vindkraft. Skattereglene for vannkraft ble endret, og det ser vi konsekvensene av nå – senest i nyheter fra Statkraft for et par dager siden om at de nå finner det lønnsomt å gjøre en betydelig oppgradering av et av sine vannkraftverk, og det kommer til å bli mye mer av det fremover. Og ikke minst ble det åpnet områder for havvind og gitt

støtte til verdens største flytende havvindpark, som nå er under montering. Dette er viktig.

Samtidig har behovene endret seg, og kraftsituasjonen i Europa har endret seg betydelig, ikke minst som en følge av krigen i Ukraina. Det får konsekvenser også for oss; vi kan ikke være upåvirket av det, og vi står i en ekstraordinær situasjon. Det som jeg reagerer på fra enkelte talere her, er at man later som om det ikke er en ekstraordinær situasjon, men at dette er et resultat av 30 år med feilslått energipolitikk. Det er det ikke, og nå retter jeg oppmerksomheten spesielt mot Rødt. Kraftsystemet vi har, har tjent oss veldig godt i 30 år, og vi skal fortsatt sikre at rikelig med ren og rimelig kraft er et strategisk fortrinn for norsk industri og kommer befolkningen til gode i tiden fremover.

Så kan det være verdt å minne om – til alle dem som ønsker seg innelåst kraft i nord – at Nord-Norge blir svært sårbart for tørrår når industrien etter hvert tar i bruk dette kraftoverskuddet. Den hydrologiske situasjonen er det ingen som har berørt når man har snakket om de høye strømprisene. I Sørøst-Norge har det knapt regnet siden februar. Det har en enorm betydning for hvordan kraftprisene dannes i markedet, og det må vi også ta med oss når vi diskuterer dette.

Marianne Sivertsen Næss (A) [14:19:30]: Jeg vil først bare kort kommentere innlegget til representanten Trellevik, for jeg har forstått at innlegget jeg holdt om nordområdene, brukes til å så tvil om regjeringens ambisjon om at nok ren og rimelig kraft i hele landet fortsatt skal være norsk industris fremste konkurransefortrinn. Jeg har lyst til å gjenta det jeg sa da: Overskuddet i nord vil være brukt opp i nord lenge før eventuelle nye kabler er på plass mellom nord og sør. Det var mitt hovedpoeng. Så selv om situasjonen mellom nord og sør er veldig ulik nå når det gjelder priser, er medisinen fortsatt den samme for at vi skal beholde vårt konkurransefortrinn. Det er mer produksjon av fornybar kraft og et bedre nett.

Så til debatten: Jeg har hørt at vi er veldig enige om veldig mye, og at vi nå står i lag om en ansvarlig, forutsigbar og offensiv energipolitikk som står seg for framtiden. Jeg er veldig glad for at havvindsatsingen til regjeringen, som vi nå får et bredt flertall for i Stortinget, også har blitt svært godt mottatt av industrien og de aktørene som nå ønsker å investere innenfor havvind. Norsk Industri har vært tydelige på at dette ambisjonsnivået vil ha avgjørende betydning for fortgang i havvindutviklingen i Norge, og at det er viktig for både klimamål, grønn jobbskaping og norsk eksport, og at det vil kunne skape titusenvis av grønne jobber i Norge. Det samme har Norwegian Offshore Wind sagt, at vi kommer til å ta en verdensledende posisjon, og at vi er inne i et grønt industrieventyr.

Så vil jeg bare påpeke viktigheten av det vi gjør i dag: Vi er med og fastsetter at regjeringens mål om norsk innhold og industriutvikling i Norge står, og det er veldig, veldig viktig. Så må ikke minst tempoet ta hensyn til sameksistens, særlig med fiskeri.

Jeg tenker også at det er veldig viktig det vi gjør når vi sier at man mellom hver tildeling også skal belyse hvilke effekter dette har på det norske kraftnettet, for å sikre nok og rimelig kraft også i overskuelig framtid.

Jeg må få lov til å takke hele komiteen nok en gang, også for at vi nå klarer å sette retning for et langsiktig arbeid som sikrer at Norge også i framtiden beholder det som er vårt konkurransefortrinn: nok tilgang på ren og rimelig kraft. Dersom vi klarer å bygge ut nok fornybar kraft de neste årene, noe som vi legger planer for i dag, vil Norge kunne være en ledende aktør internasjonalt i det grønne skiftet. De ambisjonene som ligger til grunn, er klare: Vi skal kutte utslipp og skape jobber.

Helt til sist: Når det gjelder Haltbrekkens utfordrende spørsmål, har jeg bare lyst til å si at våre klimamål ligger fast. Vi sier at vi har et omstillingsmål om tiltak som gjelder både kvotepliktig og ikke-kvotepliktig sektor, på 55 pst. utslippskutt innen 2030, sammenlignet med 1990. Det skal aldri være noen tvil om at vi skal nå våre klimamål. Jeg mener denne tilleggsmeldingen har mange viktige tiltak som vi skal gjøre, og som vil sette retningen for akkurat det.

Presidenten: Representanten Sofie Marhaug har hatt ordet to gonger tidlegare og får ordet til ein kort merknad, avgrensa til 1 minutt.

Sofie Marhaug (R) [14:22:44]: Takk for debatten.

Noen har brukt tiden til å hamre løs på Rødts politikk og gjengi den mildt sagt fantasifullt. Det får så være. Man trenger ikke å være enig med Rødt, men man kan kanskje være enig med Statnett og NVE, som varsler at det kan bli rasjonering eller veldig, veldig høye priser til høsten. Det kan få stor betydning for industrien og for næringslivet, som risikerer permisjoner osv. Det skjer jo når vi ikke regulerer markedet i det hele tatt. I dag eksporterer vi ren energi i fast form. Det er denne rene energien i fast form som kan forsvinne hvis vi gjør oss til en ren råvareprodusent.

Så vil jeg si at Rødt ikke støtter forslag til vedtak LIX – bare som en stemmeforklaring. Da har jeg også oppfylt kravet til en kort merknad.

Presidenten: Representanten Nikolai Astrup har hatt ordet to gonger tidlegare og får ordet til ein kort merknad, avgrensa til 1 minutt.

Nikolai Astrup (H) [14:24:03]: Om det hamres løs på Rødt – jeg vet ikke, men jeg hørte på representanten Moxnes, og jeg synes det ble hamret og jamret ganske mye fra ham også. Når det er sagt: Rødts politikk har den fundamentale utfordringen at kraftregnestykket ikke går opp, at det å strupe kraftflyten på mellomlandsforbindelsene allerede i høst, ville ha medført høyere kraftpriser, alt annet like. Vi hadde risikert mottiltak i en tid hvor vi trenger å kunne importere kraft, i en tid hvor f.eks. svenskene vil tilføre langt mer kraft inn i markedet de nærmeste årene enn det vi selv kommer til å gjøre. Så det er ikke i norsk industris interesse å bryte ned de markedsstrukturene som har vært bygget opp gjennom de siste 30 år – tvert om. Det regnestykket går ikke opp. Frykten for rasjonering ville ha vært langt, langt større hvis Rødt hadde fått bestemme kraftpolitikken i Norge.

Presidenten: Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 1.

Sak nr. 2 [14:25:14]

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Endringer i pasientjournalloven mv. (nasjonal digital samhandling) (Innst. 414 L (2021–2022), jf. Prop. 91 L (2021–2022))

Presidenten: Etter ønske frå helse- og omsorgskomiteen vil presidenten ordna debatten slik: 3 minutt til kvar partigruppe og 3 minutt til medlemer av regjeringa.

Vidare vil det – innanfor den fordelte taletida – bli gjeve høve til inntil sju replikkar med svar etter innlegg frå medlemer av regjeringa, og dei som måtte teikna seg på talerlista utover den fordelte taletida, får ei taletid på inntil 3 minutt.

Truls Vasvik (A) [14:26:01] (ordfører for saken): Først og fremst takk til komiteen for godt samarbeid i denne saken, som omhandler digitale løsninger, nemlig digital infrastruktur, åpning for automatiserte avgjørelser og til slutt utvikling og test av behandlingsrettede helseregistre.

Det er gjennomført en skriftlig høringsrunde, hvor man i høringssvarene i det store og det hele er positivt innstilt til forslagene fra regjeringen, om enn med noen betenkeligheter. Komiteens tilråding er enstemmig, men jeg forutsetter at de ulike partiene redegjør for egne synspunkter, om det synes nødvendig.

Arbeiderpartiet og Senterpartiet er tilfreds med at vi tar nok et steg på veien mot et mer digitalt helsevesen. Det er tydelig at saken nå har kommet inn på et betydelig bedre spor enn det arbeidet som forrige regjering måtte trekke med sitt forslag til e-helselov. Vi er likevel svært opptatt av at disse prosjektene må følges tett, særlig prosjektet Felles kommunal journal, og flertallet i komiteen ber om at vi her på Stortinget får en oppdatering om framdrift og status for dette prosjektet i forbindelse med statsbudsjettet 2023.

Vi i Arbeiderpartiet og Senterpartiet er veldig opptatt av å få på plass gode IKT-løsninger, først og fremst fordi det øker pasientsikkerheten, men også fordi det gir både bedre samhandling og nødvendig effektivisering i en travel hverdag. Det er også verdt å merke seg at regjeringen er opptatt av å skape et hjemmemarked for norske leverandører, noe som i større grad kan sikre verdiskaping i hele landet vårt.

Innstillingen omhandler som sagt digital infrastruktur. Det å sikre at relevante og nødvendige opplysninger om pasienten er tilgjengelig for helsepersonell når det trengs, skal nå endelig bli digitalisert. Jeg tror altfor mange av oss har hørt om informasjon som er sendt på telefaks, i brevs form eller rett og slett festet på storetåa til en pasient under akutte situasjoner. Det er likevel viktig å være klar over at det vi her behandler, ikke er en journalløsning, men hvordan systemene skal prate sammen.

Samtidig som vi er opptatt av god pasientsikkerhet og mer effektive systemer i helsevesenet, er det også viktig å huske på at det årlig tas en uendelig mengde avgjørelser med ganske lik utforming. Eksempler her er reiserefusjon og egenandeler. Forslaget ber om automatisering av avgjørelser som ikke har behov for skjønnsvurderinger, og det stiller en enstemmig komité seg bak.

Det åpnes også for en begrenset adgang til bruk av helseopplysninger til utvikling og test av behandlingsrettede helseregistre. Komiteen er opptatt av at en slik tilgang skal være restriktiv, men forstår behovet for dette når det ikke fungerer med anonyme eller fiktive data.

Til slutt: Arbeiderpartiet og Senterpartiet håper og forventer at dette er en god start på en nødvendig utvikling, samtidig som vi sikrer oss fortløpende kontroll på prosessene.

Sandra Bruflot (H) [14:28:50]: Arbeidet med felles IKT-løsninger i helse- og omsorgssektoren strekker seg langt tilbake i tid. Det kom en stortingsmelding i 2012 som hadde visjonen én innbygger, én journal, men stort sett det eneste som var på plass, var nettopp det: en visjon. Det manglet lovverk for å få det til, det manglet organisasjon, det lå ikke penger på bordet, og vi hadde ikke IT-infrastruktur for å få det til. Det er nemlig litt av et rammeverk som må på plass for å få felles IKT-løsninger som dette. For å ta et eksempel: Direktoratet for e-helse ble ikke opprettet før i 2016, og det var nettopp fordi vi trengte sterkere nasjonal styring og bedre organisering av IKT innenfor helse- og omsorgssektoren.

Vi som sitter her, vet at åtte år er ganske lang tid. Ikke minst har teknologiske muligheter endret seg mye på få år. Som en liten digresjon kan vi bare tenke oss hvordan vi teknologisk sett hadde vært stilt dersom koronapandemien skjedde i 2012 i stedet for i 2020. Store arbeid som går over tid, får ofte utfordringer når teknologien endrer seg raskt, men det er likevel et stort arbeid som har kommet på plass for å få felles IKT-løsninger i helsevesenet, og som er utgangspunktet for at vi nå skal vedta enda mer av det rammeverket gjennom denne lovproposisjonen.

I likhet med resten av komiteen vil Høyre også understreke hvor viktig det er at personvernet blir godt ivaretatt i et sånt arbeid.

Når vi snakker om en proposisjon som handler om rammeverk, blir det naturlig nok systemet, infrastruktur, regulering og registre som blir tema for debatten. Men målet med dette må jo være – og er – at vi får en bedre helsetjeneste for pasientene og for dem som jobber i helsevesenet, at informasjon er lettere tilgjengelig, og at vi får god og riktig hjelp raskt. En av høringsinstansene påpeker også dette, at proposisjonen kunne hatt mer oppmerksomhet på brukerne og pasientene.

Det er bra at vi kommer et steg nærmere felles IKT-løsninger i helse- og omsorgssektoren, og Høyre stiller seg også bak lovproposisjonen.

Nils T. Bjørke hadde her teke over presidentplassen.

Hans Inge Myrvold (Sp) [14:31:27]: Eg vil innleia med å takka saksordføraren for framlegginga her i salen, og ikkje minst for arbeidet som ligg bak. Det er heilt avgjerande at Stortinget som lovgjevar gjennom handsaminga av dei føreslåtte endringane i Prop. 91 L for 2021–2022 i dag tek grep om styring av vår nasjonale datainfrastruktur.

Stortinget fekk framlagt forslag om ny e-helselov i 2020. Den gongen avviste eit tydeleg storting forslaget, og saka vart då trekt tilbake. Det er eg særs glad for. Lovforslaget den gongen hadde sterk ubalanse i ansvarsforholdet mellom alle aktørar som skulle bidra, og i særleg grad gjaldt dette dei økonomiske forpliktingane. Handsaminga den gongen beskriv eigentleg litt av attesten for arbeidet med å byggja nasjonal datainfrastruktur: ikkje bestått. I for mange år har arbeidet med aktuelle IT-løysingar, særleg i samhandling mellom primær- og spesialisthelsetenesta, vore handtert på ein kritikkverdig måte.

For få dagar sidan handsama Stortinget Riksrevisjonens rapport om styring av arbeidet med Éin innbyggjar – éin journal parallelt med korleis Direktoratet for e-helse gjennomførte anskaffingar av konsulenttenester. Eg skal ikkje gå inn i den saka no, men eg vil likevel peika på at den saka, og kontroll- og konstitusjonskomiteens tydelege handsaming av ho, gjev grunnlag for betydeleg meirinnsats og merksemd frå alle involverte partar, i særleg grad Helse- og omsorgsdepartementet.

Eg er glad for at eit tydeleg fleirtal i komiteen har store forventningar til framhaldet i utviklinga av Éin innbyggjar – éin journal. Ein må sikra betre avklaring av roller og ansvar mellom kommune og stat i det vidare løpet og setja inn tilstrekkelege tiltak for å sikra ei framdrift som tener alle brukarar, både bak og framme i systema.

Gjennom dei føreslåtte lovendringane som ligg til saka i dag, er det brei støtte frå mange partar. Høyringsinnspela som kjem, gjev oss framleis tru på at nye og forbetra rammer i pasientjournallova vil bidra i riktig retning.

Som fleire òg har vore inne på, må ein framleis halde høgt det ansvaret som kviler på alle verksemdene i helse- og omsorgstenestene våre. Behandling og deling av personopplysningar er sensitivt, og eg er glad for at departementet legg til grunn høg detaljeringsgrad i utarbeiding av forskrifter.

Det er ein samla komité som står bak innstillinga. Dette gjev helse- og omsorgsministeren eit godt arbeidsgrunnlag for å samla og styrkja innsatsen for ei heilskapleg utvikling av nasjonale e-helseløysingar framover.

Marian Hussein (SV) [14:34:39]: Nasjonal digital samhandling er viktig. Vi er et lite land med ganske store avstander og med veldig mye helsepersonell som bruker altfor lang tid på å få de digitale løsningene til å samhandle. Vi har også altfor mange pasienter og brukere som bruker altfor mye dyrebar tid på å innhente dokumentasjon, tid man kanskje istedenfor skulle ha brukt til å få behandling eller den bistanden man trenger i hjemmet.

Visjonen om én innbygger – én journal er viktig for norske pasienter og helsepersonell, og den er en viktig infrastruktur for at vi kan organisere helsevesenet vårt på en bedre måte. Som helsepersonell har jeg i mitt arbeidsliv brukt altfor lang tid på å ringe rundt og etterspørre epikriser og passe på at permer til enhver tid har vært oppdatert med livsviktige dokumenter. Hvis de jeg hadde helseansvar for, ble innlagt på sykehus, hadde jeg alt jeg trengte til enhver tid: oppdaterte legemidler eller oppdaterte notater. Den tiden har ikke vårt helsepersonell nå. De har ikke tid til å printe ut eller passe på epikriser eller at de viktigste dokumentene ligger øverst, sånn at akuttpersonell får viktig informasjon til riktig tid. Derfor er den visjonen ikke bare viktig for infrastrukturen, men livsviktig for norske pasienter.

Arbeidet har i lang tid møtt store utfordringer. Representanten Bruflot var inne på hvordan ting så ut i 2012; vi kan alle tenke oss hvilke mobiler eller datamas-

kiner vi hadde på den tid. Teknologiutviklingen har vært formidabel disse årene. Derfor er det også med stor entusiasme jeg ser fram til tiden som kommer.

Kritikken fra Riksrevisjonen om situasjonen som har vært når det gjelder digital samhandling, var ganske alarmerende. Sentralt i kritikken var arbeidet med Akson og bruken av eksterne konsulenter. Det er avgjørende at man i det videre arbeidet, i det arbeidet som gjøres nå, ikke gjentar de samme feilene. Jeg er veldig glad for at det er en samlet komité som stemmer for dette forslaget. Samtidig er det viktig at vi følger nøye med, for vi kommer ikke til å klare å realisere visjonen hvis vi ikke lærer av gamle feil.

Statsråd Ingvild Kjerkol [14:37:51]: Forslagene i denne proposisjonen består av tre separate deler. For det første foreslås det endringer i pasientjournalloven § 10 om nasjonal digital datainfrastruktur, for det andre endringer i pasientjournalloven § 11 og folketrygdloven § 21-11 a om automatiserte avgjørelser, og for det tredje endringer i pasientjournalloven § 11 om utvikling og test av behandlingsrettede helseregistre. Jeg er glad for at flertallet i helse- og omsorgskomiteen gir sin tilslutning til forslagene.

Alle pasienter og brukere er forskjellige og har ulike ønsker og behov. Helse- og omsorgstjenestene må kunne håndtere ulikhetene samtidig som kvaliteten i helsehjelpen og den enkeltes personvern ivaretas. Det kjennetegner vår felles helsetjeneste.

Helse- og omsorgstjenestene blir stadig mer spesialisert, og det normale er å motta tjenester ulike steder i samme behandlingsforløp. Det krever at relevante og nødvendige opplysninger om pasientene og brukerne er tilgjengelig for helsepersonell, uavhengig av hvor i landet pasienten får hjelp. Det skal ikke bety noe om hjelpen gis på et sykehus, av fastlegen eller på et sykehjem.

Dette forutsetter en nasjonal digital datainfrastruktur. En nasjonal digital datainfrastruktur vil samlet utgjøre en nasjonal løsning som etter mitt syn krever lovendring. Forslaget innebærer at det kan gis forskrifter om behandling av personopplysninger i nasjonal datainfrastruktur. Samtidig foreslås det en lovhjemmel for å automatisere individuelle administrative avgjørelser. Automatiserte avgjørelser er bl.a. relevant for refusjon av pasientreiser, hvor det administrativt håndteres store mengder refusjonskrav, og innhenting av samtykke er da ikke hensiktsmessig. I tillegg foreslår vi at det presiseres at helse- og omsorgstjenesten kan behandle journalopplysninger for å utvikle og teste behandlingsrettet helseregister. Vilkåret er at det er umulig eller uforholdsmessig vanskelig å oppnå formålet med å bruke pseudonyme, anonyme eller fiktive opplysninger.

Jeg merker meg at komiteen påpeker at realiseringen av målene i Én innbygger – én journal, og særlig prosjektet Felles kommunal journal, skal følges opp tett av statsråden. Det vil jeg gjøre, og Stortinget vil bli oppdatert i forbindelse med statsbudsjettet for 2023.

Presidenten: Dei talarane som heretter får ordet, har òg ei taletid på inntil 3 minutt.

Sandra Bruflot (H) [14:41:07]: Representanten Hussein tok opp kritikken som kom i forbindelse med bruk av konsulenter i arbeidet med Én innbygger – én journal. Jeg vil bare presisere at vi er helt enig i at det må følges nøye opp, og at det ikke må gjentas. Ledelsen i Direktoratet for e-helse fikk pålegg om å rydde opp i bruken av konsulenter, som Sosialistisk Venstreparti viser til, og det ble også gjort endringer i ledelsen av direktoratet etter den kritikken som kom.

Presidenten: Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 2.

Sak nr. 3 [14:41:41]

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om strategi og beredskap for videre håndtering av covid-19-pandemien (Innst. 423 S (2021–2022))

Presidenten: Etter ynske frå komiteen vil presidenten ordna debatten slik: 3 minutt til kvar partigruppe og 3 minutt til medlemer av regjeringa.

Vidare vil det – innanfor den fordelte taletida – verta gjeve anledning til inntil sju replikkar med svar etter innlegg frå medlemer av regjeringa, og dei som måtte teikna seg på talarlista utover den fordelte taletida, får ei taletid på inntil 3 minutt.

Bård Hoksrud (FrP) [14:42:17]: Den noenlunde normale hverdagen er tilbake, og det tror jeg de aller, aller fleste er veldig glad for. Men det er noen skyer i horisonten. Pandemien og håndteringen av den er noe som har engasjert oss alle. De fleste tiltakene ble avviklet den 12. februar i år. Da gikk vi over til en hverdag med mer personlig ansvar og tilsvarende færre regler og tiltak.

Smittetallene var høye, men på grunn av god beskyttelse gjennom høy grad av vaksinasjon ble heldigvis få alvorlig syke. Det har vært flere år med tiltak, og gode systemer og verktøy for overvåkning og kunnskap har blitt utviklet. Det er bra at statsråden vil fortsette å ha beredskap på dette for å sikre oss mer kunnskap om påvirkning på befolkningen og hvilken effekt tiltakene har hatt.

Gjennom disse årene har vi også lært at situasjonen raskt kan endre seg. Pandemien er ikke over på verdens-

basis, men samtidig har vi i Norge siden februar lært oss å leve med virus i samfunnet. Likevel ser vi nye situasjoner i Europa og verden for øvrig, og vi kan ikke slappe helt av.

Vi vet at vaksinasjon gir god beskyttelse, og det er en styrke for den videre beredskapen at kommunene skal ha planer for å vaksinere på nytt ved behov. Vi håper alle på en høst uten tiltak, men vi er glad for at det finnes planer for håndtering hvis det skulle bli behov.

Cecilie Myrseth (A) [14:43:42]: De fleste smitteverntiltakene ble avviklet allerede den 12. februar i år. Men som også forrige taler sa, er pandemien på ingen måte over. Det er stor usikkerhet om smitteutviklingen. Det er ro i Norge nå, og vi lever rimelig frie og vanlige liv igjen – det tror jeg vi alle er veldig glad for, det trenger vi – men vi vet ikke hvilke nye varianter vi kan møte på, og når en ny variant kan oppstå. Etter flere år med tiltak har vi imidlertid utviklet gode overvåknings- og kunnskapssystem. Vi har også beredskap for å forsterke den kunnskapsinnhentingen og overvåkningen.

Per i dag har over 90 pst. av befolkningen over 18 år tatt to doser med vaksine. Det er bra for oss alle. En offensiv vaksinestrategi er det viktigste virkemiddelet vi har i tiden framover.

Det regjeringen nå har gjort, er veldig bra. Man har utviklet fire scenarioer for beredskap, som er bakteppet for den videre strategien for regjeringens håndtering og planlegging. Å tenke scenarioer gir etatene og kommunene mulighet til å planlegge for ulike situasjoner. Det gjør også at om vi trenger å sette i verk tiltak, vil det være mindre jobb og lettere å koordinere det arbeidet, for vi er mer beredt, og det er mer forutsigbart.

Et annet viktig grep framover er at regjeringen nå har søkt om deltakelse i EUs styrkede helseberedskap, på så like vilkår som mulig med EU-medlemslandene. Det vil også styrke Norges beredskap.

Vi har fått den andre utredningen fra koronakommisjonen. Regjeringen har også sagt at det vil komme en ny utredning, for vi skal selvfølgelig også lære av og evaluere den siste perioden med pandemi.

Jeg er også glad for at regjeringen har satt ned en totalberedskapskommisjon. De utredningene vi har fått, og de erfaringene vi har gjort oss som nasjon gjennom to og et halvt år med pandemi, vil være viktig for både å justere og videreutvikle den beredskapen vi har. Det er viktig at vi evaluerer oss selv, noe som bidrar til at vi kan lære og bli bedre.

Beredskap bygges og planer legges i rolige tider, slik at vi er forberedt på urolige tider. Derfor er det arbeidet som regjeringen nå gjør, viktig og riktig.

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [14:46:45] (komiteens leder): Er det én ting koronapandemien har vist oss, er det at det er nødvendig å ha gode systemer for beredskap og kontinuerlig overvåking av situasjonen. Derfor er det viktig med en strategi som tar høyde for at det igjen kan oppstå stor usikkerhet om smitteutvikling og nye virusvarianter. En slik uheldig og krevende utvikling må oppdages og håndteres tidligst mulig.

Høyre støtter at det overordnede målet for strategien er å ivareta liv og helse, samtidig som samfunnet holdes åpent og økonomien kan fungere så normalt som mulig. Vi gir også støtte til de grunnleggende prinsippene regjeringen mener den videre håndteringen av pandemien skal bygge på.

Så er det viktig at regjeringen har evne til raskt å ta beslutninger dersom smittesituasjonen skulle forverre seg igjen. Dessverre må vi leve med risikoen for at vi på nytt kan få en krevende utvikling, slik vi opplevde høsten 2021, da deltaviruset medførte at et raskt økende antall alvorlig syke pasienter ble innlagt på våre sykehus. Slike avgjørende endringer gjør det viktig å balansere teoretiske scenarioer med rask evne til handling dersom pandemiens utvikling krever det.

Da deltaviruset grep tak i fjor høst, ble det sterkt påtrykk fra mange kommuner og statsforvaltere om at regjeringen burde innføre enkelte mindre inngripende nasjonale tiltak tidligere, noe som kanskje kunne bidratt til å holde smitten nede. Da omikron-varianten kom til Norge, reagerte regjeringen raskt på den endrede situasjonen og innførte strenge nasjonale tiltak. Høyre ga støtte til regjeringens tiltak og understreket samtidig at de økonomiske tiltakene for næringslivet og andre som ble rammet av dem, måtte stå i forhold til ulempene som tiltakene medførte.

Nå er vi her, og da er det viktig å ha en tydelig strategi og en åpen og informativ linje overfor befolkningen. Det er en styrke for tillitsforholdene i samfunnet vårt at myndighetenes håndtering er åpen og transparent, og nettopp derfor har det også vært viktig med koronakommisjonens arbeid og rapporter. Vi imøteser også at myndighetenes håndtering av pandemien etter at regjeringen Støre overtok ansvaret, blir en del av det totale evaluerings- og læringsarbeidet for fremtidige pandemier og kriser.

Avslutningsvis noen ord om vaksiner, og om hvor avgjørende viktig strategien om å knytte seg til EUs innkjøp var – den beste Norge kunne valgt. EØS-avtalen var helt sentral for dette. Nå har også representanten Myrseth trukket frem det nære båndet vi ønsker å ha til EUs felles helseberedskap. Derfor mener Høyre det er feil prioritering av regjeringen å følge opp Hurdalsplattformen med å starte arbeidet med å utrede hvordan (presidenten klubber) Norge skal bryte bånd istedenfor å styrke (presidenten klubber igjen) samarbeidet med EU.

Presidenten: Då var tida ute.

Hans Inge Myrvold (Sp) [14:50:05]: Eg vil ikkje starta ein EØS-debatt knytt til denne utgreiinga frå helse- og omsorgsministeren, men eg vil innleiingsvis takka ministeren for den gode utgreiinga som vart framført her for Stortinget den 5. april.

Ministeren har på ein god måte gjort greie for dei mange scenarioa og utfordringsbilda som vil følgja den vidare og tette oppfølginga av pandemisituasjonen. Til grunnlag for dette ligg den omtala leva-med-strategien til regjeringa, eit dokument og ein handlingsplan som på ein særs god og forståeleg måte skildrar dei ulike scenarioa som må takast omsyn til i vårt felles arbeid mot pandemien. Når ein i dag skriv 9. juni, vil eg uttrykkja at den linja som er vorten presentert og ført i denne fasen av pandemien, har tent samfunnet på ein særs god måte. Det er all grunn til å rosa regjeringa og ministeren for arbeidet.

For kvar dag som har gått sidan februar, har skiljeveggar, avstandskrav, antalsavgrensingar og alle andre former for inngripande tiltak vortne viska ut. Me lever no eit tilnærma normalt liv. Det er ei god kjensle. Men samstundes veit me at mange i dag lever med større utfordringar enn før pandemiutbrotet når det gjeld å meistra livet. Mange kjenner på utanforskap og einsemd, har psykiske og fysiske vanskar i kvardagen, og treng hjelp for å koma ut av ein negativ spiral. Me frå Stortinget må særleg via merksemda vår til dette arbeidet og korleis me kan bidra til å redusera dei vanskane som mange slit med i dag. Regjeringa har følgt opp med løyvingar til alle kommunane i landet for å forsterka lågterskeltilboda og det lokale arbeidet i heile landet. Det vert gjort ein formidabel jobb frå kommunane, og me må motivera og forsterka dette arbeidet frå Stortinget.

Samstundes vert det viktig å jobba målretta for å få ned ventetida på behandling i spesialisthelsetenesta. Dette arbeidet har statsråden følgt tett i si direkte oppfølging med helseforetaka, både i januar og på fleire område opplyst om ei forsterking gjennom revidert oppdragsbrev no i juni.

Me har framleis ein veg å gå. Etter opphevinga av inngripande smitteverntiltak i februar har me vore vitne til ekstreme krigshandlingar i Ukraina. Det er grusame lidingar for det ukrainske folket, og fleire har flykta til Noreg for beskyttelse. Situasjonen gjev oss stor global og nasjonal uro både med omsyn til naturressursar, matforsyning og økonomi. Det er all grunn til å halda fram med ein beredskapsmodus, ein beredskap som er utforma for å bidra internasjonalt like mykje som å sikra landet vårt. Difor er regjeringa si gode og heilt avgjerande linje i beredskapsarbeidet – både i denne saka og i den totale beredskapsplanlegginga og forvaltninga av den – heilt avgjerande i tida framover.

Marian Hussein (SV) [14:53:21]: Jeg vil også takke statsråden for en god redegjørelse. Det er positivt at vi i dag er i juni og har kontroll i Norge. Samtidig skvatt jeg litt da jeg kunne lese om nye koronavarianter og økende smitte i nyhetene forleden dag. Men det ser ut til at vår strategi og den økte vaksinegraden i Norge faktisk har fått oss gjennom dette.

Vi mener det er en klok tilnærming statsråden har med overgangen til færre tiltak og regler. Vi støtter i all hovedsak prinsippene som legges til grunn i den videre håndteringen, og vil understreke at mange av disse er viktige å følge opp ved nye utbrudd.

Strategien som ble lagt fram sammen med redegjørelsen, har mange overordnede mål som er enkle å si seg enig i, men det er vanskelig å se for seg hvordan de skal operasjonaliseres og oppnås. Det blir viktig å tydeliggjøre hvor de skal følges opp. Derfor forventer jeg at regjeringen i sitt forslag til statsbudsjett for 2023 tar de nødvendige grepene for at målene om beredskap i helsetjenesten kan nås. Når det i strategien vises til at sårbare grupper skal beskyttes, og at barn og unge skal prioriteres, er dette viktige prioriteringer som vi også er enige med regjeringen om, og som koronakommisjonens delrapport 2 viste. Derfor håper jeg og ser fram til at regjeringen i det videre arbeidet faktisk klarer å beskytte barn og unge, og at man også satser mer på de tiltakene som vi vet barn og unge trenger i tiden som kommer, for vi ser, særlig innen psykisk helse, at barn og unge har betalt en altfor høy pris, og at det ikke var de som var mest påvirket av selve sykdomstrykket under koronapandemien.

Jeg tar opp det forslaget SV har sammen med Rødt.

Presidenten: Representanten Marian Hussein har teke opp det forslaget ho refererte til.

Då vert det ringt til votering, og så held me fram med saka etterpå.

Votering

Etter at det var ringt til votering, sa

presidenten: Stortinget går då til votering over sakene nr. 15–18 på gårsdagens kart og sak nr. 14 på dagens kart.

Votering i sak nr. 15, debattert 8. juni 2022

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Endringer i utlendingsloven (tilsyn med omsorgen for enslige mindreårige som bor i asylmottak) (Innst. 402 L (2021–2022), jf. Prop. 80 L (2021–2022))

Presidenten: Under debatten er det sett fram i alt to forslag. Det er

– forslag nr. 1, frå Grete Wold på vegner av Sosialistisk Venstreparti, Raudt og Venstre
– forslag nr. 2, frå Erlend Wiborg på vegner av Framstegspartiet

Det vert votert over forslag nr. 2, frå Framstegspartiet. Forslaget lyder:

> «Stortinget ber regjeringen legge frem forslag til endringer i forskrift som sikrer selvforsørgelse gjennom en skjerping av underholdskravet, samt vurdere mulig skjerping av bestemmelsen om tilknytningskravet i familieetableringssaker.»

Votering:

Forslaget frå Framstegspartiet vart med 92 mot 14 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 15.09.27)

Presidenten: Det vert votert over forslag nr. 1, frå Sosialistisk Venstreparti, Raudt og Venstre. Forslaget lyder:

> «Stortinget ber regjeringen sikre gjennom forskrift at det statlige tilsynet med asylmottak hvor det bor enslige mindreårige, er mest mulig likt tilsynet med barnevernsinstitusjoner, særlig hva gjelder formålet med tilsynet og tilsynsmyndighetens oppgaver.»

Miljøpartiet Dei Grøne har varsla støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget frå Sosialistisk Venstreparti, Raudt og Venstre vart med 86 mot 21 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 15.09.42)

Komiteen hadde tilrådd Stortinget å gjera følgjande vedtak til

lov

om endringer i utlendingsloven (tilsyn med omsorgen for enslige mindreårige som bor i asylmottak)

I

I lov 15. mai 2008 nr. 35 om utlendingers adgang til riket og deres opphold her skal § 95 lyde:

§ 95 *Innkvartering ved søknad om beskyttelse*

En utlending som søker beskyttelse, skal gis tilbud om innkvartering. En utlending som har fått avslag på søknad om beskyttelse, kan gis tilbud om innkvartering i påvente av utreise.

Utlendingsdirektoratet har omsorgen for enslige mindreårige som bor i asylmottak. Asylmottaket ved driftsoperatøren kan utøve omsorgen på vegne av Utlendingsdirektoratet.

Statsforvalteren skal føre tilsyn med at omsorgen for enslige mindreårige som bor i asylmottak, utøves i samsvar med denne loven og forskrifter til loven. Dersom tilsynet avdekker forhold som er i strid med denne loven eller forskrifter til loven, kan statsforvalteren gi pålegg til Utlendingsdirektoratet eller driftsoperatøren om å rette forholdet eller nedlegge driften. Statens helsetilsyn har det overordnede faglige ansvaret for tilsynet og er klageinstans for vedtak som fattes av statsforvalteren. Statsforvalteren og Statens helsetilsyn kan kreve at Utlendingsdirektoratet og driftsoperatøren uten hinder av taushetsplikt gir de opplysningene og den tilgangen som er nødvendig for å utføre tilsynsoppgavene.

Kongen kan gi forskrift om innkvarteringsordninger, blant annet om tildeling og bortfall av botilbud, innkvartering av og omsorg til enslige mindreårige som bor i asylmottak, stønad til beboere i asylmottak, *og om tilsyn etter tredje ledd.*

Forvaltningsloven §§ 24 og 25 om begrunnelse og §§ 28 til 34 om klage gjelder ikke for utlendingsmyndighetenes vedtak om tildeling av botilbud og overføring til nytt innkvarteringssted. Forvaltningsloven §§ 28 til 34 om klage gjelder ikke for utlendingsmyndighetenes vedtak om bortfall av botilbud.

II

Loven trer i kraft fra den tiden Kongen bestemmer.

Presidenten: Sosialistisk Venstreparti og Raudt har varsla støtte til tilrådinga.

Framstegspartiet og Miljøpartiet Dei Grøne har varsla at dei vil røysta imot.

Votering:

Tilrådinga frå komiteen vart vedteken med 89 mot 15 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 15.10.06)

Presidenten: Det vert votert over overskrifta til lova og lova i det heile.

Framstegspartiet og Miljøpartiet Dei Grøne har varsla at dei vil røysta imot.

Votering:

Overskrifta til lova og lova i det heile vart vedtekne med 90 mot 15 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 15.10.23)

Presidenten: Lovvedtaket vil verta ført opp til andre gongs handsaming i eit seinare møte i Stortinget.

Votering i sak nr. 16, debattert 8. juni 2022

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Grete Wold, Kari Elisabeth Kaski, Marian Hussein, Kathy Lie og Torgeir Knag Fylkesnes om helhetlig aldersfastsettelse for enslige mindreårige asylsøkere (Innst. 393 S (2021–2022), jf. Dokument 8:198 S (2021–2022))

Presidenten: Under debatten er det sett fram i alt fire forslag. Det er

– forslag nr. 1, frå Tobias Drevland Lund på vegner av Sosialistisk Venstreparti, Raudt og Venstre
– forslaga nr. 2–4, frå Tobias Drevland Lund på vegner av Sosialistisk Venstreparti og Raudt

Det vert votert over forslaga nr. 2–4, frå Sosialistisk Venstreparti og Raudt.

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen iverksette tiltak for å sikre at aldersundersøkelser av enslige mindreårige asylsøkere kun foretas i tilfeller der det er tvil om alder, samt at terskelen for når det er tvil, blir justert, dette for å forhindre at testing blir foretatt der det ikke er strengt tatt nødvendig, jf. forholdsmessighetsprinsippet.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen igangsette et forskningsprosjekt for å utvikle en metode for psykososiale aldersundersøkelser.»

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utarbeide tydelige retningslinjer for hva et informert samtykke til aldersundersøkelse skal innebære, og påse at de relevante myndighetene som møter enslige mindreårige asylsøkere gir tydelig informasjon, slik at et informert samtykke kan foretas.»

Miljøpartiet Dei Grøne har varsla støtte til forslaga.

Votering:

Forslaga frå Sosialistisk Venstreparti og Raudt vart med 91 mot 16 røyster ikkje vedtekne.

(Voteringsutskrift kl. 15.11.02)

Komiteen hadde tilrådd Stortinget å gjera følgjande

vedtak:

Dokument 8:198 S (2021–2022) – Representantforslag fra Stortingsrepresentantene Grete Wold, Kari Elisabeth Kaski, Marian Hussein, Kathy Lie og Torgeir Knag Fylkesnes om helhetlig aldersfastsettelse for enslige mindreårige asylsøkere – vedtas ikke.

Presidenten: Det vert votert alternativt mellom tilrådinga og forslag nr. 1, frå Sosialistisk Venstreparti, Raudt og Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen gjennomgå praksis fra enkeltsaker med aldersundersøkelser av enslige mindreårige asylsøkere, herunder undersøke om praksis er i tråd med gjeldende regelverk og retningslinjer, om det foretas unødvendige undersøkelser, og om informert og frivillig samtykke er innhentet, og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.»

Miljøpartiet Dei Grøne har varsla støtte til forslaget.

Votering:

Ved alternativ votering mellom tilrådinga frå komiteen og forslaget frå Sosialistisk Venstreparti, Raudt og Venstre vart tilrådinga vedteken med 86 mot 21 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 15.11.37)

Votering i sak nr. 17, debattert 8. juni 2022

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Lan Marie Nguyen Berg og Rasmus Hansson om betydelige kostnadsbesparelser i arbeidet med nytt regjeringskvartal i Oslo sentrum gjennom nedskalering av Hammersborgtunnel-prosjektet på Ring 1 (Innst. 365 S (2021–2022), jf. Dokument 8:205 S (2021–2022))

Presidenten: Under debatten er det sett fram i alt seks forslag. Det er

– forslaga nr. 1–4, frå André N. Skjelstad på vegner av Sosialistisk Venstreparti, Raudt og Venstre
– forslag nr. 5, frå Tobias Drevland Lund på vegner av Raudt
– forslag nr. 6, frå Lan Marie Nguyen Berg på vegner av Sosialistisk Venstreparti, Venstre og Miljøpartiet Dei Grøne

Det vert votert over forslag nr. 5, frå Raudt. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen vurdere behovet for ny Hammersborgtunnel i lys av vedtatte lokale politiske mål for trafikkreduksjon, samt gjennomføre en ordinær analyse av samfunnsøkonomisk lønnsomhet for prosjektet.»

Miljøpartiet Dei Grøne har varsla støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget frå Raudt vart med 100 mot 6 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 15.12.21)

Presidenten: Det vert votert over forslaga nr. 1–4, frå Sosialistisk Venstreparti, Raudt og Venstre.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen nedskalere Hammersborgtunnel-prosjektet på Ring 1 slik at tunnelen kun gjøres tilgjengelig for kollektivtransport og utrykningskjøretøy, samtidig som hensyn til sikkerheten ivaretas.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen gå i dialog med Oslo kommune med sikte på å overføre ansvaret for riksvei 162 (Ring 1) fra staten til Oslo kommune.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen vurdere permanent stenging av Hammersborgtunnelen, med unntak for kollektivtransport og utrykningskjøretøy, i forbindelse med de varslede tiltakene for å redusere kostnader i prosjektet.»

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber regjeringen gå i dialog med Oslo kommune om nedskalering av Ring 1 for å sikre gode løsninger for fotgjengere, syklister, kollektivtransport og nødetater.»

Miljøpartiet Dei Grøne har varsla støtte til forslaga.

Votering:

Forslaga frå Sosialistisk Venstreparti, Raudt og Venstre vart med 88 mot 18 røyster ikkje vedtekne.

(Voteringsutskrift kl. 15.12.38)

Presidenten: Det vert votert over forslag nr. 6, frå Sosialistisk Venstreparti, Venstre og Miljøpartiet Dei Grøne. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen permanent stenge Hammersborgtunnelen på Ring 1.»

Raudt har varsla støtte til forslaget.

Votering:

Forslaget frå Sosialistisk Venstreparti, Venstre og Miljøpartiet Dei Grøne vart med 88 mot 18 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 15.12.54)

Komiteen hadde tilrådd Stortinget å gjera følgjande

vedtak:

Dokument 8:205 S (2021–2022) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Lan Marie Nguyen Berg og Rasmus Hansson om betydelige kostnadsbesparelser i arbeidet med nytt regjeringskvartal i Oslo sentrum gjennom nedskalering av Hammersborgtunnelprosjektet på Ring 1 – vedtas ikke.

Presidenten: Sosialistisk Venstreparti, Raudt, Venstre og Miljøpartiet Dei Grøne har varsla at dei vil røysta imot.

Votering:

Tilrådinga frå komiteen vart vedteken med 88 mot 18 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 15.13.28)

Votering i sak nr. 18, debattert 8. juni 2022

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Grete Wold, Kari Elisabeth Kaski, Andreas Sjalg Unneland, Kirsti Bergstø, Marian Hussein, Freddy André Øvstegård, Kathy Lie og Mona Fagerås om en rettferdig boligpolitikk (Innst. 354 S (2021–2022), jf. Dokument 8:197 S (2021–2022))

Presidenten: Under debatten er det sett fram i alt ti forslag. Det er

– forslaga nr. 1–7, frå Grete Wold på vegner av Sosialistisk Venstreparti og Raudt
– forslaga nr. 8–10, frå Tobias Drevland Lund på vegner av Raudt

Det vert votert over forslag nr. 10, frå Raudt. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede muligheten til å innføre pristak på leieboliger i pressområder.»

Votering:

Forslaget frå Raudt vart med 102 mot 4 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 15.13.57)

Presidenten: Det vert votert over forslaga nr. 8 og 9, frå Raudt.

Forslag nr. 8 lyder:

«Stortinget ber regjeringen endre lovverket slik at kommunene settes i stand til å kreve boliger med pris- og omsetningskontroll innarbeidet i reguleringsplaner.»

Forslag nr. 9 lyder:

«Stortinget ber regjeringen gjennomgå husleieloven og fremme forslag til endringer i lovverket der forbrukers reklamasjonsrettigheter tilgjengeliggjøres, hvor erkjennelsen av at boligen er forbrukers hjem, styrkes, hvor utleiers plikt til jevnlig vedlikehold presiseres, forutsigbar leiepris styrkes, forbrukers rett til privatliv styrkes, forbrukers rett til å flytte sikres, og hvor langvarig botrygghet styrkes betraktelig.»

Sosialistisk Venstreparti har varsla støtte til forslaga.

Votering:

Forslaga frå Raudt vart med 94 mot 12 røyster ikkje vedtekne.

(Voteringsutskrift kl. 15.14.13)

Presidenten: Det vert votert over forslag nr. 5, frå Sosialistisk Venstreparti og Raudt. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen ta initiativ til å bygge opp et offentlig tomte- og utbyggingsselskap for å sikre jevn utbygging i tråd med en nasjonal boligplan.»

Votering:

Forslaget frå Sosialistisk Venstreparti og Raudt vart med 94 mot 12 røyster ikkje vedteke.

(Voteringsutskrift kl. 15.14.27)

Presidenten: Det vert votert over forslaga nr. 1–4, 6 og 7, frå Sosialistisk Venstreparti og Raudt.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen øke boligutbygging med en sosial profil, både i statlig og kommunal regi.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede og foreslå en modell for en tredje ikke-kommersiell boligsektor, herunder nødvendige lovendringer for å kunne sikre at en betydelig andel nye boliger er ikke-kommersielle.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen innføre en nasjonal boligplan som skal ivareta boligbehovet i hele landet.»

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber regjeringen styrke Husbanken som ledd i å sikre folks boligbehov gjennom å utvide lånerammen og gi startlån til personer med betalingsevne, men uten egenkapital.»

Forslag nr. 6 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag til endringer i husleieloven som sikrer at utleiemarkedet reguleres strammere og leietakeres rettigheter styrkes.»

Forslag nr. 7 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fastsette et mål om 30 pst. nasjonal dekningsgrad for studentboliger.»

Miljøpartiet Dei Grøne har varsla støtte til forslaga.

Votering:

Forslaga frå Sosialistisk Venstreparti og Raudt vart med 92 mot 14 røyster ikkje vedtekne.

(Voteringsutskrift kl. 15.14.46)

Komiteen hadde tilrådd Stortinget å gjera følgjande

vedtak:

Dokument 8:197 S (2021–2022) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Grete Wold, Kari Elisabeth Kaski, Andreas Sjalg Unneland, Kirsti Bergstø, Marian Hussein, Freddy André Øvstegård, Kathy Lie og Mona Fagerås om en rettferdig boligpolitikk – vedtas ikke.

Presidenten: Sosialistisk Venstreparti, Raudt og Miljøpartiet Dei Grøne har varsla at dei vil røysta imot.

Votering:

Tilrådinga frå komiteen vart vedteken med 91 mot 14 røyster.

(Voteringsutskrift kl. 15.15.16)

Sak nr. 14 [15:15:21]

Referat

1. (523) Representantforslag fra stortingsrepresentant Torgeir Knag Fylkesnes om et helseregister for sjøfolk (Dokument 8:263 S (2021–2022))
2. (524) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kjell Ingolf Ropstad, Dag-Inge Ulstein og Olaug Vervik Bollestad om at bruk og besittelse av narkotika fortsatt skal være straffbart, at politiet skal ha nødvendige virkemidler til bekjempelsen av narkotikakriminalitet og om å sikre rusavhengige bedre oppfølging (Dokument 8:264 S (2021–2022))
   Samr.: Nr. 1 og 2 vert sende helse- og omsorgskomiteen.
3. (525) Representantforslag frå stortingsrepresentantane Alfred Jens Bjørlo, Ola Elvestuen og André N. Skjelstad om skjerpa klimakrav til bygg (Dokument 8:262 S (2021–2022))
   Samr.: Vert sendt kommunal- og forvaltningskomiteen.
4. (526) Riksrevisjonens undersøkelse av myndighetenes innsats mot vold i nære relasjoner (Dokument 3:8 (2021–2022))
   Samr.: Vert sendt kontroll- og konstitusjonskomiteen.
5. (527) Representantforslag fra stortingsrepresentantene Ingvild Wetrhus Thorsvik og Alfred Jens Bjørlo om bedre dyrevelferd ved hundeavl (Dokument 8:265 S (2021–2022))
   Samr.: Vert sendt næringskomiteen.

Ein heldt fram med handsaminga av

sak nr. 3 [15:15:48]

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om strategi og beredskap for videre håndtering av covid-19-pandemien (Innst. 423 S (2021–2022))

Seher Aydar (R) [15:16:35]: En av koronakommisjonens konklusjoner er at pandemien har rammet skjevt. Koronakommisjonens rapport peker på at mange som hadde sosiale, økonomiske og psykiske utfordringer fra før, har fått det verre. Denne uken fikk jeg høre om to ulike mennesker som hadde fått korona, og jeg ble litt overrasket. Dette var jo en vanlig hverdag for oss for ikke lenge siden, og plutselig syntes jeg det var så rart at noen skulle få korona.

I lys av det er det bra og viktig at vi behandler denne saken i plenum og diskuterer veien videre. Det er mye bra som er planlagt. Det som også er viktig, er at det er arbeidsfolk og fellesskapet som tok de største kostnadene, spesielt under nedstengningen som var tidligere, mens dagligvarebaroner og hushaier tok ut gevinst. Det var en urettferdig håndtering som forsterket forskjellene. Da er det viktig at den videre strategien er rettferdig.

I strategien for den videre håndteringen bør regjeringen se på om de tiltakene regjeringen vurderer som nødvendige, treffer skjevt eller ikke, og sikre at ingen tiltak som iverksettes, forsterker de økonomiske eller sosiale forskjellene vi har i samfunnet.

En annen viktig lærdom om noe som vi ikke må gjenta framover, er det som gjelder barn og unge. Helt fra starten av ble det sagt at de skulle beskyttes. Særlig sårbare barn skulle sikres et tilbud for oppfølging under nedstengningen. Om vi blir nødt til det igjen – jeg håper det aldri skjer – er det veldig viktig at det denne gangen ikke blir bare ord, men at disse barna faktisk i realiteten blir skjermet. Det var et variert tilbud i de ulike kommunene, og altfor mange barn har opplevd en veldig vanskelig livssituasjon under pandemien. Nå ser vi at konsekvensene for barn og ungdom er ganske store. Henvisninger til BUP har eksplodert. Aldri har så mange barn trengt behandling, bl.a. for spiseforstyrrelser. Vi ser at de mange utfordringene som fantes fra før av, har blitt mye mer alvorlige og flere.

En annen ting er at FN tydelig ba landene om å inkludere beskyttelse av kvinner som en del av sine tiltak mot koronapandemien, men det kom verken ekstrabevilgninger eller krisepakker som var tilstrekkelige. Samtidig har gjenåpningen vært en tid preget av kvinnedrap. Det har dessverre vært en tendens i både Norge og andre europeiske land i forbindelse med gjenåpningen. Det er viktig at beskyttelse av kvinner som utsettes for vold, blir en del av strategien videre. Det gjelder også for barn, for vi er nødt til å sikre at ikke flere blir rammet.

Jeg tar med det opp forslaget Rødt har fremmet.

Presidenten: Representanten Seher Aydar har tatt opp det forslaget hun refererte til.

Irene Ojala (PF) [15:19:49]: Strategi og beredskap må også gjelde i distriktene, og også i nordområdene. Tidligere helseminister Bent Høie sa for et år siden at pandemier kommer til å skje med om lag ti års mellomrom. En pandemi kommer på toppen av andre sykdommer, og når man er i familie med noen som er syke, skal føde eller er godt voksne med flere sykdommer, handler det om omsorg og om tid.

Lang vei til lokalsykehus fører til tidstap og prognosetap for pasienten. Når man i tillegg bor på steder i distriktene som i deler av året har værutfordringer og stengte eller kolonnekjørte veier, stenges pasienten ute fra lokalsykehus, og da blir lokalsykehuset en værfelle. De som sliter, er pasienten og familien.

Vi må planlegge framtiden med beredskap som mål. Koronakrisen vi fikk for to og et halvt år siden, viste at vi i Norge ikke har ivaretatt beredskapen for syke folk, i hvert fall ikke når det er snakk om pandemier i tillegg. Det merkes i distriktene. Vi må huske på følgende: Tidstap gir prognosetap. Prognosetap gir helsetap. Helsetap fører til uførhet, økonomisk tap og ofte ensomhet, og for noen fører det til en tidlig død.

Pasientfokus er glad for at helseministeren i sin redegjørelse har vært tydelig på at staten vil satse på helseberedskap i hele landet i tiden som kommer. Det er behov for økt beredskap, herunder helseberedskap, ikke minst i Finnmark og i nordområdene. Vi trenger en beredskapsplan som ivaretar behandlingstilbudet for befolkningen på plasser i Finnmark som ikke har sykehus, også i tider med pandemi. Det gjelder ikke bare Alta og Kautokeino, men også Vardø, Mehamn, Båtsfjord, Gamvik og Loppa, for å nevne noen.

Stengte veier, stengte flyplasser og innstilte hurtigbåtanløp fører til at pasienter med alvorlige symptomer ikke kommer raskt nok til behandling. Befolkningen i Finnmark som har lang vei til lokalsykehuset, opplevde svært stor utrygghet under pandemien. Det ene lokalsykehuset som ligger i Hammerfest i Vest-Finnmark, ble bl.a. delvis stengt grunnet covid-19, og i perioder hadde sykehuset begrenset tilbud. Klinikk Alta i Finnmarks største by har ikke intensivkapasitet med tilbud om respirator og har heller ikke beredskapskriseteam som kan sikre respiratortjenester i pandemisituasjoner. God beredskap handler om å gi befolkningen trygghet i hverdagen. Også i framtiden, når vi får nye pandemier, må vi derfor øke beredskapen i distriktene. Vi må planlegge for framtiden.

Statsråd Ingvild Kjerkol [15:22:32]: Etter at jeg redegjorde om regjeringens strategi og beredskap for videre håndtering av pandemien 5. april, har koronakommisjonen lagt fram sin andre rapport 26. april.

Jeg er glad for at koronakommisjonen konkluderer med at Norge er blant de landene i Europa som har hatt lavest dødelighet, lavest tiltaksbyrde og minst reduksjon i økonomisk aktivitet. Likevel påpeker kommisjonen flere læringspunkter. Blant annet var myndighetene ikke tilstrekkelig forberedt, intensivkapasiteten var for dårlig, og kommunelegefunksjonen var ikke godt nok rustet.

Regjeringen har startet arbeidet med å øke intensivkapasiteten. Vi har økt grunnfinansieringen, og vi skaffer flere fagfolk ved å opprette utdanningsstillinger og nye studieplasser. Helseregionene arbeider med å vurdere framtidige behov for intensivkapasitet og beredskap.

Det overordnede målet for strategien er å ivareta liv og helse, samtidig som samfunnet holdes åpent og økonomien kan fungere så normalt som mulig.

Regjeringens videre håndtering bygger på disse grunnleggende prinsippene:

- Samfunnet og økonomien skal fungere mest mulig normalt.
- Befolkningsimmuniteten skal opprettholdes.
- Sykdomsbyrden skal holdes lav.
- Sårbare grupper skal beskyttes.
- Barn og unge skal prioriteres.
- Samfunnet skal være forberedt på en forverret situasjon.
- Håndteringen skal være kunnskapsbasert.
- Håndteringen skal være målrettet og samordnet.
- Grunnlaget for håndteringen skal være åpent.
- Norge skal bidra i det globale arbeidet.

Viktige elementer i strategien er god overvåkning for raskt å kunne identifisere trusler, gode planer for raskt å kunne iverksette tiltak ved behov og høy immunitet i befolkningen ved vaksinasjon.

Alle deler av samfunnet må ha planer for innføring av tiltak for å bremse ny smittespredning. Regjeringen har utarbeidet et overordnet rammeverk med tiltakspakker som inneholder både hygienetiltak og kontaktreduserende tiltak som kan vurderes.

Regjeringen vil legge fram en stortingsmelding om framtidig helseberedskap og en folkehelsemelding våren 2023. Her vil vi behandle rapportene fra koronakommisjonen, bl.a. om kommunelegenes situasjon, og rapporten fra utvalget som skal se på perioden etter at koronakommisjonen satte punktum. Når Stortinget har behandlet meldingen, vil regjeringen vurdere å legge fram forslag til endringer i smittevernloven, folkehelseloven, helseberedskapsloven og andre lover.

Presidenten: Det vert replikkordskifte.

Marian Hussein (SV) [15:25:44]: I redegjørelsen anerkjente statsråden at pandemien er global. Hun framhevet den gangen også at Norge skal bidra i det globale arbeidet. Dette er en grunnleggende forståelse av pandemien – ingen er trygge før alle er trygge. Et fornuftig sted å starte ville ha vært å gi et midlertidig unntak fra patentbestemmelsene i TRIPS-avtalen, den internasjonale patentavtalen, for å bekjempe covid-19 også globalt. Mitt spørsmål til statsråden er:

Hvor langt har det arbeidet kommet, og hvordan vil statsråden jobbe for å bekjempe denne pandemien også globalt? Det er ikke alle land i verden som har kunnet ta hverdagen tilbake på samme måte som vi i Norge har kunnet.

Statsråd Ingvild Kjerkol [15:26:42]: Jeg oppfatter at representanten spør om flere ting. Å følge opp initiativet som er kommunisert fra flere land, om å se også på patentbeskyttelsen – bl.a. har USA foreslått det – jobbes det med fra Utenriksdepartementet og utenriksministerens side. Det vil kreve konsensus – det er ikke noe som Norge kan gjøre alene. Men denne regjeringen har sagt at vi vil se også på det, om det er hensiktsmessig, og om det er mulig å oppnå konsensus.

Det globale pandemiarbeidet deltar vi i gjennom flere initiativer, både gjennom vårt medlemskap i WHO, hvor det nå også forhandles om en ny pandemitraktat, og gjennom de konstellasjonene vi deltar i – COVAX og andre – for å donere vaksiner og sikre tilgang til vaksiner for alle land.

Marian Hussein (SV) [15:27:43]: Det er godt å høre at statsråden har oversikt over de ulike måtene vi deltar på globalt i dette arbeidet, men det er særlig patentbestemmelsene og TRIPS-arbeidet som bekymrer meg litt. Tidligere denne uken var det et møte hvor også en annen statsråd, utenriksministeren, som statsråd Kjerkol henviste til, fikk et spørsmål om situasjonen rundt TRIPS. Hun hadde ikke en oversikt, så jeg hadde håpet at i hvert fall helseministeren kunne svare på dette, for her mener jeg det er behov for at Norge viser solidaritet og tar på seg en ledertrøye for å lande en konsensus og en avtale som sikrer hele verdens befolkning, slik at vi unngår nedstenging i Norge også i framtiden.

Statsråd Ingvild Kjerkol [15:28:46]: Det er lett for meg, som statsråd og med mitt konstitusjonelle ansvar, å redegjøre for og svare på spørsmål om regjeringens politikk, men det arbeidet som en annen statsråd har ansvaret for, er det vanskelig for meg å gi en statusoppdatering på.

Marian Hussein (SV) [15:29:04]: Det er dette som bekymrer meg nå. Jeg opplever at det er to statsråder som begge sier at det kanskje er noen andre som følger opp. Dette er noe vi i SV vil følge opp, for vi har fremmet et representantforslag om dette. Jeg vet også at tiden nå virkelig jobber mot oss for å få landet en god løsning for verdens befolkning, for jeg er bekymret for hvordan dette kommer til å ramme også oss. Jeg håper at statsråden tar dette videre inn i regjeringen, til sine kolleger.

Det var ikke et spørsmål, men mer en kommentar.

Presidenten: Statsråd Kjerkol skal likevel få lov til å kommentera det.

Statsråd Ingvild Kjerkol [15:30:03]: Det er ikke uklart hvilket ansvar de ulike statsrådene har. Det er heller ikke uklart hva som er regjeringens politikk. Vi er nødt til å jobbe for å hjelpe hele verden med å komme seg igjennom denne pandemien. Norge er blant de landene som er i det absolutte toppsjiktet når det gjelder å delta i bistandsprosjekter knyttet til global helse. Vi er også helt i toppen når det gjelder donasjon av vaksiner – både gjennom de multilaterale initiativene og bilateralt donerer vi vaksiner til andre land.

Presidenten: Replikkordskiftet er avslutta.

Dei talarane som heretter får ordet, har òg ei taletid på inntil 3 minutt.

Bård Hoksrud (FrP) [15:30:59]: Jeg tror alle er enig i at håndteringen generelt har vært veldig god i Norge. Vi har hatt et helsevesen, vi har hatt butikkansatte, vi har hatt mange forskjellige som har sørget for at vi har klart å komme ut av pandemien på en veldig, veldig god måte i forhold til mange andre land – heldigvis. Heldigvis klarte vi også å unngå kollaps i helsevesenet, selv om det var et par ganger man så at det var tøft, og at det var vanskelig for dem som jobbet i helsevesenet, kanskje spesielt i kommunehelsetjenesten. Til tross for det klarte vi det bra, og det selv om vi hadde høyt smittepress til tider.

Men det som er utrolig viktig – og det synes jeg er det aller viktigste med redegjørelsen fra statsråden – er å ta med seg de erfaringene vi har hatt gjennom pandemien. Da er jeg litt overrasket over at vi har en regjering som kommer tilbake i revidert og kutter 150 mill. kr til å sikre at man har beredskapslagring av smittevernutstyr. Det var mange norske bedrifter – eller, de var ikke veldig mange, men de var utrolig viktige – som satte i gang produksjon av munnbind, av smittevernfrakker, av alkohol i forbindelse med smittevernopplegg, og vi bruker det fortsatt. Derfor er jeg overrasket over at regjeringen likevel velger å komme med et forslag om å kutte 150 mill. kr.

Jeg mener også at en erfaring fra pandemien er at vi stengte veldig fort ned når man hadde diskusjoner rundt det, og da kom tiltakene utrolig fort. Men når det kom faglige råd om å lette på tiltakene, synes jeg man heller valgte en strategi med å vente lenge før man iverksatte det. Det handler litt om den holdningen man har til faglige råd – og jeg mener at befolkningen i Norge i stor grad har hatt stor tillit til de faglige rådene som har kommet, og respektert dem og forholdt seg til det. Men det sier litt om den friheten og hvor bevisstheten er rundt den, og at folk faktisk også skal få tilbake friheten så raskt som overhodet mulig når man ser at det ikke lenger er behov for tiltakene.

Vi må også ha med oss intensivberedskapen, og Fremskrittspartiet er tydelig på at vi ønsker å styrke den. Det er utrolig viktig, for det handler litt om hvor mye vi må stenge ned samfunnet, og hvor raskt vi må stenge ned, og hvis man styrker beredskapskapasiteten inne på intensiven, kan man også sannsynligvis holde samfunnet oppe lenger.

Det er viktig at man er kunnskapsbasert, og det synes jeg det er bra at statsråden sier. Men som sagt: Vi opplevde noen ganger at det tok litt lengre tid når man skulle lette på ting, enn når man skulle stramme inn på ting. Det synes jeg også man må ha med seg nå videre framover.

Presidenten: Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 3.

Sak nr. 4 [15:34:00]

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Seher Aydar og Bjørnar Moxnes om å respektere lokaldemokratiet og stanse statlig regulering av OUS (Innst. 396 S (2021–2022), jf. Dokument 8:188 S (2021–2022))

Presidenten: Etter ynske frå helse- og omsorgskomiteen vil presidenten ordna debatten slik: 3 minutt til kvar partigruppe og 3 minutt til medlem av regjeringa.

Vidare vil det – innanfor den fordelte taletida – verta gjeve høve til inntil sju replikkar med svar etter innlegg frå medlemer av regjeringa, og dei som måtte teikna seg på talarlista utover den fordelte taletida, får òg ei taletid på inntil 3 minutt.

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [15:34:49] (komiteens leder og ordfører for saken): Forslaget vi behandler, fra Rødt, ber regjeringen om ikke å gjennomføre statlig reguleringsplan for Nye Oslo Universitetssykehus. Bakgrunnen for forslaget er at Helse- og omsorgsdepartementet den 1. april 2022 gikk ut med en anmodning til Kommunal- og distriktsdepartementet om at regule-

ringsprosessene for både det nye Rikshospitalet på Gaustad og det nye Aker gjennomføres som statlig reguleringsplan.

Komiteen har gjennomført skriftlig høring og mottok åtte skriftlige innspill. Samtlige innspill støttet forslaget til Rødt.

Stortinget har de siste årene behandlet mange saker som omhandler bygging av nye sykehus i Oslo. Som de tidligere gangene når nye OUS har vært behandlet og debattert her i stortingssalen, er det ulike og sprikende meninger som bringes til torgs. Jeg regner derfor med at også i dag vil de ulike partiene presentere sine standpunkter i egne innlegg.

Høyre viser til at Stortinget ved behandlingen av statsbudsjettet for 2020 godkjente lånerammen til utbygging av Nye Aker og Nye Rikshospitalet. Det er nå slik at videreføringen av prosjektet er Helse Sør-Østs ansvar. Strukturvedtaket, som også blir kalt målbildet, ble vedtatt tilbake i 2016 både av styret for Helse Sør-Øst og i foretaksmøte av tidligere helse- og omsorgsminister Bent Høie.

De viktige sykehusprosessene har stor betydning for det totale sykehustilbudet til pasienter i Oslo nå og i fremtiden, men også til pasienter i de nære regionene rundt Oslo, ja kanskje til og med for hele landet.

Høyre og flertallet i komiteen mener byggingen av nye sykehus i Oslo ikke må settes på vent, og støtter regjeringens beslutning om å gjennomføre reguleringen på Aker og Gaustad gjennom statlig plan. Regjeringens beslutning begrunnes i behovet for å sikre forutsigbarhet for at fellesskapets midler brukes på prosjekter som faktisk blir realisert.

Høyre og flertallet i komiteen deler statsrådens understreking av at planene ved Oslo Universitetssykehus er komplekse, omfattende og kostbare – med sterk avhengighet til andre aktørers utbyggingsprosjekter, herunder både Oslo kommune, gjennom Storbylegevakten på Aker og Universitetet i Oslo gjennom byggingen av Livsvitenskapsbygget. Vi mener det nå er viktig å sikre nødvendig fremdrift, slik regjeringen gjør gjennom sin beslutning om bruk av statlig plan, og at endringene i sykehusstrukturen i Oslo nå gjennomføres i henhold til vedtatte planer.

Cecilie Myrseth (A) [15:37:32]: I dag har Oslo noen av landets dårligste sykehusbygg. Oslos befolkning både trenger og fortjener nye, moderne sykehus, og man fortjener at man øker kapasiteten for en befolkning som øker raskt.

Regjeringen ønsker framdrift. Vi ønsker å realisere de planene som er for sykehus i Oslo. Vi skal følge opp vår egen plattform, selv om jeg merker meg at det er flere som har prøvd å så tvil om det. Vi skal sørge for at hele Groruddalens befolkning så raskt som mulig får lokalsykehustilbud ved Nye Aker sykehus, og gjennomføre endringer i strukturen i Oslo i henhold til de planene som faktisk er vedtatt.

Ansvaret for dette ligger til styret i Helse Sør-Øst. Det strukturvedtaket som også kalles for målbildet, ble vedtatt både i styret i Helse Sør-Øst og i foretaksmøte av tidligere helseminister Bent Høie, tilbake i 2016.

Man har nå begynt på utbyggingen. Utbyggingen på Aker har begynt med Storbylegevakten, og det er snart klart for å sette spaden i jorden på Gaustad. Stortinget har i statsbudsjettet for 2020 bevilget lånerammen til utbygging på Aker og Gaustad. Prosessene med Nye Oslo universitetssykehus har pågått i over ti år. Det å endre disse planene nå vil være svært kostbart. Det vil også forsinke denne prosessen betydelig, og det vil igjen gå ut over pasientene. Det vil koste 12,8 mrd. kr mer, og sju år mer, om man skal gjøre endringer for å få en samling på Ullevål. Poenget er at det har konsekvenser om man ikke følger de planene som er.

Det har vært hevdet mange ganger nå at det mangler demokrati i denne saken. Det vil jeg på det sterkeste tilbakevise. Det var en demokratisk prosess som ledet fram til vedtaket om målbildet i 2016. Det var en demokratisk prosess som ledet fram til Oslo kommunes høringssvar og støtte til målbildet i 2018. Det var en demokratisk prosess da Stortinget innvilget lånerammen i 2020. Og det er også en demokratisk prosess når Stortinget nå avviser forslaget til Rødt. Det å bli hørt og ha en mening er ikke det samme som at man får rett, eller at det blir sånn som man ønsker.

Vi kan ikke fortsette med fordyrende omkamper. De beslutningene som er tatt, må vi følge. Nå er vi nødt til å få på plass nytt sykehus og økt kapasitet. Det er regjeringen i gang med.

Lisa Marie Ness Klungland (Sp) [15:40:46]: Det har ikkje vore nokon tvil om kva me i Senterpartiet meiner om denne saka. Me har òg vore tydelege på at me tapte på dette punktet i forhandlingane om Hurdalsplattforma. Men me må sjå framover og kjempe for dei gjennomslaga me har fått, som å greie ut helseføretaksmodellen, der ein bl.a. meiner at det skal vere folkevald styring.

Sjølv om Senterpartiet ikkje er den største forkjemparen for helseføretaksmodellen, er det den modellen me har no. Ansvaret for vidareføring av prosjektet ligg no hos styret i Helse Sør-Aust. Eg likar ikkje statleg regulering, men når regjeringa for å følgje opp Hurdalsplattforma har teke ei avgjerd om å gjennomføre regulering av Aker og Gaustad med statleg plan, kan eg støtte avgjerda ut frå behovet for at ein er føreseieleg.

Stortinget godkjente låneramma for utbygging av Nye Aker og Nye Rikshospitalet i behandlinga av statsbudsjettet i 2020. Det er snakk om mykje pengar og komplekse, omfattande og kostbare planar. Me må sikre at pengane til fellesskapet blir brukte på prosjekt som faktisk blir realiserte. Statleg plan vil sikre nødvendig framdrift for at sjukehusstrukturen i Oslo blir gjennomført ifølgje vedtekne planar, i tråd med Hurdalsplattforma.

Morten Wold (FrP) [15:42:25]: Når man skal gjennomføre omfattende omorganiseringer og utbygginger med stor innvirkning på folks liv, er det viktig at det er bred enighet mellom folk, fagmiljøer og politisk nivå. I saken om utbygging av nytt sykehus på Gaustad har det vært alt annet enn bred enighet. Fagmiljøene er uenige, folk går i fakkeltog, og store grupper har vist motstand mot det nye sykehusprosjektet. Stadig flere i oslopolitikken taler for at man heller bør utvide og modernisere dagens Ullevål sykehus for å styrke kapasitet og fagmiljøer. Flertallet i Oslo bystyre er også imot planene om å bygge et nytt storsykehus på Gaustad. Blant annet derfor mener Fremskrittspartiet at vi må lytte til innbyggerne og heller gå inn for en ny utredning av sykehussituasjonen i Oslo, der man også utreder muligheten for å bevare Ullevål sykehus. En naturlig konsekvens av dette er at man stanser nedleggelsen før Stortinget er blitt fremlagt en ny utredning av sykehussituasjonen.

Det er av stor betydning at Aker sykehus fungerer som lokalsykehus for Groruddalen. For innbyggerne der er det viktig med et solid og godt lokalsykehus. Derfor må Aker sykehus bygges ut basert på at det skal være lokalsykehus for hele Groruddalen.

Antall døgnplasser i psykiatrien raser nedover. Vi tenger flere døgnplasser i psykiatrien, ikke færre. Gaustad sykehus er et viktig bidrag innen psykisk helsevern. Fremskrittspartiet er tydelige på at vi vil bevare Gaustad som psykiatrisk sykehus.

«Nå er det vanlige folks tur», var de velklingende ord denne rød-grønne regjeringen brukte for å få velgernes tillit i september. Nå stuper regjeringspartiene på meningsmålingene, og vanlige folk ser ut til å være glemt, men vi beroliges med at regjeringen følger enhver situasjon nøye, ja til og med veldig nøye. Da er det kanskje på sin plass å minne om at det i Hurdalsplattformen slås fast at tiden for overkjøring av lokaldemokratier er over. Likevel gjør man alt for å gjennomføre en sykehusplan innbyggerne og fagmiljøene advarer sterk imot.

Flertallet i bystyret er imot nedleggelsen av Ullevål sykehus. Plan- og bygningsetaten i Oslo har også pekt på store svakheter ved utbyggingsplanen på Gaustad. Det bør også nevnes at samtlige fagforeninger ved oslosykehusene er negative til planene som foreligger ved nye OUS. Men regjeringen viker ikke en tomme. Det sies at vettet stort sett er rimelig fordelt blant folk, men det er virkelig så man kan spørre seg om regjeringen er blitt immun mot sunn fornuft og vanlige folks gode bondevett.

Jeg tar med det opp de forslag Fremskrittspartiet er en del av.

Presidenten: Då har representanten Morten Wold teke opp dei forslaga Framstegspartiet er ein del av.

Marian Hussein (SV) [15:45:12]: La meg minne om at lokaldemokratiet i Oslo også er et lokaldemokrati. Og selv om representanten fra Arbeiderpartiet mener at prosessen har vært demokratisk, ser jeg at det er veldig mange saker denne regjeringen tar til orde for å reversere i dag, hvor de også viser til lokaldemokratiet rundt omkring når de ønsker å reversere. Det er viktig for folk i Oslo at vi får nye sykehus. Det er viktig for fagfolkene at de får arbeidsplasser hvor de kan jobbe skikkelig og med moderne teknologi. Det vi er imot, er ikke at det bygges nye sykehus for Oslo. Det vi er imot, er måten det gjøres på, plasseringen man velger, og det økonomiske – det faktum at det å selge Ullevål-tomten kanskje er mer verdt enn faktisk å utvikle tomten.

Det er heller ikke første gang sykehusene i Oslo tas opp i denne sal, og det kommer heller ikke til å være siste gang, for økende kostnadsoverskridelser vil komme. Det kommer til å bli behov for å se på lånerammen til sykehusene som skal bygges. Råvareprisene viser i hvert fall at det blir viktig. Hvis ikke må man jo spørre seg: Kommer vi med dagens finansiering til å klare å bygge den kapasiteten det er behov for? For befolkningsveksten er én ting, noe annet er de sykehusbyggene vi skal få. Vi ser hvordan byggeprosessen har vært ved Stavanger sykehus. Vi ser behovene som presser seg fram der. Vi ser også at regjeringen har sett seg nødt til å gjøre noe med andre statlige bygninger som skal reises i tiden framover.

Da er spørsmålet: Er ikke sykehusene våre viktige nok til at vi stopper opp og tar lærdommen fra Kalnes og andre sykehusbygg til etterretning og sier at vi skal bygge for framtiden? Vi skal ikke bygge stykkevis og delt, men vi skal bygge helt og for generasjoner og for fagfolk som skal jobbe der. Det er med en vond smak i munnen jeg står her nå, for det er vanskelig å akseptere at folk i Oslo og lokaldemokratiet i Oslo ikke høres. Jeg hører representantene fra Senterpartiet si at de har tapt slaget, og at de ser framover, men dette er et slag som jeg er litt usikker på om de egentlig har løftet en finger for å vinne.

Seher Aydar (R) [15:48:28]: Vi har hørt ulike argumenter fra både denne og forrige regjering om planene for hvordan utbygging på Gaustad og nedleggelse av

Ullevål skal gjennomføres, til tross for advarslene fra lokalt folkevalgte, fagforeningene og ikke minst planmyndighetene i Oslo. Alle argumentene har blitt motsagt av fagmiljøene, eller blitt stilt spørsmål ved av planmyndighetene.

Vi har fortsatt ikke fått svar på alle spørsmål. Vi får en del ulne svar, men realiteten er at det er en del påstander som har blitt tilbakevist. Det er fakta at akuttmiljøet kommer til å bli splittet. Det er fagfolkene bekymret for. De er bekymret for pasientsikkerheten. Regjeringen sier at psykiatrien må samlokaliseres, men fagmiljøene mener at de planlagte byggene ikke egner seg til god behandling – og det sier seg selv. Luftegård ved Sinsenkrysset er noe helt annet enn ved Gaustad sykehus.

Groruddalen må få tilbake Aker som lokalsykehus så fort som mulig. Det sier representanter fra regjeringspartiene, og det er jo det vi har kjempet for i alle år. Problemet er at med de planene som regjeringen tvinger igjennom, får ikke Grorud og Stovner Aker sykehus som lokalsykehus – en gang i framtiden i en plan som verken er konkretisert eller finansiert. Gjør det først. Prioriter det dere lover. Da tror vi på dere.

Fagfolkene på Oslo universitetssykehus trenger bedre fasiliteter, og det er vi alle egentlig enig i. Men det er mulig å bygge nord på tomten på Ullevål, og vi må vedlikeholde de byggene som trenger å vedlikeholdes og kan vedlikeholdes. Det er fullstendig mulig å gjøre det uten å rive et sykehus som fungerer, og uten å selge det som er Nord-Europas største sykehustomt.

Plan- og bygningsetaten har vendt tommelen ned for prosjektet fordi plassen er for liten, og den blir ikke større av en statlig regulering. Den er fortsatt for liten. Byggekostnadene har skutt i været, og det kan bli dyrere enn antatt. Helse Sør-Øst har ikke klart å lage en plan for denne utbyggingen som fagfolkene mener er forsvarlig, som Plan- og bygningsetaten kan gå god for, og som de folkevalgte i byen har tillit til vil ivareta befolkningens helsebehov. Da velger regjeringen å gjøre det makthavere gjør når de ikke vil lytte til befolkningen: De overkjører. Men det løser ingen av problemene. Det er bare et redskap som tvinger igjennom en plan som kan ha katastrofale følger for helseberedskapen, for helsetjenestene til befolkningen og for økonomien i hele Helse Sør-Øst. At regjeringen velger å tvinge igjennom denne planen, er ikke bare respektløst, men det er også farlig, for det er ikke sånn at de problemene som fagfolkene påpeker fordi de er bekymret for pasientsikkerheten, blir borte bare fordi det kommer en statlig regulering. De er fortsatt til stede. Arealet blir ikke større av at det kommer en statlig regulering. Og Groruddalen blir ikke større av at det kommer en statlig regulering.

Ola Elvestuen (V) [15:51:44]: Bare for å si det først: Venstre vil stemme for både forslag nr. 1 og nr. 2. Grunnen til det er at dette handler om en statlig reguleringsplan, og igjen ser vi at staten viser en enorm arroganse overfor det lokale systemet, det lokale folkestyret, for her tiltar man seg og vil gjennomføre et prosjekt som ingen andre aktører ville fått lov til i Oslo. Det er ingen andre som ville kunne bygge med de volumene som staten nå vil drive igjennom, og som i tillegg vil drive det igjennom før saken har vært behandlet i Oslo bystyre, før den har vært behandlet i byutviklingskomiteen og til og med også før en har hatt den saklige gjennomgangen av plan- og bygningsetaten, som er planmyndighet i Oslo. De sier helt tydelig at med de volumene det er snakk om her – for det er det som er problemet med Gaustad – er det et for stort prosjekt på en for liten tomt. For det første ville det bryte med alle høyder som noen andre ville kunne være i nærheten av å få lov til. Det ville også bryte med kulturlandskapet, det ville bryte med den fredede bebyggelsen som er der, og det vil også strekke seg innover grøntområdene langs Sognsvannsbekken. Så det er ingen andre som kunne gjort det staten nå gjør, og vil gjøre.

Dette er, som det ble sagt tidligere, en overkjøring hvor problemet ikke blir borte selv om man overkjører, for det er et for stort prosjekt på en for liten tomt. Og selv om man gjennomfører, vil problemet være at en ikke kan ekspandere og utvide i etterkant, for da vil tomta være for liten. Da får vi akkurat det samme problemet her som man har andre steder. I tillegg er fagmiljøene imot, fagforeningene er imot, lokalbefolkningen er imot, Oslo bystyre er imot. De er imot prosjektet, men de er også imot den statlige arrogansen ved å gjennomføre en statlig regulering før de lokale og folkevalgte prosessene har vært gjennomført.

Det er ikke første gang staten gjør dette i Oslo. Så tror jeg det er sånn at dette også skal gå over lang tid. Det er store kostnader, og jeg tror at denne saken definitivt ikke kommer til å være ferdig med den debatten vi har nå. Dette er en kamp som kommer til å være langvarig, og jeg er ganske sikker på at det, akkurat som med regjeringskvartalet, heller ikke vil bli gjennomført i henhold til planene, som departementet tror.

Statsråd Ingvild Kjerkol [15:55:06]: Det er staten ved Helse Sør-Øst RHF som har ansvar for å sikre Oslo et godt sykehustilbud – også i framtiden. Oslo har behov for nye og moderne sykehus, økt kapasitet for å møte befolkningsveksten og behov for å samle spesialiserte sykehustjenester for å sikre en bedre bruk av fagfolk, som det er stor mangel på i hele landet.

Spørsmålet om sykehusstrukturen i Oslo har vært vurdert mange ganger gjennom mange år. Det er nå seks

år siden det ble besluttet at Oslo universitetssykehus skulle utvikles med sykehus på Aker, Gaustad og Radiumhospitalet. I tillegg skal tilbudet ved Lovisenberg diakonale sykehus og Diakonhjemmet sykehus utvikles og fortsatt inngå som en del av sykehustilbudet i Oslo.

I en slik sak vil det alltid være mange synspunkter, og de har vært lyttet til, men beslutningen er tatt. Jeg vil også vise til at Stortinget har gitt tilsagn om låneramme for den videre utviklingen i Oslo til Radiumhospitalet høsten 2017 og Aker/Gaustad-prosjektet høsten 2019.

Regjeringen har i Hurdalsplattformen slått fast at vi vil gjennomføre endringer i sykehusstrukturen i Oslo i henhold til vedtatte planer. Det er det vi nå gjør. Gjennom at staten tar over reguleringsplanprosessen, sikrer vi forutsigbarhet for den videre framdriften. Dette er store og komplekse prosjekter med sterke avhengigheter både internt, til Oslo kommunes utbygging av storbylegevakta på Aker og til Oslo universitetssykehus' utbygging av Livsvitenskapsbygget.

Forutsigbarhet om framdrift har også betydning for framdriften i andre byggeprosjekter i Helse Sør-Øst-området. Reguleringsplanene er nå lagt ut på høring, og høringsfristen er 8. juli. Oslo kommune har fått forlenget høringsfrist til 8. september.

Avslutningsvis vil jeg presisere at det som er viktig nå, er å få framdrift i utbyggingen av nye sykehus på Aker og på Gaustad. Det er viktig for Oslos innbyggere, det er viktig for hele Helse Sør-Øst-området, men det er også viktig for resten av landet.

Presidenten: Det vert replikkordskifte.

Morten Wold (FrP) [15:57:45]: Jeg hører hva statsråden sier, hvordan hun forklarer, og hvordan hun forteller, men jeg må vise til det jeg sa i mitt innlegg når det gjelder det som kommer fram i Hurdalsplattformen, hvor man sier at det skal være slutt på å overkjøre lokaldemokratiet. Da må jeg spørre statsråden: Mener statsråden at det som nå skjer, ikke er en statlig overkjøring av lokaldemokratiet?

Statsråd Ingvild Kjerkol [15:58:16]: Oslo universitetssykehus ble etablert i 2008 for å bedre samordningen i spesialisthelsetjenestene i Oslo. I tillegg har Oslo behov for økt kapasitet og også moderne bygningsmasse. I 2016 ble det besluttet at den videre utviklingen skulle skje på Gaustad, Aker og Radiumhospitalet. Det ble bekreftet av daværende helseminister i foretaksmøtet, og høringsinnspillet fra Oslo kommune var helt avgjørende for denne beslutningen. Så ga Stortinget tilsagn om låneramme til prosjektet Nye Aker og Nye Rikshospitalet i statsbudsjettet for 2020. Statlig plan er et virkemiddel som en regjering har, og det er i seg selv ikke et uttrykk for om man har tillit til lokaldemokratiet eller ikke. Her er det nettopp lokaldemokratiet som har hatt påvirkning på den endelige beslutningen av løsningen.

Morten Wold (FrP) [15:59:16]: Jeg ser at statsråden til fulle behersker den politiske kunsten det er å gi svar, men likevel ikke svare. Det er en velkjent metode i politikken, så statsråden skal ha all ære for at hun behersker den. Jeg fikk ikke svar på mitt spørsmål. Jeg kan gjenta det, men jeg kan også spørre statsråden: Hvorfor er hun ikke enig med sin egen byrådsleder i Oslo i et så stort og viktig spørsmål for hovedstaden når det gjelder framtidens sykehus? Jeg gjentar igjen: Mener statsråden at det er å følge lokaldemokratiets ønsker i denne saken, og at det altså ikke er en statlig overkjøring av lokaldemokratiet? Mener statsråden det?

Statsråd Ingvild Kjerkol [16:00:13]: Jeg mener at vi benytter oss av den muligheten som tilligger enhver regjering. Det gjøres også i andre prosjekter. Det er ikke unikt for Oslo universitetssykehus. Det finnes andre prosjekter i Oslo, og det er også andre prosjekter andre plasser i landet hvor det også er brukt statlig plan. Det som er enigheten mellom meg og byrådsleder Raymond Johansen, er at det haster med nye sykehusbygg for Oslos befolkning.

Kari Henriksen hadde her overtatt presidentplassen.

Morten Wold (FrP) [16:00:50]: Jeg takker statsråden for svaret.

Det ble i debatten påpekt at det kun er staten som på denne måten kan ture fram i hovedstaden. Derfor vil jeg spørre statsråden: Kan hun nevne noen andre som på lignende vis kunne opptrådt på samme måte og fått aksept for det til å foreta store byggeprosjekter i hovedstaden?

Statsråd Ingvild Kjerkol [16:01:23]: Det er kun staten som har ansvar for spesialisthelsetjenesten til Oslos befolkning. Det er kun staten som har ansvar for de regionale tjenestene Oslo universitetssykehus gir til befolkningen i hele Sør-Øst-området. Det er kun staten som har ansvar for de nasjonale funksjonene ved Rikshospitalet. Rikshospitalet er det eneste sykehuset vi har som ikke har et geografisk opptaksområde, men som er sykehus for hele landet, fordi de driver så spesialisert behandling. Så det er bare staten som har ansvaret for disse pasientene. Disse pasientene, i dag og i morgen og i framtiden, trenger nye sykehusbygg. Fagfolkene trenger moderne utstyr for å møte pasientene og løse oppgavene og hjelpe dem, og det er det bare staten som har ansvar for.

Marian Hussein (SV) [16:02:35]: Jeg hører at Arbeiderpartiet i Oslo og regjeringen er enige om behovet for et nytt sykehusbygg, og det er også flertallet i denne salen. Riksrevisjonens rapport fra 2021 viste også behovet for investeringer.

Utfordringen min til statsråden er: Hvordan vil statsråden sikre at de økte kostnadene på bygg nå ikke vil gå utover drift og pasienter fordi man har den finansieringsmodellen man har i Norge? Hva vil det bety også for kapasiteten i de sykehusbyggene som skal reises framover?

Statsråd Ingvild Kjerkol [16:03:29]: For å ta det siste først, så planlegges de nye sykehusbyggene i Oslo med økt kapasitet. Erfaringene fra både Ahus og Sykehuset Østfold har gjort at man har endret standardene, sånn at Nye Aker og Nye Rikshospitalet bygges større ved at man planlegger for en 85 pst. beleggsprosent, ikke 90 pst., som de to nevnte sykehusene. I tillegg planlegger man for åtte og ikke ti timers utnyttelse av poliklinikkrom for operasjonsstuer. Man planlegger også for en befolkningsutvikling i disse områdene som er betydelig større enn det som nå ligger i de siste prognosene fra SSB.

Når det gjelder overskridelser og økte byggekostnader, må man skille mellom reelle overskridelser i et prosjekt og økte byggekostnader som følge av den internasjonale økonomiske situasjonen.

Marian Hussein (SV) [16:04:34]: Jeg registrerte ikke i svaret fra statsråden at hun kunne betrygge om at det ikke ble økte krav til effektivisering i de gjeldende budsjettene for å kunne investere på grunn av de økte kostnadene.

Et annet spørsmål som også reiser seg med den nye regjeringen, som har valgt å følge høyreregjeringens planer, er arbeidet med tillitsreform og det å lytte til fagfolk. Vi ser stadig vekk fagfolk fra Helse Sør-Øst som går ut og sier at medvirkningsprosessene i disse byggeprosjektene ikke er reelle medvirkningsprosesser, og de er bekymret for at de sykehusbyggene som kommer opp, ikke kommer til å være funksjonelle. Jeg har hørt flere ansatte fra psykisk helse som har fortalt om betydningen for tilbudet de skal tilby når sykehusbyggene blir for små.

Hvordan vil statsråden følge opp arbeidet med tillitsreform ikke bare i utredningsarbeid, men i reell politisk handling?

Statsråd Ingvild Kjerkol [16:05:46]: Regjeringens arbeid med tillitsreform følger vi opp gjennom mange spor. Det er kommunal- og distriktsministeren som har det overordnede ansvaret, jeg har selvsagt ansvaret for helsetjenesten.

Vi mener det er økonomisk bærekraft i de planene som ligger, og at det er godt dokumentert og redegjort for. Så er vi i en situasjon hvor alle byggeprosjekter som er i gang, opplever kostnadsøkninger som følge av den internasjonale økonomiske situasjonen. Det følger også jeg og mitt departement med på, som eier av de regionale helseforetakene, og det jobber også de regionale helseforetakene med. Vi er nødt til å håndtere det på en måte som ivaretar alle byggeprosjektene i hele landet, og der er det viktig, som jeg sa i det andre svaret mitt, at vi må skille mellom reelle overskridelser og kostnadsøkninger som følge av den situasjonen vi står i nå, som ikke har ligget inne i noen prognoser.

Presidenten: Jeg minner for ordens skyld om at taletiden er inntil 1 minutt.

Seher Aydar (R) [16:07:08]: Når plan- og bygningsetaten ikke har godkjent den planlagte utbyggingen på Gaustad, er det ikke fordi de har noen politisk motvilje, men det er fordi de ser at den planlagte utbyggingen ikke tilfredsstiller kravene. Den store motstanden vi ellers har sett, kommer fordi planene ikke vil kunne dekke behovet befolkningen har for sykehus. Realiteten er at tomten er for liten. Det finnes en større tomt som så vidt jeg har skjønt, er planlagt solgt, og man skal i stedet bygge på en mindre tomt.

Hvordan tenker statsråden at en overkjøring av lokaldemokratiet med statlig regulering vil endre på realitetene, at tomten er for liten?

Statsråd Ingvild Kjerkol [16:07:57]: Vi er uenig i Rødts beskrivelse av realitetene. Vi mener det er viktig å gjennomføre disse prosjektene i henhold til planene, at vi ikke taper framdrift. Jeg etterlyser et alternativ fra både partiet Rødt og andre: Hva er deres svar for pasientene i Oslo? Jo, det er ganske enkelt. Det er nye utsettelser, tiår med nye planer og et alternativ vi ikke kan vurdere opp mot det som nå gjennomføres, fordi det rett og slett ikke er tegnet ut og kvalitetssikret.

Dette er beslutninger som er tatt tilbake i tid. Nå står vi foran gjennomføringen, og et betydelig flertall i Stortinget har forventninger til at det blir gjennomført i tråd med Stortingets vilje.

Ola Elvestuen (V) [16:09:05]: Alternativet er Ullevål. Men mitt spørsmål går på det at alle utbyggere må forholde seg til rammene en kommune setter – med hensyn til landskap, hvordan det påvirker ulike kulturlandskap, hvordan det påvirker fredet bebyggelse, og hvordan utbyggingen vil berøre og være negativ for landskap og naturverdier i sine områder. Plan- og bygningsetaten påpeker at dette er et så stort prosjekt

at de vanskelig kan se at det kan gjennomføres som planlagt uten å gå ut over andre viktige verdier.

Da blir mitt spørsmål: Mener regjeringen at det å ta vare på fredet bebyggelse, det å ta vare på kulturlandskap, det å ta vare på naturverdier ikke er viktig i denne prosessen, eller er det noe man vil vurdere seriøst, som alle andre utbyggere må?

Statsråd Ingvild Kjerkol [16:10:05]: Helse Sør-Øst er en ansvarlig utbygger og vil ta fortløpende vurderinger for å få framdrift i de planene som er vedtatt. Hva regjeringen mener om fredede bygninger og naturverdier, står omtalt i Hurdalsplattformen og er reflektert gjennom regjeringspartienes utallige forslag og voteringer i denne salen, og det er også noe som klima- og miljøministeren har konstitusjonelt ansvar for.

Dette er et viktig prosjekt for pasientene i Oslo, for pasientene i Helse Sør-Øst og for pasientene i Norge. Alternativet til partiet Venstre er utsettelser og dårligere pasientbehandling, og det er ikke sånn at det ikke er en risiko med å fortsette med dagens bygninger på ubestemt tid.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, har også en taletid på inntil 3 minutter.

Heidi Nordby Lunde (H) [16:11:23]: Denne saken handler om sykehustilbudet i Oslo, ikke noe annet, og det viktigste for Oslos befolkning er et godt sykehustilbud, ikke lokalisering. Det er bra at statsråden og regjeringen fortsetter planene om å bygge et nytt universitetssykehus i verdensklasse og et topp moderne lokalsykehus på Aker.

Prosessen bak utbyggingene ved Oslo universitetssykehus har vært lang, omfattende og grundig – fra arealutviklingsplanen, som kom i 2012, til idéfaserapport 1 og 2 i 2014 og 2015, der flere alternativer ble presentert. Dette ble etterfulgt av konseptfaserapporter, der utbyggingen av Radiumhospitalet, Aker og Rikshospitalet ble utredet. Det er gjennomført eksterne kvalitetssikringer og flere tilleggsutredninger.

Også Oslo kommune har hatt saken til behandling i flere omganger, der det inntil ganske nylig var et flertall, med Høyres støtte, til alternativet på Gaustad og et nytt lokalsykehus på Aker.

Så er det riktig at flere av partiene nå har snudd lokalt. I Oslo bystyre er det nå kun Høyre som støtter et nytt, moderne sykehus på Gaustad, og som forholder seg til det faktum at for å realisere Aker sykehus for Groruddalens befolkning er det ikke noe alternativ til Gaustad. Alle som sier noe annet, uttaler seg på feilaktig grunnlag.

Det Oslos befolkning ønsker seg, er først og fremst et topp moderne sykehus, og de er faktisk ikke så opptatt av beliggenhet. Det er det bystyret som er. Høyre har etter-valgsundersøkelser og valgundersøkelser og undersøkelser generelt som spør direkte om viktigheten av å beholde Ullevål sykehus, og litt etter husken mener jeg at det var under 1 pst. i Oslo som svarte at dette var viktig. Når det gjelder Høyres velgere, er det en liten overvekt av velgerne som prefererer Ullevål, men når vi spør dem hvor viktig det er for dem, sier de at det ikke er viktig.

Når en nordlending, representanten Cecilie Myrseth, anerkjenner at Oslo har et av Norges dårligste sykehusbygg, og at Oslos befolkning fortjener bedre, bør vi Oslo-folk lytte nøye. Som representant for Oslo støtter jeg planene om at Oslos befolkning får det helsetilbudet de fortjener, og at regjeringen går videre med planene om å bygge Gaustad og realisere Aker sykehus. Hvis man ikke ønsket en statlig plan, burde Oslo bystyre søkt å påvirke, ikke bare si nei.

Seher Aydar (R) [16:13:54]: Det er ikke slik at en påstand blir sann bare fordi den blir gjentatt mange ganger. Det er faktisk ikke sant at alternativet er enten tut og kjør med en statlig reguleringsplan – med planer som fagfolkene, de ansatte og befolkningen i Oslo roper varsko om – eller at man må utsette i ti år til. Det er ikke sånn det er.

Alle partier på Stortinget har hatt muligheten til å stemme for å utrede Ullevål-alternativet ordentlig, flere ganger. Det at de ikke har valgt å gjøre det, er et problem, for hadde man gjort det for lenge siden, kunne vi faktisk ha gått videre med de planene – hvis de var gode nok. Men dette valgte Stortinget å stemme ned gang på gang.

Så er det slik at Ullevål-tomten er stor. Man har mulighet til å bygge videre ved kapasitetsbehov. Det er viktig, for befolkningsvekst og en aldrende befolkning gir behov for flere behandlinger, og da må vi kunne bygge ut. Men det å selge en tomt som er så stor bare for å bygge på en mindre, det skjønner jeg ingenting av. Det er helt riktig at det viktigste for Oslo-folk ikke er hvor det ligger, og da skjønner jeg ikke hvorfor det er så viktig for regjeringen at det absolutt skal ligge på Gaustad. Det skjønner jeg virkelig ikke. Det viktigste er at vi har sykehusbygg på et stort areal der vi kan bygge ut, som fungerer for befolkningen.

Det blir sagt at Groruddalen skal få Aker sykehus tilbake, og også Heidi Nordby Lunde fra Høyre gjentok det. Men realiteten er denne: I etappe 1 skal fortsatt Grorud og Stovner være på Ahus. Ahus er overfylt og har kapasitetsproblemer fra før av. Så sies det at ifølge målbildet skal disse to bydelene senere til Aker, men problemet er at det er ikke konkretisert eller faktisk finansiert, så vi vet egentlig ikke helt sikkert.

Vi har tidligere stilt helseministeren skriftlig spørsmål om hvorvidt det er slik at salg av Ullevål-tomten er

en forutsetning for å få Aker som lokalsykehus for hele Groruddalen, og jeg må være ærlig og si at det er veldig vanskelig å tyde svaret 100 pst. Er det ja eller nei? Det er usikkert. Poenget er at det er usikkert om hele Groruddalens befolkning får Aker som lokalsykehus, og det er et problem. Da kan vi slutte å skyve Groruddal-befolkningen foran oss og faktisk tilby dem det de trenger, og det er et lokalsykehus i deres egen kommune, deres eget fylke, ikke et annet sted der det i tillegg også er et ganske lite kollektivtilbud.

Ola Elvestuen (V) [16:16:53]: Jeg synes denne replikkrunden var veldig avslørende. Her står vi tydeligvis overfor en regjering som har bestemt seg 100 pst. for hva de har tenkt å gjøre; de kommer ikke til å hensynta noen som helst av de innspillene eller de betraktningene som plan- og bygningsetaten har med tanke på kulturlandskap og naturverdi, og med tanke på volum og størrelse på den utbyggingen som skal være, sett opp mot omgivelsene. Her opptrer man som en utbygger som har hatt sin egen interne prosess, og har bestemt seg – og det er det man skal få gjennom uansett hva andre måtte mene, og med et egenprodusert regelverk som ingen andre vil kunne få lov til å benytte seg av. Det er ikke noen tvil om at alternativet i Oslo er at Aker skal bygges, og så er det å bruke Ullevål-tomten. Den er stor, den er fleksibel, og det er den man burde tatt utgangspunkt i for lenge siden. Dette er en prosess som har hatt en skakkjørt start, og så bare utvikler det seg etter hvert.

Så er det mange ting å sette spørsmålstegn ved, ikke minst hvordan behandlingen på Gaustad skal foregå mens utbyggingen skal gjøres samtidig. For det er ikke noen tvil om at det er et stort byggeprosjekt man da setter i gang, og så skal man samtidig ha en aktivitet på omtrent samme område. Om det kommer til å henge sammen, er det all mulig grunn til å stille spørsmål ved. Den samme vedvarende problemstillingen kommer tilbake hele tiden: Her vil man bygge et sykehus som er for stort i seg selv, men likevel for lite i forhold til den tomten det skal inn på, og også i forhold til de framtidige behovene som kommer til å være i Oslo. Det vil være nye prosesser hvor man må ha nye utbygginger også i årene framover.

Selv om det ikke kom noe tydelig svar her, er det vel ingen tvil om at det folkevalgte organet i Oslo er bystyret, og det er ingen tvil om at det er bystyret i Oslo som overkjøres i denne saken. Så svaret burde være tydelig på akkurat det. Det er ingen tvil om at hva regjeringen bryr seg om, er å gjennomføre sine egne planer. Det handler verken om å lytte til lokalbefolkningen eller om å lytte til det lokaldemokratiet som styrer Oslo.

Bård Hoksrud (FrP) [16:19:45]: Vi har fått en regjering som i regjeringsplattformen skriver at lokaldemokratiet skal bestemme, og at det skal være slutt på statlig overkjøring. Jeg skjønner at Senterpartiets representanter i denne salen må sitte og vri seg når de hører svarene både fra statsråden og fra Høyre og Arbeiderpartiet i denne saken. Det er et prestisjeprosjekt som har gått fra den tidligere helseministeren til den nye helseministeren, hvor man bare tenker at man skal kjøre gjennom uavhengig av hva fagfolk, Oslo bystyre og innbyggerne i denne byen faktisk ønsker.

Det kommer til å bli en milliardbonanza. Jeg er helt sikker på at det er et lurveleven på bakrommet i Arbeiderpartiet. For det må være ganske spesielt at man har en regjering som bare knekjører sine egne og flertallet i Oslo bystyre. Arbeiderpartiet i Oslo er tydelig på at de ikke vil ha den løsningen som regjeringen nå bare kjører gjennom, med store kostnadsoverskridelser man er helt sikker på kommer.

Jeg tror at det som har vært litt av utfordringen, er at det har vært liten vilje til faktisk å få vurdert Ullevål på en skikkelig, ordentlig måte og ta en full gjennomgang. Hadde man gjort det, hadde sannsynligvis resultatet vært et annet, men det har vært mye motstand mot det her.

Jeg synes også det er ganske utrolig at man nå skal bygge en enorm koloss på Gaustad som skal inneholde både somatikk og psykiatri. Vi har altså stått midt oppe i en pandemi og burde ha lært noe om hvordan man bygde sykehus den gangen Ullevål ble bygd, som et pandemisykehus. Men tydeligvis er dette noe man ikke gidder å bry seg om i det hele tatt. Jeg tror også mange representanter i denne salen, som ikke er til stede nå, men som kommer fra andre deler av Helse Sør-Øst, vil være bekymret over den økonomibonanzaen vi kommer til å se, hvor milliardene vil fly utover.

Jeg mener det er viktig å lytte til befolkningen i Oslo, jeg mener man skal gjøre det. Det er spesielt at man har en regjering med en finansminister som har løpt landet rundt og skrytt av hvor viktig det er at man nå skal slutte med å overstyre lokaldemokratiet, men som ved en av de første anledningene gjør det, sammen med partiet han sitter i regjering med. Og man ser at det er de samme partiene som er veldig kritiske i landets hovedstad. Fremskrittspartiet har også vært kritiske; vi har stilt mange, mange spørsmål og utfordret regjeringen, både da vi satt i regjering og ikke minst etterpå, på faktisk å få vite hva konsekvensene av dette er. Det aller viktigste for Fremskrittspartiet er pasientene, at pasientene skal få skikkelig god behandling, men vi tror ikke at løsningen med Gaustad fører til det.

Marian Hussein (SV) [16:23:04]: En gang i tiden ble Ullevål-tomten gitt i gave for sykehusdrift, for at det skulle være et pandemisykehus, og nå, rett etter en pandemi, kjører vi – mot oslomyndighetenes vilje – en statlig regulering for å bygge et luftslott og et sykehus som

ikke kommer til å ivareta pandemihensynet. For det luftslottet som skal bygges på Gaustad, der Rikshospitalet ligger, har ikke nok areal til at vi vil komme godt nok ut av det.

Oslo ønsker et trygt sykehustilbud. Oslo ønsker et sykehus med nok plass og kapasitet, et sykehus der de ansattes stemme høres, og vurderinger til ansatte lyttes til. Oslofolket har gått i demonstrasjonstog, de har sagt fra, de har valgt det politiske flertallet for faktisk å gjøre noe med dette. Men hva gjør vi da? Jo, vi snur oss rundt og gjør det motsatte av det vi sa. Senterpartiet og Arbeiderpartiet gikk rundt i Oslo og lovte at de skulle gjøre noe med dette sykehusbygget, at det skulle reverseres. Jeg tror Trygve Slagsvold Vedum nesten bodde i Groruddalen. Han mente at vi skulle lytte til folk i Groruddalen, at han skulle ta dem på alvor, osv., men så snart han ble finansminister, var ikke oslofolk så viktige lenger.

Istedenfor at tiden for lokal overkjøring er forbi, burde det stå at tiden for å snakke sant når man driver valgkamp, er forbi, for vi får ikke en oppslutning om demokratiske valg hvis vi ikke lytter til folk, hvis vi ikke tar dem på alvor. Og jeg skulle likt å se hvilken annen politiker i denne sal som hadde oppført seg sånn, hvis det ikke hadde vært for fortellingen om at folk i Oslo er så mektige eller får så mye.

Oslo kommer til å få et sykehus som ikke er funksjonelt, og som ikke ivaretar framtidens behov. Det er med stor sorg jeg også registrerer at statsråden heller ikke svarte på mitt spørsmål om hvordan hun vil unngå at de økte kostnadene – med mål om effektivisering av driften – ikke blir sendt til ansatte og pasienter. Siste ord er nok ikke sagt, men med det er vel tiden min også ute.

Presidenten: Det er den.

Representanten Seher Aydar har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Seher Aydar (R) [16:26:17]: Senterpartiets stortingsrepresentant, Per Olaf Lundteigen, sa i et intervju til Dagbladet:

> «Dette er et gigantisk prosjekt med så mange svakheter, faglig og økonomisk. Prosessen er i strid med alt som er av krav til sykehusplanlegging.»

Videre påpekte han at det ikke står noe om statlig regulering i Hurdalsplattformen. Representanten Lundteigen vet veldig godt at det har vært viktig for Senterpartiet å ikke overkjøre lokaldemokratiet. Min oppfordring til alle senterpartirepresentantene er å lytte mer enn hva man har gjort til nå, til lokalbefolkningen og ikke minst til sin egen stortingsrepresentant, Lundteigen. Og min oppfordring til alle representantene fra Oslo Arbeiderparti som gikk til valg på dette, er at de faktisk gjør det de har lovet befolkningen som har valgt dem inn.

Cecilie Myrseth (A) [16:27:23]: Regjeringen gjør det den har sagt den skal gjøre. Den gjør det som står i Hurdalsplattformen, og den tar pasienten på alvor. Det betyr at vi sikrer at man får nye, moderne sykehusbygg i Oslo. Det er ikke grusomt, det er en veldig bra ting, selv om man kan få inntrykk av noe annet når man hører på debatten her i salen. Man sikrer at man får moderne bygg og innhold, som tross alt er det aller viktigste for pasienten. Man sikrer at man får økt kapasitet.

Så må jeg nok en gang ta avstand fra disse påstandene om at man overkjører demokratiet. Dette har vært en veldig lang prosess, det har vært mange runder i denne salen, men man gjorde altså et viktig vedtak i 2016. Man gjorde et viktig vedtak i 2018, og man godkjente en låneramme her i Stortinget i 2020, og det var vel rundt da man snudde her i Oslo. Men fram til da var man jo om bord. Man har altså fulgt et prosjekt for å få det realisert, i tråd med de vedtak og de prosessene som har vært. Det er ikke å overkjøre lokaldemokratiet. Men det man egentlig tar til orde for her i salen, er nye utsettelser – ingen framdrift, egentlig – og nye utredninger, er det til og med blitt sagt, og å øke kostnadene. Vi vet at skal man samle dette på Ullevål, blir det altså 12,8 mrd. kr mer. Spørsmålet er: Hvor skal vi ta de pengene fra? Hvilke andre helseregioner, sykehus og tjenester skal betale for det? Det er realiteten, og det synes jeg man burde ha med seg når man står her og er veldig høy og mørk. I tillegg vil det ta syv år ekstra, og det er syv år jeg mener at vi ikke har. Vi må få dette på plass nå.

Og så kan jeg forsikre om at det ikke er noe lurveleven på noe bakrom som jeg kjenner til. Det er god stemning. Det viktigste for denne regjeringen er at man nå tar pasienten på alvor og gir pasientene i Oslo det tilbudet de fortjener, og det er nye, moderne sykehusbygg, ikke flere utsettelser.

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [16:29:55]: Å diskutere OUS her i Stortinget frembringer følelser, og det frembringer mange ulike meninger.

Vi har et særskilt ansvar for også å se helheten. Representanten Bård Hoksrud sier f.eks. at de øvrige pasientene i Helse Sør-Øst vil kunne tape på at Oslo universitetssykehus bygges, fordi han forventer at alle rammer skal sprenges. Det er det ingen av oss som forventer. Vi er klar over at det er høye byggekostnader, og at vi må ta det med i regningen, men det gjelder jo uansett hva som skal bygges. Det de øvrige pasientene i Helse Sør-Øst fortjener, er at vi nå får gjennomført dette utrolig viktige prosjektet i Oslo.

Jeg har selv vært sykepleier på Ahus. Jeg begynte som sykepleier på Ahus i 2011, og jeg jobbet der i akkurat ett år, på lungeavdelingen. Aker sykehus ble lagt ned omtrent samtidig. Da ble det overført tre bydeler fra

Oslo til Ahus. De er der fortsatt. Samtidig ble samhandlingsreformen innført. Det var tøffe vakter, president – det vet jeg presidenten kan kjenne seg igjen i. Men det er faktisk på tide at de som sogner til Ahus, får tilbake hele Ahus. Det er viktig for pasientene i Ahus'opptaksområde at planene for Oslo universitetssykehus fortsetter – og blir gjennomført. Noen ganger må vi også ta ansvar for å lytte til de stemmene som kanskje ikke alltid protesterer, kanskje ikke alltid demonstrerer, men som har behov for at vi ser helheten rundt de helsetjenestene vi skal gi dem. Det er kanskje ikke så mange av de pasientene som kan slite med kapasiteten på Ahus, som har krefter og stemme nok til å si ifra. Dem har vi også et ansvar for å sikre. Det samme gjelder pasienter i Buskerud, i Telemark og alle pasienter som tilhører Helse Sør-Østs opptaksområde. De fortjener faktisk at Oslo universitetssykehus nå bygges ferdig.

Jeg er enig med min kollega fra Oslo, Heidi Nordby Lunde: Det viktigste med dette er at Oslos befolkning får topp moderne og gode sykehus. Men det er virkelig også viktig for alle de andre pasientene i Helse Sør-Øst – og sågar i hele landet.

Hans Inge Myrvold (Sp) [16:32:53]: Eg trur denne debatten no går inn for landing. Ein kan setja spørsmålsteikn ved om det faktisk er helse- og omsorgskomiteen som har mynde til å ta stilling til denne saka – ho gjeld jo eit forslag om statleg reguleringsplan eller ei, som ein del av verktøykassa – eller om det skulle ha lege til ein annan komité å handsama ho.

Samtidig haglar det med ein del både påstandar og karakteristikkar som eg ynskjer å svara på. Det er nokre parti som gjev kraftig uttrykk for meininga si i debatten i dag. Kvar var desse partia og representantane då dei faktiske planane vart vedtekne? Og kvar var då den røysta dei framfører med i dag?

Ein er no komen i ein prosess der regjeringa har sett på alternativa for korleis ein skal realisera prosjektet som eit fleirtal i denne forsamlinga har slutta seg til. Det meiner eg det er ansvarleg av regjeringa å vurdera.

Representanten Hoksrud er overgjeven over at ein valsar over lokaldemokratiet. Kvar er representanten Hoksrud når t.d. store motorvegprosjekt skal forserast – og for så vidt også representanten Elvestuen, som legg stor vekt på naturmangfald og naturverdiar? Det er uerstattelege verdiar som vert øydelagde med t.d. forsering av statleg plan i samband med E39 og ferjefri kyststamveg. Det er råd å trekkja fram mange paradoks her, men det vert for tynt å bruka så sterk innestemme.

Presidenten: Marian Hussein har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Marian Hussein (SV) [16:35:05]: Representanten Trøen var inne på det at Aker sykehus ble lagt ned mot befolkningen i Oslos vilje. I hvert fall ønsket ikke vi fra Groruddalen å bli stuet inn på Ahus sammen med resten av Akershus, men den gangen fikk vi heller ikke velge helt selv, vi fra Stovner og Groruddalen. Nå nylig var jeg i en debatt med representanten Trøen, hvor også debatten om det å lytte til fagfolk og klinikere og ikke spare oss til fant var viktig for representanten. Da hadde jeg jo håpet at også Høyre i denne saken så at det er behov for å tenke nytt og lytte til fagforeningene og fagpersonalet som sier fra om at dette sykehusbygget ikke er det vi trenger for framtiden, og at vi ikke kan bygge og effektivisere oss ned, men at vi må bygge stort, med nok plass, som Ullevål-tomten (presidenten klubber) også gir mulighet for.

Presidenten: Da var det minuttet gått – det går fort, 1 minutt er ganske kort.

Bård Hoksrud (FrP) [16:36:25]: Til Cecilie Myrseth: Det var kanskje ikke sånn at det var lurveleven på bakrommet, men det var i hvert fall lurveleven i full offentlighet i Arbeiderpartiet når det gjelder utbygging av sykehuset i Oslo.

Så er det morsomt å høre på representanten fra Senterpartiet, som har et stort behov for å prøve – jeg vet ikke helt hva jeg skal kalle det – å prate bort hva hans eget parti faktisk gjør. Fremskrittspartiet har vært tydelig på at vi skal bygge ut motorvei. Vi har sagt at vi kan være villige til faktisk å bruke statlig regulering der, fordi det er viktig og vi vil ha det. Her er det sånn at Senterpartiet har vært tydelige i denne byen. Jeg har sett finansministeren løpe rundt i valgkampen sammen med Senterpartiets førstekandidat i Oslo for å si at man skal lytte til lokaldemokratiet og ikke bygge på Gaustad, men bygge på Ullevål.

Jeg synes også det er litt spesielt at enkelte representanter slår fast at det koster 12,8 mrd. kr mer hvis man skal bygge ut på Ullevål. Vi har i hvert fall utfordret mange, mange ganger på kostnadene – hvis man hadde gjort en skikkelig, full utredning av Ullevål. Det har det dessverre vært lite vilje til. Fremskrittspartiet i Oslo er veldig tydelig på at de ikke ønsker å bygge ut på Gaustad; de ønsker å bygge ut på Ullevål og se på løsningene der.

Så til representanten Trøen: Da håper jeg Høyre kommer til å være med. For med det vi ser nå, tror jeg det kommer til å bli kostnadsoverskridelser. Da må det ikke ramme sykehuset presidenten er fra, i Vest-Agder, eller sykehuset i Telemark, sykehuset i Buskerud eller andre sykehus, som ofte opplever at når det er store investeringsoverskridelser, er det sykehusene i helseforetaket – de andre sykehusene – som faktisk opplever at de blir kuttet ut. Da – til representanten Trøen – er jeg ikke sik-

ker på om de pasientene føler at det er dette som er det viktigste.

Vi i Fremskrittspartiet er villige til å bruke mer penger på å bygge ut sykehus i Oslo, men vi må også bygge ut sykehus andre steder, og vi må slutte å bygge med for liten kapasitet. Der sa statsråden noe om hva hun tenker, men jeg synes også man burde tatt inn over seg at det er viktig å tenke pandemi og erfaringen vi har med det. Da er jeg ikke sikker på om det lureste er å putte alt inn i en svær greie. Da tror jeg faktisk det hadde vært smartere å tenke pandemi og fortsatt bygge ut med tanke på det, noe flere av sykehusene våre har vært bygd ut for.

Jeg skjønner at det er lite respons på det, og det får det bare fortsatt være, men jeg er opptatt av alle pasientene og at alle pasienter i Norge skal ha et godt sykehustilbud. Derfor er Fremskrittspartiet det partiet som er tydeligst på at vi skal bruke mer penger på både investering og drift av sykehusene.

Presidenten: Representanten Ola Elvestuen har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Ola Elvestuen (V) [16:39:37]: Det var spørsmål om hvor partiene har vært. Venstre har i hvert fall vært imot disse planene på Gaustad siden første gang vi hørte om dem. Vi tok det ikke nok på alvor, for i de første planene handlet det jo om at man skulle lage et lokk over Ring 3; det var det ingen som egentlig trodde ville være mulig. Så er disse planene bare blitt videreført og videreført, sånn at bygget blir større og større på en mindre og mindre tomt og blir et dårligere og dårligere prosjekt. Det er et dårlig byutviklingsprosjekt. Det er for stort, det er ødeleggende for omgivelsene, og det er ødeleggende for naturmiljøet i nærheten.

Ingen andre ville fått lov til å gjøre det staten nå prøver å dra igjennom. Vi får også tydelig høre at staten egentlig ikke bryr seg om de negative effektene for området det skal bygges inn i, og ikke engang – det er jo det denne saken handler om – vil tillate at den vanlige planprosessen i kommunen skal gå sin gang for å få fram de ulike standpunktene også der.

Til slutt: Da Venstre satt i regjering, ble det ikke lagt fram noen forslag om statlig regulering.

Truls Vasvik (A) [16:40:54]: Jeg måtte tenke litt, for representanten Hoksrud er så veldig opptatt av hva andre sykehus i Helse Sør-Øst tenker. Da slo det meg at jeg hadde lest noe i Aftenposten 24. februar 2022. Jeg siterer – og det er godt jeg har litt god tid:

> «Følelser for Ullevål bremser sykehusutviklingen.
>
> Denne saken er altfor viktig til at det kun skal være en sak for Oslo og dets innbyggere.
>
> I Oslo skal det bygges fremtidsrettede og moderne sykehus, og to regjeringer har godkjent et målbilde som vil innebære en investering på over 50 milliarder kroner. Planene burde definitivt skape engasjement og optimisme, men i nyhetsbildet fra Oslo er det alt annet enn begeistring som preger saken. Politikerne i Oslo krever at de får bestemme og protesterer på det de mener er statlig overkjøring.
>
> Det er dessverre få stemmer fra områdene utenfor Ring 3 som deltar i debatten. Utbyggingen dreier seg riktig nok om lokalsykehusstrukturen i Oslo, men i enda større grad handler det om hvordan Oslo universitetssykehus (OUS) skal kunne levere gode regionale og nasjonale sykehustjenester de neste 50 årene.
>
> Seks av ti pasienter ved OUS kommer fra andre deler av landet. Derfor er denne saken altfor viktig til at det kun skal være en sak for Oslo og dets innbyggere. En ny sykehusstruktur i Oslo må sikre gode helsetjenester for alle.
>
> I dag har Oslo to sykehus som driver med mye av det samme. Dersom vi reduserer dagens dublering av spesialisthelsetjenester i Oslo, blir det enklere for øvrige sykehus å rekruttere sårt tiltrengt helsepersonell.
>
> Hvis derimot OUS ikke effektiviserer driften, vil sykehusene i hovedstaden ha behov for mesteparten av de nyutdannede spesialistene, og sykehusene i distriktene vil få enda større rekrutteringsproblemer enn det de har i dag. Å samle kompetanse og ressurser i Oslo er derfor god distriktspolitikk.
>
> Jeg kan forstå at rekrutteringsutfordringene i Innlandet, i Telemark eller i Nordland ikke er det som opptar fagmiljøene på Rikshospitalet og Ullevål i deres lokale lokaliseringskamp. Men det bør bekymre alle som er opptatt av god pasientbehandling i hele Norge.
>
> Hvorfor kan ikke et nytt sykehus ligge på Ullevål? Beregningene viser at en Ullevål-løsning blir mye dyrere. Men viktigst av alt – en slik løsning vil forsinke prosessen med flere år, og det har vi ikke tid til. Norske pasienter fortjener ikke at denne saken trekker enda mer ut.
>
> Jeg ønsker meg derfor et nytt og moderne sykehus på Gaustad, og jeg støtter derfor de planene som er lagt frem og vedtatt. Aker sykehus blir et topp moderne lokalsykehus for Oslos befolkning. Alle vi andre bør kreve at det tas hensyn til pasientbehandling i hele landet – og derfor bør det bygges et nytt og moderne sykehus på Gaustad.»

Siden jeg ikke skal kyte på meg denne teksten selv, tenkte jeg å opplyse representanten Hoksrud at dette er

skrevet av representantens lokale sykehusdirektør ved Sykehuset Telemark. Så det er virkeligheten der ute.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 4.

Sak nr. 5 [16:43:41]

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Seher Aydar og Tobias Drevland Lund om kutt i lederlønningene i helseforetakene (Innst. 355 S (2021–2022), jf. Dokument 8:202 S (2021–2022))

Presidenten: Etter ønske fra helse- og omsorgskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringa.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil syv replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringa, og de som måtte tegne seg på talerlista utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Morten Wold (FrP) [16:44:35] (ordfører for saken)**:** La meg først takke komiteen for samarbeidet i denne saken, altså et representantforslag om at det skal foretas kutt i lederlønningene i helseforetakene.

Komiteen har merket seg brevet fra helse- og omsorgsminister Ingvild Kjerkol av 4. mai 2022, samt at det ikke er kommet noen høringsinnspill til representantforslaget. Komiteen har merket seg statsrådens uttalelse, der det uttrykkes at statens forventninger til selskaper med statlig eierandel fremgår av eierskapsmeldingen. Retningslinjer for lederlønn og annen godtgjørelse innebærer bl.a. at lederlønningene skal være konkurransedyktige, men ikke lønnsledende. Komiteen påpeker at det er styret i det enkelte helseforetaks ansvar å fastsette daglig leders lønn.

Et flertall i komiteen tilrår at representantforslaget ikke vedtas. Tilrådingen fremmes av medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti. Jeg antar at de forskjellige partiene selv vil redegjøre for sine standpunkter i saken, så la meg derfor bare kort nevne Fremskrittspartiets ståsted.

Da Fremskrittspartiet satt i regjering, ble det nedsatt et lederlønnsutvalg for å gjennomgå lederlønnssystemet og fremme forslag til eventuelle forbedringer. Utvalget skal legge frem sin innstilling i neste uke, og vi mener man må avvente denne rapporten før det vedtas nye retningslinjer for lederlønninger og andre typer godtgjørelser for ledere i staten, dersom regjeringen Støre ønsker å følge opp anbefalingene som kommer. Utvalgets forslag skal ivareta at staten ikke skal være lønnsledende, men ha konkurransedyktige vilkår for toppledere. Det er også viktig å understreke at det er helseforetakenes styrer som fastsetter lederlønningene. Det mener Fremskrittspartiet er riktig, fremfor at Stortinget skal legge premissene for lønningene.

Også Fremskrittspartiet peker på viktigheten av at offentlige lederlønninger er konkurransedyktige sammenlignet med privat næringsliv, for å sikre god rekruttering av kandidater med tilfredsstillende kompetanse. Skal man klare dette, må lederjobbene i helseforetakene være attraktive arbeidsplasser. Det vil også sikre at den offentlige helsetjenesten klarer å holde på kompetente ledere, fremfor at de søker seg til private selskaper med bedre betingelser.

Even A. Røed (A) [16:46:52]: Staten gir sine forventninger til selskapene med statlige eierandeler gjennom eierskapsmeldingen. Det har også blitt gjort der vi sier at lederlønningene skal være konkurransedyktige, men ikke lønnsledende. Det skal legges vekt på moderasjon. Vi skal forvente at eventuelle sluttvederlag eller etterlønn ikke overstiger tolv månedslønner i sum, og dersom ledende ansatte selv tar initiativ til å avslutte arbeidsforholdet sitt, skal det ikke gis sluttvederlag. Sluttvederlagene skal reduseres krone for krone dersom den ledende ansatte tiltrer i ny stilling. Den typen avtale som tidligere administrerende direktør i Helse Vest hadde, vil vi ikke se med dagens retningslinjer, men det er også sånn at med ledere som med andre må arbeidsgiver forholde seg til tidligere, lovlig inngåtte avtaler. Det betyr at vi må forholde oss til de avtalene vi har, og sikre at vi forbedrer praksisen av lederlønninger i framtiden.

Regjeringen vil gjøre nye vurderinger av statens forventninger innen lederlønnsområdet for helseforetakene og andre selskaper i forbindelse med arbeidet med ny eierskapsmelding. Den får vi til Stortinget på vanlig måte, og det vil være riktig sted å ta disse sakene videre. I det videre arbeidet skal Hurdalsplattformen tas med. Der er vi tydelig på at vi skal ha nye retningslinjer som bidrar til å redusere lønnsforskjeller, og at lederlønnsutviklingen i offentlig sektor ikke skal overskride det som er gjennomsnittlig lønnsutvikling i samfunnet.

Det er viktig at vi viser moderasjon i offentlig sektor og blant de selskapene det offentlige eier. Samtidig er det viktig at vi sikrer at vi rekrutterer de lederne som bidrar til å styrke vår felles helsetjeneste. Det er fullt mulig uten lønnsgalopp og umusikalske etterlønnsordninger, men med moderasjon og gode retningslinjer som det rapporteres på. Da vil vi sikre transparens, og det vil bidra til å styrke tilliten. Regjeringen leverer på dette gjennom en tydelig strategi for hvordan vi skal sikre og håndtere dette arbeidet videre.

Sandra Bruflot (H) [16:49:24]: Høye lederlønninger i staten er ikke noe nytt fenomen, det har blitt diskutert fra denne talerstolen mange ganger, men det er heldigvis heller ikke sånn at det ikke er gjort noe med dette før. Høyre i regjering strammet inn bruken av etterlønn og retrettstillinger i statens lederlønnssystem, og det er satt ned et lederlønnsutvalg for å gjennomgå lederlønninger og foreslå forslag til forbedringer.

Hvis regjeringen Støre vil følge opp den rapporten, kan det lages nye retningslinjer for lederlønninger og andre godtgjørelser for ledere i staten, og det høres det også ut som at skal gjøres. Utvalgets rapport skal ivareta det jeg tror flertallet i denne salen også mener: Staten skal ikke være lønnsledende, men skal ha konkurransedyktige vilkår for toppledere.

Det er helt riktig, som også regjeringspartiene skriver i sine merknader, at man må passe på hele pakken av hva man kan motta i lønn og honorarer. Helsepersonell har opplysningsplikt, og det er viktig at det er åpenhet rundt bierverv. I noen tilfeller kan ikke ansatte ha bierverv hvis det står i direkte konkurranse med egen arbeidsgiver i det offentlige.

Når det er sagt, skal vi passe oss for å gjøre helsetjenesten mindre attraktiv for helsepersonell i det offentlige ved at de ikke har mulighet til å gjøre hverdagen og arbeidslivet fleksibelt, ved f.eks. å jobbe noen prosent i det offentlige og ha bierverv som ikke konkurrerer ved siden av. Vi må styrke heltidskulturen i helseforetakene, samtidig som vi skal la arbeidstakere ha muligheten til å velge arbeidsformer som passer for den enkeltes livssituasjon. Regelverket for bierverv må være godt regulert, og det må være basert på åpenhet.

Det er og skal være helseforetakene som fastsetter lederlønningene, men det er også helt greit at vi i denne sal har noen forventninger til og premisser for den fastsettelsen når pengene bevilges fra Stortinget. Det er hard kamp om pengene som bevilges til helse, og man kan spørre seg om hvor høy lønn man egentlig skal måtte ha for å være motivert for å gjøre en god jobb. Ledere i staten skal og bør ha en konkurransedyktig lønn, og vi skal kunne rekruttere og beholde gode, kompetente ledere. Jeg tror de aller fleste i denne sal er helt enige om de premissene som ligger til grunn.

Hans Inge Myrvold (Sp) [16:52:05]: Intensjonen bak dette representantforslaget frå Raudt er bra. Auka fokus og merksemd på lønsutvikling for statlege leiarar er viktig, og denne regjeringa har frå dag éin teke eit viktig grep rundt saka.

Gjennom Hurdalsplattforma har regjeringa definert tydelege mål og strategiar, gjennom bl.a. å utarbeida nye retningslinjer for leiarløner og å sikra at leiarløner i offentleg sektor ikkje overskrid anna lønsutvikling i samfunnet. Det er heilt avgjerande å få hand om desse elementa i forvaltninga. Me er kjende med at ikkje alle avtalar som er inngådde i helseføretaka, har bidrege til moderasjon og sunn fornuft – eller magemål, slik eg skulle ha sagt det heime i Hardanger. Regjeringa har gjennom kommunal- og distriktsministeren òg teke tak i det oppnemnde leiarlønsutvalet. Ein har forsterka og forbetra mandatet til dette utvalet, som snart legg fram rapporten sin. Rapporten vil danna eit godt grunnlag for den vidare politiske diskusjonen og tilnærminga til korleis ein frå Stortinget kan gjera naudsynte grep frametter.

Samstundes har helse- og omsorgsministeren allereie i sitt fyrste føretaksmøte med helseføretaka i januar sytt for nye og betre rapporteringsrutinar, dette for å sikra transparens og mogleg handlekraft i oppfølginga av det som er kjernen i saka, lønsutviklinga for statlege leiarar. Summen av dette er veldig bra. Denne regjeringa tek viktige grep rundt den offentlege forvaltninga, noko som etter mitt skjønn burde hatt den største tillit frå Stortinget.

Marian Hussein (SV) [16:54:16]: Det vakreste med Norge er små forskjeller, og det kjente uttrykket om at det er forskjell på Kong Salomo og Jørgen Hattemaker, mener jeg ikke tilhører våre helseinstitusjoner. De galopperende lederlønningene vi har sett de siste årene, særlig etter at helseforetaksmodellen ble innført, er det viktig at vi tar med oss og setter en stopper for, for de viktigste folkene er de som jobber i helsevesenet vårt. Vi er like avhengige av disse helsetoppene som vi er av portører, sykepleiere, helsefagarbeidere og renholdspersonale i helsevesenet. Jeg mener det er viktig at vi ser på disse stillingene sammen, og jeg blir bekymret når styreledere for ulike helseforetak trekker fram at motivasjon for å ha de dyktigste folkene er grunnen til at man har latt dette løpe løpsk.

Jeg mener at ingen i helsevesenet bør tjene mer enn statsministeren, for vi skal bruke de kronene vi har i fellesskapet, til pasientene, og sikre hele og faste stillinger til det personalet vi har. For hvis prinsippet om lønn som motivasjon er viktig, skulle jeg ønske at flertallet i denne sal var villige til å bla opp, sånn at vi faktisk fikk gitt sykepleierne og helsepersonellet vi har, den lønnen de faktisk fortjener.

Jeg mener at vi har flere utfordringer med helsevesenet vårt. Vi snakket i sted om Sykehusbygg, vi har innsatsstyrt finansiering, og vi har mange ledermodeller som New Public Management legger opp til, som utfordrer også de prinsippene og det vi ønsker i Norge: en god norsk modell, der man faktisk også ivaretar helsepersonell og tillitsvalgte. Vi trenger ikke mer topptung ledelse og flere direktører i helsevesenet. Vi trenger et

helsevesen som løser de oppgavene vi har. Derfor skulle jeg ønske at det var flere som stemte for forslagene vi behandler i dag.

Jeg tar opp de forslagene SV er med på.

Presidenten: Da har representanten Marian Hussein tatt opp de forslagene hun viste til.

Seher Aydar (R) [16:57:23]: I sykehusene er det vanskelige prioriteringer bak all bruk av penger. Det er viktig for hele samfunnet at pengene i helsebudsjettene brukes til best mulige helsetjenester for befolkningen. Likevel øses det hvert år ut millioner i skyhøye lederlønninger.

Nesten 200 helsetopper tjente mer enn helse- og omsorgsministeren i fjor, og 70 av disse tjente mer enn statsministeren. Det er et enormt gap mellom helsetoppenes lønns- og arbeidsvilkår og vilkårene til helsepersonell og andre sykehusansatte, som gjør selve jobben. Det er en myte at høye lederlønninger er viktig for å sikre gode tjenester. Toppledernes betydning for hvor godt bedriften går, er ofte overvurdert. Det er liten sammenheng mellom størrelsen på toppledernes godtgjørelser og hvordan bedriften gjør det. La meg understreke at Rødt jobber for at sykehusene ikke skal drives som bedrift, men dessverre gjøres det i dag.

Det pøses ut millioner i lederlønninger i helseforetakene, selv om det har tilnærmet null effekt for god og effektiv ledelse, og det har til og med negativ effekt. Forskning viser nemlig også at store gap mellom lederes og ansattes lønninger kan gå ut over motivasjonen til de ansatte. Det er en risiko vi ikke har råd til å ta midt i en helsepersonellkrise.

Det er ikke på toppen helseforetakene sliter med å rekruttere. Det er på gulvet vi mangler folk. Flere av yrkesgruppene, også de med høyskoleutdanning, som er ansatt i helseforetakene, tjente mindre enn ansatte i andre sektorer med tilsvarende utdanning. Samtidig har lederlønningene økt langt utover hva som er rimelig innenfor offentlig sektor. Det er ikke sånn man bygger et solid lag.

Kontrasten mellom de knallharde prioriteringene pasientene og ansatte blir møtt med, og de skyhøye lederlønningene, er slående. Dette er en utvikling som må snus. Vi har sagt at denne snuoperasjonen kan starte med at helse- og omsorgsministerens lønn kan være et øvre tak, at ingen helsetopper skal tjene mer enn statsråden.

Selv om dette forslaget blir nedstemt i dag, dessverre, har regjeringen nå lovet forbedringer, med nye retningslinjer for lederlønninger og andre typer godtgjøring for ledere i staten. De sier at det skal minske forskjellene. Jeg håper at disse løftene blir innfridd. Det er viktig, og det er på tide. Helsekronene våre må brukes til beste for befolkningen, ikke til å gjøre toppledere rike. Jeg håper at de lovnadene vi har hørt nå, er en start på den snuoperasjonen vi trenger.

Statsråd Ingvild Kjerkol [17:00:23]: Statens forventninger til selskaper med statlig eierandel framgår av eierskapsmeldingen, som flere representanter har sagt i debatten. Statens retningslinjer for lederlønn og annen godtgjørelse ble sist oppdatert i 2021 og gjelder både for de regionale helseforetakene og for helseforetakene.

Retningslinjene sier at lederlønningene skal være konkurransedyktige, men ikke lønnsledende. Det skal videre legges vekt på moderasjon. Staten forventer at et eventuelt sluttvederlag eller etterlønn ikke overstiger tolv månedslønner til sammen. Hvis den ansatte selv tar initiativ til å avslutte arbeidsforholdet, skal det ikke gis sluttvederlag. Sluttvederlaget skal også reduseres krone for krone dersom den ledende ansatte tiltrer i ny stilling.

Det er styret i det enkelte helseforetaket som fastsetter retningslinjer for godtgjørelse til ledende ansatte i virksomheten. Daglig leders godtgjørelse fastsettes av styret, og styret skal i tillegg redegjøre for ledende ansattes avtalte godtgjørelse i selskapets årsregnskap, som er offentlig tilgjengelig.

I foretaksmøtet i januar endret jeg vedtektene i tråd med de siste endringene i retningslinjene for lederlønn i selskaper med statlig eierandel. Helseforetakene skal følge bestemmelser om fastsettelse av lønn i allmennaksjeloven og tilhørende forskrifter. Retningslinjer i samsvar med allmennaksjeloven § 6-16 a og forskriften skal legges fram for godkjennelse for ordinært foretaksmøte fra og med juni i år.

Retningslinjene skal også inneholde en redegjørelse om hvordan statens retningslinjer for lederlønn i selskaper er fulgt opp i selskapets heleide datterselskaper. Lønnsrapport i samsvar med allmennaksjeloven § 6-16 b og forskriften skal senere legges fram for ordinært foretaksmøte fra og med 2023. Dette vil bidra til enda større åpenhet om lederlønnsnivået i helseforetakene, og samtidig gi en oversikt over alle avtaler med etterlønn.

Regjeringen vil gjøre en ny vurdering av statens forventninger innen lederlønnsområdet for helseforetakene og andre selskaper i forbindelse med arbeidet med ny eierskapsmelding. Den nye eierskapsmeldingen vil på vanlig måte bli framlagt for Stortinget.

Jeg vil avslutningsvis understreke at jeg er opptatt av at styrene i helseforetakene skal ha tilstrekkelig handlefrihet til å kunne ansette de lederne de mener er best egnet til å lede virksomheten, samtidig som de skal tilstrebe moderasjon i lønnsnivået.

Tobias Drevland Lund (R) [17:03:42]: En oversikt som Klassekampen laget i fjor etter å ha gjennomgått

årsregnskapene til de 36 helseforetakene her i landet, viste at 198 helsetopper tjente mer enn helseminister den gang, Bent Høie. 70 av disse tjener mer enn statsministeren. Til sammenligning er det kanskje verdt å minne representanter i denne salen på at en sykepleier har 49 000 kr i månedslønn, en helsefagarbeider har 42 000 kr i månedslønn, en renholder har 34 000 kr i månedslønn, og sånn kunne jeg holdt på.

På godt norsk kan vi si at lønningene til lederne i helseforetakene skyter i været, mens de som gjør jobben, som arbeider på golvet der ute i helseforetakene, bare kan drømme om en lignende lønnsutvikling. Jeg synes det blir helt feil at lederne i helseforetakene tjener så mye og mye mer enn dem som faktisk gjør jobben der ute, som ser etter oss når vi er syke, som hjelper oss når vi trenger det som aller mest, og som holder Helse-Norge i gang.

Norge skal være et samfunn med små forskjeller. Det er et sitat man ofte hører fra denne talerstolen og i festtaler fra ulike politikere i ulike partier, men sannheten er at Norge i dag er i ferd med å utvikle seg til et Forskjells-Norge, hvor over 115 000 barn vokser opp i fattigdom. Da kan vi ikke ha et system som i tillegg gjør at lederlønninger i staten blir lønnsledende, og som øker forskjellene enda mer. Vi er ikke tjent med at ledere i helseforetakene våre skal utvikle seg til nærmest å bli en slags lønnsadel. Derfor er forslagene i dag fra Rødt, SV og Pasientfokus viktige, og jeg synes det er synd at stortingsflertallet går mot dem.

Vi hører ofte påstanden at lønnen må være konkurransedyktig, og at den derfor må være svært høy. Det skal være godt betalt, det mener også Rødt, men det får være grenser. Det er også verdt å minne om at det er skattebetalerne som betaler disse lønningene til helseforetakenes ledere, og at det også er de samme skattebetalerne som gang etter gang mister behandlingstilbud når helseforetakene skal kutte og stramme inn. Det finnes heller ingen god forskning som underbygger at høye lederlønninger er viktig for å sikre gode tjenester, men derimot at store gap mellom ledernes lønn og ansattes lønninger kan gå ut over motivasjonen til de ansatte.

Vi mangler tusenvis av sykepleiere, opp mot 35 000 fram mot 2035. Det er derfor på tide at vi setter de arbeidsfolkene som jobber i helsevesenet vårt, i førersetet, istedenfor fortsatt å kaste millioner av kroner etter lederne i helseforetakene.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 5.

Sak nr. 6 [17:06:47]

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Sandra Bruflot, Erlend Svardal Bøe, Kari-Anne Jønnes, Turid Kristensen, Anne Kristine Linnestad og Tone Wilhelmsen Trøen om å forebygge og redusere ensomhet (Innst. 357 S (2021–2022), jf. Dokument 8:219 S (2021–2022))

Presidenten: Etter ønske fra helse- og omsorgskomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringa.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil syv replikker med svar etter innlegg fra medlemmer fra regjeringa, og de som måtte tegne seg på talerlista utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Tove Elise Madland (A) [17:07:47] (ordførar for saka): Fyrst vil eg takke komiteen for arbeidet med dette Dokument 8-forslaget om å førebyggje og redusere einsemd. Bakgrunnen for saka er at regjeringa blir beden om å utarbeide ein handlingsplan for å redusere einsemd, for å styrkje forskinga, og for å auke kunnskapen på området.

Regjeringa blir òg beden om å styrkje samarbeidet mellom det offentlege, næringslivet og frivilligheita. Det har vore stor einigheit i komiteen om at dette er eit viktig og prioritert arbeid framover. Det er kome inn to skriftlige innspel i saka, frå Virke aktiv helse og frå IKT Norge. Begge er positive til forslaget.

Eg reknar med at dei andre partigruppene vil gjere greie for sitt syn i saka.

Å kjempe mot einsemd er ei svært viktig prioritering for regjeringa. I Hurdalsplattforma er det å utjamne sosiale helseforskjellar, medrekna utanforskap, ein raud tråd gjennom alt arbeidet til regjeringa. Regjeringa vil utarbeide ein eigen strategi for å motverke einsemd og sosial ulikskap i helse.

Folkehelseinstituttet har fått i oppdrag å evaluere Helsedirektoratets tilskotsordning for å motverke einsemd, og det vil bli følgt opp med ei kunnskapsoppsummering i løpet av 2022. At dette blir følgt opp i folkehelsemeldinga, og at det kom ein opptrappingsplan for psykisk helse, viser at dette arbeidet er høgt prioritert. For å understreke viktigheita av dette har regjeringa sett i gang arbeid med ein ny nasjonal strategi for livskvalitet, der einsemd inngår som ein viktig del.

At arbeidslause og menneske med dårleg økonomi og helsetilstand føler ein større grad av einsemd, er svært alvorleg. Difor er kampen mot Forskjells-Noreg ei oppgåve regjeringa prioriterer som nummer éin. Fattigdom, ulikskap og utanforskap er gift for fellesskapssamfunnet vårt. Fleirtalet i komiteen viser si støtte til nettopp å ha ein strategi som ser einsemd og sosial ulikskap i samanheng. Det aller beste med Noreg har alltid vore små sosiale og økonomiske forskjellar, og at alle kjenner

at dei er ein del av fellesskapet, er eit gode ved landet vårt som me vil behalde og kjempe for.

Det å ha eit nettverk, å ha nokre medmenneske å støtte seg til, er avgjerande i kvardagen. Difor er det urovekkjande å lese Ungdata-undersøkinga, der 11 pst. seier at dei ikkje har eller trur dei har gode venar å fortru seg til. Også her ser me at talet er høgast hos dei med lågast sosioøkonomisk status. Dette viser igjen kor viktig politikken til regjeringa er for å redusere økonomiske og sosiale skilje.

Frivillig sektor speler saman med kommunane ei viktig rolle i folkehelsearbeidet, og regjeringa er tydeleg på at dei vil gje alle moglegheit til å delta i organisert idrett og friidrett, nettopp fordi det forhindrar einsemd og utanforskap. Koronapandemien, som er friskt i minne, viste oss nemleg viktigheita av det frivillige arbeidet og alt frivilligheita bidrog med gjennom heile pandemien.

Erlend Svardal Bøe (H) [17:11:05]: Det å være ensom kan være vondt. Det er nok mange av oss som i større eller mindre grad har kjent på det i løpet av livet. Etter koronapandemien har vi sett at ensomheten i samfunnet vårt har økt blant unge og eldre. Rundt tre av ti unge opplever ensomhet, og nesten fire av ti eldre over 80 år føler seg ensomme. Forskning viser at ensomhet påvirker helsen vår negativt. Det kan føre til psykisk uhelse og redusert livskvalitet, og det kan være en risikofaktor på lik linje med fedme, inaktivitet og røyking. Når vi ser at ensomheten øker og vi vet om konsekvensene det har for helsen vår, trenger vi flere virkemiddel for å forebygge og redusere ensomhet.

Hver morgen når jeg går til jobb her på Stortinget, går jeg forbi en kafé der det står på vinduet at vi kan ikke se ensomhet, men vi kan snakke om det. En av dem som har snakket åpent om å være ensom, er Roar Lillebostad. Ham traff jeg i mai, da jeg var på besøk på en nabokafé på Sagene i Oslo som er en uformell møteplass der folk kan komme for å bli kjent med hverandre og møte frivillige fra Røde Kors. Roar sa det rett ut: Ensomhet er skadelig. For ham var det en dørstokkmil å ta initiativ til å få en besøksvenn og å oppsøke ulike fellesskapstilbud. Men Roar klarte å gå over den dørstokken, og i dag har han nådd drømmen sin om å være et forbilde for andre og jobber for å motvirke ensomhet. Samfunnet vårt trenger flere forbilder som Roar om vi skal få mer åpenhet om det å være ensom, og om vi skal klare å forebygge og redusere ensomhet.

Høyre fremmer i dag, sammen med flere andre partier, tre forslag til vedtak om hvordan vi skal klare å forebygge og redusere ensomhet. Det første er at vi må ha en nasjonal handlingsplan med konkrete tiltak. Det andre er at vi må ha mer forskning og økt kunnskap om tiltak som motvirker ensomhet. Det tredje er at vi må styrke samarbeidet mellom det offentlige, næringslivet, arbeidslivet og frivilligheten. Jeg er veldig glad for å se i innstillingen at det er flertall for forslagene til vedtak – med unntak av Arbeiderpartiet og Senterpartiet, som stemmer imot.

En økt innsats for å forebygge og redusere ensomhet vil utgjøre en forskjell for den som opplever ensomhet i samfunnet vårt. Men selv om det er mye samfunnet som helhet kan gjøre, tror jeg det viktigste er hva hver enkelt av oss gjør, som å være mer raus med hverandre og stille opp for hverandre. Det kan være å invitere naboen på en kaffe, si hei eller smile til noen på butikken eller, som en del av Frivillighetens år, melde seg som besøksvenn.

Ensomhet kan være skadelig, og derfor er det så viktig at vi tar det på alvor.

Med det anbefaler jeg komiteens tilråding i innstillingen.

Lisa Marie Ness Klungland (Sp) [17:14:15]: Ein av ungdomane i heimfylket mitt fortalde: Eg mista vener på barneskulen. Eg tok avstand frå folk når eg hadde det vanskeleg. Eg kom ikkje inn i miljøet på skulen igjen.

Dette er ein del av tilbakemeldingane som kom under kartlegginga av ungt utanforskap Stavanger kommune gjorde under pandemien. Dette arbeidet vil eg anbefale alle å lese.

Kampen mot einsemd og utanforskap er vår kamp. Det er vår kamp som medmenneske, som folk, og som lokalsamfunn. Kampane er mange og står overalt. Kampen mot sentralisering er ein del av denne kampen – kampen mot at lokalsamfunn over heile landet vårt skal bli tappa for ressursar og folk, kampen mot at den lokale butikken skal bli nedlagt, sånn at Ola på 80 år ikkje lenger har nokon plass å ta ein kaffi, og kampen mot at barnehagen og skulen blir lagt ned, sånn at barnefamiliane flyttar, som igjen resulterer i at det lokale idrettslaget har færre medlemer og i verste fall må leggje ned. Kvar skal unge Nadia då spele lagspel og ha eit fellesskap? Det er kampen mot at hjørnesteinsbedrifta i bygda blir flytta, sånn at folk mistar jobben. Kva med dei som blir igjen, eller dei som må flytte til ein heilt ny plass, som mistar nettverket sitt?

Dette handlar ikkje om by mot bygd, det handlar om å skape levande lokalsamfunn i heile landet vårt. Det handlar om at om ein bur på Holmlia, i mi heimbygd, Ølen, i Steinkjer eller på Storhaug, skal me ha samlingsplassar, ein nærskule og arbeidsplassar. Me skal ha gode lærarar som ser kvar elev. Me skal ha gode lågterskeltilbod. Me skal ha samlingsplassen på den lokale butikken, der Ola på 80 år kan møte jamnaldrande og snakke om krig, fred og alt som er midt imellom.

Dette er eit ansvar og ein kamp både statsministeren, me her i salen, den lokale læraren, fotballtrenaren

og alle andre må ta, for det er ein kamp for fellesskapet, mot einsemd og utanforskap.

Bård Hoksrud (FrP) [17:16:43]: Det å bekjempe ensomhet er utrolig viktig. Det handler om utenforskap og å føle at en ikke er en del av fellesskapet, med de utfordringene det gir – og det er en utfordring at altfor mange mennesker i Norge opplever ensomhet. En rapport, faktisk fra før pandemien, viste at fire av ti personer over 80 år er ensomme. Halvparten av alle som bor alene eller har svekket helse, er plaget av ensomhet. Det er enorme tall, og det var før en pandemi.

Om vi hadde gjort den samme undersøkelsen under pandemien eller nå, er jeg ganske trygg på at tallet ville ha vært enda høyere. Vi vet at nedstengingen av samfunnet gjorde at enda flere opplevde det med ensomhet, opplevde at man ikke kunne stikke på kafeen og sitte og prate med dem man ofte pratet med til vanlig. Man kunne ikke delta på sosiale aktiviteter, og man ble sittende helt alene fordi man kanskje ikke hadde et nettverk rundt seg. Det er alvorlig.

For Fremskrittspartiet handler det om at vi må gjøre de tiltakene vi kan. Så føler jeg jo at en del av de flertallsforslagene som ligger her, er bra forslag, men de kunne ha vært enda mer spisset, og det kunne vi sikkert ha blitt enige om. Men jeg er litt overrasket over at regjeringspartiene velger å stemme imot dette, og jeg skulle gjerne ha sett at Høyre også hadde støttet det forslaget som Fremskrittspartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt står bak, om at man skal komme tilbake i statsbudsjettet for 2023 med konkrete lavterskelforslag om ting som man vet er veldig enkle å iverksette.

Under pandemien klarte Fremskrittspartiet å presse regjeringen, som hadde puttet inn ganske mange hundre millioner kroner ekstra, men vi klarte å øke det med over 400 mill. kr til for å bekjempe ensomhet, og da spesielt rettet inn mot eldre mennesker. Jeg er overbevist om at vi må ta nye løft for å sørge for å redusere ensomheten, sørge for å bruke frivilligheten og bruke pårørende, som også er en viktig ressurs som man ikke må glemme i denne diskusjonen. Det er viktige ressurser å spille på. Det er viktig at helsepersonellet som er ute og besøker folk i hjemmet sitt, kanskje melder fra når de ser at det er en person som sliter med ensomhet og har lite besøk. Da tror jeg det er viktig å si fra, og jeg vet også at mange gjør det.

Men det er spesielt at vi nå har en regjering som velger å legge ned Eldreombudet, som er et av de organene som skal si fra klart og tydelig og være vaktbikkja for eldre. Det synes man tydeligvis ikke er en viktig ressurs. Det synes jeg er trist, men jeg regner med at vi kommer tilbake til det litt senere i revidert budsjett – da kommer forslag fra Fremskrittspartiet.

Jeg tar opp det forslaget Fremskrittspartiet er med på.

Presidenten: Representanten Bård Hoksrud har tatt opp det forslaget han refererte til.

Marian Hussein (SV) [17:20:05]: Det er i fellesskap vi kan bekjempe ensomhet, og jeg er glad for at det er et stort flertall i komiteen i dag for å få gjennom disse forslagene. Jeg er enig med representanten fra Arbeiderpartiet og saksordføreren, som sa at det er ved å skape et samfunn med små forskjeller at vi bekjemper ensomhet – et samfunn med rause velferdsordninger, økonomisk trygghet og felles arenaer. Men analysen vår slutter jo der. Da stiller jeg meg undrende til hvorfor regjeringspartiene velger å stemme mot disse forslagene.

Tiden etter pandemien har vist oss hvor sårbare vi er. Under den første nedstengingen av Norge våren 2020 viste en undersøkelse at 50 pst. av denne byens befolkning følte seg ensom. Det er veldig mange mennesker som følte seg ensom i en by med veldig korte avstander. Behovet for å gjøre noe med dette har ikke blitt mindre etter alle nedstengingene. Rapportene som vi ser nå om barn og unges psykiske helse, viser at vi har en lang vei å gå.

Den sterke veksten i barn og unges psykiske uhelse er et direkte resultat av pandemien og pandemihåndteringen, men det begynte ikke nødvendigvis der. Derfor må vi i tiden som kommer, styrke felles arenaer for barn og unge, særlig tilgangen på lavterskel fritidstilbud og fritidsklubber, bibliotek og andre kulturskoletilbud.

Personer som står utenfor arbeidslivet, har en økt sannsynlighet for å oppleve ensomhet. Det er viktig og riktig å sørge for at flere får tilgang til faste, hele stillinger, men også at vi skaper trygge velferdsordninger, sånn at folk kan bruke kreftene sine på andre ting enn å sikre seg sosial trygghet.

En annen ting som det sjelden snakkes om, er at personer med minoritetsbakgrunn rapporterer om at de har 10 pst. høyere sannsynlighet for å være ensom. Derfor må vi også jobbe mer for å sikre et mer inkluderende samfunn, slik at flere kan delta i de felles arenaene vi har.

Olaug Vervik Bollestad (KrF) [17:23:27]: Det ble nevnt av representanten fra Senterpartiet og Rogaland at det var gjort en undersøkelse i Stavanger både om ungdom og utenforskap og om eldre. Jeg har den samme oppfordringen – en bør lese den.

Ensomhet er kanskje en av de største folkehelseutfordringene vi har både for eldre og for ungdom. For ungdom som er utenfor – da snakker vi ikke bare om utenforskap, men også om ensomhet – får en opplevelse av å ikke være noen ting verdt. Angsten øker, psykiske

utfordringer øker, og da blir det utfordringer med å delta i aktiviteter.

Vi kan ha mange gode planer. Kristelig Folkeparti er med på forslagene til vedtak i saken. Planer og strategier og forskning er et grunnlag. Men vi må tenke større. Vi må tenke: Hvordan gjør vi det med byggefeltene våre? Hvordan gjør vi det i blokkene våre? Hva gjør vi for å ha ulike generasjoner inne, for å forebygge?

Vi kan gå i oss selv. Jeg har en gammel venninne på over 88 år. Hun er på sykehjem nå. Hun er kjempealene og ringer mange ganger per dag selv om hun er på sykehjem. Da er det vårt ansvar enten å åpne hjemmet vårt, ta telefonen eller være en i nabolaget som faktisk bryr seg. Det kan vi ikke vedta i denne sal. Men vi kan oppfordre, og vi kan legge til rette for hvordan vi planlegger fellesskapene, og hvordan vi planlegger bofellesskapene våre.

Dette året har frivilligheten et spesielt fokus hos oss. De er sentrale her for å legge til rette for fellesskap, hvor folk føler seg inkludert, f.eks. Frelsesarmeen i denne byen. Til slumstasjonens kafé går ikke folk bare fordi de trenger å få maten – de går dit fordi de trenger å møte folk. Det er menneskemøtene som reduserer ensomheten og minsker utenforskapet. Det tenker jeg vi skal være obs på, både i samfunnet og også i institusjonene våre.

Jeg skal avslutte med å fortelle om en gammel dame som lå på enerom. Hun ville heller hjem til lyset i hytta og elgen. Så flyttet de henne til tomannsrom, og da sa hun: Her har jeg noen å være i lag med. Det er det ensomhet handler om.

Nils T. Bjørke hadde her teke over presidentplassen.

Irene Ojala (PF) [17:26:45]: Takk til Høyre som har tatt opp denne viktige saken om å forebygge og redusere ensomhet. Mange føler seg ensomme; det er en helseutfordring som er underkommunisert. Det er likevel viktig å si at det å være alene ikke er det samme som å være ensom. Noen liker å være alene, og andre er ensomme i fellesskap med andre. Men mange savner et fellesskap – om så bare å ha noen å ta en kopp kaffe sammen med.

Mange eldre voksne forteller om ensomhet etter et langt yrkesliv. De opplever å bli oversett og ikke tatt på alvor. Andre har vært skiftarbeidere og har ikke deltatt på kveldsarrangementer og frivillig arbeid fordi de har vært fraværende om kveldene når slik aktivitet gjerne skjer.

Unges ensomhet handler ikke om å ta seg sammen eller bare å gå ut. Det handler bl.a. om utestengelse, det å se annerledes ut, være annerledes eller ha foreldre og familie som skiller seg litt ut fra andre.

Ensomhet i primærnæringene er svært viktig å ta tak i. Yrker som bonde, reindriftsutøver og fisker er blitt mer spesialisert, noe som gjør at det ikke er behov for like mange hender i arbeid som tidligere. Å drive alene med store økonomiske forpliktelser kan føre til frykt for å bli syk. Begynner man å frykte noe, så blir man flink til å frykte, og da blir man syk. Mangel på sosialt nettverk og manglende mulighet til ferie og fritid fordi en utfordrende økonomi setter grenser, fører noen ganger til psykisk uhelse.

Færre fysiske møter med kollegaer enn tidligere gjør det vanskelig å fange opp helseutfordringene. Vi må derfor sette søkelys på psykisk helse og ensomhet i samfunnet som helhet. Vi her på Stortinget kan ikke vedta en lov mot ensomhet, men vi kan være med på å åpne dører opp til inkluderende fellesskap. Vi skal ikke ta frivilligheten for gitt, men åpne opp for et samarbeid mellom det offentlige og frivilligheten.

Lærere, sykepleiere og hjelpepleiere er ofte de som får den første kontakten med mennesker som er ensomme. De bør gis mulighet til å igangsette forebyggende tiltak. Men det er også ofte den lange veien – det å styrke kompetansen på ensomhet i utdanningen, ved å se på forskrifter, fagplaner og studieemner og nasjonale rammeplaner. Den korte veien er at hver og en av oss starter med å se hverandre og faktisk være litt snille med hverandre. Å by på en enkel kopp kaffe – det er enkelt og ofte helt gratis.

Med dette støtter Pasientfokus selvfølgelig mindretallsforslaget.

Statsråd Ingvild Kjerkol [17:29:36]: Jeg deler representantenes vurdering av ensomhet som en stor folkehelseutfordring, og som en av de viktigste årsakene til tap av livskvalitet. Det er også store sosiale forskjeller i ensomhet og livskvalitet.

Arbeidet med å forebygge ensomhet og fremme sosial støtte blir et sentralt tema i folkehelsemeldingen vi skal legge fram våren 2023. Det er også naturlig å se nærmere på ensomhet i opptrappingsplanen for psykisk helse som skal legges fram i løpet av 2023.

Ensomhet og sosial støtte er en av de viktigste faktorene som påvirker livskvalitet. Etter at Arbeiderpartiet allerede i 2018 fikk flertall for et forslag om et bedre målesystem for livskvalitet, gjennomføres det nå nasjonale målinger av livskvalitet. Det gjør at vi nå har langt bedre oversikt over utviklingen og ulik grad av ensomhet mellom ulike grupper, sosialt og geografisk. Vi arbeider også med en nasjonal livskvalitetsstrategi, og som del av dette arbeidet planlegger vi for hvordan vi kan bruke det vi nå vet om livskvalitet og ensomhet aktivt i vår videre politikkutforming.

Det dreier seg ikke bare om egne tiltak for å motvirke ensomhet, men en bredere tilnærming til hvordan vi som samfunn kan fremme inkludering, sosialt felleskap

og støtte, på tvers av sektorer og forvaltningsnivåer. Alle tiltak, både i og utenfor helsesektoren, må vurderes – om de påvirker ensomhet. Tiltak som bidrar til å fremme sosial støtte og inkludering må tillegges stor vekt.

I forbindelse med folkehelsemeldingen vil jeg komme tilbake til Stortinget med måter å utvikle folkehelsearbeidet på for å ivareta livskvalitet, herunder ensomhet, på en mer systematisk måte i alle sektorer. Det innebærer bl.a. et bedre system for oversikt over ensomhet, at ensomhet inngår i kommunenes, fylkeskommunenes og statens oversikt over sine folkehelseutfordringer, og at det gir grunnlag for iverksetting av tiltak på de områdene der det gir størst effekt.

Jeg er enig i at vi trenger mer kunnskap om ensomhet. Derfor har Folkehelseinstituttet fått i oppdrag å evaluere tilskuddsordningene innen ensomhet og lage en kunnskapsoppsummering om ensomhet, som også skal ligge til grunn for handlingsplanen.

Presidenten: Det vert replikkordskifte.

Erlend Svardal Bøe (H) [17:32:29]: I 2019 skrev statsråden et veldig godt innlegg i Dagsavisen om ensomhet, og der sto det: Som politikere kan vi ikke akseptere denne triste statistikken, der fire av ti eldre over 80 år opplever ensomhet. Hun skrev også at ensomhet blant eldre kan og skal selvsagt bekjempes, og at dette er et resultat av for lav ambisjon fra samfunnet.

De forslagene som er fremmet her i dag, som handler om å ta tak, ha en handlingsplan, mer kunnskap og bedre samarbeid med frivillige, går altså Arbeiderpartiet og Senterpartiet imot. Så mitt spørsmål er: Hvis man setter det statsråden selv skrev i 2019, opp mot det at Arbeiderpartiet og Senterpartiet går imot forslagene i dag, mener statsråden at regjeringen har høye nok ambisjoner for å bekjempe ensomhet i samfunnet?

Statsråd Ingvild Kjerkol [17:33:23]: Jeg mener det er bra og prisverdig at Høyre nå ser at dette er en betydelig folkehelseutfordring. Jeg var som stortingsrepresentant med på å fremme forslag i denne sal for mange år siden, og da var ikke Høyre av den oppfatningen – og støttet det ikke.

Forslagene av i dag slår inn åpne dører. Vi har arbeidsprosesser som ivaretar alle de forslagene som ligger på bordet. Vi har intensivert jobben med å ta på alvor at livskvalitet og mestring er en betydelig del av folks opplevde helse, og at vi må gjøre mer for å inkludere og forebygge.

Mine ambisjoner står ved lag, og jeg er veldig glad for å ha fått med Høyre på laget.

Erlend Svardal Bøe (H) [17:34:18]: Nå gjorde jo vi også mye i regjering. Vi la fram en strategi for å forebygge ensomhet som en del av folkehelsemeldingen i 2019, og vi la fram en tilskuddsordning for tiltak mot ensomhet som kommunene kan søke om.

Hvis statsråden er opptatt av å gjøre mer, som jeg, Høyre og de andre partiene er enige om, burde også Arbeiderpartiet og Senterpartiet stemme for de forslagene som ligger her i dag. Statistikken er veldig klar og tydelig. Vi ser at tre av ti unge og fire av ti eldre over 80 år opplever ensomhet. Så spørsmålet er: Hvorfor skal man vente på å få en folkehelsemelding når det ligger et konkret forslag i Stortinget, der man nå kan sette i gang med å lage en mer forpliktende handlingsplan for hvordan man kan bekjempe ensomhet? Det ligger forslag her for å styrke forskningen på dette, og det ligger også et forslag her om å få til et bedre samarbeid med frivillige, næringsliv, arbeidsliv og det offentlige. Hvorfor skal man vente på folkehelsemeldingen når man har forslag man kan stemme for her i dag?

Statsråd Ingvild Kjerkol [17:35:16]: Jeg vil understreke at det ikke er min oppgave å gi en stemmeforklaring i denne salen. Jeg forholder meg til de vedtakene Stortinget fatter. Men jeg opplever at regjeringspartiene føler seg trygg på de arbeidsprosessene regjeringen er godt i gang med. Og det er jo ikke sånn at vi venter med dette til vi legger fram folkehelsemeldingen neste år. Vi har allerede gitt Folkehelseinstituttet i oppdrag å se på tilskuddsordningene innen tiltak mot ensomhet. Vi har også et bedre system for å gi oss oversikt, og dette inngår også i kommunenes, fylkeskommunenes og statens oversikt over folkehelseutfordringene. Det gir et godt grunnlag for iverksetting av tiltak på de områdene som gir størst effekt. Så det er på ingen måte sånn at vi stiller ting i bero. Vi er allerede godt i gang.

Erlend Svardal Bøe (H) [17:36:12]: Det må være litt sammenheng mellom ord og handling, og det er jo derfor jeg tar opp at Arbeiderpartiet og Senterpartiet faktisk stemmer imot forslagene.

Men jeg kan ta utgangspunkt i folkehelsemeldingen, som statsråden selv er inne på. Det er varslet at den skal komme våren 2023. Da er mitt spørsmål om statsråden kan si noe om hvor forpliktende den skal være når det kommer til konkrete tiltak for å bekjempe ensomhet. Er det sånn at statsråden vil sette av mer midler for å bekjempe ensomhet? Det er jo bl.a. et forslag om det i denne saken. Hva kan vi se av konkrete tiltak og avsatte midler for å bekjempe ensomhet når folkehelsemeldingen kommer?

Statsråd Ingvild Kjerkol [17:36:55]: Jeg tror representanten er veldig klar over at hele dette bildet får man når folkehelsemeldingen legges fram. Men det skjer ting på disse områdene som Høyre nå har enga-

sjert seg i – prisverdig, og det er jeg veldig glad for. Kommunene deltar i folkehelseprogrammet, de oppfordres til å samarbeide med frivillige organisasjoner og med lokalt næringsliv. I dag kom jeg fra et møte med den nyoppnevnte lederen, Berit Brørby, for Rådet for et aldersvennlig Norge, som også har et viktig oppdrag. Jeg gleder meg til at hennes arbeid skal vises, sammen med de andre organisasjonene, for å fremme inkludering. Så ble det i noen av innleggene nevnt en rapport fra Stavanger om utenforskap. Den har jeg kikket på, og den var veldig interessant. Den sier: Ikke kom med flere tiltak, la ressursene jobbe sammen og samordne innsatsen i større grad for å inkludere bedre.

Erlend Svardal Bøe (H) [17:37:58]: Vi har vært gjennom en koronapandemi, og vi ser konsekvensene av den. Ensomheten var økende før pandemien, og den har sikkert økt under pandemien. Jeg synes det er litt defensivt at statsråden svarer at hun ikke kan komme med noen forpliktelser, verken på tiltak eller midler. Vi skal liksom vente og se når folkehelsemeldingen kommer. Jeg synes ikke det er veldig høye ambisjoner for bekjempelse av ensomhet, hvis svaret er at man skal vente til neste vår før regjeringen har tenkt å foreta seg noe når det gjelder ensomhet.

Det står også i Hurdalsplattformen at man skal lage en strategi for bekjempelse av ensomhet. Den strategien lagde Solberg-regjeringen og la den fram i 2019. Mener ikke statsråden at ambisjonene bør være høyere? Og hvorfor skal man vente til man får en folkehelsemelding når man allerede ser utfordringene – og det ligger forslag på bordet? Bør ikke ambisjonene være høyere for å gjøre noe raskere for å bekjempe ensomhet i samfunnet?

Statsråd Ingvild Kjerkol [17:38:59]: Jeg vet ikke hvor mange replikker jeg har svart på fra representanten Svardal Bøe nå, men i alle svarene mine har jeg sagt at vi venter ikke på folkehelsemeldingen, vi setter i gang tiltak. Representanten nevner pandemien og det vi har sett om behovet for en styrket innsats for å mobilisere til aktivitet, deltakelse og inkludering. Her har regjeringen faktisk bevilget flere hundre millioner – til tilskuddsmidler, til helsefrivilligheten og til andre godt organiserte, lettbeinte tilbud som mobiliserer til aktivitet og deltakelse og til at folk kan samles på nye arenaer. Så det er ikke på noe som helst vis sånn at vi venter til neste år. Vi har satt i gang en rekke tiltak, som jeg har redegjort for både i innlegget mitt og i svarene jeg har gitt til representanten.

Bård Hoksrud (FrP) [17:40:05]: Det er litt morsomt å høre på statsråden. Det er flott å høre innlegget fra talerstolen her om alt man tenker, og om vyer og alt mulig, men hvis man kutter bort alt det fine, sier statsråden i svaret til foregående replikant at de har arbeidsprosesser for å gjøre noe. Arbeidsprosesser – det er tid, det. Og det er faktisk mange eldre som ikke har den tiden, som er ensomme der ute, og som trenger at det skjer noe nå.

Vi må sette i gang tiltak nå. Vi vet hvilke tiltak man kan sette i gang raskt. Det handler bare om vilje til faktisk å prioritere penger til å gjennomføre det. Vi behøver ikke å vente på noen folkehelsemelding eller noen arbeidsprosesser for å gjøre noe. Det handler om vilje til å gjøre det. Vi har altså bevilget 400 mill. kr mer, som Fremskrittspartiet fikk gjennomslag for under pandemien, og som i stor grad er brukt til faktisk å sørge for å gjøre noe med ensomhet blant eldre.

Hvorfor er statsråden så negativ til å sette i verk de tiltakene?

Statsråd Ingvild Kjerkol [17:41:12]: Representanten Hoksrud synes det er morsomt å høre på meg. Jeg synes også det er morsomt å høre på representanten Hoksrud. For han bare plukker ut litt av det jeg sier, og så sier han at det var det eneste jeg sa, og at jeg ikke sa noe mer enn det. Heldigvis har vi gode referenter, og vi streames live, så folk får med seg hva som blir sagt i denne salen.

Vi har delt ut flere hundre millioner kroner direkte til tiltak som har ført til aktivitet og mobilisering, og til at folk som ikke ville ha møttes uten disse tiltakene, faktisk møtes, og at vi får til bredere inkludering. Og vi stopper ikke med det. Vi ønsker mer av de tiltakene vi ser har god effekt. Nå har vi også bedre oversikt over hva ensomhet betyr for livskvaliteten til den enkelte, takket være at Fremskrittspartiet den gangen faktisk ga oss flertall for å få til bedre målesystemer. Når vi tidligere har fremmet forslag om å bekjempe ensomhet, har Fremskrittspartiet stemt imot dem. Dette kunne ha kommet i gang enda tidligere.

Bård Hoksrud (FrP) [17:42:16]: Statsråden må gjerne si at det var veldig mye, og det var sikkert mange ambisjoner om framtidige ting i det statsråden sa. Men jeg synes det var en mye mer ambisiøs opposisjonspolitiker Kjerkol, mens det nå er en posisjonspolitiker Kjerkol som er mye mer forsiktig og tilbakelent, og som prater om prosesser og sånne ting.

Jeg mener at man kunne vært enda mer offensiv i noen av forslagene som ligger her, men det er grusomt rart at statsråden sørger for at hennes egne partifeller her på Stortinget, som tilhører regjeringspartiene, ikke kan stemme for disse forslagene. Det burde vært åpenbart, alle burde kunnet stemme for dem. Hvorfor er statsråden så imot å stemme for disse forslagene, som faktisk ville betydd at man i hvert fall viser at man har vilje til å handle? Og hvorfor måtte statsråden absolutt legge ned Eldreombudet, som skulle være vaktbikkja

som skulle passe på statsråden, sånn at statsråden ble holdt litt i ørene hvis hun begynte å røre med de eldre?

Statsråd Ingvild Kjerkol [17:43:11]: Statsråden har mange eldre som holder henne i ørene. I dag møtte jeg den nye lederen for Rådet for et aldersvennlig Norge. Det er en myndig dame fra Jevnaker. Hun kommer til å holde statsråden i ørene.

På tirsdag møtte jeg alle de fylkesvise eldrerådene. De hadde landssamling i Kristiansand. De var veldig tydelige. Statsråden var nesten litt sliten i ørene etterpå. Så jeg er ikke redd for at vår aldrende befolkning ikke kommer til å bli hørt i det norske samfunnet. De er en voksende gruppe. De er ressurssterke. I år har vi passert over en million pensjonister. De målbærer høyt og tydelig sine ønsker og behov.

Det er ikke min oppgave å gi noen stemmeforklaring i denne salen. Jeg forholder meg til de vedtakene som blir gjort, men jeg registrerer at partifellene til regjeringen er trygge på den jobben som gjøres.

Presidenten: Replikkordskiftet er avslutta.

Dei talarane som heretter får ordet, har også ei taletid på inntil 3 minutt.

Sandra Bruflot (H) [17:44:34]: For tusenvis av år siden, da mennesker levde ute i naturen med farlige dyr, hadde de menneskene som levde i flokk, størst sjanse for å overleve. Det er derfor det ligger i vår natur å ha et ønske om å ha folk rundt oss. Vi trenger heldigvis ikke hverandre på samme måte for å overleve i 2022, men vi har de samme behovene som forfedrene våre hadde.

Ensomhet kan ramme oss i alle faser av livet. Noe av det første vi er opptatt av på våre barns vegne når de er store nok til å gå i barnehage eller på skole, er at de har venner, at de har noen å være sammen med. Men det er følelsen av å være ensom som er skadelig, og selv om man er sammen med andre, kan man føle seg ensom. Ungdata-undersøkelsen fra 2021 viser at 11 pst. av unge oppgir at de ikke har eller ikke tror de har noen gode venner de kan betro seg til.

Når barna er små, har voksne rundt dem et stort ansvar for å passe på at de har noen, at de blir inkludert, og at de blir en del av store og små fellesskap, men etter hvert som de blir eldre, blir også ansvaret i større og større grad deres eget. Noen hopper rett fra fellesskap til fellesskap og føler sjelden på at de er ensomme. Ungdomsskole, videregående, læretid i en bedrift med kollegaer, jobb – vi vet at ensomhet i større grad rammer dem som faller utenfor de arenaene, enten det er skole eller arbeidsliv.

Vi har snakket mye om pandemien etter hvert, og det har blitt nevnt før, men for mange som satt i store hus med hjemmekontor og plutselig fikk hverdagskabalen enklere til å gå opp, var kanskje ikke nye restriksjoner så ille. Å sitte som nyutflyttet nittenåring i en ny by, på et nytt studium, med noen få kvadratmeter til rådighet, ikke kjenne noen og heller ikke ha noen sosiale arenaer å møte noen på, eller å være ny i et nytt land – det har selvfølgelig ført til mer ensomhet, selv om ensomhet også var et problem før pandemien og kommer til å være det etterpå.

Ensomhet og utenforskap er også en litt rar greie, for under pandemien var det noen som syntes det var deilig at alt var stengt ned, for da følte de seg ikke alene om ikke å bli invitert med på ting. De var like ensomme, men mindre utenfor, for de var ensomme samtidig som andre var det. Sånn skal det ikke være, det løser jo ingenting at flere er ensomme og ikke føler at de tilhører fellesskapet.

Ensomhet er ikke bra, ikke blant eldre i befolkningen og ikke blant ungdom og unge voksne på vei inn i et liv der de ikke føler seg som en del av noe fellesskap. Det er bra at det blir flertall for en handlingsplan, økt forskning og et bedre samarbeid mellom frivillige, næringsliv og arbeidslivet for å forhindre ensomhet.

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [17:47:41] (komiteens leder): Det er lite forskning som entydig viser hvorfor flere mennesker rapporterer om økt ensomhet, men vi vet at ensomhet er en trussel for helsen i like stor grad som fysiske sykdommer kan være det. Dette er en av grunnene til at vi mener vi trenger mer forskning og mer systematisk arbeid for å motvirke ensomhet. Det er helt åpenbart at det er et politisk ansvar å forebygge ensomhet, og at det arbeidet må skje på veldig mange områder.

Et av de områdene er å styrke og støtte frivillighetens rolle i arbeidet mot ensomhet. Det fellesskapet som frivilligheten skaper, kan være den viktigste vaksinen mot ensomhet og psykiske plager. Vi i Høyre anerkjenner og verdsetter de frivilliges innsats når det gjelder forebygging av ensomhet både blant unge og blant eldre.

Blant dem over 80 år oppgir omtrent tre av ti at de er ensomme. I går kunne NRK Troms og Finnmark fortelle at mange menn sliter med å finne ny mening med livet når de går av med pensjon. Det alvorlige er at dette kan man se på selvmordsstatistikken. Der er menn over 80 år sterkt representert, viser statistikk fra Folkehelseinstituttet. Tallene for menn over 75 år viser at per 100 000 tar 22 personer livet sitt. For kvinner er det 5. Det er altså over fire ganger flere menn. Så til tross for at mange jobber godt, til tross for at frivilligheten bidrar, til tross for at vi deler ut masse tilskudd for å skape aktivitet, så vet vi ikke nok. Kanskje hører vi ikke nok fra de stille stemmene, de som ikke deltar i fellesskapene, kanskje trenger vi mer forskning for å vite hvordan vi skal nå fram til dem.

Eldre trenger venner. De trenger besøks- og aktivitetsvenner, og det har vi i eldreomsorgen. Men det som er så fint, er at det å være besøks- og aktivitetsvenn som eldre gjør at man også får delta i et fellesskap. Jeg hadde gleden av å være med Røde Kors' besøksvenner i Eidsvoll. Der pakket jeg og delte ut julegaver sammen med Bjørg Aurstad og mange av de andre som absolutt hadde nådd en anselig alder, men som var i veldig god form, og som hadde veldig stor glede av å hjelpe andre.

Når det gjelder menn, kan det være færre av dem som møter opp på slike arenaer. Derfor er jeg skikkelig stolt av at vi i Eidsvold Turn Fotball har en veterangruppe. De juger og jobber – og «juger», president, er ikke et uparlamentarisk uttrykk, for «juger» betyr egentlig bare at de snakker sammen og drikker kaffe. Det er så viktig for livskvaliteten. De møtes og jobber også veldig bra helt gratis for vår idrettsklubb.

Det finnes ingen rask kur i kampen mot ensomhet. Jeg skulle ønske Arbeiderpartiet og Senterpartiet brukte tiden i morgen til å stemme for forslaget. Da blir det hel enighet, og da slår vi inn åpne dører også for dem som trenger åpne dører.

Cecilie Myrseth (A) [17:50:56]: Ensomhet er vi alle sammen enige om at vi må bekjempe. Vi er ikke egentlig uenig i noen av problembeskrivelsene som gis i denne salen om hvorfor dette er et stort problem. Det er et problem og ofte et sentralt element i terapirommet, det vet jeg også som psykolog. Det er et element for mange pasienter, men det er også et stort element for folk utenfor terapirommet. De fleste har opplevd ensomhet én gang, flere ganger eller ofte i livet. Men det er ikke det vi behandler nå, om vi er enige om det er et stort problem eller ikke. Det tenker jeg vi også skal være ærlige på når vi diskuterer det.

Det vi snakker om, er om man skal ha nok en plan, eller om arbeidet er ivaretatt i det som allerede er startet opp av regjeringen. Arbeiderpartiet mener åpenbart det, derfor stemmer vi som vi gjør. Vi mener at man ved å fremme disse forslagene slår inn åpne dører, for som statsråden veldig godt har redegjort for, er dette arbeidet allerede i gang.

Det blir ikke mindre ensomhet i samfunnet av å ha enda en plan. Jeg tenker det er viktig å gjøre de planverkene man nå har og de verktøyene man er i gang med, gode og sikre at de treffer, enten det er i folkehelsemeldingen, i arbeidet med opptrappingsplanen for psykisk helse eller i det igangsatte arbeidet med en ny strategi for livsmestring. Det blir ikke mindre ensomhet med nok en plan. Vi er nødt til å prioritere, bruke penger og satse. Det viser vi heller ikke gjennom disse vedtakene, det viser vi når vi prioriterer i budsjett.

Det har vært mange år nå hvor psykisk helse har vært nedprioritert. Det har det kommet kraftig kritikk mot. Det er et arbeid regjeringen er i gang med å gjøre noe med. Det er veldig viktig, og det er jeg glad for. Det å få til en opptrapping av satsingen på å gjøre noe med den psykiske uhelsen er en av de viktigste oppgavene til denne regjeringen. Det burde det vært i forrige periode også, men det er viktig, og det er vi i gang med.

Erlend Svardal Bøe (H) [17:53:35]: Det som er bra i denne saken, er at det er flertall for de forslagene som foreligger, med SV, Rødt, Kristelig Folkeparti, Fremskrittspartiet, Venstre, Pasientfokus og Høyre. Så synes jeg det er mange ulike signal som kommer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet i denne debatten. Det blir sagt at en er opptatt av å gjøre mer, men når det ligger et forslag på bordet om å gjøre mer, vil en ikke være med på det forslaget.

Så sier Myrseth fra talerstolen at en er enig i problembeskrivelsen, men en vil ikke være med på løsningen for å gjøre noe med den problembeskrivelsen. Jeg stilte spørsmål til statsråden om hva en vil gjøre. En skal vente på folkehelsemeldingen som kommer våren 2023, men en vil ikke svare noe på spørsmål om midler og tiltak i den folkehelsemeldingen. Så kommer Myrseth på talerstolen og sier at en skal satse mer og bruke mer midler. Det er klart at en blir litt frustrert når det er én ting som blir sagt fra statsråden, og så er det noe annet som blir sagt fra partiene. Det forteller meg at en har et lavt ambisjonsnivå på dette feltet, når en snakker om å gjøre mer, men vil ikke være med på forslagene som handler om å gjøre mer.

Ensomhet er en av vår tids største folkehelseutfordringer. Vi vet hva konsekvensene av ensomhet er. Det kan være mer psykisk uhelse, og det kan være redusert livskvalitet. Da må vi ta det på alvor når vi ser unge og eldre som opplever økt ensomhet i samfunnet vårt. Så jeg håper at en i løpet av det neste døgnet kanskje går på bakrommet og diskuterer litt mer, og kanskje blir enig med flertallet og stemmer for disse forslagene.

Så vil jeg si helt til slutt at jeg også er veldig enig i at ensomhet løser vi ikke bare med politikk, med ulike politiske tiltak. Det handler også om at vi må være rausere med hverandre og se menneskene rundt oss. Det handler om flere faktorer enn kun politikk.

Presidenten: Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 6.

Sak nr. 7 [17:55:40]

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Bård Hoksrud, Sylvi Listhaug, Morten Wold og Hans Andreas Limi

om å gi raskere tilgang til medisiner for norske pasienter (Innst. 359 S (2021–2022), jf. Dokument 8:233 S (2021–2022))

Presidenten: Etter ynske frå helse- og omsorgskomiteen vil presidenten ordna debatten slik: 3 minutt til kvar partigruppe og 3 minutt til medlemer av regjeringa.

Vidare vil det – innanfor den fordelte taletida – verta gjeve anledning til sju replikkar med svar etter innlegg frå medlemer av regjeringa, og dei som måtte teikna seg på talarlista utover den fordelte taletida, får òg ei taletid på inntil 3 minutt.

Truls Vasvik (A) [17:56:18] (ordfører for saken): Denne saken er et representantforslag om å gi raskere tilgang til medisiner for norske pasienter. Jeg vil begynne med å takke komiteen for godt samarbeid i denne veldig viktige saken. Statsråden har gitt sine vurderinger, og det er avholdt skriftlig høring, som totalt førte til 22 innspill. Komiteens tilråding er ikke enstemmig, og jeg forutsetter at de ulike partiene redegjør for sine respektive syn og forslag under debatten.

Arbeiderpartiet og Senterpartiet er enig i at saksbehandlingstiden må ned, og at tilliten til systemet med Beslutningsforum må opp. Derfor er vi glade for at regjeringen allerede har tatt grep, ved at statsråden har gitt oppdrag til helseforetakene og Statens legemiddelverk om at saksbehandlingstiden må ned, og at statsråden har gitt føringer om å gi fagfolk, brukere og pasienter en sterkere stemme inn i avgjørelsene. Dette er så presserende for Arbeiderparti–Senterparti-regjeringen at det var noe av det aller første statsråden gjorde.

Så er det en kjensgjerning at vurderingene som er gjort i Beslutningsforum, baserer seg på tre ulike kriterier som er besluttet i denne sal, kriterier som baserer seg på tre spørsmål: Hvor alvorlig er sykdommen? Hvor godt virker medisinen? Hvor mye koster medisinen? Det skal vurderes og veies samlet, med én hensikt, nemlig at flest mulig folk i Norge skal få best mulig behandling. Det handler i bunn og grunn om god bruk av helsekronene våre. Men for at dette systemet skal oppleves å fungere rettferdig, er det avhengig av åpenhet og gjennomsiktighet.

Der enkelte prøver å legge all skyld og alt ansvar på det offentlige helsevesenet og staten, er det en legemiddelindustri som også må være seg sitt ansvar bevisst. Vi snakker her om noen av verdens mest innbringende selskaper. Det er helt legitimt å tjene penger, men store kostnader krever enda større grad av åpne og demokratiske systemer som også utreder grundig om de ulike legemidlene fungerer etter intensjonen og over tid. Det skylder vi dem som får håp ved at de får tilgang til livsnødvendige medisiner, men også dem som blir nedprioritert fordi noen andre får tilgang til veldig dyre legemidler.

Det er et avgjørende prinsipp i vår felles helsetjeneste at alle skal få tilgang på godkjente medisiner. Internasjonale undersøkelser viser at 98 pst. av pasientene i Norge får tilgang på medisiner når de er godkjent, mens for Danmark er det samme tallet rett over 50 pst. Vi vil ikke ha et system der adressen din avgjør om du får behandling. Det er spesielt at etter en evaluering i Danmark i 2020 har de sett til Norge for å utvikle sin nye modell.

Mange av de problemstillingene som representantforslaget tar opp, er viktige. Derfor har regjeringen allerede startet arbeidet. Men det er viktig for Stortinget å bli informert om hvordan arbeidet går. Arbeiderpartiet, Senterpartiet, SV og Rødt har derfor lagt inn et forslag om at det redegjøres for dette arbeidet i sammenheng med statsbudsjettet for 2023.

Til slutt: Evalueringsrapporten fra Proba etterlyste særlig praktiseringen av den såkalte unntaksordningen. Det er viktig for de nevnte fire partiene at regjeringen gjennomgår praktiseringen av denne ordningen, og vi ber om dette i den varslede prioriteringsmeldingen.

Med det tar jeg opp de forslagene Arbeiderpartiet er en del av.

Presidenten: Representanten Truls Vasvik har teke opp dei forslaga han refererte til.

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [17:59:31] (komiteens leder): Jeg har lyst til å starte med å takke Fremskrittspartiet for å fremme et viktig representantforslag. Det er ingen tvil om at det er viktig å fortsette det arbeidet vi har startet med å sikre lik og rask tilgang til nye medisiner for norske pasienter.

Så er det enkelte av Fremskrittspartiets forslag vi ikke stemmer for. Det første er Fremskrittspartiets ønske om at man skal ha et helt nytt system, at man skal lage en ny modell etter den danske modellen. Vi mener det er viktig å sikre rask tilgang til medisiner ved at regjeringen følger opp de tiltakene som evalueringen av Nye metoder viste at måtte forbedres. Evalueringen viste også at det er bred støtte til Nye metoder, og derfor er det aller beste vi kan gjøre for norske pasienter, å be regjeringen raskt følge opp disse forslagene.

Så er det jo interessant, og ganske fascinerende, at regjeringspartiene i dag fremmer et løst forslag i saken vi behandler – et forslag som er nesten helt identisk med forslaget Høyre fremmet i Innst. 206 S, som komiteen avga 22. mars i år. Egentlig skal ikke like forslag behandles to ganger i en sesjon, men jeg forstår at Senterpartiet og Arbeiderpartiet har fått med seg SV og Rødt på forslaget, og da blir det flertall uansett – og det er bra, for det er gode forslag. April og mai har tydeligvis gjort stortings-

politikerne fra regjeringspartiene godt. Og i Høyre er vi glade for å ha inspirert dem til å være tydelig på at regjeringen må komme raskt tilbake for å redegjøre for oppfølgingen av evalueringen, at regjeringen skal sikre tillit til systemet, og at det skal lyttes til brukere og fagfolk – strålende, akkurat det vi i Høyre fremmet forslag om for et par måneder siden. Derfor støtter vi da også forslag nr. 12, som det skal voteres over i morgen.

Videre er det også viktig å huske at vi har en viktig unntaksordning i Norge. Det er ikke nødvendig, slik jeg oppfatter at regjeringspartiene foreslår i sitt løse forslag, at man skal vente med å gjennomgå dette til prioriteringsmeldingen foreligger. Det må skje før. Derfor stemmer også Høyre for det forslaget som Fremskrittspartiet har fremmet når det gjelder unntaksordningen.

Det er også viktig at vi kvalitetssikrer ordningen for metodevurderinger. Der er også Høyre med på Fremskrittspartiets forslag – og det er faktisk sånn at det er jeg som tar opp de forslagene Høyre er en del av sammen med andre partier.

Presidenten: Då har representanten Tone Wilhelmsen Trøen teke opp dei forslaga ho refererte til.

Hans Inge Myrvold (Sp) [18:02:50]: Saksordføraren har på ein god måte gjort greie for både sakas kjerne, innhald og omfang. Derimot har forslagsstillarane og Framstegspartiet fremja eit representantforslag som ein verkeleg bør stilla mange spørsmål ved. Til bakgrunn for forslaget vert det utøvd ein dobbeltmoral og ikkje minst ei politisk linje som ikkje kan stå igjen her i dag utan kommentarar.

Blant anna peikar forslagsstillarane på at det er uheldig at Beslutningsforum har den organiseringa det har i dag. Dei framhevar at ein i langt større grad bør lytta til pasientgrupper og fagfolk, og at dei bør vera med og ta avgjersler som omhandlar innføring av nye medisinar. Samstundes sørgde nettopp Framstegspartiet – for veldig kort tid sidan, i desember 2019 – for ei sikring av dagens organisering av Beslutningsforum, gjennom lovvedtak i denne salen.

I samband med handsaming av Prop. 55 L for 2018–2019 tok ikkje Framstegspartiet ordet i debatten i det heile. Ein må difor lena seg til dei skriftlege merknadene frå handsaminga den gongen. Der skriv Høgre, Framstegspartiet, Venstre og Kristeleg Folkeparti fylgjande:

> «Flertallet mener at de utfordringene og mulighetene som den medisinske utviklingen medfører, må løses innenfor rammene av systemet for nye metoder.»

Eg er usikker på kva som er den faktiske politikken og målsetjinga til Framstegspartiet, når dei i stor grad skjuler seg bak viktige avgjersler i denne salen frå tidlegare, mens dei i dag uttrykkjer ei heilt anna politisk linje. Senterpartiet var imot den endelege organiseringa av Nye metodar gjennom lov som Framstegspartiet og den dåverande regjeringa sikra i 2019. Frå vår side var den no kjende evalueringa, omtala som Proba-rapporten, eit avgjerande arbeid som måtte på plass før Stortinget kunne ta stilling til organiseringa på ein kvalitetssikra og god måte. For vår del handlar det om den totale organiseringa, mynde og tillit. Det gjer det den dag i dag. Difor kjem regjeringa til å koma med nye forslag til organisering basert på ei heilskapleg tilnærming.

Eg stilte i innleiinga spørsmål om den faktiske politikken som ligg bak dette representantforslaget. Ein vert i dag kjend med at Framstegspartiet i eit forslag vil sikra at prislappen på medisinar skal haldast hemmeleg. Dette vil aldri tena ein situasjon med behov for auka tillit og transparens for ei samla prioritering. Det vil berre gje den sterke parten, legemiddelindustrien, endå betre forhandlingskort.

Det er ikkje grunnlag for å vedta representantforslaget slik det vert presentert i dag. Eg er glad Arbeidarpartiet, Senterpartiet og SV set både tydelege krav og mål i det vidare arbeidet rundt prioritering i helsetenesta.

Bård Hoksrud (FrP) [18:06:02]: Det var morsomt å høre på foregående taler, og Senterpartiet bør i hvert fall se seg selv i speilet, for å si det forsiktig, men jeg kommer ikke til å kommentere det noe mer.

Dette handler faktisk om Kaja og Thea, som i forrige måned fikk nei i Beslutningsforum for nye metoder til å få medisinen de trenger for å få et bedre liv. Det handler om Christian Lawley og Ellen Winther, som i lang, lang tid kjempet for å få medisinen de trenger for å leve et liv som er likt alle andres – å puste føltes omtrent som å måtte puste gjennom et sugerør. Det handler om Cathrine Nordstrand, som vi hadde på besøk på onsdag, som har ALS, og som opplever ikke å få ta i bruk nye medisiner fordi man er usikker på bivirkninger. Som Cathrine sa: Det er ikke bivirkninger som er mitt største problem. Mitt største problem er at jeg har ALS og vet hvor det går hvis jeg ikke får prøve nye medisiner. Og hvis det er sånn at de ikke virker, eller det er bivirkninger, ja, da slutter jeg å bruke dem.

Det er mennesker det handler om i denne saken. Det handler om vilje til faktisk å gjøre noe, og jeg synes det er trist at vi i verdens rikeste land kan sitte og se på folk og små barn som ikke får behandlingen de trenger, mens folk i andre land har tilgang til disse medisinene og til de nyeste medisinene.

Så hører jeg argumentasjonen om at problemet er at vi ser til den danske modellen. Ja, hva er det vi ønsker å ta med tilbake fra den danske modellen? Jo, vi ønsker å ha inn fagfolkene, de som jobber med dette, og vi ønsker å ha inn pårørendeorganisasjonene – for at vi skal få

en bredere sammensetning, og ikke fire direktører fra de regionale helseforetakene, som er avhengige av å tenke på budsjetter og regnskap for å få det til å gå opp. Det er det det handler om. Jeg skjønner at flertallet her ønsker å late som at dette er noe helt annet. Det er ikke det. Det handler om at vi ønsker en modell som vi ser i Danmark.

I 2020 var det sånn at av EMA-godkjente legemidler ble 29 godkjent i Danmark, og det var 12 som ble godkjent i Norge. Det betyr at det er mange pasienter i Norge som ikke får medisinen de trenger for kanskje å leve.

Så når Senterpartiet og foregående taler prater om at dette kan vel liksom ikke gå, og han er litt usikker på hva som er hensikten bak dette, og hvorfor vi gjør det: For Fremskrittspartiet er det kampen vi tør å ta for at mennesker som trenger medisiner, skal få medisiner. De to som sto fram i forrige uke, har opplevd masse negative ting etter at de sto fram og fortalte om sykdommen sin.

Så vil jeg ta opp Fremskrittspartiets forslag i saken og de forslagene vi er med på.

Presidenten: Representanten Bård Hoksrud har teke opp dei forslaga han refererte til.

Marian Hussein (SV) [18:09:22]: Systemet for nye metoder ble lovfestet av Solberg-regjeringen i desember 2019. Jeg er litt usikker på om foregående taler var statsråd eller menig representant den gang, men under den behandlingen hadde Arbeiderpartiet, Senterpartiet og SV en rekke kritiske merknader, bl.a. at systemet ble lovfestet før ordningen var ferdig evaluert. Lovfestingen ble likevel vedtatt, med stemmene til Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre. Pasientene og brukerorganisasjonene, som representanten Bård Hoksrud var opptatt av i sitt innlegg, var også kritiske den gang.

I behandlingen av denne saken har mange av oss blitt kontaktet av ulike pasient- og brukerorganisasjoner. Jeg har fått henvendelser fra veldig mange mennesker med ulike diagnoser. Å leve med ulike alvorlige sykdommer og vite at det finnes behandling, men at man ikke kan få den, er en forferdelig situasjon å være i. Samtidig er det sånn at vi skal sørge for at pasienter over hele landet har lik tilgang på mulig behandling. Systemene fra Danmark og Sverige klarer ikke å sikre at pasienter på tvers av helseregioner får likest mulig behandling.

Dagens regjering og SV delte også kritikken i 2019 med mange. Jeg er veldig glad for at vi har fått bevegelse i denne saken siden april. Det er helt klart behov for at vi ser på og følger opp evalueringen, og jeg er veldig glad for at vi får et flertall i denne sal for dette. Det er også et klart behov for mer åpenhet, derfor stemmer vi i dag for de to forslagene om å sikre åpne prosesser og beslutninger.

Jeg skulle ønske representantene fra Fremskrittspartiet kunne være like ærlige om hva de sikret flertall for de årene de var med og styrte landet, og at de også evnet å si: Vet du hva, vi tok feil – noen ganger har man også vært med på dette.

Derfor vil ikke vi i dag støtte de forslagene Fremskrittspartiet er med og fremmer, men vi er veldig glad for at vi i behandlingen av statsbudsjettet får fulgt opp dette arbeidet, og at vi får gjort det skikkelig. Med det tar jeg opp SVs forslag.

Presidenten: Representanten Marian Hussein har teke opp dei forslaga ho refererte til.

Statsråd Ingvild Kjerkol [18:12:35]: Regjeringen arbeider for å opprettholde og utvikle vår felles offentlige helsetjeneste med likeverdig tilgang for alle pasienter som har behov for diagnostikk og behandling. Legemiddelbehandling i sykehusene er helt kostnadsfritt for norske pasienter. Norske pasienter er blant de som bærer minst økonomisk byrde knyttet til disse utgiftene, sammenliknet med andre OECD-land.

Trenden med økende priser for nye innovative legemidler er en kjent utfordring både nasjonalt og internasjonalt. I Norge har vi et system hvor nye medisiner vurderes for eventuell innføring og bruk i alle helseregionene. Dette skjer innenfor sykehusenes budsjettramme.

Prosessen rundt innføringen av legemidlet Kaftrio, der kostnaden ble anslått til å tilsvare driftsbudsjettet til et lite sykehus, illustrerer de vanskelige prioriteringsbeslutningene som helseregionene må ta stilling til.

Likevel har vi høy betalingsvillighet i Norge. Det synliggjøres ved at hovedtyngden av metodene som vurderes i Nye metoder, blir innført. Vi har også innført «verdens antatt dyreste legemiddel» mot spinal muskelatrofi, SMA, hos barn, nemlig Zolgensma, Samtidig ønsker vi priser som er fornuftige, sett i forhold til dokumentert effekt. Helseregionene forhandler med legemiddelindustrien på vegne av hele vår felles spesialisthelsetjeneste. Som politikere skal vi vokte oss vel for å svekke helseregionenes forhandlingsposisjon ved å legge føringer for hvilke metoder som skal innføres.

Jeg mener at representantenes forslag i liten grad vil bidra til å nå målet om rask tilgang, og i verste fall vil forlenge og komplisere saksbehandlingen og utviklingsarbeidet som er igangsatt.

Regjeringen følger opp evalueringen med oppdragene som er gitt i 2022. Arbeidet har allerede ført til konkrete tiltak, f.eks. systematisk involvering av fagfolk i vurderingene.

De mer prinsipielle spørsmålene som innføring av nye kostnadskrevende metoder reiser, vil bli løftet i den varslede stortingsmeldingen om prioritering. Verdigrunnlaget og prinsippene for prioritering som vi bruker i dag, bygger på en 30 år lang tradisjon med åpne og faglige diskusjoner om prioriteringer i helsetjenesten.

Den tradisjonen skal vi videreføre. Den gir trygghet for pasientene, og den gir støtte for fagfolkene som skal hjelpe dem og er nødt til å foreta prioriteringene i møte med pasienten.

Presidenten: Det vert replikkordskifte.

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [18:15:38]: Proba-rapporten evaluerte Nye metoder og viste at det tar lengre tid i Norge enn i land det er veldig naturlig å sammenligne oss med, når det gjelder norske pasienters tilgang på medisiner.

EFPIA Patients W.A.I.T.-analysen er en årlig analyse som gjennomføres for legemiddelindustriens bransjeforening. Statsråden har tidligere henvist til den nye indeksen og sier at Norge har flere legemidler tilgjengelig enn 33 andre land i Europa. Statsråden har også sagt at Norge ligger på sjette plass i å ta i bruk nye medisiner i Europa, men det indeksen viser, er at Norge ligger på femtende plass i å ta i bruk nye legemidler i de offentlige sykehusene. Den viser at Norge har godkjent 51 pst. av legemidlene for offentlig finansiering i perioden 2017–2020. Til sammenligning er Danmark på andre plass, med 129 godkjente legemidler.

Er statsråden fornøyd med Norges plassering i W.A.I.T.-indeksen?

Statsråd Ingvild Kjerkol [18:16:40]: Jeg synes representanten Trøen gjorde seg skyldig i en søkt framstilling av både mine uttalelser og hvordan det er mulig å lese denne W.A.I.T-listen som industrien produserer og legger fram. Norge kommer ganske godt ut på den listen.

Det er også feil å sammenligne saksbehandlingstiden mellom Norge og Danmark uten å ta i betraktning at danskene ikke har hatt en praksis med metodevurdering, sånn som vi har. Det begynte de faktisk med først i fjor. Det er usikkert hvordan det vil påvirke tidsbruken i modellen deres. Her har de faktisk sett til Norge, så jeg mener vi fortsatt skal holde fanen høyt, og det gjør vi. Vi har fulgt opp anbefalingene i Proba-rapporten, som vi dessverre måtte vente på. Det var ikke veldig stor vilje til å evaluere systemet vårt hos forrige regjering, men vi følger opp, og saksbehandlingstiden skal ned.

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [18:17:43]: Når statsråden har sagt at Norge ligger på sjetteplass i Europa når det gjelder å ta i bruk nye medisiner, er dette i beste fall unyansert. Statsråden tar ikke med hele bildet i sin fremstilling, for dersom vi ser på tilgangen til medisiner som ikke er tilgjengelige i Norge, eller medisiner som kun er tilgjengelige privat, blir historien annerledes. 28 pst. av medisiner som er tilgjengelige i Europa, kan nordmenn kun få tilgang til hos private aktører, og 20 pst. av medisiner som er tilgjengelige i Europa, er ikke tilgjengelige i Norge i det hele tatt.

Mener ikke statsråden at vi heller bør forholde oss til at vi må opp på listen over offentlig finansierte legemidler? Der er vi altså på femtende plass. Er det ikke denne listen det er viktig at vi kommer opp på, fordi vi ønsker lik tilgang til nye medisiner for alle pasienter, dekket av det offentlige?

Statsråd Ingvild Kjerkol [18:18:35]: Representanten Trøen stiller meg et spørsmål der hun refererer til en uttalelse jeg skal ha hatt, uten å vise til hvor den uttalelsen i det hele tatt er. Det er en premiss for dette spørsmålet som det er vanskelig å forholde seg til. Jeg mener vi skal ha rask tilgang til legemidler som gir effekt. Der er det en utfordring knyttet til at industrien også bruker tid på å framskaffe den dokumentasjonen vi etterspør for å innføre nye terapier i vår felles helsetjeneste. Det er en praksis danskene begynte med for ett år siden, så å sammenligne med Danmark blir feil, som jeg sa i mitt første svar. Det er også andre land som står foran oss på den listen, som heller ikke har et system som vårt, som sikrer lik tilgang til alle i hele landet samtidig. Sverige har f.eks. ikke det.

Tone Wilhelmsen Trøen (H) [18:19:36]: Jeg må ta forbehold, men jeg tror faktisk statsråden sa dette om at vi ligger på sjetteplass i bruk av nye medisiner i Europa, her i stortingssalen. Men jeg skal ta forbehold om det, for det er jeg ikke helt sikker på.

Det som er helt sikkert, er at det er veldig ulike oppfatninger av hvor problemet ligger, hvis man snakker med legemiddelindustrien, eller man f.eks. snakker med Statens legemiddelverk. Legemiddelindustrien mener det tar veldig lang tid før de får startet opp saksbehandlingen i Legemiddelverket. Legemiddelverket har jeg hørt uttale at de mener industrien bruker for lang tid. Det som det kanskje er behov for her, er å bli enige om en felles virkelighetsforståelse, for jeg antar at alle aktører ønsker at det skal gå raskere for norske pasienter å få tilgang på nye medisiner, selvfølgelig når de er godkjent i Beslutningsforum.

Vil statsråden ta noe initiativ til å se om virkelighetsbildet kunne blitt litt likere?

Statsråd Ingvild Kjerkol [18:20:41]: I Hurdalsplattformen sier vi at vi ønsker å få ned saksbehandlingstiden. Det jobber vi ganske systematisk for å få til. Det jobbes med å effektivisere prosessene i selve metodevurderingen og redusere tidsbruken. Vi har en oversikt fra Nye metoder som viser at det gjennomsnittlig tar 289 dager for firmaene å levere dokumentasjon som Legemiddelverket bestiller, mens Sykehusinnkjøp kan vente opptil 50 dager på prisopplysninger. Det er de tal-

lene vi har å forholde oss til, og så jobber vi med en rekke tiltak for at selve saksbehandlingsprosessen skal være effektiv.

Bård Hoksrud (FrP) [18:21:44]: Tid er ikke en luksus alvorlig syke mennesker har. Denne saken handler om hvorvidt vi skal sørge for at norske pasienter får medisiner raskere. Statsråden har tidligere vært krystallklar på hva hun mener om dette. Jeg er derfor nysgjerrig på om hun husker hvem som har sagt dette om dagens system: «Det er som bukken som passer havresekken.» Vedkommende lover videre at hvis de havner i regjering, vil de røske opp. Vedkommende har også sagt:

> «Beslutningsforum består av fire direktører fra de ulike helseforetakene. Vi må i fremtiden ha et forum som er frikoblet fra disse direktørene, fordi de har så store økonomiske hensyn å ta, knyttet til utgiftene til egne foretak.»

Vet statsråden hvem disse sitatene kommer fra, og hva tenker statsråden om at i dag stemmer hennes parti ned alle forslag som ville sørget for å gjøre noe med bukken og havresekken?

Statsråd Ingvild Kjerkol [18:22:33]: Jeg har ikke noen tanker om hvem som har sagt dette. Det som er min oppgave som statsråd, er å sørge for at saksbehandlingstiden går ned, når vi vurderer nye terapier tilgjengelig for norske pasienter. Det er det arbeidet jeg fokuserer på.

Dette er et system som ble lovfestet da Fremskrittspartiet satt i regjering, da Fremskrittspartiet hadde en statsråd i mitt departement. Dette er et system som vi har hatt siden 2013, som stortingsflertallet har ønsket skulle ha blitt evaluert, dessverre i god tid før det ble evaluert. Vi har fått en evalueringsrapport, og vi har ved første anledning satt i verk de anbefalingene som Probarapporten har gitt oss. Det er vår oppgave og vårt perspektiv.

Bård Hoksrud (FrP) [18:23:24]: Det var ikke statsråden selv som sa disse ordene, men det var en regjeringskollega, Kjersti Toppe, som sa dette til VG for ikke så veldig lenge siden, før valget. Men statsråden har vært ganske tydelig når det gjelder Beslutningsforum, hvordan Beslutningsforum har vært, og hvordan de håndterer dette. 41 organisasjoner sier altså at den ordningen vi har i dag, ikke er god nok. Det må skje noe, og det må skje noe raskt. Allikevel opplever vi at statsråden er veldig tilbakeholden med å være offensiv i denne saken.

Vi har et forslag nå. Statsråden sa i stad at hun var opptatt av at man måtte sørge for raskere saksbehandling. Da har vi fra Fremskrittspartiet et forslag i dag, som er klart og tydelig, som bl.a. sier:

> «Stortinget ber regjeringen sørge for å forskriftsfeste en makstid fra når søknad om å få godkjent nye medisiner er mottatt, til behandling av søknad er igangsatt.»

Det tar altfor lang tid å få behandlet en sak. Er statsråden enig i det, at man må sette en makstid fra man får saken, til en saksbehandler jobber med saken, og en metodevurdering?

Statsråd Ingvild Kjerkol [18:24:26]: Jeg jobber for at vi skal få ned behandlingstiden. Den oversikten som Nye Metoder har gitt meg, viser at det i gjennomsnitt tar 289 dager for produsentene å levere dokumentasjon som Legemiddelverket bestiller. Jeg er veldig usikker på om en forskriftsfesting vil påvirke akkurat det. I verste fall kan det også påvirke hvor attraktiv vi er som kunde for disse produsentene. Det vil være uheldig for norske pasienter. Strategien mener jeg bør være mer prissamarbeid, særlig for dyre, nye terapier innenfor kreftområdet og også for sjeldne sykdommer. Der pågår det et nordisk samarbeid. Vi ser også på om det er mulig å samarbeide med resten av Europa. Mitt mål er å dyktiggjøre innkjøperne, slik at vi raskere kan tilgjengeliggjøre dyre virksomme terapier for norske pasienter.

Bård Hoksrud (FrP) [18:25:30]: Statsråden sa «i gjennomsnitt 289 dager». 289 dager er mange dager for mennesker som står i en akuttsituasjon, hvor det kan handle om livet – om man får medisinen eller ikke. Det har vi dessverre sett mange eksempler på. Så sier statsråden at man ønsker å jobbe for å få ned dette. Christian og Ellen har nå fått medisinen, endelig, etter lang tid, men det har ikke Kathrine, og det har ikke Thea og Kaja, som venter på å få medisinen sin.

Mener statsråden at det fortsatt er akseptabelt, når de var så høye og mørke i opposisjon? Hvorfor kan man ikke stemme for forslag som ville betydd noe, og som ville betydd noe nå, og ikke om lang tid? Forslaget fra regjeringspartiene er jo bare en utsettelse – og egentlig bare å holde folk for narr. Er statsråden tilfreds med at folk fortsatt skal oppleve å måtte stå og vente og kanskje risikere å ikke få medisinen de trenger for å kunne overleve? Det er det det handler om.

Statsråd Ingvild Kjerkol [18:26:31]: Jeg vil oppfordre representanten Hoksrud til å høre på svarene som jeg gir. En oversikt fra Nye metoder viser at det tar i snitt 289 dager for produsentene, for legemiddelprodusentene, for dem som skal selge dette til oss, å framskaffe den dokumentasjonen som Legemiddelverket bestiller. Dette er en internasjonal industri. Mener representanten Hoksrud at en norsk forskriftsfesting vil påvirke dette? Mener representanten at han foreslår noe som

konkret vil avhjelpe det problemet han tegner opp? Mener representanten Hoksrud seriøst det?

Bård Hoksrud (FrP) [18:27:20]: Jeg mener faktisk at man opplever at det kan ta seks måneder før man får en saksbehandler. Det er vel rundt 170–180 dager. Mener statsråden at det er akseptabelt at det tar inntil seks måneder fra det offentliges side før man får en saksbehandler som skal gå i gang med metodevurderingen? Da må jeg jo spørre om det tilbake, om statsråden mener at det er tilfredsstillende. Det er det dette forslaget handler om, å få en saksbehandler raskt, sånn at man kommer i gang med metodevurderingen. Ville ikke det vært smart, herr statsråd – eller fru statsråd! (Munterhet i salen.)

Statsråd Ingvild Kjerkol [18:27:55]: Herr representant Hoksrud har foreslått en norsk forskriftsfesting av en forventning og et krav til en internasjonal «big pharma»-industri. Mitt spørsmål tilbake til representanten Hoksrud var om han seriøst mente at det er et forslag som fører oss raskere fram til målet. Nå svarte jo representanten Hoksrud med en litt annen harang, hvor han tok fram pasienter som er i en desperat situasjon og venter på å få tilgang til virksomme terapier. Men representanten Hoksrud svarte meg overhodet ikke på om han tror en norsk forskriftsfesting påvirker «global pharma» sin mulighet til å framskaffe dokumentasjon til en liten innkjøper som Norge, med bare 5,5 millioner innbyggere.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Morten Wold (FrP) [18:29:13]: Det er godt vi har sånn noenlunde kontroll på damer og herrer og herr og fru her i salen! Det er også ganske sjelden å oppleve et replikkordskifte hvor statsråden er den som stiller spørsmål, men nå har vi vært med på det også.

Norge er en sinke når det gjelder å ta i bruk nye medisiner. Det betyr at med dagens system dør syke mennesker mens de venter på hjelp, mens atter mange andre lever med store smerter som kunne vært lindret om de fikk tilgang til medisiner. For oss i Fremskrittspartiet er det viktig å få på plass endringer i systemet for godkjenning av nye medisiner i Norge, der vi må prioritere pasientene foran pengene.

Det norske helsevesenet skal være til for pasientene, ikke for helsedirektørene. I Norge skal de som trenger hjelp, få hjelp. Likevel hører vi om nordmenn som ser seg nødt til å bli helseflyktninger til andre land for å få livsviktige medisiner. Representanten Hoksrud har allerede snakket om Kaja og Thea på to år. De har et sjeldent syndrom som gjør at de står i fare for å utvikle alvorlige sykdommer. Familien har ventet i spenning på hvilken avgjørelse Beslutningsforum for nye metoder skulle komme frem til for de to toåringene. Da spenningen endelig ble utløst, var det ingen glede å spore, bare sorg. Beslutningsforum mente medisinene Kaja og Thea trenger, var for dyre. Man kan jo tenke seg hvordan det er som forelder å stå i en slik situasjon, der man føler seg hjelpeløs fordi ens små barn ikke får helsehjelpen de trenger i verdens beste land å bo i fordi det er for dyrt – for dyrt i verdens rikeste land, som ellers har penger til all verdens gode formål, men ikke til å redde Kaja og Thea. Vi burde skamme oss.

Vi trenger handling. Vi kan ikke tenke oss om enda en gang, foreta enda flere utredninger og «følge situasjonen nøye», som er regjeringens respons på snart alle tenkelige saker og temaer. I dag fremmer Fremskrittspartiet forslag om handling. Om representantene i denne sal slutter seg til Fremskrittspartiets forslag, vil norske pasienter få lik tilgang på medisiner som man har i Danmark. I Danmark godkjenner man medisiner til bruk på under halve tiden av hva Norge gjør. Det må være slutt på at vi ser norske pasienter lide fordi helseforetakene skal forhandle medisinprisene ned på samme nivå som i Øst-Europa.

Dette gjelder dessverre ikke bare Thea og Kaja – det gjelder mange hundre pasienter med sjeldne sykdommer. I dag står vi her med sjansen til å gi dem håp, livsglede, nye muligheter og medisiner.

Ingrid Fiskaa hadde her teke over presidentplassen.

Cecilie Myrseth (A) [18:32:00]: I denne debatten er det viktig for meg å starte med å si at regjeringen er framme i skoen når det gjelder innføring av nye metoder, og jobber aktivt med muligheten til å forbedre systemet. Det må man alltid gjøre. Det er også et mål å redusere saksbehandlingstiden og øke tilliten til hvordan avgjørelsene skjer, og vi er i gang. Prosessene skal ikke ta en dag lenger enn de må, for bak ventetiden står syke mennesker og deres familier og venter på svar.

Vi har lange tradisjoner for prioritering i Norge, og et samlet storting har sluttet seg til måten vi jobber med prioritering og innføring av nye medisiner på. Det betyr at vi har tatt inn over oss at vi har én pengesekk, og at vi må fordele den potten på en måte som gir mest mulig helse for hver krone. Det må også skje på en rettferdig måte som gir samme muligheter til alle. Betalingsvilligheten avhenger av om medisinen virker godt nok sammenlignet med prisen som er satt, og hvor alvorlig sykdommen er.

Dersom ikke ansvarlighet skulle vært en del av beslutningsgrunnlaget, ville man lagt opp til et system som drev opp prisene på nye legemidler ytterligere. Skulle staten sagt ja til innføring av nye legemidler uansett

hvor høy pris som ble satt, ville selvfølgelig det ha fortrengt andre deler av helsetjenesten og andre pasienter. Og hvem ville tjent på det? Jo, industrien – som allerede tjener rimelig godt.

Jeg synes det er interessant å se en samlet høyreside ikke rette en eneste pekefinger mot industrien. Dette er storindustri, som tjener mye penger, men det er altså ingen kritikk å se. Man vil heller ikke ta inn over seg de fakta som også statsråden legger fram, om tiden som går. Når et legemiddel får nei fra Beslutningsforum fordi prisen er for høy, rettes gjerne frustrasjonen mot staten. Men vi er nødt til å snakke mer om den andre siden av det. Noen av verdens rikeste selskap, legemiddelselskapene, setter altså skyhøye priser, og vi må tørre å sette spørsmålstegn ved den enorme profittdriven i møte med ekstremt syke mennesker. Det er også et ansvar vi har. Og det er særlig ett parti som er veldig opptatt av å vise pekefingeren og snakke om skam, og at man må tørre å gjøre ting. Jeg utfordrer Fremskrittspartiet til i større grad å rette pekefingeren også dit den burde rettes, mot dem som faktisk tjener veldig, veldig mye penger på å sette disse prisene. Er det sånn at Fremskrittspartiet mener at disse selskapene bare skal kunne sette den prisen de vil ha, og så betaler vi det? Det er fullstendig feil, sånn kan vi ikke gjøre det. Jeg tenker det er greit å ha med seg også det for høyresiden.

Tuva Moflag (A) [18:35:20]: Jeg tenkte jeg skulle benytte anledningen til å rette pekefingeren mot Fremskrittspartiet. Jeg ble inspirert til å gjøre det under Marian Husseins innlegg, da hun lurte på hvilken rolle representanten Hoksrud hadde da vi jobbet med denne saken i forrige periode. Riktignok hadde representanten Hoksrud gått ut av regjering, men Fremskrittspartiet satt i regjering; Fremskrittspartiet satt i Helse- og omsorgsdepartementet i mars 2019 da Prop. 55 L ble lagt fram, da vi lovfestet Beslutningsforum for nye metoder. Og det var Sylvi Listhaug selv som satt i det samme departementet da vi behandlet denne saken 13. desember 2019.

Jeg synes det er veldig spesielt å selv være med på å lovfeste Beslutningsforum for nye metoder før det var evaluert, som vi advarte mot den gangen, for så å gå ut av regjering og fremme representantforslag i denne salen på medisinnivå. Her kritiserer man folk, fagfolk, for å ta beslutninger om hvilke medisiner vi skal prioritere til hvilke pasienter, og så skal man ta de beslutningene inn i Stortinget på enkeltmedisinnivå. Jeg synes det er helt utrolig. Jeg synes faktisk det er ganske vulgært.

Bård Hoksrud (FrP) [18:36:55]: Jeg synes Arbeiderpartiet, SV og Senterpartiet med det siste innlegget viste til det fulle at de egentlig ikke bryr seg om dette. Noe av det vi gjorde i 2019, var feil. Det er derfor man kommer med et nytt forslag; man ser at man trenger å gjøre endringer. Og så går alle opp på talerstolen her og prater varmt om at vi må gjøre noe, men så kritiserer man noen fordi de faktisk vil gjøre endringer. Det er ganske spesielt at man går opp på talerstolen her og prater om vulgaritet. Det var ikke måte på.

I det samme partiet sitter de og stemmer ned alle forslag som ville gjort noe konkret for dem som ikke får medisinene sine fordi Beslutningsforum velger å si nei, eller som må vente før neste behandling. Det er dessverre mennesker som ikke har tid til å vente. Og så kommer regjeringspartiene med et forslag om at man skal utrede og komme tilbake til Stortinget for ny diskusjon. Det er ikke sikkert Cathrine har den tiden. Vi burde se på «right to try», og vi burde bruke unntaksbestemmelsen oftere og mer målrettet. Det er det noe av dette handler om.

Jeg blir egentlig ganske provosert når jeg hører på representanten Marian Hussein, som gikk på talerstolen her og belærte. Hvorfor stemmer dere imot, når du sier at dere er helt enig? Dere mener alt dette, og dere vil gjøre det. Men så stemmer dere altså ned forslagene i morgen. Det er trist for alle pasientene som hadde håpet at det skulle skje noe, og de 41 organisasjonene som har ønsket endringer. Det er det det handler om, og det er det Fremskrittspartiet er opptatt av. Når vi ser at ting ikke er så bra som det burde være, foreslår vi faktisk endringer som gjør at det blir bra, og som gjør at vi ivaretar pasientene.

Statsråden var så opptatt av de 289 dagene, men det er rart når vi ser at det tar opptil et halvt år før man får en saksbehandler for å starte metodevurdering. Realiteten er at de i Danmark i gjennomsnitt bruker halvparten av tiden som det vi gjør i Norge. Det bør man faktisk ta inn over seg, og det er derfor vi vil gjøre endringer.

Presidenten: Presidenten minner om at talen skal rettast via presidenten.

Truls Vasvik (A) [18:39:37]: Jeg skal begynne der jeg slapp. I utgangspunktet – og det må det ikke være tvil om – er vi enige. Vi er enige om at saksbehandlingstiden skal ned, vi er enige om at tilliten skal opp, og vi er enige om at vi skal ha inn fagfolk og brukere. Så kan man enten vente og se til det kommer et representantforslag, eller man kan gjøre som regjeringen allerede har gjort, nemlig å sette i gang dette arbeidet. Det er det det er snakk om her. Representanten Hoksrud sier at det handler om folk. Ja, det handler om folk, og det handler om liv og død. Derfor skal vi gjøre dette riktig.

Ett av forslagene fra representanten Hoksrud forutsetter at innkjøpsprisene fortsatt skal være hemmelige, også på tvers av land. Det gir legemiddelindustrien all makt. Hvordan skal vi få tillit til et system som baserer seg på hemmelighold? Medisinen som Kaja og Thea

trenger, er sendt til en ny vurdering og forhandling av Sykehusinnkjøp. Det er helt riktig, som det også ble sagt på TV 2, at den medisinen er tilgjengelig i noen andre land. Det landet jeg har funnet, er England. Der er den medisinen nå godkjent fram til 2024. Problemet med å se over landegrensene er akkurat det jeg nevnte: Legemiddelindustrien nekter å offentliggjøre prisene sine, så vi vet ikke om vi spiller på samme banehalvdel.

Og til representanten Morten Wold, som sier at med den danske modellen blir det lik tilgang i Norge som i Danmark: Nei, det gjør ikke det – eller jo, det gjør det hvis vi gjør om det norske helsevesenet. Hvis vi gjør om helsevesenet slik at man ikke er sikret lik behandling overalt i hele landet vårt, så kan vi gå over til dansk modell. I Danmark får 50 pst. av pasientene tilgang på de medisinene man godkjenner, i Norge får 98 pst. de samme medisinene. Da må vi være ærlig på det. Da må vi være ærlig på å si at det er viktigere at noen får medisinene der og der enn at det skal gjelde overalt. Jeg er i alle fall uenig i det.

Tilbake til Kaja og Thea. Beslutningen er gjort basert på de reglene vi har laget og lovfestet – i alle fall noen ønsket det – her i salen, med stemmene til Fremskrittspartiet. Selv om representanten Hoksrud sier at han har lært, har jeg ikke hørt noen partier si at de ikke vil prioritere. Det alltid snakk om prioritering når det er snakk om helse. Så det kunne vært interessant å høre hvordan Fremskrittspartiet vil endre sitt eget standpunkt rundt prioriteringer. Hvem skal få, og hvem skal ikke få?

Presidenten: Representanten Bård Hoksrud har hatt ordet to gonger tidlegare og får ordet til ein kort merknad, avgrensa til 1 minutt.

Bård Hoksrud (FrP) [18:42:24]: Det er fullt mulig å prioritere. Det er fullt mulig å bruke mer penger på helsevesenet, hvis man vil det. Vi bruker mye mindre penger på medisiner enn det land vi kan sammenligne oss med, gjør.

Ja, det handler om mennesker, det handler om liv og død, og det handler om de forslagene vi fremmer nå – for for noen kan det å vente og ta dette i riktig rekkefølge faktisk bety at man ikke får medisinene man trenger for å kunne leve videre.

Marian Hussein (SV) [18:43:06]: Jeg er veldig glad for at vi i morgen får stemt for noen forslag som vil ta oss tilbake til riktig vei, som vil være med og sikre at Norge ikke dilter etter legemiddelindustriens prissettinger, og hvor vi tar ansvar for helheten. Det handler om prioriteringer, det handler om mennesker, det handler om liv og død, men det handler også om hva vi skal bruke fellesskapets ressurser på: om vi skal bygge det todelte helsevesenet, som jeg skimter av det representantene fra Fremskrittspartiet tar opp noen ganger, eller om vi skal bygge et felles helsevesen.

Det er sånn at det allerede er folk som dør i Norge, og som kunne ha fått enkle medikamenter, men vi i denne sal har bestemt at på grunn av innvandringsregulerende hensyn skal ikke de menneskene få det. Så noen ganger har denne salen også prioritert vekk noen enkeltmenneskers liv, og det må vi også huske på. Her er det en helhet som vi også må ta ansvar for.

Truls Vasvik (A) [18:44:35]: Jeg er ganske sikker på at det gleder Bård Hoksrud at nåværende regjering bruker mer penger på sykehus enn det forrige regjering gjorde. For det er akkurat som Hoksrud sier: Det er også snakk om en totalitet her.

Når det blir hevdet – og det var derfor jeg tok ordet – at vi bruker mindre penger på medisiner i forhold til sammenlignbare land eller andre land, er det et prosenttall. Så har det seg sånn at norsk helsevesen bruker mer penger fordi vi inkluderer mer i det offentlige helsevesenet, og når totalpotten blir større og en skal dele det opp, blir unektelig andelene mindre. Så det er nesten litt søkt – det er for øvrig sikkert ikke et parlamentarisk uttrykk, beklager det – eller det er litt merkelig å bruke et prosenttall som ikke er sammenlignbart. Det blir som å sammenligne epler og bananer, og det vet vi går ganske dårlig.

Så gjentar jeg mitt spørsmål som jeg ikke fikk svar på – det jeg fikk svar på, var at det skal alltids prioriteres: Hvem skal få, og hvem skal ikke få? Er det alltid de som har dårligst tid, som skal få? Det er det vi må ha en plan for, for det er det som lager et system basert på tillit, når alle kjenner reglene.

Presidenten: Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 7.

Sak nr. 8 [18:45:50]

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Sveinung Rotevatn, Grunde Almeland og Guri Melby om å styrke tegnspråkets stilling og tolketjenesten for døve, døvblinde og hørselshemmede for å sikre likestilt kommunikasjon (Innst. 366 S (2021–2022), jf. Dokument 8:199 S (2021–2022))

Presidenten: Etter ønske frå komiteen vil presidenten ordna debatten slik: 3 minutt til kvar partigruppe og 3 minutt til medlemer av regjeringa.

Vidare vil det – innanfor den fordelte taletida – bli gjeve høve til inntil seks replikkar med svar etter innlegg frå medlemer av regjeringa, og dei som måtte teikna seg

på talarlista utover den fordelte taletida, får òg ei taletid på inntil 3 minutt.

Aleksander Stokkebø (H) [18:46:43] (ordfører for saken): Som saksordfører vil jeg takke komiteen for godt arbeid. Selv om vi i denne saken ikke er kommet til en felles enighet, deler vi synet på tolketjenestens viktighet.

Jeg vil nå redegjøre for Høyres syn.

Tilgang på tolk er likestilling i praksis. I mange tilfeller er det også forskjellen på om man er innenfor eller utenfor de sosiale fellesskapene og arbeidslivet. Samtidig vet vi at ventetidene er lange, og at brukere ofte står uten tolk. For 2021 og 2022 foreslo Høyre derfor en økning på om lag 59 fast ansatte tolker for å bedre kvaliteten i tjenesten og gi økt forutsigbarhet og tilgjengelighet for brukerne.

Vi trodde at alle i salen delte det målet. Det var derfor stor forundring, både blant brukerne og i Høyre, da Arbeiderpartiet, Senterpartiet og SV i årets budsjett påførte tolketjenesten et usosialt nettokutt på 15 mill. kr. Det vil bety at flere vil få avslag på tolk. Resultatet blir svekket inkludering i arbeidsliv, utdanning og sosiale fellesskap, mer tilbaketrekking, isolasjon og ensomhet. Høyre mener at det heller er behov for mer fellesskap og mer inkludering, og kommer derfor til å fortsette innsatsen for å styrke tolketjenesten økonomisk.

Tolketjenesten må være brukervennlig, tilgjengelig og gi rett tolk til rett tid. Da må vi også organisere den slik at vi får mest mulig ut av ressursene, og slik at brukerne får den tjenesten de har behov for. På Høyres vakt gjorde vi derfor en rekke forbedringer. Samtidig får vi fortsatt tilbakemeldinger fra brukerne om at ting kan bli bedre, og det må vi ta på alvor. Når dagens organisering har virket over tid, også i normalår utenom pandemien, mener vi derfor at det ville være klokt å evaluere den. Vi har derfor fremmet et forslag om det, som jeg håper mange partier i salen vil støtte. Målet må være å få det til i inneværende stortingsperiode, i tett dialog med brukerne og Nav, og å lytte og forbedre. Vi håper at SV vil stemme for og ikke blir det partiet som i dag stopper brukernes ønske om å evaluere og utvikle denne tolketjenesten til å bli enda bedre.

Fra Høyres side er det i hvert fall krystallklart: Vi skal styrke tolketjenesten og ta brukerne på alvor. Og med det vil jeg ta opp forslaget Høyre er en del av.

Presidenten: Representanten Aleksander Stokkebø har teke opp det forslaget han refererte til.

Anja Ninasdotter Abusland (Sp) [18:49:56]: Jeg vil gjerne vise til statsrådens svarbrev i denne saken, hvor det gjøres rede for allerede igangsatt arbeid for å styrke døves deltakelse i samfunnet gjennom et nedsatt offentlig utvalg. Utvalget skal utrede situasjonen for norsk tegnspråk i ulike sektorer og skal levere rapporten til Kultur- og likestillingsdepartementet 1. juni 2023. Senterpartiet vil samtidig understreke viktigheten av å styrke nettopp døves, døvblindes og hørselshemmedes muligheter og deler intensjonen i representantforslaget. Samtidig ser vi det som hensiktsmessig å avvente framleggelsen av denne rapporten.

Kultur- og likestillingsdepartementet har sagt at det er behov for å gjøre politikken på tegnspråkfeltet mer samordnet, kunnskapsbasert og målrettet. Det er jeg glad for at regjeringen er i gang med. Og i likhet med statsråden ser vi i Senterpartiet fram til å få den viktige NOU-en som tegnspråkutvalget skal legge fram neste år. Senterpartiet støtter derfor statsrådens vurdering av de fire forslagene i representantforslaget og er enig i at det ikke er behov for å vurdere større endringer i tolketjenesten på nåværende tidspunkt.

Gisle Meininger Saudland (FrP) [18:51:31]: Norge skal være et samfunn for alle. Det betyr at de som trenger tilrettelegging, får det – om det er hjelpemidler, tolketjeneste eller andre ting.

Fremskrittspartiet var med på å styrke tolketjenesten i budsjettforliket med de andre borgerlige partiene i 2021. Tidlig i vår regjeringsperiode utvidet vi også retten til tolke- og ledsagerhjelp i folketrygden, sånn at døvblinde får bedre mulighet til å delta i fritidsaktiviteter.

For Fremskrittspartiet er det viktig at vi har en tolketjeneste som har høy kompetanse, er nær folk og er brukerorientert. Det er åpenbart et forbedringspotensial, noe også flere av høringssvarene fra brukerorganisasjonene gir uttrykk for. Derfor kan det også på et tidspunkt være fornuftig å evaluere og vurdere om det er andre modeller som er mer hensiktsmessige enn dem vi har i dag. I en sånn prosess er det viktig at alle som blir berørt, blir hørt. Derfor foreslår vi også, sammen med Høyre:

> «Stortinget ber regjeringen i inneværende stortingsperiode evaluere om dagens organisering av tolketjenesten er hensiktsmessig og, i tett dialog med brukerne og Nav, vurdere mulige alternative modeller.»

Dessverre blir det nedstemt av regjeringspartiene, SV og stortingsflertallet. Det betyr at det ikke kommer noen endring etter Stortingets vilje, men vi venter på hva regjeringen selv kanskje vil måtte foreta seg en gang i framtiden.

Arbeiderpartiet og Senterpartiet sier til og med rett ut i merknadene at det ikke er behov for å vurdere større endringer i tolketjenesten. Men selv om de ikke vil ha større endringer, ble det likevel kuttet 15 mill. kr i tol-

ketjenesten, som dessverre unektelig vil bety et dårligere tilbud. Det er ikke rett vei å gå. Derfor vil Fremskrittspartiet styrke tjenesten framfor å svekke den.

Kirsti Bergstø (SV) [18:53:50] (komiteens leder): Et demokratisk, likestilt og rettferdig samfunn må søke å gi folk like muligheter og må være organisert sånn at flere får forutsetninger for å leve et godt, fritt og selvstendig liv. I dag møter mange funksjonshindre i samfunnet, på ulike vis og i altfor mange sammenhenger.

Mange tegnspråklige opplever ikke å få rettighetene sine oppfylt, mye på grunn av manglende kunnskap og forståelse for de tegnspråkliges unike språkposisjon. Det har også vært med på å svekke tilgangen til språklige arenaer som barnehager, skoler og i eldreomsorgen. SV mener at norsk tegnspråk må styrkes og være tilgjengelig i absolutt alle livets faser, for at man skal kunne leve et fritt liv fullt ut.

Det er viktig å styrke tegnspråkets stilling og tolketjenestene for å bedre døve, døvblinde og hørselshemmedes muligheter, slik forslagsstillerne bak representantforslaget ønsker. Derfor må jeg også si meg veldig enig i intensjonen bak forslaget. Jeg er også veldig glad for at det nettopp er satt ned et eget tegnspråkutvalg, som bl.a. skal gjennomgå lovverk, ordninger og tiltak som på ulike områder omfatter norsk tegnspråk.

I tillegg skal utvalget hente inn ny kunnskap om hva som er hovedutfordringene når det gjelder tilgang til tegnspråk, og hente inn dokumentasjon på hvordan disse utfordringene virker inn på forskjellige områder i livet. Dette arbeidet er det hensiktsmessig å gjøre samlet og ikke stykkevis og delt. Det er grunnen til at vi kommer til å stemme imot det forslaget som ble tatt opp i sted – vi ønsker et helhetlig arbeid velkommen.

Dette er et veldig viktig arbeid, og derfor er det også nødvendig at vi lar det bli gjort på skikkelig vis. Så på SVs vegne vil jeg si at vi ser fram til at arbeidet blir lagt fram. Vi ser også fram til et godt samarbeid med forhåpentligvis alle partier her i Stortinget om å styrke tegnspråkets stilling og bedre tolketjenestene for framtiden.

Sveinung Rotevatn (V) [18:56:47]: Når dette forslaget vert behandla her i salen i dag, er det ikke sjølvsagt at dei som saka faktisk handlar om, kan høyre debatten vi har. Dei er avhengige av å ha med seg ein tolk, slik eg ser at nokre av våre tilhøyrarar på galleriet har. Dei som er døve, er heilt avhengige av kvalitet på og tilgjenge til tolketenester for å kunne høyre det som vert sagt. Det er det dette forslaget handlar om. Kan ein ikkje høyre, og får ein ikkje nokon til å formidle, har ein ikkje den same moglegheita til å vere med, ytre seg og delta i samfunnsdebatten som dei som høyrer.

Det er ein menneskerett å kunne utvikle språk og ein språkleg identitet, og det er ei viktig offentleg oppgåve å sikre tilgangen til teiknspråk. Nettopp difor vart teiknspråkutvalet sett ned i 2021 av Solberg-regjeringa. Det var viktig for Venstre. Teiknspråkutvalet skal gjennomgå lovverk, ordningar og tiltak, og dei skal også gje innspel om tiltak som kan auke tilgangen til norsk teiknspråk.

Utvalet skal danne grunnlaget for ein fornya og samordna teiknspråkpolitikk, med utgangspunkt i statusen som norsk teiknspråk har fått i den nye norske språklova, som også vart levert av den førre regjeringa. I 2023 skal utvalet levere den første NOU-en om norsk teiknspråk nokosinne. Det ser vi fram til. Men vi kan ikkje sitje stille i mellomtida. Situasjonsskildringa vi har fått frå både tolkar og innbyggjarar som har behov for tolking, viser at tida er overmoden for nye tiltak.

Venstre har løfta denne problemstillinga i Stortinget no fordi dei som brukar tenestene, opplever at dei ikkje er gode nok. Fire tidlegare utgreiingar om tolketenester har konstatert det, og det er på tide at vi gjer noko med det. Difor har vi fremja forslag om å styrkje stillinga til teiknspråket. Endringane i tolketenesta så langt har sjølvsagt vore positive, men det er å flikke på eit system der det meste tyder på at systemet ikkje fungerer godt nok.

Vi registrerer at regjeringa, med støttepartiet sitt, vil vente på utvalet og ta seg god tid. Det synest eg er synd, men eg håpar at dei vil tenkje seg godt om til i morgon.

Ein del av utfordringa som dei ikkje-høyrande fortel om – og dette er viktig – er kjensla av at morsmålet deira ikkje vert anerkjend som eit språk, men vert behandla som eit hjelpemiddel. For dei som ikkje høyrer, er teiknspråk morsmålet, og mange meiner at måten ein organiserer tenesta på, også gjer noko med synet ein får på språket. Difor er det viktig at ein no set i gang arbeidet med å få på plass ei masterutdanning i teiknspråk. Det har også Venstre føreslått, og eg tar opp det forslaget.

Eg vil også varsle at vi kjem til å stemme for mindretalsforslag nr. 1 i saka, og håpar, til liks med saksordføraren, at fleire vil gjere det.

Presidenten: Representanten Sveinung Rotevatn har teke opp det forslaget han refererte til.

Statsråd Marte Mjøs Persen [19:00:10]: Jeg er glad for at en samlet komité er opptatt av å styrke døve, døvblinde og hørselshemmedes muligheter for likestilt kommunikasjon.

Tolketjenesten i Nav gjør hver dag en god og viktig jobb med å tildele og utføre tolkeoppdrag. Oppdragene utføres både av etatens egne ansatte og av frilanstolker.

Proba Samfunnsanalyse gjennomførte i 2018 en utredning av organiseringen av tolketjenesten og vurderte en rekke ulike alternativer for organisering. De konkluderte med at tjenesten fortsatt bør være i Nav, men at alternativ organisering innen etaten burde vurderes.

Rapporten er fulgt opp av Arbeids- og velferdsdirektoratet. De har falt ned på at en fortsatt organisering under Nav Hjelpemidler og tilrettelegging – supplert med forbedringstiltak – samlet sett vil gi de beste rammebetingelsene for brukerne og tolkene med tilknytning til Nav.

En rekke forbedringstiltak er iverksatt. Brukerorganisasjonene har vært involvert i arbeidet for å utvikle en bedre tolketjeneste.

Jeg er derfor glad for at brukerorganisasjonene til denne saken har gitt innspill på at det nå er mye som fungerer bedre i tjenesten. Det er viktig at Nav fortsetter arbeidet med å utvikle tolketjenesten for å møte tolkebrukernes behov i tiden framover.

Det er utdanningsinstitusjonene som har den nærmeste kjennskapen til utdanningene, og derfor de beste forutsetningene for å ta beslutninger om hvordan utdanningen skal bygges opp og organiseres. Kunnskapsdepartementet har opplyst meg om at de på nåværende tidspunkt ikke vil anbefale å innføre en integrert femårig master i tegnspråk, og at en eventuell utvidelse bør bygge på de allerede eksisterende studietilbudene.

Jeg er enig med komiteens flertall om at det er hensiktsmessig å avvente tegnspråkutvalgets kommende rapport før det vurderes å gjøre ytterligere endringer i organiseringen av tolketjenesten.

Jeg ser fram til å lese den endelige rapporten fra tegnspråkutvalget. Kultur- og likestillingsministeren har hovedansvaret for å følge opp, men jeg vil selvfølgelig se hen til de punkter som måtte sortere under mitt ansvarsområde, for å vurdere om det er noe jeg og mitt departement bør eller må følge opp.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Aleksander Stokkebø (H) [19:03:01]: Flere må få muligheten til å fullføre skolen og komme i jobb. Men hvor lett er det hvis du verken hører eller på annen måte kan få med deg hva som blir sagt? Det trengs flere tolker. I de to siste budsjettene har Høyre og samarbeidspartiene foreslått penger til om lag 59 nye, mens Arbeiderpartiet, Senterpartiet og SV kutter. Når statsråden vet at det var 5 300 uløste tolkeoppdrag bare i fjor, hvorfor mener hun da at det var en god idé å kutte tolketjenesten med 15 mill. kr?

Statsråd Marte Mjøs Persen [19:03:46]: Jeg er kjent med at forslaget om ikke å gi en ytterligere styrking i 2022-budsjettet, i tråd med det Solberg-regjeringen foreslo, omtales som et kutt. Høsten 2021 var det imidlertid for denne regjeringen en hovedprioritering å rette opp i en mengde usosiale kutt fra Solberg-regjeringen, og i en helhetlig vurdering ble det å rette opp prioritert foran nye satsinger. Dette var ikke et kutt, for det har vært tilført nye stillinger til tjenesten over tid. Blant annet ble tolketjenesten styrket med 32 mill. kr i 2021, og det har gitt rom for 39 flere fast ansatte tolker. Det ble gjort for å styrke kvaliteten til tolketjenesten og gi bedre dekningsgrad og mer forutsigbarhet for brukerne.

Aleksander Stokkebø (H) [19:04:46]: Jeg merker meg at en snakker om usosiale kutt, men hvis det er noe som virkelig er usosialt, mener jeg det er nettopp det å trekke tilbake en så viktig satsing på tolketjenesten. Regjeringen finner altså rom til å bruke hundrevis av millioner kroner på å opprette flere fylkeskommuner, men 15 mill. kr for tolk til bl.a. døve og hørselshemmede var det ikke råd til. Kuttet vil bety at tusenvis fortsatt vil få avslag på søknad om tolk. Resultatet blir mer sosial tilbaketrekking, isolasjon og ensomhet, men vi vet nå at regjeringen ikke er villig til å sette av pengene som trengs. Da blir det neste spørsmålet: Hvilke andre konkrete tiltak kan vi vente oss i nær framtid for å kompensere for tilbaketrekkingen av midler og for å forbedre tolketjenesten?

Statsråd Marte Mjøs Persen [19:05:42]: Da regjeringen prioriterte å dekke inn noen av de usosiale kuttene som Solberg-regjeringen hadde gjort gjennom åtte år, handlet det bl.a. om en av de endringene som kommer, nemlig å gi barn som trenger briller, brillestøtte igjen, som den forrige regjeringen kuttet i, som et reelt usosialt kutt. Dette er en ny satsing som den forrige regjeringen foreslo etter åtte år, uten å gjøre den typen satsingsforslag til realitet. Man foreslo det først da man visste at man ikke hadde flertall for sitt budsjett i Stortinget. Nok om det.

Det er viktig å ansette flere faste tolker. Det synet deler jeg. Vi vil framover vurdere behovet for en økning i antallet fast ansatte tolker, men vi ser at vi vanskelig kan komme utenom å benytte også frilanstolker i en rekke oppdrag.

Aleksander Stokkebø (H) [19:06:47]: Vi kan bare konstatere at tilgangen på tolk for alle dem som nå står utenfor arbeidsliv og utdanning, ikke nådde opp i prioriteringen, og vi får håpe at det en nå sier er en vurdering, ender opp i konkret handling for alle dem som trenger den bistanden en tolk kan gi. Som statsråden riktig refererer: På Høyres vakt forbedret vi tolketjenesten. Samtidig får vi fortsatt tilbakemeldinger fra brukerne om at ting kan bli bedre, og det må vi ta på alvor. Det tror jeg vi er enige om. Når dagens ordning har virket over tid, også i normaler utenfor pandemien, mener Høyre at det vil være klokt å evaluere den, lytte til brukerne og forbedre. Vi synes det er synd at regjeringspartiene her i salen sammen med SV stemmer mot, men vi håper en etter hvert vil snu. Spørsmålet blir: Vil

statsråden ta brukerne på alvor og forsikre oss om at hun i denne perioden vil evaluere og forbedre tolketjenesten?

Statsråd Marte Mjøs Persen [19:07:51]: Det er jo en rekke ting som allerede er gjort, og jeg deler oppfatningen om at dette er viktig, men at det fortsatt gjenstår en del ting. Dekningsgraden for tolketjenester varierer over hele landet. Blant annet kan det variere fra 95 pst. til 83 pst., avhengig av både antallet fast ansatte tolker og tilgangen på frilanstolker.

Tolk for hørselshemmede og døvblinde er i dag en rettighet i folketrygden, og verken Proba-rapporten eller brukerorganisasjonenes innspill tilsier at det bør endres. Brukerorganisasjonene, bl.a. Hørselshemmedes Landsforbund, peker i sine høringssvar på at det bør være statlig. Sånn sett er også brukerorganisasjonene i hovedsak positive til en del av de grepene som er gjort. Vi ønsker å jobbe kontinuerlig med å utvikle en både god og forutsigbar tolketjeneste, og det vil jeg bidra til.

Presidenten: Replikkordskiftet er dermed avslutta.

Fleire har ikkje bedt om ordet til sak nr. 8.

Sak nr. 9 [19:09:04]

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Henrik Asheim, Anna Molberg, Sveinung Rotevatn, Dagfinn Henrik Olsen, Gisle Meininger Saudland, Margret Hagerup og Aleksander Stokkebø om å ta alle gode krefter i bruk for å få folk i jobb (Innst. 371 S (2021–2022), jf. Dokument 8:212 S (2021–2022))

Presidenten: Etter ønske frå komiteen vil presidenten ordna debatten slik: 3 minutt til kvar partigruppe og 3 minutt til medlemer av regjeringa.

Vidare vil det – innanfor den fordelte taletida – bli gjeve høve til inntil seks replikkar med svar etter innlegg frå medlemer av regjeringa, og dei som måtte teikna seg på talarlista utover den fordelte taletida, får òg ei taletid på inntil 3 minutt.

Torbjørn Vereide (A) [19:09:55] (ordførar for saka): Som saksordførar ønskjer eg å begynne med å takke komiteen for eit godt og grundig arbeid med denne saka. Det er ei sak som har fleire spennande aksar i seg, og eg vil melde frå om at sjølv om komiteen ikkje har gått inn for å vedta forslaget, ønskjer eg likevel å anerkjenne at mange av dei ambisjonane som blir trekte opp i forslaget, er verdt å ha med seg i det vidare arbeidet.

Som saksordførar har eg valt å dele dette opp i dei fem forslaga som er, for å systematisere det. Eg ønskjer berre å ta oss raskt inn i det:

– Det første er ønsket om å utforme ein plan om korleis offentlege anskaffingar og anbod kan prioritere sosial berekraft og inkludering.
– Nummer to er korleis ein kan auke bruken av innovative anskaffingar som metode.
– Nummer tre gjeld utprøving av nye finansieringsmetodar for samarbeid med sosiale entreprenørar.
– Nummer fire handlar om å auke kommunane og Nav sin kompetanse og kapasitet til å samarbeide med sosiale entreprenørar.
– Punkt nummer fem gjeld ønsket om å utarbeide ein strategi for å styrkje rolla til ideell sektor og deira tilbod i arbeidet med å inkludere endå fleire i arbeidslivet.

Til dette – og no tek eg på meg «partyhatten», som det heiter på engelsk, altså partihatten – ønskjer eg å trekkje fram nokre av dei haldningane vi tek med oss inn i dette, sjølv om vi no stemmer mot forslaget.

Eg vil nemleg understreke at i tida som kjem, kjem regjeringa vår til å bruke innkjøpsmakta i det offentlege i langt større grad enn det som har vore gjort tidlegare, til å nå dei målsettingane vi har sett oss. Då er òg det med å tenkje på måla om sosial berekraft eit heilt grunnleggjande prinsipp å ta med inn i det arbeidet.

Og til tillitsreforma: Når vi i dag snakkar om moglegheita til å kunne jobbe på nye måtar, bruke faglegheita på nye måtar og gje slingringsmon i staden for å ha målstyring som av og til er avgrensa, er det å innføre ein tillitsreform vår måte å sikre balansegangen mellom den politiske styringa og den faglege handlingsfridomen på.

I dette arbeidet skal vi sørgje for at det får kome eit mangfald, men at grobotnen ikkje er eit «anbodsrace», men eit gjennomarbeidd og gjennomtenkt politisk handverk.

Aleksander Stokkebø (H) [19:13:06]: Arbeid til flere er vår viktigste jobb, og da må vi ta i bruk alle gode krefter. Mennesker som trenger bistand fra Nav, har hver sin unike historie. For å bidra til at flere kommer i arbeid og aktivitet, må vi i mye større grad skreddersy tilbud som er tilpasset den enkelte, istedenfor A4-løsninger og ensporede systemer. Frivillige organisasjoner og sosiale entreprenører er her avgjørende samarbeidspartnere, og vi trenger at flere velger å satse og starte bedrift, for å skape jobber og bidra til et bedre samfunn. Derfor har vi fremmet dette representantforslaget – for å mobilisere alle gode krefter og få folk i jobb.

Det offentlige har en enorm innkjøpsmakt som i mye større grad bør brukes. Det må bli enklere å vektlegge og prioritere sosial bærekraft i offentlige anbud, slik man også vektlegger klima i mange sammenhenger i

dag. Her bør vi også vurdere en statlig prekvalifiseringsordning for sosiale entreprenører, for det kan gjøre det enklere for både Nav og andre offentlige instanser lokalt og nasjonalt å identifisere og velge virksomheter som bidrar til å redusere utenforskapet. At statsråden ikke engang vil vurdere dette, synes vi er forbausende passivt. Heldigvis er det ikke for sent å snu.

Skal vi få folk i jobb, må vi identifisere tiltakene som har best effekt for å få folk i jobb og utdanning. Derfor foreslår vi å øke bruken av innovative anskaffelser som metode, slik at det innen 2024 er implementert i alle landets Nav-fylker. Og derfor foreslår vi flere forsøk med nye finansieringsmodeller for sosial innovasjon. Et eksempel kan være økt bruk av effektkontrakter, der det offentlige betaler den sosiale entreprenøren basert på resultatoppnåelse. For dem som står utenfor, er det nemlig kun én ting som teller, og det er at tiltaket har effekt og hjelper en i jobb.

Ideelle aktører gjør en uvurderlig innsats for å hjelpe folk til aktiv deltakelse i jobb, utdanning og samfunnsliv som et viktig supplement til det offentlige. Derfor satte vi på Høyres vakt i gang arbeidet med å mobilisere de ideelle kreftene, og derfor foreslår vi en egen strategi, som burde få bred støtte.

Det er vår viktigste jobb framover å få flere i arbeid, og da må alle gode krefter tas i bruk. Med det tar jeg opp de forslagene Høyre er en del av.

Presidenten: Då har representanten Aleksander Stokkebø teke opp dei forslaga han refererte til.

Anja Ninasdotter Abusland (Sp) [19:16:15]: Utenforskap blant unge er en alvorlig utvikling som vi i Senterpartiet tar på alvor. Derfor er jeg spesielt glad for at Arbeids- og velferdsdirektoratet høsten 2021 startet opp en utprøving av mer innovative anskaffelsesmetoder, og at statsråden er tydelig når det gjelder å se på andre grep som vil legge bedre til rette for også mindre aktører.

Vi har eksisterende muligheter for Arbeids- og velferdsetaten til å vurdere prekvalifisering innenfor rammene av anskaffelsesreglementet. Det er samtidig usikkert om en egen ordning for sosiale entreprenører vil gi et bedre tilbud. En særskilt ordning for sosiale entreprenører kan føre til at andre typer leverandører stenges ute, og dermed utfordre prinsippet om likebehandling.

Regjeringen har startet arbeidet med en tillitsreform i offentlig sektor fordi vi ser at vi trenger mer tillit og mindre byråkrati. Et sentralt formål for tillitsreformen i Nav er å finne en bedre balanse mellom den politiske styringen og den faglige handlingsfriheten i metode og ressursbruk. Senterpartiet mener at lokal handlingsfrihet i nettopp metodebruk og ressursdisponering vil være viktig framover. Senterpartiet kan derfor ikke stemme for forslagene i dette representantforslaget, men vi er helt enig i at noe av det viktigste arbeidet vi kan gjøre framover, er å få flere folk i jobb.

Kirsti Bergstø (SV) [19:18:20] (komiteens leder): Det er lett å ønske intensjonen i representantforslaget velkommen: å ta alle gode krefter i bruk for å få folk i jobb. Det er særlig forståelig at nettopp høyresiden fremmer denne typen forslag. Det er fordi det er helt nødvendig for å demme opp for konsekvensene av den politikken som de selv har ført.

Jeg har lyst til å minne om en rapport som kom i 2017, som heter «Milliarder – ikke mennesker – en historie om velferdsprofitører på attføringsområdet», som er utarbeidet av daglig leder i For Velferdsstaten Linn Herning og Johan Martin Leikvoll fra LO-forbundet FLT. De gikk gjennom regjeringens målsettinger og konklusjoner knyttet til konkurranseutsettingen på attføringsområdet. Det er verdt å nevne i dag fordi det ikke har blitt mer mangfold i sektoren selv om målet var at de tusen blomster skulle blomstre. Det har ikke kommet til noen nye ideelle leverandører eller sosiale entreprenører. Valgfriheten har ikke blitt større. Det er fordi dette er et område der valgfrihet ikke har vært så veldig relevant, fordi det ikke er folk selv, men Nav, som velger tiltak. Men selv for Nav er muligheten for å velge mellom ulike leverandører dramatisk redusert som følge av nettopp konsentrasjonen av noen få leverandører.

Det er også vanskelig å se at forenklingsmål er nådd. Ja, prisene ser ut til å ha blitt lavere, men det kan likevel ha en potensielt sett høy samfunnskostnad, fordi det ikke nødvendigvis finnes økonomi og ressurser til å følge opp de mest utsatte gruppene, og det er fare for at de skyves ut.

Så er det vanskelig å måle kvalitet. Derfor er vektingen mellom pris og kvalitet litt krevende å forholde seg til, fordi pris er et objektivt kriterium, mens kvalitet veldig vanskelig lar seg måle. Derfor vil jeg trekke fram den rapporten, for nettopp å vise at det ikke er konkurranseutsetting som er veien til arbeid for alle. Det skjer gjennom økt grad av tillit, faglig frihet og et oppgjør med nettopp den markedsrettingen som høyreregjeringen førte i åtte mørkeblå år. Derfor trengs det absolutt tillit, det trengs absolutt nye grep, men det trengs framfor alt en velferd uten profitt.

Emma Watne (R) [19:21:28]: Begrepet «sosialt entreprenørskap» er skapt for å gjøre det lettere å privatisere velferdstjenester. Man skyver ideelle aktører foran seg og kaller det for innovasjon. Begrepet «sosiale entreprenører» blir brukt om små virksomheter drevet av personer med gode intensjoner, men også om rene kommersielle, store aktører. Det finnes flere eksempler på selskaper som startet som små ideelle, som Ungplan

og Møbelprosjektet. Disse er kjøpt opp av Stendi, tidligere kalt Aleris. På den måten har velferdsprofitøren Aleris, eller Stendi, fått enda et nytt sugerør ned i statskassen.

Offentlig sektor skal sikre gode tilbud til alle som trenger det, ikke være en markedsaktør. Tjenester skal ikke skape profitt, men dekke innbyggernes behov. Produksjon av offentlige tjenester må styres etter offentlig, helhetlig planlegging, ikke etter profittmotiver.

Tidligere ble store deler av oppfølgings- og avklaringsarbeidet utført at Aetat selv. Men etter at Nav ble etablert, har mange av etatens kjerneoppgaver blitt lagt ut på anbud og tilbudt private aktører. Nav gikk fra å være en utføreretat til å bli en bestilleretat. En slik bestiller- og utførermodell av offentlige tjenester er ikke en lønnsom måte å forvalte offentlige ressurser på. En slik modell fører til rigid målstyring med svak medbestemmelse, byråkrati og toppstyring. Resultatet er at de ansatte ikke får frigitt den kompetansen og kreativiteten som gjør at etaten selv kan utføre disse oppgavene.

Rødt vil at offentlige oppgaver skal være i offentlig regi og utføres av offentlig ansatte, framfor at de anbudsutsettes og privatiseres. Derfor støtter vi komiteens tilråding om at forslaget om å ta alle gode krefter i bruk for å få folk i jobb ikke vedtas.

Statsråd Marte Mjøs Persen [19:24:03]: Det er nå to år siden koronapandemien ga oss etterkrigstidens høyeste arbeidsledighet. Etter en solid utvikling er arbeidsledigheten nå lavere enn på mange år. Men samtidig er det mange som har gått lange perioder uten arbeid de siste to årene, og det er for mange i Norge i dag som står utenfor utdanning og arbeid.

Mange av de som står utenfor arbeidslivet, opplever flere ulike barrierer for å komme i jobb, slik som helseproblemer, mangel på kompetanse eller mer sammensatte utfordringer. Dette er en felles utfordring som krever at vi utvikler gode verktøy og tiltak som kan ivareta den enkeltes behov for bistand.

Arbeidsmarkedstiltak er et viktig virkemiddel for at flest mulig inkluderes i arbeidslivet. Arbeids- og velferdsforvaltningen disponerer en bred og variert portefølje av arbeidsmarkedstiltak.

Dagens tiltaksarrangører dekker i stor grad tilbud til brede grupper med sammensatte behov. For noen av de som trenger bistand for å komme i arbeid, passer imidlertid ikke de ordinære arbeidsmarkedstiltakene.

For å sikre varierte og individuelt tilpassede, arbeidsrettede tjenester til brukerne er jeg opptatt av at vi legger til rette for at mindre og nye aktører – det kan være private eller ideelle, og mange av dem er sosiale entreprenører – skal kunne levere ulike tiltak og tjenester til Nav.

Sosiale entreprenører kan også inngå i ulike typer samarbeid med lokale Nav-kontor om å utvikle og prøve ut nye tiltak overfor personer med mer sammensatte utfordringer som ikke fanges godt nok opp i dag.

Skal vi lykkes med å etablere større takhøyde og lavere terskel for å prøve ut gode ideer, må vi bygge styringen av Nav på tillit til de ansattes kompetanse og delegere myndighet til førstelinjen, slik at veilederne i Nav får tid og tillit til å gi brukerne bedre tjenester.

Arbeid til alle i et inkluderende arbeidsliv er en av hovedoppgavene til regjeringen. Dette gjennomsyrer alt vi gjør på arbeids- og velferdsfeltet – fra arbeidet med et mer inkluderende og ordnet arbeidsliv til utvikling av bedre tjenester for dem som trenger bistand til å komme i arbeid.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Aleksander Stokkebø (H) [19:26:42]: Mange i Arbeiderpartiet og i SV bruker hard retorikk mot private bidrag i både velferden og for å få folk i jobb, selv om vi vet at det utgjør en stor forskjell i manges liv, og for å supplere og hjelpe Nav nettopp med å få folk i utdanning, arbeid og aktivitet. I Hurdalsplattformen sier regjeringen at en vil legge til rette for at mindre tiltaksleverandører skal få levere tilbud til Nav og bidra, så spørsmålet mitt er: Vil statsråden her sikre at både ideelle og private tiltaksarrangører får bidra?

Statsråd Marte Mjøs Persen [19:27:23]: Både jeg som statsråd og regjeringen som sådan er opptatt av at vi skal få flere i arbeid. Det er grunnlaget for det som vi driver med i denne regjeringen, og mange av tiltakene handler nettopp om det. Og Navs kompetanse og kapasitet må brukes i dette, i en tillitsreform. Vi har også videreført mange av de tiltakene som lå i strategien for økt innovasjon og bedre tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen, og vi kommer til å bruke dem. Vi har også videreført bl.a. bruken av effektkontrakter og en del andre ting. Mange, både ideelle og private, leverer gode tjenester, men jeg er opptatt av at vi får kvalitet, og at vi får tjenester som faktisk gir mennesker muligheten til å komme i lønnet arbeid.

Aleksander Stokkebø (H) [19:28:30]: Det er bra vi er enige om det viktigste, at vi må få flere i jobb, og da må vi ta i bruk alle gode krefter, enten det er kommunale, offentlige, ideelle eller private – derfor dette representantforslaget.

Så må vi diskutere denne retorikken – sist her i salen i dag – der en bruker harde ord mot seriøse private som bidrar til å få folk i jobb. Begrepet «velferdsprofitører» har blitt brukt i valgkampen av mange av statsrådens partifeller, og sist her nevnt av en samarbeidspartner.

Jonas Gahr Støre har vært tydelig i sitt svar på hva han synes om en sånn retorikk. Så mitt spørsmål til statsråden blir: Er statsråden enig i at «velferdsprofitører» er et uklokt ord, og vil hun ta avstand fra det? Ja eller nei?

Statsråd Marte Mjøs Persen [19:29:17]: Jeg går ut fra at representanten Stokkebø hørte mitt innlegg fra talerstolen knyttet til denne saken, og det får stå for seg selv. Den retorikken jeg har brukt, er den retorikken jeg står for.

Når det er sagt, kan jeg på sett og vis innimellom forstå at man bruker harde ord, for også innenfor dette er det jo forskjellige aktører. Men jeg er opptatt av at vi skal sørge for å styrke det seriøse og organiserte arbeidslivet i Norge. Det er det viktigste grunnlaget for velferdsstaten vår og utviklingen av den norske arbeidslivsmodellen. Det står sterkt, og det er partene i arbeidslivet, sammen med regjeringen, enige om at er viktig å utvikle. Det er også et av de viktigste grunnlagene for at vi får flere i arbeid, og at vi motiverer unge mennesker til å ta utdanning innenfor mange av de fagområdene som vi sårt trenger arbeidskraft til nå.

Aleksander Stokkebø (H) [19:30:24]: Jeg synes det er bra at statsråden ikke bruker denne retorikken selv, men det er synd at hun ikke tydeligere vil slå ned på denne retorikken og merkelappen på seriøse gründere som vil få folk i jobb.

Men over til et annet tema: Høyre la fram en egen strategi for økt innovasjon og bedre tjenester på arbeids- og velferdsfeltet og å ta alle gode krefter i bruk, og i sitt brev til komiteen – og sist nå i stad – sier statsråden at man vil videreføre strategien. Samtidig argumenterer regjeringspartiene i komiteen i neste omgang mot det konkrete innholdet, de konkrete tiltakene i den samme strategien. En argumenterer mot å øke bruken av innovative anskaffelser til alle landets fylker og mot forslaget om en egen strategi for samarbeidet med ideell sektor. Dette er to forslag som står i strategien, og som er tatt opp i representantforslaget, og som ville gjort en forskjell for å få flere i jobb.

Vi trenger et klart svar: Har statsråden planer om å følge opp tiltakene i strategien, som man skriver i brevet til komiteen, eller ikke? Og det bør kunne besvares med et ja eller nei.

Statsråd Marte Mjøs Persen [19:31:32]: Først: Jeg ser bare voksne mennesker i denne salen, og jeg går ut fra at alle tar ansvar for sin egen retorikk, også representanten Stokkebø.

Som jeg redegjorde for i mitt svarbrev, vil flere av tiltakene som er under planlegging eller utprøving, også bidra til å styrke ideell sektors rolle og tilbud på arbeids- og velferdsfeltet. Et viktig tiltak for å stimulere til mer sosialt entreprenørskap er at det offentlige bruker anbudsprosesser og innkjøp på en slik måte at mindre og nye aktører – det kan være private eller ideelle, og mange av dem er sosiale entreprenører – kan delta i konkurransen og får vist fram sine tilbud. Arbeids- og velferdsdirektoratet vil fortsette den dialogen med ideell sektor framover. Vi vil også vurdere endringer i regelverk og forvaltning av tilskuddsordningene til sosialt entreprenørskap og aktivisering og arbeidstrening i regi av frivillige organisasjoner, og i utgangspunktet en evaluering av de to ordningene, og vi mener derfor at det ikke er behov nå for et nytt strategisk initiativ for ideell sektor på arbeids- og velferdsfeltet.

Presidenten: Replikkordskiftet er dermed avslutta.

Dei talarane som heretter får ordet, har òg ei taletid på inntil 3 minutt.

Kirsti Bergstø (SV) [19:32:55]: Jeg synes det er betegnende at det vi så av tilløp til debatt om denne saken, var knyttet til retorikk i større grad enn politikk, til begreper i større grad enn hvilket innhold politikken fører med seg. Det er det verdt å knytte noen refleksjoner til.

I mitt innlegg trakk jeg fram helt konkrete erfaringer med konkurranseutsetting av attføring. Det er ganske nedslående, hvis målet er å få en større grad av mangfold, når vi ser at resultatet er at små, lokale ideelle aktører blir skviset ut, og at det er de store kommersielle som står igjen. Det er nettopp der vi evner å skille, mellom de ideelle og de kommersielle. Det er uhensiktsmessig å bruke begreper som private i denne sammenhengen. Vi er nødt til å ta for oss hvilken type privat virksomhet det er snakk om.

Vi ønsker alle en stor grad av mangfold for å hjelpe folk i arbeid, og det er fullt mulig. Men det er fullt mulig å gjøre det med utgangspunkt i at vi skal ha en offentlig arbeidsformidling, at vi skal ha et Nav med den nødvendige graden av faglig frihet og mulighet til å møte det enkelte mennesket, gjennom tillit til dem som møter mennesker. Det er fullt mulig å oppnå det gjennom først og fremst å tenke seriøsitet i alle ledd, for er det noe vi har sett, er det at et seriøst arbeidsliv for dem som skal lede folk ut i arbeidslivet, også er en forutsetning for å lykkes. Når det er blitt avdekket at vi har hatt aktører som har latet som om folk har vært ansatt, uten at de har hatt noen goder eller sosiale rettigheter som ansatt, men i praksis vært selvstendige, er ikke det en metode eller en type mangfold som jeg håper noen tar til orde for.

Det som er veldig merkelig, er at det aldri tas opp som et problem når høyresiden snakker om dette mangfoldet som alltid skal løses gjennom markedsmekanismer. Da er det ikke hensiktsmessig å diskutere om «velferdsprofitør» er et dekkende begrep eller ikke. Det

som er hensiktsmessig å diskutere, er: Hva kunne vi gjort med alle de milliardene som forsvinner ut av fellesskapet og inn i private lommer, om de ble brukt riktig? Og hva kan vi gjøre med politisk styring? Da må vi våge å ha som mål at alle deler av velferden skal være uten profitt – fordi det er forskjell på ideelle og kommersielle.

Morten Wold hadde her overtatt presidentplassen.

Aleksander Stokkebø (H) [19:36:09]: Jeg merket meg at representanten fra SV savner eller etterlyser mindre retorikk og mer politikk. Da er det jo veldig underlig at det SV i denne saken bedriver, nettopp er retorikk, mens en stemmer imot alt som er av politikk, uten å ha et eneste alternativt forslag.

Jeg merker meg også at SV ikke er fornøyd og nevner at det ikke er blitt nok plass til de ideelle. Da er det desto mer underlig at en i neste omgang stemmer imot en egen strategi for å gi de ideelle mer plass for å få folk i jobb.

Så etterlyser en at det må bli plass for flere av de mindre aktørene og å tenke alternativt. Da er det også veldig underlig at en stemmer imot nettopp å ta i bruk alternative finansieringsmodeller der vi ser på hvordan vi kan gjøre at også de mindre, både ideelle og andre aktører, får plass, og ikke bare de store, landsomfattende organisasjonene.

Det viktigste målet vårt må jo være ikke bare å drive retorikk, som jeg opplever at SV i denne saken har bedrevet, men faktisk politikk. Her har vi kommet med fem konkrete forslag som kunne bidratt til å få folk i jobb, og svaret fra regjeringspartiene og SV er dessverre å stemme det blankt ned uten å komme med noen alternativ. Det er fremdeles mulig å gå inn for politikken og snu i avstemningen.

Presidenten: Representanten Kirsti Bergstø har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Kirsti Bergstø (SV) [19:37:44]: Jeg registrerer at representanten Stokkebø fremdeles anser det som uproblematisk at milliarder av offentlige midler forsvinner i velferdsprofitørers lommer. La det være.

Det er fullt mulig å skape en større grad av mangfold, det er mulig å skape en større grad av metodebruk, og det er mulig å skape en offentlig sektor, et Nav og et tiltaksapparat som i større grad ser den enkelte. Det er nettopp der det finnes ulike veier til målet. Vår vei er tillit. Det er et Nav med faglig frihet, og det er ikke minst å ta makten over, og drive med politisk styring av, det som er det viktige, nemlig hvordan arbeid skal formidles til folk, og ikke overlate det til kommersielle aktører eller til løsarbeiderbyrå, som har vært høyresidens strategi i åtte mørkeblå år, og som jeg hører at det nå er behov for å demme opp for.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 9.

Sak nr. 10 [19:38:48]

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Endringer i sosialtjenesteloven og arbeidsmiljøloven (statsforvalterens tilsynsvirksomhet, økonomisk stønad, forskriftshjemmel, m.m.) (Innst. 375 L (2021–2022), jf. Prop. 87 L (2021–2022))

Presidenten: Etter ønske fra arbeids- og sosialkomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Anja Ninasdotter Abusland (Sp) [19:39:34] (ordfører for saken): Jeg vil starte med å takke for det gode samarbeidet i komiteen, spesielt siden dette er min første sak som saksordfører i denne salen. Det er litt stas.

Som ledd i komiteens behandling av representantforslaget ble det åpnet for å komme med skriftlige innspill, og ett innspill ble mottatt.

Regjeringen foreslår i proposisjonen endringer i sosialtjenesteloven og arbeidsmiljøloven, herunder å holde barnetrygden utenfor beregning av økonomisk stønad. For Senterpartiet er det gledelig å være en del av en regjering som tar barnefamilier på alvor. På grunn av dagens lovverk avkortes barnetrygden ofte for dem som trenger det aller mest, og det gjør Senterpartiet og Arbeiderpartiet i regjering noe med nå. Dette er en viktig sak for Senterpartiet. Det er en viktig sak for barnefamilier i hele landet vårt. Det er viktig at barnetrygden forblir en universell ordning, både for å redusere forskjellene og for å bekjempe fattigdom.

Torbjørn Vereide (A) [19:41:13]: Eg ønskjer å fokusere på eitt av dei temaa som er veldig viktig i denne saka, nemleg sosialtenestelova § 18. Den 1. oktober 1946 – det er ganske lenge sidan – blei barnetrygda innført. Då ho blei innført, blei det sett på som den første universelle trygdeordninga i landet vårt, nemleg at uansett kvar ein måtte kome frå, skulle ein få litt ekstra å rutte med dersom ein fekk barn, nettopp fordi det er ekstra kostnader knytte til å ha barn.

Sjølv om det den gongen og fram til i dag har blitt sett på som ei universell trygdeordning, har likevel paradokset vore at dei folka som har hatt aller minst å rutte med i samfunnet vårt, altså dei som er heilt nedst i dei sosiale, økonomiske hjelpeordningane på kommunalt nivå, blir fråreknа barnetrygda i berekningsgrunnlaget. Nettopp difor er eg glad for dette, ikkje minst etter alle dei samtalane eg har hatt, ikkje berre med enkeltfamiliar, men også med organisasjonar som Redd Barna, som peikar på dei familieproblema som kan dukke opp når økonomien berre blir trong nok, kor mykje meir det blir krangla, kor mykje meir usikkerheit det fører til, og kva vanskelegare kår gjer for ein i oppveksten når ein veit at mamma og pappa ikkje har råd. Nettopp difor er eg veldig glad for at det blir teke tak i dette i sosialtenestelova § 18, ved at det ikkje skal trekkjast inn i berekningsgrunnlaget når den sosiale ytinga til dei som har aller minst, skal leggjast fram. Det synest eg er veldig viktig at vi no får på plass. Det er eit skritt i riktig retning. For å bruke eit nynorsk omgrep, det er «long overdue», men det er godt å få det på plass.

Så ønskjer eg å leggje til at vi har eit viktig arbeid å gjere for å sørgje for at dei som har aller minst, dei som har hamna på utsida av samfunnet vårt, kjem seg tilbake og kan få ein tryggare kvardag i landet vårt. Det er samansett og neimen ikkje berre enkelt. Ein del handlar om arbeid. Ein annan del handlar om sikkerheitsnettet vårt, men akkurat i dag er eg glad for at vi har klart å ordne opp i denne saka.

Anna Molberg (H) [19:44:03]: Fastsettelsen av stønadsnivået på sosialhjelp er som kjent skjønnsmessig, og det representerer ikke en fast sum som er lik for alle. Derfor er man ikke garantert noe høyere stønadsnivå på sosialhjelp bare fordi barnetrygden holdes utenfor beregningsgrunnlaget. Det er altså ikke gitt at man automatisk får noe høyere stønadsnivå ved å holde barnetrygden utenfor. Det er på denne bakgrunn Høyre mener at det er mer treffsikkert med andre tiltak for lavinntektsfamilier med barn.

Barn i Norge skal ikke oppleve fattigdom. Derfor gjorde Høyre ganske mye i regjering for å motvirke nettopp de vonde konsekvensene som representanten Vereide også var inne på, når det gjelder varig lavinntekt for barnefamilier. Vi innførte redusert foreldrebetaling og gratis kjernetid i barnehagen. Vi økte barnetrygden for første gang på 20 år for å styrke barnefamilienes økonomi, og vi gjorde skolefritidsordningen billigere og gratis for noen barn som hadde spesielle behov etter 4. klasse. Vi økte kontantstøtten, og vi innførte fritidskortet, som skulle ha vært en nasjonal ordning, der barn fikk pengestøtte for å delta på fritidsaktiviteter. Men dette er en ordning som dessverre ble fjernet med den rød-grønne regjeringen.

Det største problemet med dårlig råd er at det ofte går i arv. Barn i familier med lavinntekt dropper oftere ut av skolen enn andre barn. Det er derfor helt avgjørende å sette inn støtet på tiltak som virker og treffer riktig, og tiltak som også fanger opp barna tidligst mulig. Derfor mener Høyre det er andre måter å hjelpe barn i lavinntektsfamilier på.

Høyre støtter for øvrig de andre forslagene til lovendringer som omfattes av denne proposisjonen.

Kirsti Bergstø (SV) [19:46:23] (komiteens leder): Både fattigdom og rikdom går i arv – og enda mer når de aller rikeste i samfunnet er arvinger. Men i dag er det en gledelig dag. Vi skal behandle et lovforslag om at det ikke skal tas hensyn til barnetrygd ved vurdering av søknad om økonomisk sosialhjelp. Det er en helt nødvendig lovendring, og det kommer som et direkte resultat av SVs budsjettforhandlinger og avtale med regjeringspartiene.

I 2021 var det 221 kommuner som ikke holdt barnetrygden utenfor ved utmåling av sosialhjelp. Det er et stort tall, og det viser også forskjellig praksis i kommunene våre. Det å holde barnetrygden utenfor når sosialhjelpen skal utmåles, har vært en veldig viktig sak for våre folkevalgte, og veldig mange av våre folkevalgte har drevet fram nettopp den endringen i sine kommuner. Det har vært veldig nyttig for dem som har kunnet nyte godt av det, fram til vi i dag får på plass en lovendring som blir gjeldende i hele landet.

De økende økonomiske forskjellene rammer også de små. I dag er det 115 000 unger som vokser opp i fattigdom, ifølge SSB. På grunn av den praksisen som har vært til nå – det lovverket – har barnetrygd gått til alle, bortsett fra noen av dem som kunne trengt den aller mest: menneskene som må søke om økonomisk sosialhjelp. Det er klart at det virker inn på mulighetene veldig mange av de aller fattigste har til å kunne dekke grunnleggende behov for ungene sine. Derfor var det med undring jeg leste kapittel 3.3 i departementets vurdering og forslag i proposisjonen, for der står det:

> «Departementet legger også til grunn at behovet på sikt for å se bort fra barnetrygden vil måtte vurderes i lys av kommunenes erfaringer med å praktisere en slik regel. Dette bør vurderes i lys av utviklingen knyttet til tilgjengeliggjøring av andre ytelser som SFO og barnehage, og hvilke kostnader som er knyttet til disse.»

Et sånt forbehold er jeg sterkt uenig i. Man må ikke sette velferdsordninger opp mot hverandre. Det er også helt nødvendig for å redusere forskjeller og bekjempe

fattigdom at ordningen forblir universell. Det er et mål jeg håper statsråden kan bekrefte i sitt innlegg.

Emma Watne (R) [19:49:33]: Vedtaket Stortinget skal gjøre nå, er et bevis på at det nytter. Det nytter å si fra om urettferdighet, og det nytter å kjempe for en forandring.

Barnetrygden skal være en universell ordning som kommer alle barn til gode, helt uavhengig av hvem foreldrene dine er. Men i årevis har ikke vært sånn. De barna som har hatt mest bruk for barnetrygden, har i praksis mistet den, fordi foreldrene deres har mottatt sosialstønad. Vi har altså hatt et system der milliardærarvinger – helt rettmessig – har fått sin barnetrygd, mens fattige barn ikke har fått det. Det er helt vanvittig. Derfor har det vært en kampsak i Rødt å skrote denne praksisen. Vi har jobbet for det i kommunestyrer, i forhandlinger, med løpesedler på gata og med forslag her i Stortinget.

I forrige periode ble forslagene våre rutinemessig nedstemt i denne salen. Men Stortinget er heldigvis ikke allmektig. Vi fikk med oss stadig flere kommuner på å avvikle praksisen lokalt. Der jeg kommer fra, i Stavanger, var dette noe av det første vi fikk til etter 40 år med borgerlig styre, som ble kastet i lokalvalget i 2019. Erfaringene viser at det funker. Og hvem skulle trodd at mer penger gjør folk mindre fattige? Det skulle bare mangle at dette nå blir norsk politikk for hele landet. Hele Norge blir som Stavanger, Moss, Bodø, Kragerø og alle andre steder der Rødts aktivister og allierte har vunnet gjennom.

Jeg vil bruke denne talerstolen til å takke alle som har jobbet fram denne lille seieren, som betyr så mye for dem det gjelder. Det gir håp om at vi kan få til mer, for vi er langt ifra i mål. Det er en skam at forskjellene i vårt rike samfunn øker, at vi ser at formuene hoper seg opp på toppen, samtidig som flere sliter med å få endene til å møtes. Å motta sosialhjelp er siste skanse for veldig mange, og det er en ingen god løsning. Hjelpen man mottar, er altfor liten til at man kan klare seg, i alle fall når prisene på alt rundt oss øker.

Selv om ett krav på våre løpesedler nå er oppfylt, er det mange igjen å ta av. Vi må øke sosialstønaden sånn at vi kommer opp på nivået som SIFO mener er forsvarlig for å dekke nødvendige kostnader. Vi må prisregulere sosialstønaden med faktisk prisvekst, sånn at den ikke blir mindre verdt, og vi må avvikle praksisen med at unge mottakere rutinemessig blir satt på korttidssatser, som er enda lavere enn ordinære satser.

Statsråd Marte Mjøs Persen [19:52:51]: Lovforslaget som behandles i dag, gjelder tre endringer i sosialtjenesteloven og to endringer i arbeidsmiljøloven.

Endringene i sosialtjenesteloven gjelder for det første en justering av sosialtjenesteloven § 9 om statsforvalterens tilsynsvirksomhet, slik at denne omfatter tilsyn med kommunenes internkontroll knyttet til de sosiale tjenestene. Endringen foreslås for å sikre at det fortsatt kan føres gode og effektive tilsyn på sosialtjenesteområdet.

For det andre gjelder endringene et forslag om å lovfeste at det ikke skal tas hensyn til barnetrygd ved vurdering av søknad om økonomisk sosialhjelp. Lovendringen er etter regjeringens vurdering et virkemiddel for å bedre barnefamiliers økonomi.

Den tredje endringen i sosialtjenesteloven gjelder opphevelse av forskriftshjemmelen i sosialtjenesteloven § 51 a fjerde ledd. Bestemmelsen fastsetter at det kan gis forskrift om midlertidige bestemmelser om økonomisk stønad til selvstendig næringsdrivende og frilansere som mister inntekt som følge av utbrudd eller fare for utbrudd av allmennfarlig sykdom. Forskriftshjemmelen er aldri tatt i bruk, da man isteden fikk på plass en egen kompensasjonsordning for selvstendig næringsdrivende. Det foreslås også at sosialtjenesteloven § 51 a første ledd endres, ved at ordet «smittsom» tas inn i ordlyden.

Endringene i arbeidsmiljøloven gjelder for det første arbeidsmiljøloven § 3-3. Endringen foreslås for at det tydeligere enn i dag skal framgå at bedriftshelsetjenestenes rolle og oppgave er å bistå virksomhetene i å skape et trygt arbeidsmiljø som fremmer god arbeidshelse. Endringen er ikke av materiell art, men skal, ved siden av flere endringer som gjøres i forskriftsverket under arbeidsmiljøloven, bidra til at bedriftshelsetjenesteordningen virker mest mulig effektivt og treffsikkert.

I tillegg foreslås det en justering i arbeidsmiljøloven § 14-9 syvende ledd om tre- og fireårsregelen ved midlertidig ansettelse. Endringen skal tydeliggjøre at ansettelser med hjemmel i § 14-9 andre ledd bokstav f, som er vedtatt opphevet, fortsatt inngår i beregningsgrunnlaget.

Jeg merker meg at komiteens tilrådning fremmes av en samlet komité, med unntak av endringen under romertall I § 18 tredje ledd, som fremmes av komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt. Jeg er glad for at komiteens flertall stiller seg bak forslagene som er fremmet.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Kirsti Bergstø (SV) [19:55:35]: I mitt innlegg utfordret jeg statsråden på hennes vurderinger av det jeg oppfatter som et forbehold i lovproposisjonen, som sier at man er nødt til å legge til grunn at behovet for nettopp den endringen som det legges opp til i dag, må

vurderes i et nytt lys basert på kommunenes erfaringer med å praktisere en sånn type regel.

Jeg har bare lyst til å forsikre meg om hva statsråden legger i det, og hvordan statsråden vil følge opp nettopp det. Jeg oppfatter at vi er enige om nettopp lovendringen. Så hva er det som menes fra statsrådens side med det jeg vil beskrive som et forbehold i lovproposisjonen?

Statsråd Marte Mjøs Persen [19:56:32]: Vi er helt enige om lovendringen, men det er også slik at sosialhjelpen skal vurderes skjønnsmessig. Selv har jeg vært folkevalgt i en kommune som alltid har latt være å inkludere barnetrygd i utmåling av sosialhjelpen. Jeg vet derfor at det ikke nødvendigvis er slik at det er en garanti for at kvaliteten på de sosiale tjenestene som gis til barnefamiliene, er god. Det aller viktigste for barna i disse familiene er at behovene deres er godt kartlagt og ivaretatt ved vurderingen av søknader om sosialhjelp. Det er viktig å presisere at dette fortsatt skal være skjønnsmessig, og at man skal dekke de behovene som er der.

Jeg mener likevel at barnetrygden står i en særstilling i relasjon til økonomisk sosialhjelp sammenliknet med andre midler som kommunen i arbeids- og velferdsforvaltningen kan se hen til i søknaden. Barnetrygden er en universell ordning som alle mottar uavhengig av inntekt, og derfor kan det være et veldig viktig virkemiddel for å bedre barnefamilienes økonomi.

Kirsti Bergstø (SV) [19:57:36]: Jeg er veldig glad for den erfaringen som Bergen har gitt Norge når det gjelder økonomisk sosialhjelp, og jeg håper at statsråden henter inspirasjon fra hjembyen i sitt virke. Der har hun vært med på å øke satsene og også sørget for at flere som er nødt til å søke om økonomisk sosialhjelp, faktisk kan leve av den.

Derfor undrer jeg på: Tenker statsråden at det kunne være en idé å gjøre de veiledende satsene gjeldende som en nedre norm for å forhindre nettopp at noen kommuner ligger under de veiledende satsene, mens andre – gode forbilder som Bergen – sørger for at fattigfolk faktisk kan klare å leve av stønaden?

Statsråd Marte Mjøs Persen [19:58:38]: Jeg tror i utgangspunktet at det tilhører en annen debatt enn det som er utgangspunktet for lovendringene i dag. Når det gjelder de veiledende satsene for sosialhjelp, er det slik at noen kommuner ligger omtrent på nivå med dem, og at noen ligger under. Noen ligger for så vidt over i utmålingen av sosialhjelp – i hvert fall til noen grupper. Det er klart at de veiledende satsene nettopp er veiledende. Det er viktig for meg å understreke at de heller ikke skal oppfattes som noe annet enn veiledende, for man er nødt til å ta konkrete hensyn til både utgifter og inntekter, behovene som er der, og prisvariasjoner med hensyn til geografi og bolig. Det er viktig at man tar hensyn til disse faktorene ved utmåling av sosialhjelp. Det skal gis en mulighet til å leve på dette uansett hvor man bor.

Presidenten: Replikkordskiftet er dermed omme.

Tuva Moflag (A) [20:00:04]: Jeg må bare benytte anledningen til å ta ordet kort i denne saken, som jeg er veldig glad for at vi får på plass. I likhet med andre som har erfaring fra lokalpolitikken, har jeg vært med på å få til dette lokalt i Ski da jeg var ordfører der. Det var faktisk noe vi fikk på plass i det første budsjettet etter at vi overtok styringen i tidligere Ski kommune.

For Arbeiderpartiet er det de universelle velferdsgodene som er viktigst, og som er utjevnende. Derfor satser vi nå på en redusert barnehagepris, og vi innfører gratis kjernetid i SFO for førsteklassinger fra høsten av.

Grunnen til at jeg tegnet meg, var også et innlegg fra representanten Molberg, som trakk fram fritidskortet som et viktig virkemiddel for å redusere forskjellene mellom barn. Her har jo faktisk fritidskortet vist seg å være det motsatte. Fritidskortet hadde kanskje en god intensjon, men det fungerte overhodet ikke i praksis. Jeg var derfor litt forundret over at representanten trakk det fram.

Når det gjelder fritidskortet, er det faktisk sånn at for hver krone som går til de familiene som har lavest inntekt, går fire kroner til den halvdelen som tjener best. Dette viser at den type ordninger som Høyre ønsker seg, som skal være behovsprøvd, som man må søke på, som man må lete etter, de treffer ikke. Det er de universelle velferdsgodene som fungerer best.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 10.

Sak nr. 11 [20:01:48]

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Pensjonar frå statskassa (Innst. 383 S (2021–2022), jf. Prop. 96 S (2021–2022))

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.

Sak nr. 12 [20:01:59]

Innstilling frå arbeids- og sosialkomiteen om Årsmelding 2021 for pensjonsordninga for stortingsrepresentantar og regjeringsmedlemer (Innst. 382 S (2021–2022), jf. Meld. St. 13 (2021–2022))

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.

Sak nr. 13 [20:02:17]

Innstilling fra arbeids- og sosialkomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Anna Molberg, Henrik Asheim, Aleksander Stokkebø, Margret Hagerup, Sveinung Rotevatn og Dag-Inge Ulstein om å fjerne plikten til å gå av med særaldersgrense i Forsvaret (Innst. 363 L (2021–2022), jf. Dokument 8:206 L (2021–2022))

Presidenten: Etter ønske fra arbeids- og sosialkomiteen vil presidenten ordne debatten slik: 3 minutter til hver partigruppe og 3 minutter til medlemmer av regjeringen.

Videre vil det – innenfor den fordelte taletid – bli gitt anledning til inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlemmer av regjeringen, og de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får også en taletid på inntil 3 minutter.

Runar Sjåstad (A) [20:03:02] (ordfører for saken): Som saksordfører vil også jeg takke medlemmene i arbeids- og sosialkomiteen for godt samarbeid. Under komiteens behandling ble det åpnet for å komme med skriftlige innspill. Både LO Stat og Befalets Fellesorganisasjon leverte sine innspill. Dessverre var det ikke mulig å få en samlet komité i denne saken, så jeg skal redegjøre for flertallets innstilling, som bl.a. Arbeiderpartiet og Senterpartiet er en del av.

Etter forslag fra regjeringen Solberg ble plikten til å fratre ved særaldersgrense for øvrige yrkesgrupper fjernet fra 1. juli 2021 og innebærer at den enkelte arbeidstaker nå kan stå i stillingen fram til den alminnelige aldersgrensen på 70 år. Vedtaket gjelder ikke militært tilsatte som har særaldersgrenser regulert i forsvarsloven. Lovforslaget innebar at det skulle utarbeides et eget høringsnotat om plikten til å fratre for militært tilsatte. Regjeringen Solbergs forslag til endringer i regler om særalderspensjon ble av arbeidstakersiden oppfattet som et brudd på avtalen mellom partene fra 2018, hvor det var avtalt at det først skulle forhandles om nye regler for særalderspensjon for deretter å gjennomgå særaldersgrenser.

Forsvarsminister Bjørn Arild Gram understreker i sitt svarbrev av 9. mai 2022 at Arbeiderparti–Senterparti-regjeringen ikke støtter den tilnærmingen til endring av særaldersgrenser som regjeringen Solberg la opp til. Samtidig understrekes det i samme brev at regjeringen ikke utelukker endring av særaldersgrenser i Forsvaret, men at dette eventuelt må skje i samarbeid med partene i arbeidslivet og i tråd med pensjonsavtalen av 2018.

Statsråden viser til at den demografiske utviklingen, med en stadig større andel eldre, tilsier at det må legges til rette for en bedre og mer fleksibel anvendelse av arbeidsstyrken. For forsvarssektoren kan endringer i særaldersgrenser og endringer i plikten til å fratre legge til rette for å beholde viktig kompetanse i et lenger perspektiv, men det kan også være en utfordring, fordi Forsvaret er avhengig av et relativt ungt personell for å ivareta operative krav over tid. Det er derfor viktig at konsekvenser er utredet og drøftet med de berørte parter, slik at vi finner gode løsninger både for yrkesgrupper med en svært krevende arbeidshverdag og for arbeidsgivere, samfunnssikkerhet og beredskap.

Regelverket for personer med særaldersgrenser skal tilpasses ny tjenestepensjon gjennom avtale mellom partene. Endringene i særaldersgrenser og nye pensjonsregler må ses i sammenheng og behandles hver for seg.

Jeg anbefaler med det flertallsinnstillingen, som Arbeiderpartiet er en del av.

Anna Molberg (H) [20:06:09]: Å gå av med pensjon skal være en rettighet du har, ikke en plikt. Inntil nylig pliktet alle ansatte i offentlig sektor å gå av uansett om de ønsket det eller ikke, dersom særaldersgrensen var oppnådd. Det var, som saksordføreren var inne på, regjeringen Solberg som fjernet plikten til å gå av ved særaldersgrense, og arbeidstakerne kan nå velge selv.

Dette gjelder ikke i Forsvaret. Regjeringen Solberg rakk å sende et forslag om å fjerne plikten til å gå av i Forsvaret, på høring, men nå har det blitt lagt i en skuff. Ikke bare ble det lagt i en skuff, men den rød-grønne regjeringen har også varslet at de vil gjeninnføre plikten til å gå av med pensjon i alle deler av offentlig sektor når man har nådd særaldersgrensen.

En viktig grunn til å fjerne fratredelsesplikten er å beholde kompetanse og erfaring. Det er også helt i tråd med arbeidslinjen og de politiske målene om bærekraftig pensjon som flertallet i denne salen har vedtatt. Med pensjonsreformen kom også levealdersjusteringen, og denne kan man kompensere for ved å stå litt lenger i jobb, men når man blir pålagt å gå av, mister man jo muligheten til å opptjene mer pensjon.

I Forsvaret er det naturligvis litt andre ting vi må ta hensyn til. En aldersmessig balanse er viktig for å sikre den operative evnen. Samtidig går vi glipp av mange erfarne forsvarsfolk når de tvinges til å gå av akkurat idet de har nådd toppen av innsikt og erfaring i organisasjonen. I en sikkerhetspolitisk urolig tid, hvor det også er enighet om at Forsvaret skal bygges opp, er det negativt å miste god kompetanse.

Dette forslaget innebærer ikke at alle skal fortsette som fallskjermjegere. Forslaget forutsetter at Forsvaret legger til rette for at seniorene kan jobbe på andre måter, f.eks. innenfor strategisk virksomhet eller planlegging, de kan jobbe forskningsbasert eller med undervis-

ning. I en spørreundersøkelse utført av Forsvarets forskningsinstitutt svarte åtte av ti avgåtte at de kunne tenke seg en fortsatt militær karriere dersom det hadde vært mulig.

En plikt til å gå av med pensjon er ikke forenlig med verken selvbestemmelse eller ønsket om å stå lenger i jobb for å sikre en bærekraftig pensjon. Der det er vilje og evne til å jobbe, bør samfunnet ta gladelig imot. Regjeringen er dessverre ikke av samme oppfatning og avviser forslaget, bl.a. på bakgrunn av at det er i strid med pensjonsavtalen som ble forhandlet mellom partene i 2018. Denne avtalen inneholder ikke et ord om fratredelsesplikt. Den sier noe om at særaldersgrenser må gjennomgås etter egne forhandlinger, men den hindrer oss ikke i å fjerne plikten til å fratre – det stemmer altså ikke.

Jeg tar med dette opp det forslaget Høyre er med på.

Presidenten: Representanten Anna Molberg har tatt opp det forslaget hun refererte til.

Gisle Meininger Saudland (FrP) [20:09:20]: Vi lever stadig lenger, vi er friskere lenger, og noen av oss ønsker derfor å stå lenger i arbeid. Det mener Fremskrittspartiet er bra. Dette bør ansatte i yrker med særaldersgrense få mulighet til. Ikke bare bør de få mulighet til det, de bør oppmuntres til det. Norge trenger at flere velger å gjøre nettopp dette – stå lenger i arbeid.

Det sies til stadighet i denne salen at flere må stå lenger i arbeid av hensyn til den økonomiske bærekraften. Det var viktig for Fremskrittspartiet å få fjernet plikten til å fratre ved særalder for offentlige tjenestemenn i forrige periode, slik at ansatte i stilling med særaldergrense – f.eks. 60 år, 63 år eller 65 år – selv kan velge å fratre eller fortsette i stillingen. Pensjonsrettighetene ble ikke endret. Retten til å gå av ble ikke endret, men det ble gitt en mulighet til å stå lenger i jobb dersom man ønsker det.

Denne saken mener jeg er en naturlig oppfølging av den saken, da ansatte med særaldersgrense i Forsvaret ikke var inkludert. Flere ansatte i Forsvaret oppgir at de ønsker å stå lenger i arbeid. Jeg synes det er underlig at de ikke skal få mulighet til det, all den tid deres kompetanse ofte er ettertraktet, og den enkelte selv ønsker å benytte sin arbeidskapasitet i Forsvaret. Alternativet er at mange av disse finner andre stillinger, som potensielt har en lavere samfunnsnytte enn den kompetansen de har opparbeidet seg i Forsvaret.

Fremskrittspartiet ønsker derfor å beholde den kompetansen som finnes i Forsvaret, også hos de arbeidstakerne som når en særaldersgrense, spesielt i en tid som nå, når vi ser at et av våre naboland er i krig. Derfor er det også viktig å bygge opp Forsvaret og benytte den kompetansen som eksisterer, og ikke tvinge arbeidstakere ut av Forsvaret. Derfor ønsker Fremskrittspartiet å støtte representantforslaget i denne saken.

Kirsti Bergstø (SV) [20:11:50] (komiteens leder): Saksordføreren dro oss igjennom historikken om hvordan Stortinget tidligere har vedtatt lovendringer som innebærer at arbeidsfolk som hadde særaldersgrense på 60 år, 63 år eller 65 år, ikke lenger har plikt til å fratre stillingen sin og nå kan fortsette å arbeide helt til den alminnelige aldersgrensen, som er 70 år. Det var en prosess som fullstendig hoppet bukk over et godt partssamarbeid. Noen grupper, som ansatte i Forsvaret, ble unntatt fra lovendringen. Og høyresiden viser like liten forståelse for partssamarbeid i opposisjon som i posisjon ved å foreslå å fjerne unntaket på den måten som det gjøres i dag.

Etter SVs syn har særaldersgrenser, og også plikt til å fratre, vært hensiktsmessig. Det som kjennetegner stillinger som har særaldersgrense, er at jobben medfører uvanlig fysisk eller psykisk belastning. Eksempler på det er sykepleiere, renholdere og helsefagarbeidere, eller at jobben stiller spesielle krav til fysiske eller psykiske egenskaper, som brannkonstabler og ambulansesjåfører må leve opp til.

Dette er tunge yrker. De færreste klarer å stå i jobb til man fyller 70 år, selv om den teoretiske muligheten er der. Selv om retten til å gå av tidlig ikke er borte, har tillitsvalgte uttrykt frykt for at mange ansatte i praksis føler seg tvunget til å stå lenger i stillingen enn de burde, for å få en pensjon det er mulig å leve av på den andre siden. Det er også en konsekvens som Stortinget bør ta med seg.

Så er det viktig å huske på at det alltid har vært forskjell på plikt til å fratre stilling og plikt til å gå ut av arbeidslivet. Det er to forskjellige ting, og det er det også for de ansatte i Forsvaret, som det vises til i representantforslaget.

Jeg vil også legge til at LO Stat går imot forslaget vi nå behandler. I et høringssvar er det pekt på at det å fjerne plikten til å fratre ikke er forenlig med Forsvarets operative behov, og at særaldersgrense for militært ansatte er viktig for å sikre en balansert alders- og gradsstruktur.

Jeg er veldig glad at det er et nytt flertall på Stortinget nå, et flertall som vekter arbeidsfolks interesser, tillitsvalgtes erfaringer og godt partssamarbeid. Det må få konsekvenser også for regelverket rundt særaldersgrenser.

Statsråd Bjørn Arild Gram [20:14:57]: Regjeringen er opptatt av at bestemmelsene om særaldersgrenser og pensjonsrettigheter blir sett i sammenheng. I pensjonsavtalen for 2018 ble det avtalt at det først skal framforhandles pensjonsregler for personer med særaldersgrenser, og at det deretter skal defineres hvilke stil-

linger som i framtiden skal ha særaldersgrense, og hvilke aldersgrenser som skal gjelde. Forslaget om å fjerne fratredelsesplikten ble oppfattet av arbeidstakersiden som et klart brudd på denne avtalen, og denne regjeringen ønsker ikke en slik tilnærming.

Så mener jeg at det er flere gode grunner til å se på endring av særaldersgrensene, herunder spørsmålet om pliktig fratreden. Den demografiske utviklingen med stadig større andel eldre tilsier at det må legges til rette for en bedre og mer fleksibel anvendelse av arbeidsstyrken. I forsvarssektoren kan endringer i særaldersgrenser og endringer i plikten til å fratre være en mulighet, fordi det legger til rette for å beholde kompetanse i et lengre perspektiv. Men det kan også være en utfordring, fordi Forsvaret er avhengig av en relativt ung personellbeholdning for å ivareta operative krav over tid.

Regjeringen er opptatt av å øke andelen ansatte i operativ struktur. Hvis alle militært tilsatte skal kunne arbeide i Forsvaret til den alminnelige aldersgrensen som i dag er 70 år, øker risikoen for at det etter hvert blir for få som kan utøve Forsvarets kjerneoppgaver. Det er derfor viktig at konsekvenser både er utredet og drøftet med de berørte partene, slik at vi kan finne gode løsninger både for yrkesgrupper med en svært krevende arbeidshverdag, for arbeidsgivere og for samfunnssikkerhet og beredskap.

Jeg utelukker ikke større eller mindre endringer av særaldersgrensene i Forsvaret. Dette må imidlertid skje i samarbeid med partene i arbeidslivet, i tråd med inngåtte avtaler.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Anna Molberg (H) [20:17:02]: I Hurdalsplattformen står det, som nevnt, at regjeringen vil reversere lovendringen som fjerner plikten til å fratre ved oppnådd særaldersgrense på generelt grunnlag. Men i debatt på Dagsnytt 18 den 28. april uttalte en statssekretær fra Senterpartiet i Forsvarsdepartementet at regjeringen var villig til å se på muligheten til å fjerne fratredelsesplikten i Forsvaret. I tillegg står det også i brevet fra forsvarsministeren til komiteen at statsråden ikke utelukker større eller mindre endringer av særaldersgrensene i Forsvaret.

Så hva mener egentlig regjeringen om plikt til å gå av ved oppnådd særaldersgrense?

Statsråd Bjørn Arild Gram [20:17:42]: Jeg mener at det var nettopp dette jeg svarte på i mitt innlegg nå nettopp. Det kan være grunnlag for å se på særaldersgrensene og fratredelsesplikten, men vi må forholde oss til de avtalene som er inngått, sånn at prosessen og rekkefølgen blir rett. Så vil et sånt forslag, en sånn mulig endring, ha positive sider ved seg, men det har også en del utfordringer ved seg som krever nærmere utredninger.

Anna Molberg (H) [20:18:16]: Takk for svar.

Jeg synes det framstår litt uklart, all den tid Hurdalsplattformen sier at regjeringen vil gjeninnføre plikten til å gå av ved særaldersgrense. Det kan jo ikke leses på noen annen måte enn at regjeringen ønsker en slik plikt, og derfor er det litt vanskelig å tolke signalene fra statsråden her nå.

En annen grunn til at man avviser Høyres forslag i dag, er at forsvarsministeren også i sitt svarbrev mener det vil stride imot pensjonsavtalen, som det er referert til. Forsvarsministeren anklager til og med regjeringen Solberg for avtalebrudd da den fjernet fratredelsesplikten i offentlig sektor.

Så mitt spørsmål blir: Hvor i pensjonsavtalen står det at man ikke kan fjerne fratredelsesplikten uten å bryte avtalen?

Statsråd Bjørn Arild Gram [20:19:01]: Det jeg har vist til når det gjelder det spørsmålet, er knyttet til den avtalen som ble inngått tidlig i 2018, hvor det står at pensjonsavtalen ikke regulerer hvilke stillinger som i framtiden skal ha særaldersgrense, eller hvilke aldersgrenser som skal gjelde, dette må avklares i en senere prosess. Så kom det også tilbake i en prosessavtale som ble inngått i november 2018, hvor man pekte på nettopp det samme, at dette må avklares i en senere prosess. Hvis man nå ser på reaksjonen fra arbeidstakerorganisasjonene, opplever de dette som et klart avtalebrudd, at man har tatt ensidig initiativ knyttet til fratredelsesplikten før man har fått kikket på pensjonsrettighetene.

Anna Molberg (H) [20:19:50]: Takk for svaret.

Jeg deler oppfatningen om at pensjonsavtalen fra 2018 regulerer særaldersgrenser, og at selve aldersgrensen ikke skal endres før partene er enige om det, men jeg kan ikke se at det står noe om at plikten til å fratre ikke må røres. Avtalens premisser i punkt 10 er at man ikke skal svekke den ansattes forutsigbarhet, at man ikke skal endre den lovfestede aldersgrensen som gjelder, og at pensjonsnivåene ikke må endres. Så på hvilken måte mener statsråden at å fjerne fratredelsesplikten bryter med noen av disse premissene jeg nettopp nevnte, som står i avtalen?

Statsråd Bjørn Arild Gram [20:20:29]: Jeg mener at jeg har svart på det flere ganger nå. Det vises jo til at man skal komme nærmere tilbake til særaldersgrensene og hvilke grenser som skal gjelde, i en senere prosess, altså at man først skal ta stilling til hvilke pensjonsrettigheter som skal være knyttet til dem som i utgangspunktet har særaldersgrenser. Igjen kan jeg vise til den

reaksjonen som arbeidstakersiden hadde på Solberg-regjeringens regelendringer på dette området. Det er et klart uttrykk for hvordan avtalen er oppfattet. Vi ønsker å ta vare på et godt partssamarbeid, og da tror jeg at Solberg-regjeringen begynte i feil ende.

Gisle Meininger Saudland (FrP) [20:21:19]: Jeg er innforstått med at ikke alle ansatte i Forsvaret kan være i en operativ stilling når man når en viss alder. Men til og med i Heimevernet, hvor jeg selv er så heldig å være offiser en uke i året, kan man avslutte sitt engasjement når man er 44 år. Men man tvinges ikke til det. Jeg vet at det åpenbart ikke er helt sammenlignbart, men jeg synes allikevel det var en litt pussig sammenligning.

Er ikke statsråden redd for at vi kan miste viktig kompetanse i Forsvaret nå?

Statsråd Bjørn Arild Gram [20:21:56]: Det er avveininger å ta i denne saken. Derfor har jeg i svaret til komiteen også gitt uttrykk for at det er behov for å se på dette, også i lys av at det er behov for kompetanse i framtiden, men det må, i tillegg til det prosessuelle og samspillet med partene, veies mot Forsvarets operative behov.

Jeg kan også minne om at da Solberg-regjeringen og Arbeidsdepartementet ved daværende statsråd Hauglie hadde denne saken ute på høring, kom det ganske kraftige motforestillinger fra det Høyre-styrte Forsvarsdepartementet knyttet til akkurat dette. Det ble problematisert, og Forsvarsdepartementet sa at de var sterkt kritisk til at den foreslåtte avviklingen av plikten til å fratre også skulle gjelde forsvarsansatte, og at en slik avvikling kunne få store konsekvenser for Forsvarets videre utvikling.

Det bare illustrerer at her er det nyanser, og det krever nettopp derfor utredning og gode drøftinger.

Gisle Meininger Saudland (FrP) [20:23:02]: Jeg takker for svaret.

Jeg registrerer at statsråden prøver å ha en litt moderat og balansert tilnærming til det, så jeg skal følge opp med å utfordre statsråden på dette: I lys av krigen i Ukraina, mener han at spørsmålet om særaldersgrense kan stille seg annerledes? Eller mener statsråden at det ikke er noen sammenheng?

Statsråd Bjørn Arild Gram [20:23:31]: Krigen i Ukraina har understreket betydningen av å styrke den operative evnen. En del av det handler om også å øke antall ansatte i Forsvaret innen de operative funksjonene framover. Det vi nå snakker mest om når det gjelder denne aldersgruppen, er ikke nødvendigvis den typen funksjoner.

Men dette krever en balansert tilnærming, og det er nettopp det jeg viser til, at vi trenger gode prosesser hvor vi får veid de ulike hensynene mot hverandre for å finne de beste løsningene. Men under enhver omstendighet mener jeg at det skjer best i et nært partssamarbeid. Her er vi i en situasjon hvor arbeidstakersiden har reagert ganske kraftig på de forslagene som Solberg-regjeringen kom med.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, har også en taletid på inntil 3 minutter.

Runar Sjåstad (A) [20:24:43]: Først må jeg få lov til å berømme representanten Molberg fra Høyre for å ha satt seg veldig godt inn i Hurdalsplattformen. Så må jeg også innrømme at jeg er ganske imponert over hennes iver etter å få gjennomført politikken som ligger der. Jeg kan forsikre om at det skal vi andre også være.

Vi er ikke helt enige. Representanten fra Høyre sier at pensjon skal være en rett og ikke en plikt. Det synes jeg også høres bra ut. Men hvem er best til å ivareta arbeidstakernes rettigheter? For det er sånn at valgmuligheten også er knyttet opp til de vilkårene man legger i potten. Arbeiderparti–Senterparti-regjeringen har uttalt at det skal gjenopptas forhandlinger med arbeidstakerorganisasjonene om nye pensjonsregler for arbeidstakere i yrker med særaldersgrense. Så å vedta representantforslaget vi har til behandling nå, vil undergrave muligheten regjeringen og arbeidstakerorganisasjonene har til å komme fram til en avtale om særaldersgrense og pensjonsregler.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 13.

Dermed er dagens kart ferdig debattert.

Forlanger noen ordet før møtet heves? – Så synes ikke, og møtet er hevet.

Møtet hevet kl. 20.27.

Svanemerket trykksak, 2041 0654